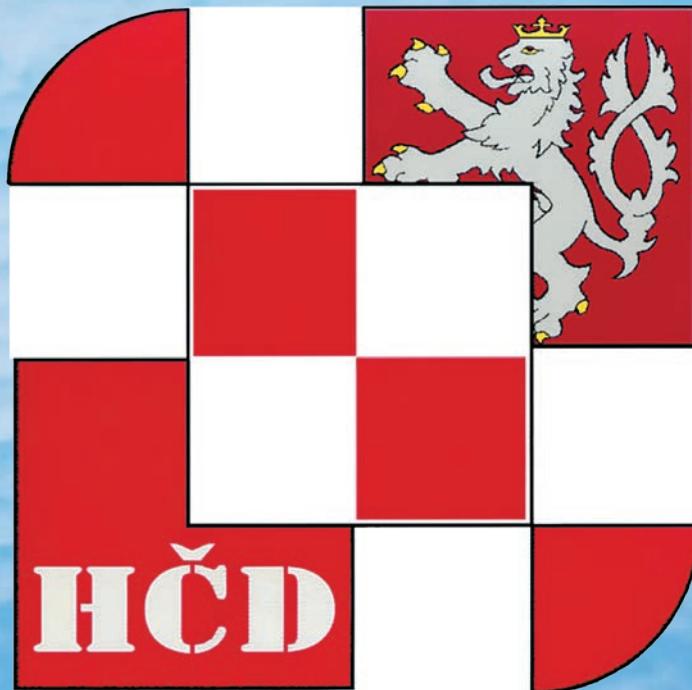

**Marijan Lipovac
Vlatka Banek**

HRVATSKO-ČEŠKO DRUŠTVO

Prvih 25 godina

Marijan Lipovac - Vlatka Banek

Hrvatsko-češko društvo

Prvih 25 godina

© Hrvatsko-češko društvo i autori

Nakladnik

Hrvatsko-češko društvo
Zagreb, Ulica Pavla Šubića 20
hcdzag@gmail.com

Za nakladnika

Marijan Lipovac

Izvršni nakladnik

Nova stvarnost d.o.o.
Zagreb, Kaptol 21
e-mail: nova.stvarnost@gmail.com

Za izvršnog nakladnika

Zvonimir Maštrović

Lektura i korektura

Ivona Mamić

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb
Alan Čaplar

Tisak

Skaner studio d.o.o., Zagreb

Fotografije

Arhiv Hrvatsko-češkog društva

Knjiga je tiskana uz financijsku podršku Grada Zagreba.

Sadržaj knjige u isključivoj je odgovornosti Hrvatsko-češkog društva
i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000953764.

ISBN 978-953-95462-1-0

Marijan Lipovac
Vlatka Banek

Hrvatsko-češko društvo

Prvih 25 godina

Hrvatsko-češko društvo
Zagreb, 2017.

Sadržaj

Uvodna riječ.....	9
Predgovor autorâ.....	11
Kako je sve počelo.....	12
Suradnja s Češko-hrvatskim društvom u Pragu.....	25
Dani češke kulture u Zagrebu i Daruvaru – susreti bliskih kultura.....	32
Hrvatsko-češko društvo i mladi.....	35
Solidarnost s poplavljenima u Češkoj 1997.....	40
Glasilo <i>Susreti</i> – najuspješniji projekt Hrvatsko-češkog društva.....	44
Nastojanja na poticanju gospodarske suradnje Hrvatske i Češke	58
Novo stoljeće i tisućljeće – između želja i mogućnosti	66
Andrija Ivan Bortulin i dalje je bez fotografije.....	76
Povijest nas veže i spaja	79
Zagonetni biskup Duh – stubama do popularnosti	91
Kako je spašavana Masarykova ulica u Zagrebu	97
Dušan Karpatský – institucija češko-hrvatskog prijateljstva	104
S Václavom Havelom smo se susretali, dopisivali i slavili mu rođendane	113
Marija i Stjepan Radić – simboli hrvatsko-češkog prijateljstva	123
Vladimir Prelog na praškom »Kemijskom nebu«	132
Andrija Mohorovičić u praškom Klementinumu – spomenik kakav nema ni Zagreb	137
Ban Josip Jelačić i banica Sofija spojili Zaprešić i Napajedlu	140
Kako je Nikola Tesla ponovno povezao Zagreb i Prag	144
Nikola Šubić Zrinski vratio se u Jindřichův Hradec	150
Biskupa Strossmayera Pražani više ne pletu s doktorom Štrosmajerom	152

Knjige Dubravka Dosegovića: kad se o Češkoj piše velikim srcem	155
Popularizacija češke književnosti – produbljivanje duhovnih veza Hrvata i Čeha	161
Ogranak / Podružnica u Daruvaru – HČD u srcu češke manjine	170
Podružnica u Omišu – živo i neposredno hrvatsko-česko prijateljstvo	173
Suradnja s moravskim Hrvatima	177
Vlado Milunić i njegova rasplesana arhitektura	185
Putovanja u Češku: I Češka postaje »naša«	189
Proslava 20. godišnjice Hrvatsko-českog društva – ponosni pogled unatrag	192
Spomen na pokojne članove-utemeljitelje	200
Partnerstvo s Češkom besedom Zagreb i drugim udrugama češke manjine	205
Nagrade i priznanja HČD-a – izraz zahvalnosti i poštovanja	213
Vizualni identitet Hrvatsko-českog društva	221
Čelnici Hrvatsko-českog društva 1992.–2017.	224
Aktivnosti Hrvatsko-českog društva 1992.–2017.	227
Članovi Hrvatsko-českog društva na dan 15. siječnja 2017.	236
Dosadašnji predsjednici Hrvatsko-českog društva	238
Pogовор autorâ	242
O autorima	243

*»Divna nam se slika sjaje
Na visini u svemiru:
Sveti Vaclav ruku daje
Našem kralju Zvonimiru.«*

August Harambašić: *Pozdrav českoj braći*, 1897.

*»Česi su po svom znanju, napretku i bogatstvu,
a osobito po svojoj ljubavi k slavenskoj braći, prvi slavenski narod.
Česi nam mogu najviše pomoći tim što se kod njih možemo
naučiti kako se pametno i napredno gospodari, radi i
trguje i kako se stvara narodna sloga.«*

Stjepan Radić: *Uvjeti narodno-gospodarske samostalnosti južnih Slavena*, 1902.

*»Narod hrvatski stoji nam sada najbliže u cijeloj austrijskoj monarhiji. Njegovo
prijateljstvo, njegovo bratstvo, bit će nam u budućim časovima vrlo korisno.«*

František Ladislav Rieger na sjednici češkog Narodnog odbora u Pragu 1848.

Uvodna riječ

Hrvati i Česi dva su prijateljska slavenska srednjoeuropska naroda čije se prijateljstvo gradilo stoljećima i kroz intenzivne uzajamne odnose donosilo bogate plodove na svim područjima ljudske djelatnosti. Mnogi su znani i neznani ljudi doprinisili izgradnji hrvatsko-češkog prijateljstva stvarajući čvrst i pouzdan duhovni most između Hrvatske i Češke, koji je opstao unatoč prostornoj udaljenosti i svim iskušenjima tijekom povijesti. Stvaranjem slobodnih i samostalnih država Hrvatske i Češke stvoreni su predviđeni da hrvatsko-češki odnosi zažive u svojoj punini, bez nametnutih političkih i ideoloških prepreka, uz čvrsto ukorijenjenu svijest o pripadnosti istom civilizacijskom i kulturnom krugu te vjernosti temeljnim vrednotama ljudskog društva. Prije 25 godina po prvi put u povijesti u Pragu je otvoreno hrvatsko, a u Zagrebu češko Veleposlanstvo, hrvatski i češki sportaši susreću se na međunarodnim natjecanjima i natječu pod svojim zastavama, između Hrvatske i Češke odvija se politička, gospodarska, kulturna i znanstvena suradnja, građani obiju zemalja međusobno se posjećuju kao turisti. Kao i nekad sklapaju se hrvatsko-češki brakovi, a odvija se i živa studentska razmjena. I Hrvatska i Češka uspješno su završile svoj proces pozicioniranja u međunarodnoj zajednici te su obje danas članice Europske unije i NATO-a gdje sudjeluju u rješavanju zajedničkih izazova suvremene Europe i svijeta.

Paralelno s osamostaljenjem i međunarodnim priznanjem Hrvatske, u Zagrebu 1992. počinje djelovati Hrvatsko-češko društvo, udruga kojoj je cilj sustavno brinuti o unapređenju hrvatsko-čeških odnosa, populariziranjem Češke u Hrvatskoj i Hrvatske u Češkoj, u suradnji sa svim zainteresiranim institucijama i udrugama. Okupljajući i motivirajući gradane kojima su na srcu Češka i hrvatsko-češko prijateljstvo, u proteklih četvrt stoljeća postojanja Hrvatsko-češko društvo ostvarilo je značajne uspjehe i potvrdilo se kao važan čimbenik u hrvatsko-češkim odnosima te kao jedno od najaktivnijih društava prijateljstva u Hrvatskoj. U tom su razdoblju zahvaljujući ovoj udruzi među ostalim zabilježene brojne vidljive doticajnosti hrvatsko-češke uzajamnosti, kao što su spomen-obilježja čak sedmorici hrvatskih velikana u Češkoj (Vladimiru Prelogu, Andriji Mohorovičiću, Stjepanu Radiću, Josipu Jelačiću, Nikoli Tesli, Nikoli Šubiću Zrinskom i Josipu Jurju Strossmayeru), dok je u Hrvatskoj podignut spomenik biskupu Duhu i postavljena spomen-ploča Mariji Radić. Hrvatsko-češko društvo obogatilo je hrvatsku publicistiku s čak šest knjiga – knjigom govora Václava Havela *Sve je moguće te knjigama Biskup Duh Marijana Lipovca, Jan Amos Komenský i Hrvati Ante Vukasovića, Češka kroz ključanicu i Češki mozaik Dubravka Dosegovića te Malostranske pripovijesti Jana Nerude*.

U mandatu prvog veleposlanika Republike Hrvatske otvorena je i katedra hrvatskog jezika na Karlovom sveučilištu u Pragu i ostvarena kupnja zgrade Veleposlanstva, reprezentativne građevine, jedne od najljepših u vlasništvu Republike Hrvatske u inozemstvu.

Značajnu i hvalevrijednu posebnost u suvremenim hrvatsko-češkim odnosima čini glasilo Hrvatsko-češkog društva *Susreti*, specijalizirani časopis posvećen češkim i hrvatsko-češkim temama. U organizaciji Hrvatsko-češkog društva od 1992. do danas održane su brojne tribine, okrugli stolovi, predavanja i druga događanja posvećena češkoj povijesti,

kulturi, gospodarstvu te hrvatsko-češkim vezama. Hrvatsko-češko društvo vrednuje i doprinos drugih institucija i pojedinaca razvoju hrvatsko-čeških odnosa te najzaslužnijima na tom polju dodjeljuje nagrade. Uspjesi su tim veći ako se zna da djelatnost Hrvatsko-češkog društva počiva na volonterskom radu i entuzijazmu njegovih članova, često bez dosta materijalne i organizacijske pomoći sa strane.

Kako bi o svom dosadašnjem radu ostavilo trajan trag i bilo poticaj mlađim generacijama, Hrvatsko-češko društvo objavljuje ovu knjigu koja na temelju arhivske građe donosi pregled svih aktivnosti Društva u proteklih 25 godina. Autori knjige, Marijan Lipovac i Vlatka Banek, kao kroničari, ali i analitičari Hrvatsko-češkog društva podsjećaju nas na njegovu prošlost, i to ne suhoparnim nabranjem činjenica, već pri povijedajući zanimljivu priču o aktivnostima, projektima i članovima Društva. Pritom iznose na svjetlo dana brojne podatke koje je dijelom već bio prekrio zaborav, dočaravajući nam značajan i poticajan dio novije povijesti hrvatsko-čeških veza. Tradicija je to kojom se Hrvatsko-češko društvo s pravom ponosi, koja nas inspirira, ali i obvezuje. Stoga poželimo Hrvatsko-češkom društvu još mnogo godina i desetljeća plodonosnog djelovanja na dalnjem povezivanju i zbližavanju Hrvatske i Češke te na njegovoj hrvatsko-češkog prijateljstva kao važne identitetske odrednice oba naroda.

Zlatko Stahuljak

Prvi predsjednik Hrvatsko-češkog društva (1992.–1993.)
i prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Pragu (1992.–1998.)

Predgovor autorâ

Knjiga pred vama, poštovani čitatelji, prva je publikacija u cijelosti posvećena povijesti Hrvatsko-češkog društva od njegova osnutka do danas. No ovo ipak nije službena povijest Društva, a još manje njegov ljetopis, već naša bilješka o onome što se zbivalo u proteklih 25 godina, o događajima i ljudima koji su tu povijest stvarali. Mnoge od tih događanja postepeno prekriva izmaglica koja se uvlači u sjećanja pa ih valja zadržati što dulje prepoznatljivima i vidljivima. Također, mnogi sudionici više nisu među nama te su ove bilješke prigoda da se i njih prisjetimo kako bismo im zahvalili na sudjelovanju u obnovi i dalnjem njegovanju kvalitetnih hrvatsko-čeških veza. Pored toga valja imati na umu da se radi o »tek« 25 godina postojanja jedne udruge pune dobre volje pa će ovo biti, vjerujemo, dobrodošla informacija svima onima koji će joj se ubuduće pridružiti.

Nastojali smo što je više moguće izbjegći monotono nabranjanje podataka trudeći se objasniti širi kontekst zbivanja i njihovu pozadinu. Iz tog razloga događaje ne priponjedamo strogo kronološki, već smo ih grupirali po temama, s time da potkraj knjige donosimo popis svih aktivnosti Hrvatsko-češkog društva po godinama. Iako smo naglasak, dakako, stavili na uspjehe, nismo prešutjeli ni teškoće s kojima se Hrvatsko-češko društvo suočavalo, jer i one su dio njegove prošlosti, vrlo često odraz ukupnog društvenog stanja u Hrvatskoj i stupnja hrvatsko-čeških odnosa.

Nadamo se da će ovo naše djelo biti dostojan dar Hrvatsko-češkom društvu povodom njegovog srebrnog jubileja.

Autori

Kako je sve počelo

Stvaranjem samostalne i slobodne Republike Hrvatske 1991. i njenim međunarodnim priznanjem 1992. stvorene su pretpostavke za nesmetan razvoj njenih odnosa sa svim državama Europe i svijeta, te za obnovu ranijih veza koje su resili stoljetno prijateljstvo i suradnja. Zbog dramatičnih okolnosti u kojima je nastajala, u cilju pune međunarodne afirmacije Hrvatske tražio se angažman ne samo politike i diplomacije, nego i svih društvenih institucija i pojedinaca koji su u tome mogli pomoći svojim znanjem, iskustvom, vezama ili naprosto voljom i entuzijazmom. Stoga u to doba nastaju i brojna društva prijateljstva, nevladine i nepolitične organizacije s ciljem okupljanja građana radi razvoja odnosa Hrvatske s pojedinim državama. Dodatan motiv tim društvima bilo je i širenje istine o stradanjima Hrvatske suočene s brutalnom srpskom agresijom te suzbijanje moguće nesklonosti i nerazumijevanja prema novoj hrvatskoj državi u pojedinim zemljama i njihovim političkim središtima.

U tim se okolnostima pojavila i inicijativa za osnutak društva koje bi se bavilo promicanjem i unapređivanjem veza Hrvatske s Češkom i Slovačkom, koje su još od 1918. bile u zajedničkoj državi Čehoslovačkoj, a čiji je službeni naziv 1990. promijenjen u Češka i Slovačka Federativna Republika (ČSFR). Ta je država samostalnost Hrvatske priznala dan nakon zemalja tadašnje Europske zajednice, 16. siječnja 1992., no uspostava diplomatskih odnosa uslijedila je tek 11. svibnja.

Građani kojima je bilo stalo do dobrih hrvatsko-češko-slovačkih odnosa i prijateljstva nisu, međutim, čekali da se uklone zapreke koje su sprečavale službeni Prag da u punoj mjeri prizna službeni Zagreb, pa su se već 30. siječnja 1992., u prostoru Češke besede Zagreb, na Dolcu 1, okupili u inicijativi za utemeljenje nevladine i nestramačke udruge kako bi dali svoj djelatni prinos. Bili su to: Zvonimir Kotarac, Predrag Jirsak, Krešimir Sykora, Božidar Grubišić, Miroslav Jilek, Tomislav Filipan, Milivoje Žugić, Karlo Vrbka, Boris Rogić, Zdenko Prochaska, Krešimir Orlović, Miloslava Krolo i Jaroslav Pecnik. Oni su formirali inicijativni odbor kojem su se tijekom veljače još pridružili: Andelka Andraši, Dalibor Klabučar, Zdenko Pošta, Vjekoslav i Violeta Grubišić, Vlatka Banek, Tomo Gelo, Zlatko Stahuljak, Vladimir Bertić i Marcela Čović. Inicijatori su bili pripadnici češke i slovačke manjine, studenti i profesori bohemistike te drugi građani koji su s Češkom i Slovačkom bili povezani bilo podrijetlom, privatnim ili poslovnim razlozima ili su napravili simpatije za ta dva bliska naroda, odnosno, kojima je bilo stalo do Hrvatske. Većina inicijatora bila je povezana s Češkom nego sa Slovačkom, a u to je vrijeme već u Osijeku bila pokrenuta inicijativa za osnutak posebnog hrvatsko-slovačkog društva. Međutim, poštujući političku realnost da još uvijek postoji zajednička češko-slovačka država (iako su već bile vodene rasprave o njenoj daljnjoj održivosti), već je na prvom sastanku inicijativnog odbora zaključeno da se osnuje udruga koja će Hrvate povezivati i s Česima i sa Slovacima te nositi naziv Društvo hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva. Istoga dana donesena je i odluka da se osnivačka skupština Društva održi 22. veljače 1992. do kada je trebalo obaviti sve što je bilo potrebno da bi Društvo zaživjelo, prije svega odrediti njegov način djelovanja i osnovne ciljeve te prirediti statut i programsku

osnovu. Na sastancima inicijativnog odbora tijekom veljače definirano je da će Društvo djelovati kao posrednik između Hrvatske i Češke i Slovačke, da će se njegov rad odvijati u sekcijama te da će po potrebi osnivati podružnice izvan Zagreba. Izrađen je i prijedlog statuta kojim se Društvo hrvatsko-českog i slovačkog prijateljstva definiralo, suglasno tada važećim propisima, kao nestranačka društvena organizacija sa svojstvom pravne osobe koja djeluje na području Republike Hrvatske. Kao ciljevi Društva navedeni su unapređivanje i poticanje suradnje između Republike Hrvatske i Češke i Slovačke Federativne Republike na kulturnom, znanstvenom, gospodarskom, socijalno-humanitarnom, sportskom i drugim poljima. U nacrtu tog dokumenta navelo se: »Društvo potiče i promiče ona nastojanja koja pospješuju takvu razmjenu i suradnju te, u skladu sa svojim mogućnostima, samostalno organizira pojedine sadržaje na temelju svojih programskih osnova. U tome će se Društvo oslanjati na sve raspoložive informacije i komunikacijske kanale u Republici Hrvatskoj i ČSFR«, a u tekstu Programskih osnova rada Društva istaknuto je da ono pomaže širenju informacija o Hrvatskoj u ČSFR i obratno, priprema predavanja, izložbe, filmske i kazališne predstave, stručna predavanja, savjetovanja i konferencije, objavljuje publikacije i edicije namijenjene javnosti i svome članstvu te potpomaže i uspostavlja gospodarske, turističke, studijske, sportske i druge prijateljske veze i odnose među dvjema zemljama.

Programske osnove definirale su i devet sekcija Društva: Sekciju za kulturu, znanstvene aktivnosti i studijska pitanja, Sekciju za umjetnost i literaturu, Sekciju za društvena pitanja i tijekove, Sekciju za poticanje suradnje malih europskih naroda, Sekciju za veze i razmjenu informacija i iskustava o gospodarskim pitanjima, proizvodnji, trgovini, razmjeni roba, kooperaciji i privatizaciji, Sekciju za zdravstvo, socijalnu i humanitarnu skrb, Sekciju mladih i studenata, Sekciju za športske aktivnosti i Sekciju za informiranje i suradnju s medijima javnog priopćavanja.

Uz osmišljavanje ciljeva i programa Društva te tehničke i organizacijske pripreme za osnivačku skupštinu trebalo je odrediti i kandidate za čelne funkcije, prije svega za predsjednika. Smatralo se potrebnim da to bude prepoznatljivo ime iz kulturnog i javnog života. U početku su bila predložena dva kandidata, dekan Filozofskog fakulteta i istaknuti filolog Josip Bratulić te doajan hrvatske elektrotehnike Vladimir Muljević, a kasnije su se

Bilješke Božidara Grubišića s prvog sastanka inicijativnog odbora za osnutek Društva hrvatsko-českog i slovačkog prijateljstva

inicijatori složili oko toga da se predloži Zlatko Stahuljak, istaknuti glazbenik, profesor Muzičke akademije i nekadašnji praški student.

Pozivi za osnivačku skupštinu poslani su na adrese brojnih pojedinaca i institucija, a upućen je i javni poziv putem medija, pa je preostalo iščekivati odaziv koji će opravdati inicijativu. To se i ostvarilo – u Muzeju Mimara, te subote 22. veljače 1992., okupilo se čak 305 osoba, a njih 187 ispunilo je i pristupnice, osmišljene tako da odražavaju povijest hrvatsko-češko-slovačkih veza. Na jednoj verziji pristupnica bili su prikazani spomenici kralja Tomislava u Zagrebu i svetog Václava u Pragu kao simboli starih vladarskih tradicija Hrvata, Čeha i Slovaka, a na drugoj verziji bili su likovi Matije Gupca i Jurja Janošika koji simboliziraju vrline oporbe postajećem sustavu vlasti, težnju za slobodom, nemirenje s postojećim redom ljudskih stvari, te utjelovljuju pobunjeništvo.

Atmosfera na skupštini odisala je duhom prijateljstva između Hrvata, Čeha i Slovaka. Bile su izvješene zastave Hrvatske i ČSFR, a skupština je započela himnama dviju zemalja. U ime inicijativnog odbora skupštinu je otvorio Zvonimir Kotarac koji je ukratko opisao ciljeve rada Društva i potrebu njegova osnutka. »Naše narode povezuje dugogodišnje iskustvo, nema više pravaca. Postoji samo onaj jedan: od čovjeka prema čovjeku. I zato ovo društvo koje treba u svoje programe ugraditi sve ljudsko bogatstvo što ga je stvorio ljudski um ima za cilj da njegovi članovi doprinesu razvoju kulturnih, umjetničkih, znanstvenih, ali prije svega gospodarskih i drugih dostignuća hrvatskog, češkog i slovačkog naroda. Kako bismo se s ponosom i zadovoljstvom mogli osvrnuti na bogatu prošlost i

Osnivačka skupština Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva

Igor Furdik i Mate Granić

Govor Zvonimira Kotarca

višestruko isprepletene veze, najljepše i ono najbolje vrijeme za nas bit će ono – sutra. Život Društva bit će određen onim što mislimo i koje interese u njemu nalazimo pojedinačno. Promjenama u naše obje zemlje, slobodama koje su zamijenile desetljećima ugušivane osjećaje nacionalne pripadnosti jednom narodu, stvoreni su uvjeti za pozitivne misli i rad na zajedničkoj dobrobiti i Hrvatske i Češke i Slovačke. Ne zaboravljajući nikada naše žrtve i one koji su ugradili živote za slobodnu Hrvatsku i pomoći prijateljskog nam naroda Češke i Slovačke, koja je pomagala onoliko koliko je mogla, mi ćemo kroz ovo društvo prijateljstva uvijek biti spremni pružati dobre usluge svima koji to budu od nas tražili. Društvo će biti most između naših prijateljskih zemalja, između Čeha i Slovaka u Hrvatskoj i Hrvata u Češkoj i Slovačkoj», kazao je Kotarac koji je daljnje vođenje skupštine prepustio Božidaru Grubišiću.

U ime hrvatske vlade nazočnima se obratio njen potpredsjednik Mate Granić, izrazivši spremnost Hrvatske za razvoj bilateralnih odnosa s Češkom i Slovačkom. On je istaknuo da su korijeni prijateljstva hrvatskog, češkog i slovačkog naroda duboki i da izviru iz istog civilizacijskog kruga te podsjetio da nakon 45 godina jednopartijskog sustava ovi narodi grade demokraciju. »Pripadnost srednjoeuropskoj kulturi podloga je za svekoliku suradnju, posebice znanstvenu i privrednu. U okviru racionalnih interesa ovo Društvo predstavlja kamen-temeljac za unapređenje odnosa«, rekao je Granić.

Usljedilo je izlaganje Predraga Jirsaka, profesora češke književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koji je govorio o povijesnim vezama Hrvata, Čeha i Slovaka, istaknuvši da te narode vezuju brojne tradicijske veze, još od čirilometodskih vremena. Spomenuo je nekoliko podataka »koji će bolje od lijepih retoričkih obrata posvjedočiti o neizbrisivosti i aktualnosti tradicijskih sveza, u čijem smo se znaku i radi obnove kojih smo se danas, evo, ovdje i okupili.« Jirsak je podsjetio na kralja Tomislava i svetog Václava kao suvremenike, na češkog kralja Karla IV. koji je 1347. u Pragu osnovao samostan Emaus i u njega doveo hrvatske glagoljaše, na prvog zagrebačkog biskupa Čeha Duha, a usporedio je i dva tragična događaja – pogubljenje 27 čeških plemića 1620. i pogubljenje Zrinskog i Frankopana 1671., poručivši da je povijest srednjoeuropskih Slavena puna jasnih analogija. Spomenuo je i Augusta Šenou i Stjepana Radića te njihove veze

s Česima, fascinaciju čeških pisaca hrvatskom narodnom epikom i Jadranom. »Hrvati ne taje da su ih Česi i Slovaci učili kako se štavi koža, peče cigla, puše staklo, uzorito vodi seosko gospodarstvo, niti to da su prvi turisti na našem Jadranu bili Česi. Nacionalne katastrofe bratskih nam naroda u godinama 1938., 1948. i 1968. doživljavali smo kao svoje vlastite. U češkim i slovačkim »olovnim godinama« njihovi nepočudni pisci, kao primjerice Milan Kundera i Jiří Šotola, postadoše standardnim autorima hrvatske prijevodne književnosti«, kazao je Jirsak, zaključivši svoj govor s porukama o važnosti okretanja novog pogлављa u hrvatsko-česko-slovačkim vezama u skladu s novim političkim i društvenim okolnostima.

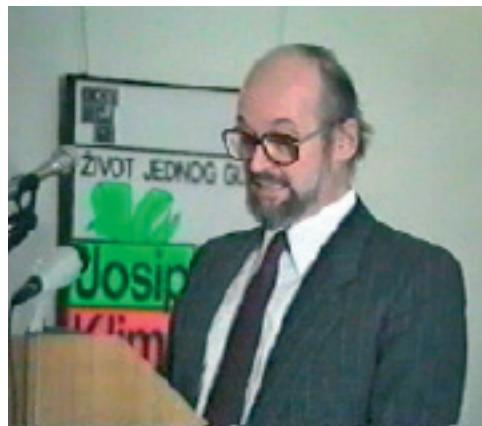
»Naši su se odnosi, unatoč fotografskoj sličnosti političkih i općedruštvenih prilika i neprilika, uz neznatne stvarne oscilacije, napose u drugoj poli šezdesetih godina, i manje ili veće deklarativne istupe vodećih ljudi, sveli u tijeku proteklih desetljeća – kakva liapsurda – na gospodarsku razmjenu i turističko servisiranje, uz istodobnu klasičnu političku i kulturnu izolaciju. Ne ponovilo se! Danas sva tri naroda, nasreću, punim jedrima plove vodama europskog političkog pluralizma. Kolika je bila i jest danas hrvatska cijena te plovidbe znade odnedavno cijeli svijet. Ostaje nam zato da naglasimo da će za Hrvate, po uspješnu završetku oslobođilačkog rata koji sada vode, bratska iskustva plovidbe još jedanput u povijesti biti od goleme koristi. Zajcijelo vam danas neće biti strana želja Društva hrvatsko-českog i slovačkog prijateljstva da zbližavanje i što prisnija suradnja naših, povijesno toliko bliskih naroda, u kulturi i gospodarskom životu, bude našim dugoročnim radnim programom. Ohrabruje, nas Hrvate, pritom okolnost da naša braća Česi i Slovaci, i sami iznuravani dugotrajnim pritiscima totalitarnog režima, dnevno pružaju dokaze

da su napačenom hrvatskom narodu, i svojoj manjinskoj subraći na našem tlu, voljni pružiti i pružaju ruku podrške. A Hrvati će učiniti sve da u najbližoj budućnosti ponovno postanu njihovim pouzdanim mediteranskim mostom u svijet«, zaključio je Jirsak.

Legendarna ravnateljica vukovarske bolnice Vesna Bosanac dala je potporu osnutku Društva te istakla prijateljstvo Hrvata, Čeha, Slovaka i ostalih naroda kao najpotrebniji oblik komuniciranja i zajedničkog života u demokratskoj Hrvatskoj. Pozvala je da

Vesna Bosanac

Gовор Предрага Јирсака

se ne zaboravi Vukovar i njegove žrtve, među kojima su pripadnici 22 naroda koji su živjeli na njegovom području i naglasila potrebu zauzimanja za poštivanje ljudskih prava i oslobađanje zatvorenika iz logora u Srbiji. Predsjednica Saveza Čeha i Slovaka Leonora Janota pozdravila je skupštinu na hrvatskom, a zatim nastavila na češkom. Poseban značaj pridala je riječi prijateljstvo koja upotpunjena pravim sadržajima treba biti osnovni motiv našeg sveukupnog življjenja. Izrazila je zahvalnost vladama Češke i Slovačke koje su ugostile oko 2000 češke i slovačke djece iz Hrvatske i četiri mjeseca im pružale utočište. Janota je pozvala Društvo da uputi apel nadležnim u Češkoj i Slovačkoj i Hrvatskoj za pružanje zaštite i spašavanje pripadnika slovačke manjine, koji na okupiranim područjima stradavaju od okupatora i njegovih slugu. »Obaveza nas odraslih je obrana domovine, obrana svega bogatstva koje su naši preci, doseljenici iz čeških zemalja na ove prostore, stvarali tokom 200 godina na gospodarskom i kulturnom planu. Nije bilo potrebno naše momke posebno zvati u obranu svoje domovine. Mi smo uputili proglašenje svim našim društvima da se domovi, stečeno i izgrađeno bogatstvo, ne napuštaju, već brane. Svi momci i djevojke, članovi naših kulturno-umjetničkih društava, uzeli su puške u ruke i krenuli u obranu demokracije, u obranu svoje domovine Republike Hrvatske. Ponosni smo na naše borce, ponosni smo na pripadnike češke narodnosti jer su se pravilno opredijelili na kojoj se strani brani demokracija, gdje se brani dom. Uvjereni smo da će, kad rat završi, svi mladi zamijeniti puške, rovove, za svakodnevni stvaralački, a time i kulturni život naše sredine. Želimo da naš Savez Čeha i Slovaka, ali i društvo prijateljstva koje danas osnivate, ne bude samo most prijateljstva i suradnje između država, Hrvatske i ČSFR, već da budemo sudionici u toj svestranoj

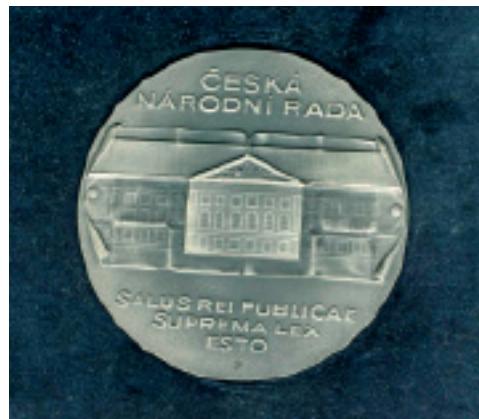
Leonora Janota

Jaromír Novotný

Václav Šplíchal

Plaketa Češkog narodnog vijeća

suradnji na svim nivoima. Budućnost je pred nama, budućnost u kojoj nudimo ruku prijateljstva i suradnje u dalnjem razvoju demokratskih promjena«, kazala je Leonora Janota.

Na osnivačkoj skupštini je uz generalnog konzula Češke i Slovačke u Zagrebu Igora Furdíka bilo i izaslanstvo Češke Republike (tada federalne jedinice u sklopu zajedničke češko-slovačke države). Član češke Vlade Jaromír Novotný pročitao je pismo češkog premijera Petra Pitharta: »Našli ste se danas, Hrvati, Česi, Slovaci, da potvrđite dugogodišnje prijateljstvo osnutkom institucije koja će i nadalje podupirati i inicirati razvoj ovih odnosa. Ovaj korak je svakako rezultat teških ratnih mjeseci koje smo zajedno s vama proživiljavali. Želio bih našim narodima da se osjećaji i djelotvorna ljudska pripadnost prikažu i u boljim budućim vremenima.« Zastupnik Češkog narodnog vijeća Václav Šplíchal prenio je pozdrave predsjednice Vijeća Dagmar Burešove, uz želju za dalnjom suradnjom i razvijanjem svih vrijednosti prijateljstva i ljubavi. Društву je poklonio plaketu s likom češkog lava, dok je Novotný darovao dvije monografije Praga.

Ministar iseljeništva Zdravko Sančević osvrnuo se na pitanje hrvatske manjine u Češkoj i Slovačkoj i zaželio da Društvo i na tom planu bude uspješno. Pomoćnik ministra vanjskih poslova Bohumil Bernášek izrazio je zadovoljstvo što se osniva Društvo čiji član želi biti i sam. Zahvalio je na prijateljskom prihvaćanju češkog i slovačkog naroda u Hrvatskoj, uz želju da se to prijateljstvo i suživot nastave na obostrano zadovoljstvo. Napomenuo je da manjine u Hrvatskoj ne postavljaju pitanje svojih prava, a da izuzetak čine samo Srbi. »Niti jedan čovjek manjinskog naroda u Hrvatskoj, osim tog izuzetka, nije se borio protiv hrvatske države pa tako ni Česi i Slovaci, već su naprotiv stali u njenu obranu i time istakli svoju

Govor ministra Zdravka Sančevića

Radno predsjedništvo:
Zlatko Stahuljak, Božidar
Grubišić i Vlatka Banek

lojalnost državi i demokraciji», zaključio je Bernašek. Prorektor Sveučilišta u Zagrebu Fedor Valić podsjetio je na raniju uspješnu suradnju sveučilištâ u Zagrebu i Pragu te se založio za njeno obnavljanje i intenziviranje. Istaknuti filmski redatelj Mate Relja prenio je pozdrave šibenskog pjevačkog društva Kolo i njegovu želju da bude kolektivni član Društva, a Andrija Srkoč je evocirao uspomene na svoj susret s Tomášom Masarykom.

Nakon govora, na skupštini su usvojeni Statut i Programske osnove rada Društva te izabrano njegovo vodstvo: za predsjednika Zlatko Stahuljak, za potpredsjednike Predrag Jirsak i Zvonimir Kotarac, za tajnicu Vlatka Banek, a za članove Predsjedništva Zorislav Bobuš, Dubravka Sesar, Tomislav Filipan, Tomo Gelo, Božidar Grubišić, Dubravko Klabučar, Krešimir Orlović, Zdravko Pošta, Zdenko Prochaska, Krešimir Sykora i Mili-

Dio nazočnih na
osnivačkoj skupštini

Nastup Franje Paulika

Ijeno i u središnjem dnevniku Hrvatske televizije, u to još uvijek ratno doba glavnom izvoru informacija za cijelu Hrvatsku.

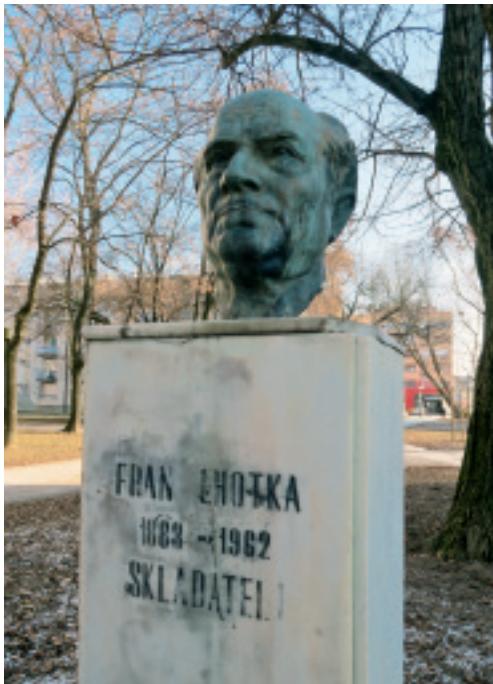
Ministarstvo pravosuđa i uprave je 11. ožujka upisalo Društvo u registar društvenih organizacija i time je njegovo djelovanje i službeno moglo započeti. Kako je osnovni preduvjet za rad bio prostor u pomoć Društvu je priskočila Češka beseda Zagreb, koja mu je bez naknade ustupila svoje prostore, na Dolcu 1, gdje su se članovi Društva počeli okupljati svakog utorka i petka od 18 do 20 sati, a svaki prvi utorak u mjesecu održavane su sjednice Predsjedništva (ta tradicija postoji i danas).

Uspostava diplomatskih odnosa Zagreba i Praga te otvaranje hrvatskog Veleposlanstva u Pragu izravno je utjecala na rad Društva, jer je za prvog veleposlanika imenovan upravo predsjednik Društva Zlatko Stahuljak (prvi savjetnik Veleposlanstva postao je Bohumil Bernašek) te su po njegovom odlasku u Češku i Slovačku u jesen 1992. operativno vođenje Društva preuzezeli potpredsjednici Predrag Jirsak i Zvonimir Kotarac. Međutim, odmah po osnivanju Društvo je započelo širiti svoju mrežu kontakata pa su uspostavljeni odnosi s Hrvatskim kulturnim savezom u Slovačkoj, Društvom prijatelja južnih Slavena u Pragu, Društvom prijatelja Hrvata i Slovaka u Osijeku te Savezom Čeha i Slovaka iz Daruvara. Ostvareni su i brojni kontakti s pojedincima u Češkoj i Slovačkoj, što je pogodovalo razmjeni informacija, suradnji, zajedničkom promišljanju ideja i njihovoga ostvarenja, premda su se otegotnim okolnostima pokazala ograničena finansijska sredstva čiju vrijednost je dodatno umanjivala i tadašnja velika inflacija. Pokušaji da se osnuju podružnice Društva u Daruvaru, Bjelovaru, Šibeniku i Dubrovniku nisu uspjeli, među ostalim i zbog otežanih komunikacija uzrokovanih okupacijom dijela hrvatskog teritorija. Ipak, ustrajno se djelovalo u datim okolnostima i postizalo početne rezultate, neke vidljive, a neke manje vidljive. Manje vidljive aktivnosti odnosile su se na brojne inicijative, od kojih se ovdje navode tek neke: za oživljavanje aktivnosti gradova prijatelja u dvjema državama; za ujednačavanje standarda roba i usluga dviju zemalja; za otvaranje kulturnih centara-čitaonica i restorana; za postavljanje izložbe *Zagreb – stari i lijepi grad* u Brnu, koja je prethodno bila prikazana u Mainzu, a o čemu je izaslanstvo Društva razgovaralo s gradonačelnikom Zagreba Borisom Buzančićem itd. Od onih vidljivih, svakako valja spomenuti javnu projek-

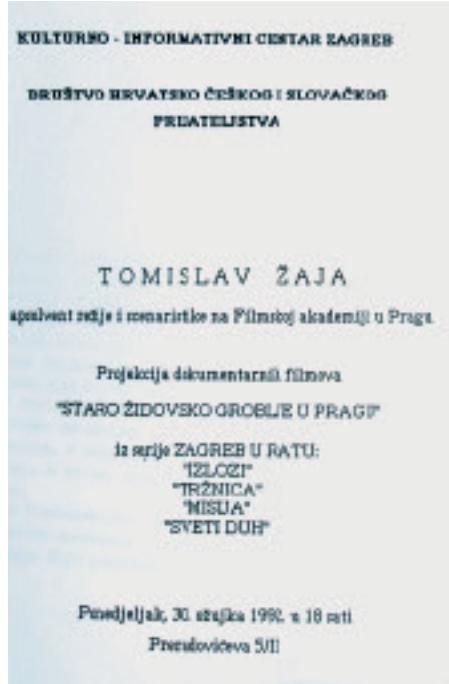
voje Žugić. Izabran je i Nadzorni odbor u sastavu Andelka Andraši, Vladimir Bertić, Miloslava Krolo i Iva Maračić (zamjenica).

Skupština je zaključena umjetničkim programom u kojem su nastupili operni pjevač Franjo Paulik u pratinji pijanista Dalibora Paulika te glumac Dragan Milivojević, a zatim je uslijedilo druženje uz domjenak.

Hrvatski su mediji dali značajan prostor izvješćima o osnivanju Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva, a ono je objavljeno i u središnjem dnevniku Hrvatske televizije, u to još uvijek ratno doba glavnom izvoru informacija za cijelu Hrvatsku.

Poprsje Frana Lhotke

Plakat za projekciju filmova Tomislava Žaje

ciju dokumentarnog filma *Staro židovsko groblje u Pragu* i nekoliko spotova Zagreba u ratu apsolventa režije i scenaristike na Filmskoj akademiji u Pragu Tomislava Žaje (Kulturno-informativni centar, Zagreb, 30. ožujka 1992.); izložbu likovnih umjetnosti *Osječki ratni atelijer* koju je organizirao češki Savez pisaca u suorganizaciji Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva (Prag, 1. travnja 1992.); obnovu oštećenog spomenika hrvatskog skladatelja, rodom Čeha, Frana Lhotke u njegovoј ulici u zagrebačkom naselju Prečko; pokretanje internog glasila Društva pod nazivom *Susreti*, koji će u narednim godinama formom i sadržajem dobiti obrise pravog časopisa, pa sve do tribine na kojoj je novinar Vlado Bojković govorio o mirnom razlazu Češke i Slovačke (9. prosinca 1992.) koji se, sukladno dogovoru njihovih premijera, zbio 1. siječnja 1993.

Sasvim razumljivo, ta nova politička činjenica morala se odraziti i na ustroj Društva koje je prema Statutu i Programskim osnovama bilo orijentirano na suradnju Hrvatske i sa Češkom i sa Slovačkom. Kao što su se te dvije zemlje mirno i civilizirano razišle i krenule svaka svojim putem, tako se »baršunasti razlaz« dogodio i Društvu hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva. Na njegovoј prvoj godišnjoj skupštini, održanoj 21. veljače 1993., zaključeno je da Društvo dalje nastavi rad pod nazivom Hrvatsko-češko društvo, a da članovi zainteresirani za odnose sa Slovačkom osnuju zasebno društvo, tako da je 28. svibnja 1993. utemeljeno Društvo hrvatsko-slovačkog prijateljstva. Mnogi njegovi članovi i nadalje su ostali u Hrvatsko-češkom društvu, a jednako tako su se i članovi HČD-a uključili u djelovanje novoga Društva te je ostvarena i primjerena suradnja obaju društava. Ipak, kako je ovdje riječ o Hrvatsko-češkom društvu, mora se konstatirati da je ono svoj daljnji rad nastavilo na solidnim temeljima postavljenima tijekom 1992. godine.

Skupština Hrvatsko-českog društva 1993. Slijeva: Zorislav Bobuš, Vlatka Banek i Mate Relja

Premda je Hrvatsko-česko društvo od osnivanja pa do današnjih dana nevladina i nestranačka organizacija odnosno udruga, treba pojasniti činjenicu nazočnosti doista širokog kruga ljudi na njegovoj osnivačkoj skupštini. Predstavnici hrvatske vlasti su kao gosti svojim odazivom potvrdili opredjeljenje tadašnje politike za zbližavanje dviju zemalja i putem slobodnih građanskih demokratskih inicijativa, tim više što je osnivanje Društva proizašlo iz aktivnosti dviju skupina hrvatskih građana – Hrvata s jedne strane, te hrvatskih Čeha i Slovaka s druge strane. Pored toga, bio je to i iskaz vrednovanja unutarnjih prilika u zemlji pri čemu su češka i slovačka manjina stavši na branik domovine Hrvatske bile logičnom sponom i za bilateralne državne odnose, a u konačnici se radilo i o potrebi angažiranja što većeg kruga zainteresiranih za svekolike dobre veze među dvjema državama. Uljuđena se Hrvatska u tim počecima svoje samostalnosti doista mogla i trebala predstaviti na najbolji mogući način – zajedništvom i prakticiranjem suvremene europske demokratske prakse. Gosti iz češko-slovačke federacije – generalni konzul i kasniji otpravnik poslova Veleposlanstva u Zagrebu, te članovi češke vlade i parlamenta – s druge su strane pak svjedočili jednakom takoj dobru volju službeno i osobno podržavši taj skup. Ostale su institucije slijedile trag ranijih povijesnih veza s Češkom i Slovačkom, pa je njihova nazočnost, primjerice, predstavnika Sveučilišta u Zagrebu (prorektor Fedor Valić), Filozofskog fakulteta u Zagrebu (dekan Josip Bratulić), svjedočila zanimanje za njihovom obnovom. Interes brojnih pojedinaca, koji su svojim djelovanjem bili vezani uz kulturne, znanstvene, gospodarske i humanitarne institucije ili su pak cijenili češka odnosno slovačka postignuća poput legendarne liječnice vukovarske bolnice Vesne Bosanac ili skladatelja i kantautora Arsena Dedića, bio je dokaz ne samo značenja tradicije, već i znanja, veza, suradnje i drugih parametara međusobne povezanosti i dobrih htijenja.

Arsen Dedić na osnivačkoj skupštini Društva hrvatsko-češkog i slovačkog priateljstva 1992.

Radi boljeg razumijevanja tog vremena, nužno je prisjetiti se i nekih važnih činjenica koje oslikavaju opće prilike toga doba u Hrvatskoj i Češkoj.

Hrvatska je putem samostalnosti krenula 30. svibnja 1990. uspostavom demokratske vlasti predvođene Hrvatskom demokratskom zajednicom na čelu s Franjom Tuđmanom izabrane na prvim slobodnim i višestračkim izborima. Temeljem volje goleme većine svojih građana izražene na referendumu 19. svibnja 1991., Hrvatska je proglašila samostalnost 25. lipnja, kao i Slovenija, no sukladno preporukama međunarodne zajednice odluka je odgođena na rok od tri mjeseca do kada se trebalo naći mirno rješenje krize u Jugoslaviji koja je u Hrvatskoj prerasla u krvavi rat. U dramatičnim okolnostima, dan nakon što su zrakoplovi JNA raketirali zagrebačke Banske dvore u kojima su pregovarali hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, predsjednik Predsjedništva Jugoslavije Stjepan Mesić i jugoslavenski premijer Ante Marković, Sabor je 8. listopada donio konačnu odluku o raskidu svih državnopravnih sveza s Jugoslavijom. Samostalnu Hrvatsku 12 zemalja tadašnje Europske zajednice priznalo je 15. siječnja 1992., nakon čega su uslijedila priznanja i drugih država Europe i svijeta te je Hrvatska 22. svibnja 1992. primljena u Ujedinjene narode. Time je završila bitka za međunarodno priznanje nove hrvatske države, a preostalo je izboriti se za oslobođenje područja pod srpskom okupacijom, što je ostvareno oslobođilačkim vojnim operacijama 1995. i mirnom reintegracijom Hrvatskog Podunavlja 1998. Ratne okolnosti usporavale su politički, društveni i gospodarski razvitak Hrvatske, no unatoč brojnim teškoćama bilo je to vrijeme umjerenog optimizma i nade da za Hrvatsku ipak dolaze vremena kad će u potpunosti moći afirmirati sebe i svoje potencijale te se pridružiti ujedinjenoj Europi što će se ostvariti mnogo kasnije nego se očekivalo, tek 2013.

Kao povijesnu zanimljivost i činjenicu, valja spomenuti da je na dan osnivanja Društva hrvatsko-češkog i slovačkog priateljstva Zagrebu u posjet pristigao njemački vicekancelar i ministar vanjskih poslova Hans-Dietrich Genscher, čija je uloga u ishodjenju međunarodnoga priznanja Hrvatske od strane zemalja EZ-a bila, slobodno se može reći, presudna. No taj je isti političar u rujnu 1989. s balkona njemačkog Veleposlanstva u Pragu izrekao dobrodošlicu izbjeglim Nijemcima iz Istočne u Zapadnu

Nastup glumca Dragana Milivojevića na osnivačkoj skupštini Društva hrvatsko-češkog i slovačkog priateljstva 1992.

odnosno, predsjednika Federalne skupštine. Razumije se, pored saveznih tijela vlasti, svaka se federalna jedinica oslanjala na svoj parlament i vladu. To pojašnjava činjenicu da su na osnivačkoj skupštini HČD-a, uz predstavnika savezne države, generalnog konzula Igora Furdíka, bila i dva predstavnika Češke, tj. češke vlade i parlamenta. Oni su se tu, doduše, zatekli radi brige i obilaska češke manjine u Hrvatskoj, ali nisu propustili podržati plemenite namjere građanske inicijative. Ukratko, valja pojasniti, da je nakon Baršunaste revolucije na vlast stupila garnitura ljudi predvođena bivšim disidentima s Václavom Havelom na čelu, koja je tražila svoj put u uređivanju vlastite države, njezino europsko pozicioniranje te je jednako kao i druge zemlje međunarodne zajednice bila zatečena zbivanjima na području Jugoslavije i Hrvatske. Pored toga, o stradanju Čeha i Slovaka u srpskoj agresiji na Hrvatsku bili su neposredno izvješteni od same manjinske zajednice te iz vlastitih i međunarodnih izvora, na što se baš i nisu mogli oglušiti prema demokratskim načelima koja su deklarirali i zastupali. Međutim, imali su i svoje unutarnje probleme, izbore i pregovore o budućnosti, pa i različita gledanja na nju. Veleposlanstvo ČSFR je još uvijek u to vrijeme imalo sjedište u Beogradu, dok je u Zagrebu bio Generalni konzulat. Nakon uspostave diplomatskih odnosa, u Zagrebu je otvoreno Veleposlanstvo, tada još uvijek cijelovite ČSFR, koje je preuzeo kao otpovnik poslova Igor Furdík, inače Slovak, a nakon mirnoga razlaza Češke i Slovačke za prvoga je češkog veleposlanika u Zagreb 1993. stigao Ondřej Havlík. Otada do danas zabilje se puno toga, a kratki podsjetnik na to su stranice koje slijede.

Njemačku, dok se još pucalo na one koji su izravno pokušavali prijeći Berlinski zid, a s čehoslovačkim ministrom vanjskih poslova Jiřjem Dienstbierom pred Božić iste godine presjekao žice na češko-bavarskom prijelazu Rozvadov.

Češko-slovačka federacija je nakon nenasilne Baršunaste revolucije 1989. u to doba već dublje zagazila u razdoblje izgradnje demokratskih struktura vlasti, a dvojac istaknutih vođa – dugogodišnji češki disident Václav Havel i predvodnik Praškog proljeća iz 1968., slovački političar Alexander Dubček – preuzeli su dužnosti predsjednika države,

Suradnja s Češko-hrvatskim društvom u Pragu

Kako bi promocija Hrvatske u Češkoj, ali i provedba drugih ciljeva Hrvatsko-češkog društva bila što uspješnija, brzo po osnutku udruge spoznala se potreba osnivanja pandan udruge u Češkoj koja će okupljati češke građane zainteresirane za djelovanje na polju češko-hrvatskih veza. Stoga su članovi Hrvatsko-češkog društva nastojali animirati svoje češke prijatelje i poznanike, poznavatelje i ljubitelje Hrvatske, da se prihvate te zadaće, no presudna je bila uspostava kontakta s Ligom za ljudska prava, prava djece i mladeži iz Praga i njenim tajnikom Eduardom Valášekom. Upravo je zahvaljujući njemu stvorena jezgra koju su još činili: povjesničar Dušan Foltýn, potomak osnivača prve hrvatske tvornice ribljih konzervi Jaroslav Mardešić, prevoditeljica Iva Dočekalová, student kroatistike Karel Jirásek te turistička poduzetnica Jarmila Pazderniková. Bile su to osobe već dokazane po opredjeljenju za ljudska prava, poznavanju Hrvatske i iskrenih prijateljskih sklonosti prema njoj te zainteresirane za njezino novo doba. Osnivačka skupština Češko-hrvatskog društva održana je 24. studenog 1993. u kazališnoj dvorani praškog Eurokluba u nazočnosti više od 300 ljudi. Bili su tu političari, poduzetnici, sveučilišni profesori, prevoditelji, studenti, novinari, hrvatski građani koji žive u Češkoj i izaslanstva iz Hrvatske. Toliki odaziv iznenadio je i same organizatore, a tom je prilikom bila postavljena izložba ratnih fotografija daruvarskog fotografa Tonyja Hnojčika. Brojno izaslanstvo Hrvatsko-češkog društva (20 članova) na čelu s predsjednikom Matom Reljom, izaslanstvo Saveza Čeha i Novinsko-izdavačke ustanove *Jednota* znakovito su nazočnošću podržali saborski zastupnik češke manjine Siniša Njegovan Starek i predsjednik Odbora za ljudska prava i prava etničkih i nacionalnih manjina Sabora Ljubomir Antić. S obzirom na tu visoku razinu zastupljenosti predstavnika iz Hrvatske, posve je razumljiva bila nazočnost hrvatskog veleposlanika u Pragu Zlatka Stahuljaka i češkog veleposlanika u Zagrebu Ondřeja Havlína, a to nam i danas svjedoči o značenju događaja koji, objektivno, ni po čemu nije zaostajao u odnosu na osnivanje Hrvatsko-češkog društva u Zagrebu.

Dobrodošlicu gostima izrazio je Eduard Valášek, zatim je izведен prigodni program u kojem su praška djeca pročitala isječke iz stvaralaštva hrvatskih Čeha Lydije Lacine i Josipa Zamostnog te su uslijedili pozdravni govorovi. Kao u Zagrebu godinu i pol dana ranije na osnivačkoj skupštini Hrvatsko-češkog društva, i ovdje je ozračje bilo u znaku prijateljstva i suradnje dviju prijateljskih zemalja, Češke i Hrvatske i njihovih naroda.

Ljubomir Antić tom je prigodom rekao da za čovjeka koji se bavi politikom nema većeg zadovoljstva nego biti kod čina u čijem je središtu prijateljstvo među narodima te pojasnio: »Prijateljstvo između hrvatskog i češkog naroda se davno rodilo, a zahvaljujući Češko-hrvatskom društvu ono će se i dalje održavati i njegovati. U istoj državnoj tvorevinu bili su Hrvati i Česi često okrenuti jedni prema drugima«. Podsjetio je i na hrvatske studente u Pragu na čelu sa Stjepanom Radićem koji su u Hrvatsku donijeli znanje i iskustvo. Spomenuo je i da su Česi bili prvi turisti u Hrvatskoj te da je prva nogometna

Osnivačka skupština Češko-hrvatskog društva

lopta u Hrvatsku došla iz Češke, a najjačom sponom između dvije države naveo je Čehe u Hrvatskoj i Hrvate u Češkoj.

Hrvatski veleposlanik Zlatko Stahuljak istaknuo je važnost osnutka Češko-hrvatskog društva, kazavši da tako nastaju niti prijateljstva i uzajamno poštovanje. »Češki građani neće zaboraviti gostoljubivost i ljubav s kojom ih je hrvatski narod 1968. primio u svoje domove, dok mi opet nikada nećemo zaboraviti pomoći tijekom Domovinskog rata kada je 3000 djece smješteno u Češku«, rekao je, dodavši da se u Češkoj osjećala potreba za takvom organizacijom koja će izrastati iz zdrave jezgre i okupljati dobre ljudi kako bi se tradicija uzajamnog prijateljstva nadalje razvijala. Siniša Njegován Starek je podsjetio da su neki od osnivača ČHD-a bili 1991. u Lipiku kada su dopremili i pomoći iz Češke.

U ime predsjednika češkog Parlamenta Milana Uhdea nazočnima se obratio Josef Pavel, predsjednik Peticijskog odbora za ljudska prava i narodnosti, koji je istaknuo potrebu udruživanja Hrvata u Moravskoj.

Václav Benda, predsjednik Kršćansko-demokratske stranke, bio je pun dojmova s nedavnog posjeta Zagrebu, te je podsjetio na to da je njegova stranka još u ljeto 1991. jednodušno ocijenila da se u ratu u Hrvatskoj radi o sudaru postkomunističkih i demokratskih snaga. »Zato u potpunosti podupiremo Hrvatsku u njenom pravednom nastojanju za ostvarenjem mira, pravednosti i demokratskog razvoja. Hrvatska i Slovenija su dio srednjoeuropskog prostora i ne preostaje ništa drugo osim njegovanja ovog prijateljstva« kazao je. Zastupnica češkog Parlamenta Gerta Mazalová govorila je o financijskoj pomoći koju su Hrvatskoj pružili češka vlada i Ministarstvo unutarnjih poslova i istaknula da to nije sve što će Češka pružiti Hrvatskoj.

Predsjednica Saveza Čeha Leonora Janota izrazila je zahvalnost za pomoć Češke stradalom pučanstvu Hrvatske i govorila o 15.000 Čeha u Hrvatskoj. Istaknula je da se radi o četvrtoj i petoj generaciji čeških doseljenika, o miroljubivim ljudima orientiranim na rad i napredak koji su danas pouzdani most između hrvatskog i češkog naroda. Poručila je da će češka manjina podupirati gospodarske i kulturne veze kao pretpostavku prijateljstva Hrvatske i Češke.

Posebno srdačno je primljen govor predsjednika HČD-a Mate Relje, poznatog hrvatskog filmskog redatelja, koji je među ostalim emotivno pojasnio svoje poštovanje i ljubavlju prema Pragu i Češkoj, kazavši da bi, poput pape, htio poljubiti češku zemlju. Spomenuo je i da kod kuće u Zagrebu čuva grumen češke zemlje.

Sljedeći govornici – češki veleposlanik u Hrvatskoj Ondřej Havlín, član Gradskog vijeća Praga Igor Klimovič, predsjednik Češke besede Daruvar Josip Valenta, član Predsjedništva HČD-a Predrag Jirsak te direktor kazališta Minor iz Praga Karel Makonj – svaki na svoj način i u okvirima područja hrvatsko-čeških odnosa kojima se bave, predočili su mogućnosti suradnje i vlastitoga prinosa. Večer je završena nastupom kantautora iz Zagreba Alberta Štiglića.

Ne bez razloga i sa zahvalnošću nakon toliko godina spominjemo susretljivost sponzora prijevoza brojne ekipe iz Hrvatske, a to su bili ČSA, Turistička agencija ČSAD Kličov, Croatia Airlines i Institut za turizam iz Zagreba.

Prema Statutu Češko-hrvatskog društva, osnovna mu je zadaća ostvarivanje i produbljivanje nevladinoj razini,iniciranje,ostvarivanje i komuniciranje znanstvenih, školskih, sportskih i gospodarskih veza između Češke i Hrvatske. Statutom su propisani ciljevi i domen Zagreb, Savezom Čeha i Savezom Slovaka, pomaganje češkoj i hrvatskoj manjini u jačanju Među ciljevima je navedeno i utjecanje na ublažavanje ređenje uzajamne informiranosti u obje zemlje, predstavljanje i hrvatskih u Češkoj.

Između dvije srodne udruge – Hrvatsko-českog društva iz Zagreba i Česko-hrvatskog društva iz Praga – uspostavljena je bliska suradnja, pa su već na godišnjoj skupštini

Članak o osnutku Češko-hrvatskog društva u Vjesniku

HČD-a u veljači 1994. bili prisutni i predstavnici ČHD-a – Eduard Valášek, Dušan Foltýn i Miroslav Petr, a na prvu godišnju skupštinu ČHD-a 17. travnja 1994. otišlo je i izaslanstvo HČD-a predvođeno predsjednikom Zorislavom Bobušem. Nazočni su bili i veleposlanik Stahuljak i saborski zastupnik Starek. Na toj je skupštini obavljen izbor čelnosti Češko-hrvatskog društva pa je za predsjednicu izabrana Jarmila Pazderníková, vlasnica turističke agencije iz Praga, pod čijim se vodstvom društvo posebno angažiralo na unapređenju turističke suradnje Češke i Hrvatske, no nisu zanemarena ni druga područja, posebice područje kulture.

Češko-hrvatsko društvo je među svoje ciljeve uvrstilo i osnutak Hrvatske knjižnice i čitaonice u Pragu kao važnog čimbenika u promociji Hrvatske te dobra osnova za stvaranje Hrvatskog informativnog centra. Knjižnica je doista i formirana, »smještena« u Knjižari Braće Čapek u Blanickoj ulici (nedaleko Václavskih náměstí). Vlasnica knjižare Jana Čechová bila je kao članica Predsjedništva ČHD-a u to doba izuzetno zainteresirana za taj projekt. I Hrvatsko-česko društvo je pozitivno gledalo na to pa je počelo skupljati knjige i novine za Hrvatsku knjižnicu te je već na izbornu skupštinu ČHD-a izaslanstvo Društva donijelo veću količinu knjiga koje su donirali Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*, Matica hrvatska i Hrvatsko književno društvo svetog Jeronima.

U organizaciji ČHD-a, u travnju 1995. Hrvatsku je posjetilo oko 30 novinara najtričinjih čeških novina, Češke televizije i Češkog radija. S njima je bio i urednik *Literarnih novina* Dušan Karpatský. Novinari su obišli južnodalmatinska turistička mjesta, uključujući i Dubrovnik, a kratko su bili i u Zagrebu gdje su o političkim i kulturnim prilikama u Hrvatskoj razgovarali s predsjednikom Matice hrvatske Vladom Gotovcem. Manja skupina čeških novinara došla je i u svibnju, nakon operacije Bljesak te su posjetili Zagreb i Dubrovnik. Cilj posjeta obje skupine bio je informirati češku javnost uoči turističke sezone, za koju se već tada očekivalo da će biti slabija zbog političko-sigurnosnih prilika u Hrvatskoj koje su obilježili otkazivanje mandata UNPROFOR-u, operacija

Prva godišnja skupština Češko-hrvatskog društva u Pragu 1994.

Bljesak, granatiranje područja Dubrovnika, a kasnije i operacija Oluja. Naime, uz visoke cijene, kao ključan problem zbog kojih je broj čeških turista bio manji od očekivanog tijekom cijelog razdoblja Domovinskog rata, detektirana je žalosna činjenica da je Hrvatska zanemarivala češki medijski prostor i propuštala brojne prilike kako bi češku javnost informirala o tome što se događa u Hrvatskoj i kakvo je sigurnosno stanje. Stoga je ova akcija ČHD-a bila značajan doprinos širenju realne slike o Hrvatskoj, što je uz turističku imalo i svoju političku dimenziju.

Iako je hrvatski Jadran već tradicionalno odredište čeških turista, u promociji Hrvatske kao turističke destinacije ČHD nije zaboravio niti njezin kontinentalni dio. U studenom 1995. njegovih je dvadesetak članova u suradnji s HČD-om došlo na izlet u Slavoniju, u Bizovačke toplice. Područje Hrvatskog Podunavlja u to je vrijeme još uvijek bilo okupirano, pa je bojišnica bila udaljena svega sedam kilometara, ali to nije spriječilo druženje u hotelu Termia i oduševljenje gostiju iz Češke Slavoncima, njihovom gostoljubivošću i kulinarским umijećem, što je pripomoglo najavi, promidžbi, ostvarenju, velikom odzivu i uspjehu Dana slavonske kuhinje održanih u Pragu od 14. do 18. studenog, u suradnji ČHD-a i HČD-a pod pokroviteljstvom veleposlanika Zlatka Stahuljaka. Bila je to uspješna manifestacija kojom je dosegnut ključni cilj – promocija Hrvatske s naglaskom na Slavoniju i turističku ponudu Bizovačkih toplica te njihove 160 godina očuvane tradicije. U restoranu Mihael, vlasnika Zlatka Antića, predstavljeni su slavonski specijaliteti koje su spravljali slavonski kuhari, posluživali slavonski konobari, a autentični slavonski glazbeni ugodač pridodali KUD Bizovac i Petrijevački tamburaši.

Među gostima su bili šef kabineta češkog ministra vanjskih poslova Martin Grmela, savjetnik u Veleposlanstvu Češke u Zagrebu Josef Nedbal, uglednici iz češke Vlade i Trgovačke komore, brojni turistički djelatnici i drugi građani željni upoznavanja hrvatskih specijaliteta i običaja ili obnavljanja svojih sjećanja na njih. Manifestacija je imala snažan odjek u češkim medijima, pa su popularizirani kulen, šunka, kobasice, šokačka

Goran Dunić, Zorislav Bobuš, Božidar Grubišić i Dunja Kücking tijekom posjeta Pragu 1994.

Članak o Danimu slavonske kuhinje u češkim novinama

će, u jednom razgovoru za radio, pridodati i informaciju da su se ubrzo po osnivanju ČHD-a sastancima pridružili arhitekt Vlado Milunić i Dušan Karpatský koji je i inicirao predstavljanje slavonske kuhinje češkoj publici. Pokazalo se da ga je valjalo poslušati, što je posvjedočio ishod manifestacije. Predsjednik HČD-a Zorislav Bobuš na završetku manifestacije najavio je i daljnju zajedničku akciju dvaju društava – izložbu hrvatske naivne umjetnosti u Pragu.

Nakon opsežnih priprema, izložba pod nazivom *Klasici hrvatske naivne umjetnosti* održana je u netom obnovljenoj Novoměstskoj vijećnici u Pragu, od 14. lipnja do 13. srpnja 1996., u organizaciji partnerskih društava – HČD i ČHD – te Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti iz Zagreba, pod pokroviteljstvom veleposlanika Stahuljaka. Izložbu je postavio Franjo Mrzljak, a otvorio hrvatski ministar kulture Božo Biškupić u nazočnosti cjelokupnog diplomatskog zbora (čiji je dojen bio upravo Stahuljak), hrvatskih poslovnih ljudi koji žive u Pragu, članova ČHD-a s njihovim gostima te delegacije HČD-a predvođene predsjednikom Bobušem i njihovim gostima. Praškoj, europskoj i svjetskoj javnosti predstavljena su djela perjanica hrvatske naivne umjetnosti – Ivana Rabuzina, Ivana Večenaja, Mije Kovačića, Ivana Lackovića Croate i Josipa Generalića. Večenaj i Kovačić osobno su nazočili otvorenju izložbe, pristigli iz Zagreba s HČD-om. Izložba je imala zapažen odjem u češkim medijima, a popraćena je i reprezentativnim katalogom s uvodnim slovom predsjednika partnerskih društava, ministra Biškupića i autora izložbe Mrzljaka te češke povjesničarke

juha, riblji paprikaš, smuđ, pastirski specijalitet od divljači, Vitez slavonske ravnice, savijača s makom, te slavonsko vino i rakija. Najčešće se tražio šokački i bećarski odrezak te đakovački rizling. »Slavonija je opet slobodna i želimo je predstaviti našim ljudima barem posredstvom njezine kuhinje koja sliči češkoj. Hoćemo suradnju naših društava na konkretnim programima i što više stvarnih susreta«, kazala je predsjednica ČHD-a Jarmila Pazderniková. Kasnije

Hrvatski ministar kulture Božo Biškupić otvara izložbu *Klasici hrvatske naive* u Pragu. Kraj njega prevoditelj Dušan Karpatský, iza Ivan Večenaj i Mijo Kovačić

Članak o izložbi *Klasići hrvatske naive* u češkom tjedniku *Týden*

gom Pavelom Tigridom, a predstavnici Hrvatskog crvenog križa su uz pomoć Češkog crvenog križa uspostavili suradnju i koordinaciju s organizacijama Crvenog križa Višegradske skupine. Prvak opere HNK u Zagrebu Josip Lešaja održao je u crkvi svetog Nikole na Staroměstském náměstí humanitarni koncert koji su organizirali hrvatsko Veleposlanstvo i Viteški red svetog Václava.

Premda su se ostvarenim aktivnostima Hrvatsko-česko društvo i Češko-hrvatsko društvo dokazali pouzdanim partnerima koji dobro osmišljenim i koordiniranim akcijama daju zajednički doprinos učvršćenju veza i prijateljstva Hrvata i Čeha, od kraja devedesetih godina, kad je predsjednica bila Michaela Harvanová, ČHD se počeo pomalo osipati i gubiti entuzijazam, pa je rad te udruge unatoč optimističnom početku na dugo godina zamro. Tek je 2016. došlo do obnove rada Društva, čije je vođenje preuzeila Ivana Tichá, koja već desetak godina živi i radi u Pragu kao prevoditeljica. Ranije je bila jedna od najistaknutijih mladih članica Češke besede Zagreb i učiteljica njene Češke dopunske škole. Hrvatsko-česko društvo je naporima za obnovu rada svoje pandan-udruge dalo dragocjenu savjetodavnu pomoć koja prerasta u konkretnu suradnju na projektima od zajedničkog interesa, pa se realnim čini ponovni zamah zajedničkih aktivnosti.

umjetnosti Eve Matyášove koja se posebice bavila češkim naivnim slikarstvom. Sve je to bilo moguće ostvariti uz dobrohotnu pomoć i suradnju hrvatskog i češkog gospodarstva – Podravke, Kraša, AN-KER-a, Privredne banke i Instituta za turizam iz Zagreba, te praškog Mardešića i Forexpoa.

Događaj je, međutim, nadšao kulturne okvire i bio je prava prilika za uspostavu hrvatsko-češke suradnje na drugim poljima. Ministar Biškupić se tako tijekom posjeta Pragu susreo sa svojim češkim kole-

Predsjednik Hrvatsko-českog društva Marijan Lipovac i predsjednica Češko-hrvatskog društva Ivana Tichá u Zagrebu 2016.

Dani češke kulture u Zagrebu i Daruvaru - susreti bliskih kultura

Odmah po svom osnutku Hrvatsko-česko društvo započelo je organizirati javna događanja – predavanja, tribine, okrugle stolove, književne večeri i projekcije filmova kako bi na taj način dalo svoj djelatan prilog promociji Češke u Hrvatskoj i jačanju hrvatsko-čeških veza. Zahvaljujući tim aktivnostima Društvo je iz dana u dan jačalo i stjecalo dragocjeno iskustvo, tako da je 1994. konačno uspjelo osmisliti i organizirati svoju prvu veliku i sveobuhvatnu akciju – Dane češke kulture – koji su od 17. do 22. listopada održani u Zagrebu te od 24. do 29. listopada u Daruvaru, s čitavim nizom programa kojima je bio cilj upoznati široku hrvatsku javnost s češkom kulturom i suvremenim životom u Češkoj.

Uz HČD, suorganizatori su bili Međunarodni centar za usluge u kulturi, Češka beseda Zagreb, Savez Čeha, Europski dom, Hrvatska kinoteka i Filmoteka 16, a pokrovitelj češko Veleposlanstvo. Uspjeh ove manifestacije ne bi bio moguć bez brojnih sponzora, među kojima su bili ČSA, Elektrometal, Ghetaldus-Optika, Istraturist, Institut za elektropri-vredu i energetiku, Institut za turizam, Kerametal, Končar D&ST, PIK Vrbovec, Školska knjiga i dr.

Manifestacija je održana upravo u godini u kojoj se slavila 900. godišnjica prvog pisanih spomena grada Zagreba i osnutka Zagrebačke biskupije, a time i 900. godišnjice kontinuiranih hrvatsko-čeških odnosa započetih s prvim zagrebačkim biskupom Čehom Duhom. Iste godine slavila se i 120. godišnjica osnutka Češke besede Zagreb, najstarije udruge češke manjine u Hrvatskoj, pa time i 120. godišnjica organiziranog djelovanja hrvatskih Čeha, kao i 50. godišnjica Saveza Čeha u Hrvatskoj.

Dani češke kulture zaslužili su epitet *Susreti bliskih kultura* kako ih je predstavio *Večernji list*. Trajali su nepunih tjedan dana, no u njihovo osmišljavanje, dogovore i realizaciju bilo je uloženo gotovo pola godine truda članova HČD-a i suradnika koji su im pružili pomoć i podršku. Pritom nije nedostajalo entuzijazma i volje pa ni rezultati nisu izostali. Program je bio bogat sadržajem i sudionicima, za svakoga se našlo ponešto zanimljivo. Mediji su redovito i kvalitetno izvještavali o glavnim događajima te je i posjećenost bila iznad svih očekivanja brojna.

Otvorenje Dana češke kulture održano je 17. listopada u Staroj gradskoj vijećnici u Zagrebu gdje je ujedno bila

Članak u *Večernjem listu* o otvorenju Dana češke kulture u Zagrebu

Plakat Dana
češke kulture
u Zagrebu

otvorena izložba *Međaši češke povijesti*. Predsjednik HČD-a Zorislav Bobuš u svom je govoru istaknuo zajedništvo Hrvata i Čeha, dok je savjetnik češkog Veleposlanstva Josef Nedbal kazao da su Dani češke kulture znakovit korak u unapređenju kulturnih i drugih uzajamnih veza. Uslijedilo je predavanje Josipa Bratulića o bogatim kulturnim vezama između hrvatskih i čeških zemalja, još od vremena svetih Ćirila i Metoda pa do 20. stoljeća. Na izložbi *Međaši češke povijesti* koja je organizirana u suradnji s češkim Ministarstvom vanjskih poslova prikazani su svi glavni događaji češke povijesti, od ubojstva svetog Václava do stvaranja samostalne Češke. Izložba je ostavila značajan dojam na posjetitelje koji su posebno isticali njen umjetničko oblikovanje, preglednost i dojmljivost prikaza pojedinih događaja. Na otvorenju izložbe nastupili su HKUD »Petar Zrinski« i limena glazba iz Vrbovca te zagrebački ansambl za ranu glazbu *Syntagma Musicum*.

U Kinoteci je otvoren filmski program uz projekciju Oscarom nagrađenog filma Jiříja Menzela *Strogo kontrolirani vlakovi*, a sljedećeg dana prikazan je i film Věre Chytilove iz 1976. *Igra s jabukom*. Pred tim je hrvatski filmski redatelj Mate Relja održao slovo o češkom filmu. Dan kasnije u Filmoteci 16 ekskluzivno su prikazani kratki filmovi Filmske akademije u Pragu FAMU. Sve su filmske projekcije izazvale golemo zanimanje publike, ne samo filmofila i studenata filmske umjetnosti, već i šire.

Izložba fotografija Jana Sudeka *Hommage to Sudek* održana je u galeriji Libuša, u to doba veoma aktivne članice HČD-a Libuše Kirac. Ona je osmisnila i oblikovala pozivnicu i plakat Dana češke kulture, a kasnije Društvu dobrohotno dala na uvid svoj ciklus pod naslovom *Klaunovi*.

Iscrpan program bio je 19. listopada kada je u Društvu hrvatskih književnika održana tribina *Četiristo godina recepcije hrvatske književnosti u Čeha* na kojoj je gostovao češki kroatist Dušan Karpatský. Istog dana u Europskom domu predavanje o tradiciji češkog i hrvatskog Sokola održao je Zdenko Prochaska, a na istom mjestu je kasnije održana i promocija knjige Josipa Matušeka *Česi u Hrvatskoj*. Knjigu su uz autora predstavili povjesničar Ljubomir Antić, ujedno i saborski zastupnik i predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te sociolog Miroslav Jilek koji je naglasio da je knjiga svjedočanstvo suživota češke manjine i hrvatskog naroda, da predstavlja putokaz za budućnost civilizacijskog razvoja, te nadodao: »Česi su uvijek bili na strani Hrvata i svoje hrvatske domovine. Oni nisu nacionalni Hrvati, ali jesu politički Hrvati i u tome se ogleda posebna kvaliteta.«

Sjednica Predsjedništva
Hrvatsko-češkog
društva 1994.

U Esperantskom društvu »Bude Borjan« održan je recital hrvatske dramske umjetnice Vide Jerman pod naslovom *Češki nobelovac Jaroslav Seifert na esperantu*. Dana 20. listopada u prostoru Tribine grada Zagreba govorilo se o suvremenom češkom književnom trenutku. Gostovali su Dušan Karpatský, češka književnica Alexandra Berková i hrvatski dramski umjetnik Zvonko Novosel. Voditelj je bio vrsni poznavatelj češke književnosti Predrag Jirsak.

Dan kasnije u dvorani Zavoda za zaštitu spomenika kulture uvaženi je češki teoretičar povijesti umjetnosti Ivo Hlobil održao predavanje o zaštiti spomenika kulture u Češkoj koje je zaintrigiralo struku, što je pored velikog odaziva omogućilo i konkretne kontakte za buduću suradnju. Te je večeri u Hrvatskom glazbenom zavodu koncertirao ansambl *Carmina* iz Praga u čast 120. godišnjice osnutka Češke besede Zagreb. Publika je goste iz Praga ispratila ovacijama, a nisu izostale ni pozitivne kritike u medijima. Bio je to lijep završetak zagrebačkog dijela Dana češke kulture, čiji su sudionici počašćeni češkim kolačima i slasticama iz slastičarnice Horak, koju je 1929. u zagrebačkoj Ilici osnovao Čeh Jaroslav Horak.

U dijelu programa Dana češke kulture održanom u Daruvaru, uz izložbu *Međaši češke povijesti*, održana je tribina *Suvremeni češki književni trenutak* i prikazan film Jiříja Menzela *Selo moje malo*.

Iz osvrta savjetnika češkog Veleposlanstva Josefa Nedbala na te dane valja izdvojiti riječi: »U cjelini uvezvi, Dani češke kulture u Hrvatskoj bili su vrlo uspješno predstavljanje i promidžba Češke Republike. Omogućili su da se široka javnost, zahvaljujući, među ostalim, i predstavljanjem svih priredbi u hrvatskim medijima, upozna ne samo s poviješću i kulturom naše republike, već i s njenom sadašnjošću.« To svjedoči o značenju uloge i doprinosa HČD-a zbližavaju Hrvatske i Češke, Hrvata i Čeha. Dapače, pokazuje da se čak i u kriznim, ratnim vremenima dokazala sposobnost organiziranja i uspješne provedbe zahtjevnih, velikih akcija koje su zadobile povjerenje i podršku relevantnih čimbenika u Hrvatskoj i Češkoj. Posljedično, HČD je pridobio dodatne simpatije, pristupilo mu je novo članstvo, među kojim je bilo podosta istaknutih osoba iz kulturnog i javnog života Hrvatske, što ga je osokolilo za put prema novim uspjesima.

Hrvatsko-češko društvo i mladi

Važan izazov Hrvatsko-češkom društvu u proteklih 25 godina bio je privlačenje mladih u svoje redove, odnosno osmišljavanje i provođenje aktivnosti koje će biti zanimljive pripadnicima generacijā mladih. Posve prirodno, ciljana skupina bili su studenti bohemistike sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Tijekom devedesetih godina upravo su se oni, i to u velikom broju, učlanjivali u HČD pa su s vremenom neki od njih preuzimali i vodeće pozicije u Društvu. Međutim, kako je vrijeme odmicalo i mijenjale se prilike u široj zajednici, u novom je stoljeću i tisućljeću njihov interes splašnjavao. Dijelom je to bilo uzrokovano time što HČD svojim volonterskim načinom djelovanja, prostornim i finansijskim poteškoćama, nije mogao pružiti mladim ljudima što je nakonio ili se od njega očekivalo, a s druge strane sa stabilizacijom društvene zajednice, povećanjem životnog standarda te novim mogućnostima komunikacije zanimanje mladih ljudi preorijentiralo se na nove ciljeve. Nije na odmet imati na umu i to da većina studenata bohemistiku upisuje kao drugi predmet koji im, u odnosu na onaj prvi studijski predmet, već po logici stvari pada u drugi plan i ne resi ih pretjerana ambicioznost s njim u vezi. Uz to, ne treba zaboraviti niti brojne studentske obveze te potrebe koje se tiču privatnog života, pa nije lako pronaći mlade ljude koji bi bili voljni slobodno vrijeme iskoristiti za zahtjevni angažman u udruzi koja se bavi promicanjem hrvatsko-čeških veza, osim kod najvećih entuzijasta. Ne smije se zaboraviti niti na činjenicu da se život mladih ljudi današnjice u dobroj mjeri preselio iz realne u virtualnu sferu, pa je puno lakše »lajkati« neku objavu na Facebook stranici HČD-a nego u stvarnosti biti u točno vrijeme na određenom mjestu događaja. Sve to, naravno, nije opravданje za presporo uključivanje mladih u članstvo Društva, ali jest realno sagledavanje uzroka i posljedica, a samo tako može biti putokaz iznalaženju novih rješenja.

Sekcija HČD-a za mlade i studente, osnovana 15. prosinca 1992., u to je vrijeme bila veoma aktivna, kao uostalom i cijelo Društvo, nošena pozitivnim nabojem domoljubnog aktivizma. Vodio ju je tadašnji student veterine Tomislav Filipan, zamjenik tajnice Društva, okretan, komunikativan, praktičan mladi čovjek koji je imao važnu ulogu i kod osnutka udruge. Zahvaljujući njegovom angažmanu već je 30. ožujka 1992. održana i prva filmska projekcija u organizaciji HČD-a. Prikazan je dokumentarni film *Staro židovsko groblje u Pragu* i nekoliko spotova o Zagrebu u ratu, apsolventa Praške akademije Tomislava Žaje koji je i sam nazuo projekciji. Bilo je to u tada prepunoj dvorani Kulturno-informativnog centra Zagreb. Kasnije će mladi s velikim zanimanjem pratiti događanja čiji je organizator bio HČD u prostorima Češke besede Zagreb. Primjerice, projekciju dijapositiva praških mostova, koju je prezentirao građevinski stručnjak i zaljubljenik u Prag Zvonimir Nekić (7. travnja 1993.) ili pak predavanje *Univerzalna decimalna klasifikacija – organizacija znanja*, koju je predstavila Jadranka Lasić Lazić s katedre informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu (12. svibnja 1993.).

Premda su se mladi u velikom broju redovito okupljali utorkom na sastancima svoje sekcijske, koju je nakon Filipana vodila studentica bohemistike i opće lingvistike Morana Kovač, nedostatak finansijskih sredstava nije omogućavao ispunjavanje njihovo-

Sastanak Sekcije za mlade 1993.

a po povratku je u Pragu upisao kroatistiku. Studenti su u sklopu tog posjeta obišli institucije kulture u Zagrebu, izletovali u Hrvatsko zagorje i okusili opatijsko more. Posjet čeških studenata Hrvatskoj ostvaren je na inicijativu tadašnje lektorice hrvatskog jezika u Pragu Mire Muhoberac, a organiziran je pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvjete i sporta.

Dva mjeseca kasnije mlada je zagrebačka pijanistica Žanina Carić održala *Koncert za hrvatsko-češko prijateljstvo* (19. lipnja 1995.) u Multimedijalnoj dvorani Studentskog centra (u sklopu Muzičkog salona), dakako, u suradnji s HČD-om. Darovita je studentica zagrebačke Muzičke akademije, dobitnica dviju Rektorovih nagrada, Dekanove nagrade i nekoliko nagrada na natjecanjima u Hrvatskoj, sažeto rečeno, poklonila umjetnost. Diplomirala je, krajem tog mjeseca, u klasi Marije Gvozdić-Horvat a potom se zaputila na poslijediplomski studij u Münchenu, koncertirala po Europi pa i u Češkoj.

Kako su se onodobni *Susreti* iz broja u broj širili i otvarali prostor novim suradnicima, zanimljivo je spomenuti i dva napisa Morane Kovač u njima. Prvi je bio razgovor s mladim lektورом češkog na zagrebačkoj bohemistici Pavelom Krejčijem (br. 15-16, prosinac 1995.), objavljen dvojezično hrvatski/češki, a u drugom i njen zapis s boravka na ljetnoj školi u Češkoj (br. 19-20, svibnja 1996.) kojeg su organizirali češko Ministarstvo školstva, mladeži i tjelesovježbe, Otvoreno društvo i Savez Čeha u Hrvatskoj. Pri tom valja imati na umu da su *Susreti* u to doba dostavljeni svim članovima Društva, pa su mladi dobili informaciju koja im je mogla pomoći u njihovom snalaženju tijekom studija.

S vremenom je u HČD-u prevladalo mišljenje da za okupljanje mladih sve njegove

vih želja poput projekcija čeških filmova, slušaonica moderne češke glazbe, upoznavanja specijaliteta češke kuhinje i slično. No veliku im je radost predstavljao susret s češkim studentima kroatistike (25. ožujka 1995.), njih 35 pristiglih iz Praga i Brna. Razgovarali su o čitavom nizu tema, od stručnih koje su se ticale jezika i književnosti do gospodarskih prilika u obje zemlje, sportu, glazbi i novinarstvu. S njima je, naime, bio i *freelancer* Filip Tesař, koji je bio izvjestitelj s ratišta u Hrvatskoj i BiH,

Plakat za tribinu o kloniranju 1997.

aktivnosti baš i ne moraju biti vezane isključivo na »češku« temu, već da povremeno pozornost treba posvetiti i drugim temama zanimljivim mladim intelektualcima. Tako je organizirana tribina pod nazivom *Kloniranje* (9. travnja 1997.) u povodu vijesti o prvoj kloniranoj ovci Dolly. Ovčica je na svijet došla 1996., ali vijest o njoj je objavljena tek u veljači 1997. pa je ta aktualna tema bila pun pogodak. U prepunoj dvorani govorilo se o hit-temi, doduše bez konkretnе »češke veze« ali nesumnjivo važnoj općeljudskoj i civilizacijskoj priči koja je predstavljena kroz kraća tumačenja ljudi od struke – biologinje Tatjane Prebeg, sociologa Miroslava Jileka i odvjetnika Milivoja Žugića. Nažalost, iznenadno su izostali najavljeni liječnik Zorislav Bobuš, teolog Živko Kustić i etičar Milan Kangrga. Uglavnom, bila je to »vruća« tema i malo tko se u to doba osmijelio progovoriti o njoj jer su prognoze bile više nego strašne – sutra će klonirati čovjeka, ako već nisu! HČD je smogao hrabrost i u potpunosti uspio, jer su mnogi privučeni odabirom teme i tim iskorakom Društva pristizali i na događaje koji su uslijedili, a ticali su se hrvatsko-čeških veza. I da, Dolly je proživjela do 2003. Premda u proteklih 20 godina nije bilo dalnjih spektakularnih rezultata, jer postupak kloniranja još uvijek nije usavršen, znanstvenici o obljetnici male Dolly poručuju – daleko smo od kloniranja čovjeka. Tako niti HČD nije uspio klonirati svoje mlade članove koji se, kako to već biva, završetkom studija okreću novim životnim izazovima i odalečuju od Društva. Međutim, kako su jedni odlazili drugi su dolazili pa su se 1998. poklopile sretnije okolnosti zbog kojih se moglo izaći ususret potrebama i željama mlađih. U to vrijeme u Zagreb je sa svojim suprugom, češkim diplomatom, došla L'ubica Lukaštíková. Prema pravilima službe mogla se baviti samo dobrotvornim radom te se prihvatala susretati s mlađeži HČD-a. Gospođa Lukaštíková je svakog utorka u Češkom domu okupljala skupinu studenata bohemistike na *Mluvnici* (Pričaonici) te im kroz razgovor pomagala u usavršavanju češkog jezika i upoznavala ih s raznim segmentima češke kulture. Osigurala im je češke knjige i časopise te audio i video materijal, a studenti su u sklopu *Mluvnice* čak radili i korekciju jednog češko-hrvatskog rječnika. Ta je akcija pridonijela njihovom zbližavanju i nastanku novih ideja. Zbog toga

Studenti
bohemistike na
Mluvnici

Marijan Lipovac,
Mirna Šolić, Lubačka
Lukaštíková i Mihaela
Banek

je Lubačka Lukaštíková 1999. proglašena počasnom članicom HČD-a, o čemu pišemo u posebnom poglavlju. »Držimo da imamo krasnu mladež i žalimo što joj ne možemo priuštiti više, ali dovoljno su razumnii da raspoznaaju što su htijenja, a što mogućnosti« pisalo je u izvještaju o radu HČD-a za razdoblje od 1998.–1999.

Planova, pak, u to vrijeme nije nedostajalo. Među ostalim, željelo se organizirati izlete u Češku, u Daruvar kao središte češke manjine, a nakon što je Društvo krajem 1998. predalo novčanu pomoć osnovnoj školi iz sela Brantice u Češkoj, stradaloj u velikoj poplavi 1997., planirao se i odlazak studenata bohemistike iz Zagreba u Brantice kako bi pomogli u obnovi. Nažalost, to se nije ostvarilo. Iako je suradnja s gospođom Lukaštíkovom prekinuta radi odlaska njezinog supruga na novu dužnost, Društvu se priključila nova skupina studenata te se ponovno očekivao uspon u djelovanju mладih. Pokazalo se, međutim, da ih je više zanimalo ono što je mogla ponuditi Češka beseda, koja je nakon dugo očekivanog povratka u svoj prostor u Šubićevoj ulici, iz kojeg je bila izgnana 57 godina, intenzivno krenula u aktivnosti, od tečaja češkog jezika do kazališne i folklorne skupine. Premda je HČD time realno dosta izgubio, taj je trend ispratio s razumijevanjem jer su ti mlađi ljudi ostali u hrvatsko-češkoj priči te se i nadalje odazivali na pojedine njegove aktivnosti. S druge strane, bio je to izazov za traženje putova prilagodbe i tog časa primjerenijih sadržaja aktivnosti. Tako je zaslugom Mihaele Banek, jedne od onih mlađih entuzijasta koji su i nadalje ostali vezani uz HČD, ustrojena knjižnica HČD-a i nastala prva probna internetska stranica Društva, Morana Kovač se prihvatile dužnosti tajnice Društva, a stasao je i Marijan Lipovac, koji će kasnije prvo preuzeti tajničku dužnost pa potom postati predsjednik Društva.

Iako se otada više ne može govoriti o brojnosti studentske populacije u HČD-u, pa niti drugih mlađih ljudi, Društvo je nastavilo voditi računa o poticanju mlađih za njegovanje hrvatsko-čeških veza. Za primjer valja navesti nekoliko iskoraka, kao što su posredovanje vezano za studijsko putovanje u Prag i prijamu grupe studenata te profesora informatologije sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta pri Državnom arhivu i Klementinumu u Pragu (17. studenog 2001.) te financiranje koreografije hrvatskih plesova folklornoj skupini *Jetelíček* Češke besede Zagreb (7. lipnja 2009.) kako bi na svojim nastupima u domovini i

Nastup klape *Slavić*
na proslavi 20.
godišnjice Hrvatsko-
češkog društva

svijetu predočili i hrvatsku kulturnu baštinu. Krajem 2011. HČD je sponzorirao putovanje u Prag klape *Slavić* iz Zagreba koju su činili mahom studenti Katoličkog bogoslovnog fakulteta. U Pragu su sudjelovali na 21. Međunarodnom festivalu adventske i božićne glazbe s tradicionalnim dalmatinskim božićnim napjevima i koledama, te osvojili srebrnu plaketu. Klapa *Slavić* se HČD-u odužila pjevajući na svečanosti u povodu 20. godišnjice osnutka Društva (Muzej Mimara, 25. veljače 2012.) a nastupila je i na koncertu glagoljaške glazbe u zagrebačkoj katedrali povodom 1150. godišnjice početka misije svetih Ćirila i Metoda koji je suorganizirao HČD (20. travnja 2013.).

HČD je u listopadu 2012. donirao novac potreban za kotizacije kojim je omogućeno sudjelovanje na IV. kongresu hrvatskih povjesničara u Zagrebu dvjema daruvarskim gimnazijalkama, Elizabeti Kiršek i Marini Šourek, koje su na kongresu održale izlaganje na temu »Naš tatiček« – kult Tomáša G. Masaryka u časopisu Dětský Koutek između dva svjetska rata (1930.–1940.), obradivši, uz mentorstvo svoje profesorice Valerije Turk-Presečki, vrlo profesionalno ovu značajnu temu iz povijesti češke manjine u Hrvatskoj i hrvatsko-čeških odnosa.

Hrvatsko-češko društvo i nadalje na svojim predavanjima, tribinama i okruglim stolovima rado viđa mladu publiku, pa iako su to uglavnom studenti bohemistike, od kojih su se neki i učlanili u HČD, masovnijeg odziva ipak nema. To je poticaj HČD-u da neprestano osmišljava atraktivne akcije i slijedi suvremene trendove te da unatoč neumoljivom protoku vremena zadrži mladost duha i svježinu ideja. Zato se čini znakovitim da je Tamara Banek uspjela u dva navrata razveseliti svojim prinosom Društvu. Naime, prigodom prisjećanja na preminule članove HČD-a, Božidara Grubišića, Miroslava Jileka i Predraga Jirsaka (2015. i 2016.) prikazani su njegovi filmski uradci, koji donekle ispravljaju dosadašnji pristup HČD-a mladima, jer ona sama nema nikakve veze s bohemistikom. Dakle, valjat će se, pored do sada ciljane skupine mlađih (studenata bohemistike) okrenuti i onima drugima, iz drugih područja, te ih okupljati na konkretnim projektima za koje je sredstva moguće i treba pribavljati u konkretnoj međunarodnoj, odnosno, europskoj suradnji. Cilj je jasan, putovi su više-manje poznati pa valja pokušati ubuduće privući mlade i kreativne osobe.

Solidarnost s poplavljenima u Češkoj 1997.

Prijateljske odnose Hrvata i Čeha u daljnjoj i bližoj prošlosti obilježila je i solidarnost u teškoćama. To se potvrdilo još u 16. stoljeću kad su Hrvati, bježeći pred osman-skim prodorima i osvajanjima, utočište našli u Moravskoj, dok su Česi u burnim godinama svoje povijesti, 1848., 1938. /1939. i 1968. utočište tražili i našli u Hrvatskoj. Zauzvrat su pomogli Hrvatskoj u doba Domovinskog rata 1991.–1995. slanjem humanitarne pomoći i primanjem izbjeglica. U tom duhu Hrvatsko-češko društvo je 1997. organiziralo akciju prikupljanja novčane pomoći za stradale u katastrofalnim poplavama koje su u srpnju te godine pogodile Moravsku i istočnu Češku.

Radilo se o najvećim poplavama u zadnjih sto godina koje su zbog izljevanja rijeke Morave i njenih pritoka zahvatile velik dio češkog teritorija. Tijekom mjesec dana bujice su oduzele 60 ljudskih života, a voda je opustošila 583 mjesta. Više od 30.000 kuća bilo je poplavljeno i u njima se nije moglo stanovati, 10.084 osoba je završilo u nužnom smještaju, iz prometa je isključeno 946 kilometara pruga, oštećeno 1850 kilometara cesta i 851 most, prekinuta je opskrba strujom za preko 200.000 potrošača, a bez opskrbe pitkom vodom završile su 52 općine. Ukupna šteta procijenjena je na 60 milijardi kruna.

Čim su putem medija prispejle vijesti o poplavama, Hrvatsko-češko društvo odlučilo je pomoći stradalima te se povezalo s Hrvatskim crvenim križem koji je od Češkog crvenog križa doznao da najprije treba pričekati sumiranje podataka s terena o konkret-

Uručenje novčane pomoći školi u Branticama u hrvatskom Veleposlanstvu u Pragu

nim štetama i potrebama. O svojoj namjeri da pomogne HČD je obavijestio češko Veleposlanstvo, dok je češkom predsjedniku Václavu Havelu poslano pismo s izrazima sučuti.

U rujnu 1997. HČD je pokrenuo akciju prikupljanja novčane pomoći te je otvorio poseban žiro-račun u Komercijalnoj banci. Pismo s apelom za pomoć postradaloj Češkoj poslano je na 84 adrese, ministarstvima, turističkim zajednicama i poduzećima, a putem medija za akciju su saznali i ostali građani. »Ne tako davno, za vrijeme agresije na našu domovinu, Češka Republika i njeni građani pružili su nam dokaze solidarnosti riječju i djelima. Djela su se ogledala u dostavljanju konkretnе humanitarne pomoći i dolasku velikog broja čeških turista u Hrvatsku unatoč tzv. nesigurnim prilikama. Danas smo u prigodi, makar simbolično, dokazati svoju solidarnost s njihovim teškoćama«, pisalo je u pismu koje je potpisao predsjednik HČD-a Zorislav Bobuš. Cilj je bio pomoći prikupiti Božića mogao prebaciti u Češku, što bi bila kad se vidjelo da transfer novca neće biti na kraja prosinca do kada je prikupljeno 12.640 se odazvali apelu, no novac su uz mnoge pozivatelje: Hrvatski crveni križ, Končar – Distrizor, Biskupski ordinarijat Đakovo, Daruvarska pištarska zajednica Zadarske županije i Ghetald.

U suradnji s veleposlanikom Jiřijem Kudelom i na preporuku češkog Ministarstva školstva, mladeži i tjelovježbe, Hrvatsko-češko društvo odlučilo je pomoći dodjeliti Osnovnoj školi Brantice u selu Branticama na sjeveru Moravske. Svečanost uručenja novčane pomoći održana je 20. studenog 1998. u hrvatskom Veleposlanstvu u Pragu. U izaslanstvu HČD-a bili su potpredsjednica Manja Hribar, tajnica Morana Kovač, zamjenik člana Nadzornog odbora Marijan Lipovac te voditelj Sekcije za društvene tijekove Miroslav Jilek, kao i Hilmo Hairlić iz Hrvatskog crvenog križa. Pomoći su preuzeli učitelj Osnovne škole Brantice Josef Škurek i načelnik Općine Brantice Jan Szabo, a nazočni su bili otpravnica poslova u hrvatskom Veleposlanstvu Marica Matković, treća tajnica Lidija Hadrović-Pavišić, Markéta Pánková iz Odbora za međunarodne odnose i europske integracije Ministarstva školstva, mladeži i tjelovježbe, predsjednica Češko-hrvatskog društva Jarmila Pazderniková i član Društva Robert Vindiš.

HČD je u prosincu 1998. primio i pismenu zahvalu direktorice škole u Branticama Eve Jarolimove koja je uz ostalo napisala: »Vašu pomoć koju smo dobili cijenimo tim više jer znamo vrlo dobro da nema tome davno da ste i vi u vašoj lijepoj zemlji teško stradali

Poklon Hrvatsko-českog društva školi u Branticama

PRAG, 21 studenoga - Delegacija Hrvatsko-čehskog društva iz Zagreba je u čelu s predsjednikom prof. Miroslavom Hubarom prešla u Veleposlaništvo Republike Hrvatske i u Praagu naredila pomoć kojom članovi i prijatelji Čeho-hrvatskog društva u Zagrebu bi prilikom koga ponos poštovanja od proglašenja velikih pogresa u Češkoj i Moravskoj. Priskupljeno više od osam tisuća DEM predstavništva društva predaće na, na prijelod tečkog Ministarstva za obrazovanje, mladost i sport oznakama slično u Bratislavu na sponzoru Moravskog rata.

ZADRŽETI HRVATSKA POMOĆ ČEŠKOJ ŠKOLI

Danovoj skoli Braničevam izstavljenog sprovećujućeg projekta "Branitelj" stiglo je 7.500 (sedam hiljada četiri hiljade) nemalih maličkih prikupljača s hrvatske i počasne poveznice slike stradalačima i kateholičkim ljudskim potpisima. Navedeno je predstavljeno i organizirano slavlje učenika koji su dali u Veleodžiskoj Republiki Hrvatskoj u Pragu - slopnjeno je u hrvatsko-češkom društvu. Akcija 54. među osobljem, pojedinim Hrvatima, Češkim kraljom Karlošem-Džordžem i specijalnim predstavnicima Zagrebačkog biskupstva organizirana je učenikom Davorinom Špirićem, Grad županom Željkom Bacićem, Goranu Šimiću, grad županom Željkom Bacićem, Željkom Šimićem, Tomislavu Šimiću, Željku Šimiću, Ivanu Šimiću.

Novinski članci o akciji Hrvatsko-českog društva za pomoć poplavljениma u Češkoj

o sredine prosinca kako bi se novac do-
mmana božićna čestitka iz Hrvatske. No-
guć na vrijeme, akcija je produžena do
29 kuna. Nažalost, mnogi pozvani nisu
učestvovali, a učestvujuci su uključili
učitelje, profesore, studente, roditelje i
druge ljudi koji su želeli učestvovati.
Uz pomoći organizatora, učenika i
profesora, učestvovao je i gradonačelnik
Zagreba, Željko Komšić, te predstavnici
Gradskog vijeća, Školskog odbora i
Gradskog odbora za obrazovanje.

Zgrada
osnovne
škole u
Branticama

i mnogo trpjeli od posljedica ratnih događanja koja su vas pogodila. Neizmjerno je lijep osjećaj znati da imamo kod vas u Hrvatskoj prijatelje koji su, iako i sami potrebiti, odlučili pomoći djeci u našoj nevelikoj općini na sjeveru Moravske, da njihova školica za njih bude opet udobna i još ljepša nego prijašnja.« Zahvaljujući donaciji iz Hrvatske, škola u Branticama, koja se sastoji od dva razreda s 30 učenika, nabavila je novu glazbenu liniju namijenjenu nastavi i kulturnim aktivnostima škole, a uređen je i prostor za slobodne aktivnosti učenika i nabavljen namještaj.

O poplavama u Češkoj HČD je organizirao izložbu fotografija, u suradnji s Državnom upravom za vode i Hrvatskim vodama, koja je tijekom mjeseca ožujka i travnja 1999. održana, nakon Zagreba, u Daruvaru a potom i u Bjelovaru. Idejni začetnici, Dubravko Dosegović i Vlatka Banek, bili su itekako zadovoljni te zahvalni Hrvatskim vodama kao i

Otvorenje izložbe o
poplavama u Češkoj
u Hrvatskim vodama
1999.

Vlatka Banek, Jelena Brajša i Mihaela Banek

njihovim vrijednim stručnjacima poput Ljudevita Tropana na općem i osobnom prinosu uspješnosti toga projekta.

Planirani odlazak studenata bohemistike iz Zagreba u Brantice, kako bi pomogli u obnovi, ostao je neostvaren iz više razloga, među kojima su ključni bili prekratak rok za realizaciju i upitna spremnost Brantica za ostvarenje te zamisli.

U ljeto 2002. Češku su zadesile još katastrofalnije poplave koje su pogodile i sam Prag, a time privukle daleko veću pozornost svjetske i hrvatske javnosti. Ovaj put se angažirao Hrvatski Caritas na čijem je čelu bila Jelena Brajša, osiguravši šest dobrovoljaca koji su otišli u Prag pomagati u saniranju šteta, te je pokrenuta i akcija prikupljanja novčane pomoći. Razumljivo, organizacijskom strukturom i međusobnom povezanošću Caritasa dviju zemalja to je bio primjereni i jednostavniji način ostvarenja pomoći nego na primjer u samostalnoj organizaciji HČD-a, a bio je to ujedno i izraz zahvalnosti Češkom Caritasu koji je pomogao Hrvatskoj tijekom Domovinskog rata. HČD je ponovno pozvao na solidarnost i upućivao zainteresirane na Hrvatski Caritas, a postavio je i pano s fotografijama poplava u Češkoj u sklopu Dana Češke od 23. rujna do 12. listopada 2002. u Gradskoj knjižnici u Zagrebu, pridonijevši time senzibiliziranju hrvatske javnosti.

Hrvatsko-češki lanac solidarnosti u nevoljama traje i nije se nikada prekinuo, a svoju malu kariku u njega je unijelo i Hrvatsko-češko društvo.

Glasilo *Susreti* – najuspješniji projekt Hrvatsko-češkog društva

Pocetak djelovanja Hrvatsko-češkog društva, tada još Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva, obilježen je brigom za istinito, pravodobno i kvalitetno informiranje šire javnosti o njegovim aktivnostima, ali i pružanju obavijesti o radu Društva svojim vlastitim članovima (u to vrijeme čak više stotina pristupnika). Nije to bilo samo zbog proklamirane javnosti rada novoutemeljene udruge, koja se mogla ostvarivati i dokazivati na druge načine, već je to proizlazilo iz dubokog razumijevanja osnova komunikacije. Tako je već osnivačka skupština oglašena putem javnih medija koji su o njoj i izvjestili kao važnom događaju za cijelu Hrvatsku, premda je tog dana medijski prostor bio gotovo zagušen drugim vijestima, od onih još uvijek ratnih do posjeta tada megapopularnog njemačkog ministra vanjskih poslova Hansa-Dietricha Genschera Zagrebu. Pokazalo se da je sretna okolnost za Društvo bilo to što su se na okupu našle osobe koje su dobro razumjele i poznavale temelje komunikacije, na čelu s uglednim novinarom Božidarom Grubišićem, obogaćenim dugogodišnjim iskustvom u tiskanim i elektroničkim medijima, a ujedno i jednim od glavnih pokretača osnutka Društva, do svih onih koji su se u to vrijeme ili kasnije, izravno ili neizravno, pridružili djelovanju Sekcije za informiranje i suradnju s medijima javnog priopćavanja, kako se ona u početku zvala. Vremenom je sekcijski način djelovanja zamijenjen novim, pa su unutar upravljačke strukture Društva imenovane osobe zadužene za pojedine djelatnosti te je Grubišića naslijedila Vlatka Banek a od 2005. taj je zahtjevni resor preuzeo Marijan Lipovac. Moglo bi se reći da je ostvarena logična, srdačna i suradnička smjena generacija, tranzicija uvjetovana općim prilikama i utjecajem biološkog sata. Također, uspostavljena je kvalitetna suradnja s čitavim nizom profesionalaca koji su razumjeli, mogli i htjeli vrednovati kvalitetnu informaciju i pobrinuti se da ona dospije u šиру javnost. Među novinariма koji su tome doprinosili, kao članovi HČD-a ili obavljajući svoj redovan novinarski ili urednički posao bili su: Ratko Aleksić, Drago Auguštin, Vlatka Banek, Vlado Bojković, Tomislav Bulić, Luka Capar, Bernard Čavar, Miljenko Cvitković, Denis Derk, Daniela Draštara, Ivana Erceg Matijašević, Marina Fio Gabud, Goran Gazdek, Sonja Gospodnetić, Manja Hribar, Majda Ivković, Branka Jelić, Vesna Jurić Rukavina, Lidija Komes, Dora Koretić, Mate Kovačević, Monika Kralj, Lenka Lalić, Marijan Lipovac, Davor Maček, Marijan Machala, Petra Majetić, Vanja Majetić, Marijan Majstorović, Željka Mandić, Zvonimir Mitar, Miljenko Pajalić, Jasna Pavelić Jureško, Mato Pejić, Ivana Perkovac, Irena Petričević, Vidmir Raič, Biserka Rajković Salata, Ivan Raos, Vesna Ratković, Jirina Stanja, Libuše Stranjik, Ivan Šabić, Slavica Šarović, Zdenka Taborski, Maša Taušan, Ana Todorović, Zdenka Turk, Željko Valentić, Kostadinka Velkovska, Franjo Vondraček, Enis Zebić, Zdravko Zima, Zdenka Zvonarek i drugi. Radi razumijevanja prilika u proteklom razdoblju, valja isto tako reći da se odnos medija prema informacijama odašiljanima iz HČD-a vremenom mijenjao suglasno promjenama njihove vlasničke strukture. Za razliku od početaka koji su bili pod svježim utjecajem doživljaja samostalnosti vlastite države, dobre volje cijele zajednice za pozitivnim nastojanjima te uz kvalitetni i obrazovani

novinarski kadar i kvalitetne uređivačke strukture, nakon razdoblja otvorenosti za vijesti iz HČD-a kasnije se osjetilo sužavanje zanimanja i sve rjeđe, sporadično bilježenje takvih vijesti. To ipak ne znači da je HČD bio neučinkovit u novonastalim prilikama, dapače, pronalazio je put k javnosti, ne samo kroz javne medije (televiziju, radio, tisak) već i vlastitom internetskom stranicom te uključivanjem u internetom podržanu društvenu mrežu Facebook i slično.

Vratimo li se u doba početaka Društva, nalazimo podatak da je na sjednici Sekcije za informiranje i suradnju s medijima javnog priopćavanja 21. travnja 1992. prihvaćen prijedlog Božidara Grubišića za povremeno izdavanje glasila radi internog informiranja članstva o aktivnostima, da ono prati i obavještava što se o Hrvatskoj objavljuje u Češkoj i Slovačkoj, te donosi razgovore sa zanimljivim osobama iz javnog života obiju država. Kao jedan od mogućih naziva glasila predloženo je i odabранo ime *Susreti* aludirajući na susrete ljudi i kultura. Već u lipnju prvi *Susreti*, koje je s Grubišićem uredila Vlatka Banek, bili su distribuirani članovima Društva, prijateljima u Češkoj i Slovačkoj, donatorima osnivačke skupštine te raznim institucijama. Bilo je to svojevrsno predstavljanje Društva koje nije ostalo bez odjeka. Znakovit je bio i urednički dvojac suvislo vezan hrvatsko-češkom i generacijskom razlikovnom sponom. Grubišićevi iskustvo, vrsno poznavanje češke i slovačke povijesti, prilika i jezika, povezano je s mladenačkom poletnošću, poznavanjem hrvatske povijesti, prilika i jezika Vlatke Banek. Iznjedrena je tako, što će se kasnije vidjeti, suradnja s izuzetno vrijednim prinosom HČD-u.

U prvom broju, objavljenom na šest stranica malog formata, u lipnju 1992., našao se opširan izvještaj s osnivačke skupštine Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva, izvaci iz Statuta i Programske osnova rada, vijesti o radu Predsjedništva i o dotad provedenim akcijama Društva. »Nadamo se da će jačanjem našega Društva, posebice finansijskim, ovo glasilo ponuditi kvalitetne sadržaje za dogradnju puta prijateljstva, a i sam naziv *Susreti* iskazuje želju za istinskim postizanjem svekolike spoznaje o kulturnim, gospodarskim i inim tijekovima života triju bliskih naroda« pisalo je u kratkom uvodniku. Konceptualno jednak, ali grafički poboljšan broj *Susreta* izašao je u ožujku 1993. nakon skupštine na kojoj je udruga promijenila ime u Hrvatsko-češko društvo. Uz vijesti sa skupštine, na osam stranica je stao i cijeli Statut, a pojavile su se i prve naznake da *Susreti* neće biti tek interni bilten jedne mlade udruge. Tako je objavljen i prvi, kratak članak o kiparu Vojti Branišu povodom

SUSRETI

Glasilo Društva hrvatsko-češkoga i slovačkoga prijateljstva
Broj 1 Zagreb, lipanj 1992.

Stvarni prijatelji, prvi Vam je prvi broj glasila Društva hrvatsko-češkoga i slovačkoga prijateljstva, kojeg uspostavljeno posredstvom izdavanja redi međunarodne obrazovanja, pa očekujemo i vašu podršku. Nadamo se da će postizanje ciljeva Društva, posebice finansijskim, ovo glasilo ponuditi kvalitetne sadržaje međogradnja puta prijateljstva, a i sam naziv "SUSRETY" iskazuje želju za istinskim postizanjem svekolike spoznaje o kulturnim, gospodarskim i inim tijekovima života triju bliskih naroda. Urednički

OSNIVACIJA SKUPŠTINA DRUŠTVA HRVATSKO-ČEŠKOGA I SLOVACKOGA PRIJATELJSTVA

Osnivačka skupština je održana 22. svibnja 1992.g. u prostorijama Muzeja Minera, u muzejskom 305 m²u. Skupštini su pozvanih hrvatskih uzvanika i gosti. Društvo su uveličali predstavnici, a na kraju službenog drijefodržan je i kraci smještajni program.

Iz tijeka Skupštine

Nazvano je predsjednik u ime Inicijativnog odbora državljanin Kroatac i kroz izlaganje poslovnicanstvenih ideja o osnivanju društva. Dvije udržane skupštine, od kojih sujedne činili predsjedilo Hrvati a druga Česi i Slovaci, okupile su se oko jednog inicijativnog odbora a ciljem da se predstave razvoju hrvatskog prijateljstva, međunarodnih, ali prije svega gospodarskih i drugih kontingencija hrvatskog, češkog i slovačkog naroda. Naglašeno je, da će Društvo biti odjedan onim što osim i bude interes u njemu našezimo pojedinstveno, a da su promjerene u objema zemljama, stvoreni su uvjeti za pozitivne mudi i rad na zajedničkoj dobrobiti, osvrnu se i na dogodje u kojim se naša Hrvatska pomoci prijateljstvu našim naroda

Prvi broj *Susreta* iz 1992.

stote godišnjice rođenja, čime je začeto ostvarivanje zamisli o stvaranju baze podataka o kulturnim, znanstvenim, gospodarskim i inim vezama Hrvata i Čeha te obilježavanju obljetnica, koja u HČD-u traje do dan danas, a uvedena je i rubrika *Šaljivi kutić*. Već je treći broj *Susreta*, objavljen u studenom 1993., bio sadržajno potpuno lišen biltenskog štiha. Na 12 stranica, osim vijesti o radu Društva, objavljene su i vijesti iz Češke te vijesti iz Hrvatske koje se tiču veza s Češkom, podsjetnik na važne godišnjice iz povijesti hrvatsko-čeških veza, prikaz knjiga pa čak i anketa, provedena među polaznicima tečaja češkog jezika o tome koliko je hrvatska javnost informirana o Češkoj, s vrlo zanimljivim odgovorima. Kao u pravim novinama, i u *Susretima* je objavljeno nekoliko reklama, među kojima su bile one Croatia Airlinesa te ČSA. Dapače, glasilo je dobilo i novi izgled, na naslovniči je osvanuo novi znak HČD-a, a unutarnje su stranice grafički osvježene. Pravi »bum« *Susreti* su doživjeli 1994. kada je objavljeno čak pet brojeva, svaki od po 16 stranica. Razlog tome bila je bogata aktivnost HČD-a, ali i odaziv članova na poziv uredništva za slanje priloga. Iz današnje perspektive najzanimljivije su rubrike s vijestima iz Češke i s područja hrvatsko-čeških veza koje su dragocjeno svjedočanstvo početaka tranzicijskog razdoblja u Češkoj te (pre) polaganog razvoja njenih odnosa s Hrvatskom. U dvobroju 10-11 iz travnja 1995., opsegao čak 24 stranice, u *Susrete* je uveden i uvodnik u kojem su se urednici kratko osvrnuli na rad HČD-a, a u idućim brojevima i na stanje hrvatsko-čeških odnosa. »Još uvijek nije potpisani niti jedan ugovor o bilateralnoj suradnji. Što to Češka vidi odnosno ne vidi u Hrvatskoj, a što Hrvatska u Češkoj«, pitao se Cronicus u broju 12 iz svibnja 1995. Cronicus je bio zamišljen

Projektový řízení, projektová dokumentace, promítání, Hradec Králové

VÁCLAV KLAUS U ZAGREBU

Katolici i tito suverini da godišnjekratnim međunarodnim i državnim prezentacijama Vladičine Klasice čestaju još 5. ožujka 1998. a njeni prvi studenci pažnju iščekuju. Tvorac prezentacije se u lekcijama Matematike i teorije građevinskih konstrukcija predstavlja Slobom Vučkovićem Pešićem. U 11 sati predavanja raspodeljena obrazujuća lekcija za arhitekturu prostičke, kućarstvo i preporodne građevine, a u 12 sati predavanja raspodeljena obrazujuća lekcija za prehrambenicu, životinjsku i biljnici proizvodnju, a u 13 sati predavanja raspodeljena obrazujuća lekcija za primenjenu znanost, tehnologiju i primenjenu znanost. Tegorice ugođaju se u prezentaciji na poslovnom predelu biti vise. Prema drugim prezentacijama Klasice i njenih srodnosti spominju se intencije na preporodnu agresiju i ekološkom razvoju. Izgraditi učilišta i zavodi.

Václav Klus
r československém
Základu

ZAHIER: Česta republika s československou vlajkou na svém desku oznámi desku o svém výročího obchodu. Rokování probíhalo s charakterem přemítnutí Zlatníku. Mluvili taky národností příslušníci Václava Klimek, kteří vystoupili v Zahoru jednotlivě na hřebu. Vlastnictví praktického pravomoci v charakteru hospodářského klauzula, je podle toho obecněho, že bývalou právnickou jednotkou vlastní výroba podniků. Díky, že je stá, se rozhodl se posudit významnostné rovnice a jednat v rámci "kontrolativního" posudku. Povídali o tom i sami profesiální koledži odborných podniků inventiv a akademického zázemí, kterému mimo jiného významnou pozici podílí podnikatelského občanského sdružení. Když posudili

NAKON POSIETA ČEŠKOG
PREMIJERA HRVATSKOJ
PLIS ZA HRVATSKE BIBLIONACIJE

(Komitor Diese Kündigung ist am 13. 1996.)

Kako je u Zagrebu dijapozitiv čim nukn što je bio u Bosni i Hercegovini dan kada da se stvorile izvrsne opštinske vlasti u kojima su život i doba bili bezbedni i mirni. Izostalo da se vratimo u pogon, ovo je takođe i odloženo pravo državama sa tem predmetom, on je usklađen.

www.wiley.com/go/robinson/1000

第203章

Članak iz Susreta broj 19-20 iz 1996.

46

Le portefeuille Côte d'Ivoire est donc différent

Pomirenje nakon šest desetljeća

Fig. 1 Test Model

— Gora je prevećao vodstvo
četvrtog reda u mjesecu srpnju
1944. godine. Uz pomoć i po-
zivnicu Katerine Čeh-
ovac, koja je bila članica Ustaške
mladosti, uspostavio je
prvi položaj partizana u
Srednjim Poljanama. Njegova
četa je uklonila ustašku

7. Class 11: Lata na dina kumponom.

Auftragserfolg

schafft, kann er durch die
Vereinigung mit anderen
verbundenen Gruppen
seine eigene Stellung
verbessern. Wenn er sich
aber auf die anderen Gruppen
verlässt, um sie zu
unterstützen, so kann er
durch die Verstärkung
der anderen Gruppen seine
eigene Stellung verschärfen.
Die anderen Gruppen
können dann wiederum
ihre eigenen Interessen
vertreten und die eigene
Stellung des ersten Gruppen-
mitglieds verschärfen.
Die anderen Gruppen
können dann wiederum
ihre eigenen Interessen
vertreten und die eigene
Stellung des ersten Gruppen-
mitglieds verschärfen.

Annotator

Ginger i Fred na Vltavi usred Praga

et le boy Gay triste, sarà alla prossima edizione del festival di Sanremo con un brano intitolato "Ritorna l'amore". Ma se non avete tempo per ascoltare i suoi brani, potrete ascoltare quelli di altri cantanti italiani come il cantante della canzone romanesca, Vittorio Gassman, o la cantante romanesca, Valeria Marini.

Članci u *Susretima* broj 24 iz 1997.

Lišeno biltenskog »štih«, kojim hvali koncepciju Susreta i smatra ga prinosom kronologiji hrvatsko-čeških veza nadograđenim autorskim prilozima te ga ocjenjuje pozitivnim prilogom »snaženju češko-hrvatskih kulturnih, društvenih i gospodarskih (s)veza.« Stoga na kraju članka konstatira: »Može se zaključiti da Susreti znatno doprinose – susretima srodnih kultura kakve češka i hrvatska nesumnjivo jesu.«

U dvobroju 15-16 iz prosinca 1995. dominirao je božićni ugodaj, ali po prvi put je uveden i *Gospodarski podlistak* na četiri stranice, posvećen češkoj pivarskoj industriji i češkim investicijama u Hrvatsku, tako da su *Susreti* dosegli čak 28 stranica. Pravo malo analitičko remek-djelo je uvodnik Cronicusa u kojem se objašnjavaju okolnosti u kojima se u New Yorku na proslavi 50. godišnjice Ujedinjenih naroda dogodio prvi (i jedini) susret predsjednika Hrvatske i Češke, Franje Tuđmana i Václava Havela, uz kritički komentar da unatoč tom susretu u službenim odnosima dviju država i dalje nema ništa nova. Kao svojevrstan »Ceterum censeo« takvu ocjenu donosi Cronicus u uvodniku *Susreta* broj 17-18 iz veljače 1996.: »Nažalost, nakon gotovo četiri pune godine, nema niti jednog potpisanih međudržavnog ugovora, iako češki turisti uredno pristizu na obale hrvatskoga Jadrana, a Škoda je najprodavaniji automobil u Hrvatskoj. Rekli bismo, politika i njeni predstavnici tjeraju svoje, a interes građana obiju država sami građani i poslovni ljudi rješavaju na svoj način.« Iako je već u ranijim brojevima objavljeno nekoliko dvojezičnih priloga, upravo je taj uvodnik, po prvi put objavljen dvojezično pod naslovom »Ahoj!« kako bi ga svi dobro razumjeli. No zato već u uvodniku dvobroja

Šta vam može i povećati razinu?

Živahni studeni i opušteniji prošinac

Arhiv u. Ing. Ante Šimčić - Česko-hrvatski prijatelj u Zagrebu - Gostuju u Vodnjaku. Pravljeno je na Zagreb - Po pravilu

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture". Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Božidar Šimčić?

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Šta vam može i povećati razinu?

Šta vam može i povećati razinu? Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća. Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća.

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Izam, izam, pa PROFITABILIZAM

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Božidar Šimčić?

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Šta vam može i povećati razinu?

Šta vam može i povećati razinu? Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća. Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća.

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

ČEŠKA? A ČEŠI?

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Šta vam može i povećati razinu?

Šta vam može i povećati razinu? Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća. Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća.

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Manjine svatice

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Božidar Šimčić?

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Što vam može i povećati razinu?

Što vam može i povećati razinu? Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća. Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća.

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Novosti iz Prahe

Švejk kontra Amerikanijado

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Božidar Šimčić?

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Što vam može i povećati razinu?

Što vam može i povećati razinu? Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća. Uvjet je da se živahni studeni i opušteniji prošinac ne budu u skladu sa vrednostima i tradicijama naših preduzeća.

Božidar Šimčić

Božidar Šimčić je učitelj i profesor, doktor tehnologije, član redakcije časopisa "Zagreb" te predavač na "Fakultetu za građevinarstvo i arhitekturu" u Zagrebu. Član je "Societatis" i "Građevinarstva i arhitekture".

Kolumnne u
Susretima

19-20 iz svibnja 1996. Cronicus poručuje: »Napokon su, čini se, službeni hrvatsko-češki odnosi dobili odgovarajući poticaj.« U ožujku je, naime, češki premijer Václav Klaus konačno službeno posjetio Hrvatsku te su potpisani i prvi međudržavni sporazumi, što je naravno analizirano i u *Susretima*. Ovaj dvobroj donio je niz inovacija: naslovnicu je ukrašavao crtež Ivice Antoličića (kasnije će to biti u još četiri broja), vraćena je i preoblikovana rubrika *Obljetnice* s podacima o predstojećim godišnjicama iz povijesti Češke i hrvatsko-čeških veza, a kao svojevrsna pozivnica za aktivniju suradnju u Društву, objavljen je popis rođendana članova u naredna tri mjeseca. Veći angažman članstva u pripremanju *Susreta* rezultirao je i prvom kolumnom – posvećenoj plesu – koju je dobio poznati baletni umjetnik Juraj Mofčan, te na osebujan, kratak i zanimljiv način pisao o plesu, vodeći računa prije svega o onom srednjoeuropskom i češkom.

U dvobroju 21-22 iz listopada 1996. broj kolumni je povećan za još četiri, a doble su ih članice Manja Hribar, Morana Kovač i Mihaela Banek te urednica Vlatka Banek koja je za tu prigodu napisala opširan prikaz rada HČD-a u proteklom razdoblju. Kao u »pravim« novinama, uz svaku kolumnu bila je i fotografija autora. Zadržan je i uvodnik u kojem se Cronicus pozitivno osvrnuo na sudjelovanje Češke na Zagrebačkom velesajmu te pred-

ložio da se čim prije omogući praćenje čeških satelitskih televizijskih programa. Intervju za *Susrete* dao je član HČD-a i predsjednik Matice hrvatske Vlado Gotovac koji je govorio o svom susretu s Václavom Havelom. U tom broju po drugi put je objavljen i *Gospodarski podlistak*, ovoga puta donijevši i cjeloviti tekst Trgovinskog ugovora između vlada Hrvatske i Češke, a uveden je i *Jezični podlistak* na četiri stranice s najosnovnijim podacima o češkom jeziku.

U listopadu 1996. objavljeno je i jedino posebno izdanje *Susreta*, posvećeno Václavu Havelu povodom njegovog 60. rođendana. Na 16 stranica predočena je kronologija Havelova života, podaci o njegovim književnim djelima, priznajnjima te širok izbor njegovih citata, uz autorske tekstove Vlade Bojkovića o Havelu kao političaru te Manje Hribar o Havelu kao književniku.

Dvobroj 23-24 objavljen je u veljači

1997. uoči proslave pete godišnjice HČD-a pa je već uobičajenom sadržaju pridodan i poseban dodatak o radu Društva u tom periodu s popisom svih dotadašnjih javnih aktivnosti.

U listopadu 1997. izdan je dvobroj 25-26 s možda najboljom naslovnicom u odnosu na sve dotadašnje *Susrete*. Bila je to češka fotografija godine – pas koji pliva poplavljrenom ulicom u Uherskom Hradištu – snimljena tog ljeta, kada je velik dio Češke bio pogoden katastrofalnom poplavom.

Stjecajem okolnosti, *Susreti* broj 27, sadržajno vrlo skromni, izašli su tek u prosincu 1998. Bio je to znak presahlih finansijskih mogućnosti koji je predskazao privremeno gašenje *Susreta*. Pored entuzijazma i volonterskog rada, naime, izdavanje *Susreta* je zahtijevalo i novčana sredstva do kojih je HČD u to vrijeme teško dolazio. Taj, zapravo posljednji broj *Susreta* prije višegodišnje pauze, objavljen je uz pomoć Sajma automobila Zagreb čiji je vlasnik i direktor Stjepan Obad bio član HČD-a. Ostvaren je krajnjim naprima kako bi izvjestio o okončanju humane akcije prikupljanja pomoći za poplavljene u Češkoj i obavijestio sve članove, donatore i javnost o tome, uz prigodnu zahvalu na suradnji. Naslovnicu je krasio crtež Ivice Antolčića, a urednica je na osam stranica telegrafski izvjestila i o drugim aktivnostima HČD-a u proteklih godinu dana. U uvodniku je ukazala na nužnost iznalaženja drugih načina informiranja i na već započetu praksu tzv. zidnih novina HČD-a u Češkom domu. Nažalost, niti *spiritus movens* HČD-a, Božidar Grubišić, više nije aktivno djelovao i preselio se u Šibenik, a nove mlade snage još nisu bile spremne preuzeti odgovornost za Društvo i *Susrete*. Govoreći o onodobnim *Susre-*

Naslovnica *Susreta* 25-26

timu, urednica je jednom prigodom kazala da su bili stvarna veza s članstvom Društva, jer »bilo je i onih članova, pretežito starijih ljudi, koji su rijetko kročili u prostor Društva, uredno namirivali članarinu i veselili se *Susretima* na kućnome pragu, te se propitivali o njima kada je zapelo redovito izlaženje«. Svjedoči to o ulozi i vrijednosti glasila u odnosu na često zapostavljene starije generacije, pritisnute raznim životnim teškoćama a željne pažnje i dobrog štiva. Međutim, ova važna i uspješna edicija obnovljena je 12 godina kasnije, zadržavši ranije ustanovljenu koncepciju, promjenivši veličinu formata, dobivši moderno grafičko oblikovanje, novog urednika, vrativši neke suradnike i privukavši nove te osvojivši čitatelje i kritičare.

U međuvremenu se Društvo prilagodilo novom internetskom dobu te je 1999. pokrenulo svoju probnu internetsku stranicu koja je 2004. postala stalnom i službenom (www.hcdzg.hr). Osim sponzora, tvrtke PNT koja od tada pa sve do danas održava stranicu, važna je bila i donacija Ministarstva vanjskih poslova Hrvatske koje je upravo s početkom 21. stoljeća započelo financirati projekte društava prijateljstva putem javnih natječaja. Na stranici HČD-a, uz vijesti o radu Društva objavljivani su i tekstovi povijesne tematike kakvi su u prethodnom desetljeću izlazili u *Susretima*, ali to ipak nije značilo da su *Susreti* oživjeli u virtualnoj sferi. Kao što internet nije donio kraj tiskanim medijima, tako ni u HČD-u nije nestala nuda da će i *Susreti* opet izaći iz tiska.

Kadrovske i organizacijskim jačanjem HČD-a stvorene su pretpostavke da taj plan postane stvarnost te je 2010. na natječaj Ministarstva vanjskih i europskih poslova prijavljen i projekt ponovnog izdavanja *Susreta*, ali u osuvremenjenom obliku. Projekt je prihvaćen i u siječnju 2011. napokon su izašli dugoočekivani *Susreti* broj 28 koje je uredio tadašnji tajnik HČD-a Marijan Lipovac. Na prvi pogled, radilo se o potpuno novom proizvodu – časopis je bio tiskan u boji, moderno dizajniran, u formatu A4, na 52 stranice, uz

Naslovica *Susreta* iz 2011.

Promocija obnovljenih *Susreta* 2011. Slijeva: Zvonimir Kotarac, Vlatka Banek i Marijan Lipovac

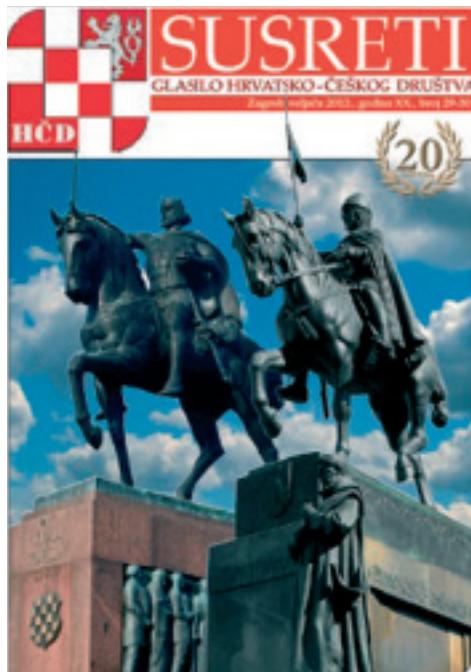
mnoštvo fotografija i na kvalitetnom papiru, no koncepcija se u bitnome nije mijenjala u odnosu na staru ediciju. Ponovno su čitateljima ponuđene aktualne vijesti iz Češke te one iz Hrvatske vezane uz tematiku hrvatsko-čeških odnosa, kao i niz tema iz češke povijesti i kulture te hrvatsko-čeških odnosa nekad i danas, razumljivo, opsegom znatno dužih nego ranije. Bili su tu i književni prilozi i kulinarski recepti. »Tranziciju« između stare i nove edicije označio je opširan članak Vlatke Banek u kojem je dala prikaz rada HČD-a u proteklih 12 godina. Intervjuje prvom broju obnovljenih *Susreta* dali su husitski patrijarh Tomáš Butta, savjetnik za gospodarstvo češkog Veleposlanstva u Zagrebu Tomáš Kuchta, vodeći češki kroatist Dušan Karpatský i sveučilišna profesorica Dubravka Sesar. Od autorskih tekstova izdvajaju se reportaža o praškom Vyšehradu, o najvećem srednjovjekovnom rukopisu Ćavoljoj Bibliji, o svetom Ivanu Pustinjaču (češkom svecu za kojeg se smatralo da je bio hrvatski kraljević), o tome kako je nastala češka zastava, o pomirenju između Češke i Lihtenštajna, o češko-hrvatskim homonimima, o Stjepanu Radiću mlađem, o prvoj hrvatskoj političarki Mariji Radić, te o reemigraciji hrvatskih Čeha u tadašnju Čehoslovačku nakon 1945. U znak sjećanja na četvoricu istaknutih preminulih članova HČD-a – Božidara Grubišića, Josipa Matušeka, Miroslava Jileka i Mate Relje – objavljeni su nekrolozi. Novost u odnosu na raniju ediciju bile su paralelne kratke osnovne informacije o Hrvatskoj i Češkoj uz donji rub stranica. Na naslovniči je bio kip svetog Ivana Pustinjača s Karlovog mosta u Pragu kojeg je snimio Tigran Ilić, a na zadnjoj strani potpisana božićna čestitka Václava Havela i supruge Dagmar HČD-u.

Prvi broj obnovljenih *Susreta* bio je tiskan u 600 primjeraka i osim članovima HČD-a bio je namijenjen svima zainteresiranim za hrvatsko-češke odnose pa je dostavljen najvišim državnim dužnosnicima Hrvatske i Češke te distribuiran knjižnicama. Održana je i njegova svečana javna promocija (Češki dom, 24. siječnja 2011.). Kako je objasnio urednik Lipovac, ponovno pokretanje *Susreta* imalo je više ciljeva – prvi, obnoviti tradiciju i održati obećanje da će *Susreti* opet izaći kad se za to steknu uvjeti; drugi, omogućiti informiranost članova i svih zainteresiranih o aktivnostima HČD-a, kao i o svim aktualnostima iz hrvatsko-čeških odnosa; treći, putem *Susreta* zainteresirati potencijalne članove da se pridruže HČD-u i potaknuti ponovno aktiviranje nekadašnjih članova. Upravo je taj treći cilj uspješno ostvaren, jer HČD te 2011. bilježi veliki priljev novih članova, što se nastavilo i kasnijih godina kad su se *Susreti* već bili uhoodali.

Drugi broj obnovljenih *Susreta*, za koje su ponovno dobivena sredstva Ministarstva vanjskih i europskih poslova, bio je planiran za kraj 2011., međutim, kako se u veljači 2012. slavila 20. godišnjica HČD-a tim je povodom tiskan dvobroj 29-30, na čak 80 stranica, s opširnim prikazom svih dotadašnjih

Prvi broj obnovljenih *Susreta* dobio je i predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić

Naslovnica *Susreta* iz 2012.

Naslovnica *Susreta* iz 2013.

akcija HČD-a i brojnim zanimljivim člancima koje je napisalo čak 14 autora. Bili su to članci o Václavu Havelu koji je umro upravo tijekom pripremanja broja, o životu Stjepana Radića među Česima u Končanici, o Borovu Naselju koje su kao Batino Naselje izgradili češki arhitekti, obrađena je legenda o Čehu, Lehu i Mehu, najstariji češki glagoljski evanđelistar, operacija Anthropoid i tragedija sela Lidice, veze pape Ivana Pavla II. i Čeha, bohemizmi u hrvatskom jeziku, šaljiva češka prezimena, češki automobil aero, kazališna predstava *Česko nebo*, a čitateljstvu je ponuđen i pregled zajedničkih hrvatskih i čeških pjesama te reportaža o Kutnoj Hori. Intervjue su dali prvi hrvatski veleposlanik u Pragu i prvi predsjednik Društva Zlatko Stahuljak te predsjednik Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj Jan Kopřiva. Jednako dojmljiva, kao i sadržaj, bila je naslovnica. S prikazom konjaničkih kipova kralja Tomislava u Zagrebu i svetog Václava u Pragu požnjela je dobre kritike radi svoje izvedbe i simbolike. Dvobroj 29-30 bio je podijeljen sudionicima proslave 20. godišnjice HČD-a (Muzej Mimara, 25. veljače 2012.) uz, na CD nasinljene ranije *Susrete* (1-28), koji su kasnije postavljeni i na internetsku stranicu Društva. Nakon toga su *Susreti* 29-30 široko distribuirani.

Izdanjem tog drugog broja utvrđen je ritam izlaženja obnovljenih *Susreta*, pa oni otada izlaze svakih 13 mjeseci, ali i potvrđena staro-nova koncepcija te razina kvalitete sadržaja i grafičkog rješenja za koje se pobrinuo Alan Čaplar. »Kad smo početkom 2012. pripremali drugi broj obnovljenih *Susreta*, jedna od glavnih briga bila nam je održati jednaku razinu kvalitete tekstova i grafičkih rješenja u odnosu na prvi broj, odnosno napraviti nove iskorake u kvaliteti. Srećom, u tome smo uspjeli, pa su prošli *Susreti* zadržali

sve kojima su došli u ruke, tako da smo ovaj broj pripremali spokojnije, sigurni da ćemo opet zadovoljiti ukus naše čitalačke publike. U vrijeme kada svjedočimo srozavanju i gašenju tiskanih medija, sretni smo što svojim glasilom pridonosimo očuvanju kulture čitanja i promičemo pozitivne vrijednosti», napisao je Marijan Lipovac u uvodniku *Susreta* broj 31 objavljenih i promoviranih u ožujku 2013., s naslovnicom koja je prikazivala praški Karlov most i zagrebački Zeleni most, dok je na zadnjoj strani, u povodu 1150. godišnjice početka misije svetih Ćirila i Metoda, bila fotografija glagoljskog natpisa iz zagrebačke katedrale. O toj je obljetnici opširan prikaz napisao akademik Stjepan Damjanović, a objavljeni su i tekstovi o svim čehoslovačkim i češkim predsjednicima, o Staročeškom pivu, o djelovanju Zvonimira Rogoza u Češkoj, o sudjelovanju Čeha u bitci kod Visa 1866., te reportaže o godišnjem okupljanju moravskih Hrvata i o Mariánskim Láznima, dok je intervju dala mlada češka povjesničarka hrvatskog porijekla Hana Pelikánová.

Broj 32 izdan je u travnju 2014., a na promociji 7. svibnja stručnu je analizu dao profesor Fakulteta političkih znanosti i stručnjak za medije Božo Skoko. »Kad sam video *Susrete*, uistinu sam bio zadivljen i počašćen što se još gaji kvalitetno novinarstvo u Hrvatskoj kojem mi učimo naše mlade studente, ali kojeg oni ne mogu vidjeti u praksi. Danas je zadaća tiskanih izdanja da prije svega budu informativna, edukativna i korisna, a upravo su *Susreti* sjajan primjer toga. S druge strane oni su promotor svega dobrog što nudi Češka, svega doboga što nudi Hrvatska i svega doboga gdje se dodiruju Hrvatska i Češka kroz dugu povijest, ali i danas. Isto tako usudim se reći da je ovo izdanje jedna manja enciklopedija. Dovoljno ga je samo prolistati i toliko ćete toga naučiti. Doslovce odškrinete jedna vrata povijesti koja su možda zaboravljena i koja ne možemo tek tako prepoznati u našoj svakodnevnoj komunikaciji. Prema tome, ovo je jedno uistinu važno izdanje na kojem bi se drugi trebali učiti kako se radi jedan dobar posao«, kazao je Skoko, pohvalivši »jaku dobру uredničku politiku koja sjajno kombinira informativne, edukativne pa i zabavne sadržaje« te dobro kombinira tekst i ilustracije. »Posebno bih naglasio trajnost sadržaja. Ovo nije magazin koji ćete pročitati i baciti. Ne, ovo se čuva doma, ovo se iščitava i ovo će biti aktualno i za pet, i za deset godina, i bit će svjedok vremena. Obrazovna, prosvjetiteljska i podsjetnička uloga ovoga časopisa je iznimno velika i ona nadilazi temeljnu ulogu – da pruži informaciju i podsjeti na neki događaj. Ovaj časopis danas nadilazi tu svoju svrhu i postaje nešto sasvim drugo i kao čuvar identiteta i kao promotor Češke i kao most u povezivanju Hrvatske i Češke. Čuvanje starih i gradnja novih mostova između hrvatskog i češkog naroda jedna je od važnih zadaća ovog časopisa i trebalo bi apsolutno nastaviti raditi na tome. Ovo su sjajni temelji. Mislim da imamo u rukama jedan sjajan profesionalni medijski proizvod i da ga treba kao takvog zadržati«, istaknuo je Skoko.

Promocija *Susreta* 2014. Božo Skoko i Marijan Lipovac

Naslovnica *Susreta* iz 2014.

Naslovnica *Susreta* iz 2015.

Sadržaj *Susreta* broj 32 bio je doista raznovrstan – bili su tu članci o odnosima Václava Havela i Václava Klausa, o Karelju Čapeku i Hrvatima, o vezama Ivana Meštrovića i Čeha, o Janu Vlašimskom, o Česima kao pokretačima novinstva u Daruvaru, o doseljenju čeških staklara u Gorski kotar prije 250 godina te nekoliko tekstova posvećeno stotoj godišnjici početka Prvog svjetskog rata, među ostalim i o češkim legionarima u Rusiji koji su na povratku u domovinu ostavili trag u dalekom Japanu – hrvatsku pjesmu *U boj, u boj*. Naslovnici je krasila fotografija praške katedrale, a zadnju stranicu slika prvog zagrebačkog biskupa Duha.

Susreti broj 33, objavljeni u svibnju 2015. bili su prvi koje je uz Ministarstvo vanjskih i europskih poslova poduprlo i Ministarstvo kulture. Na 72 stranice, osim pregleda vijesti, objavljeni su i tekstovi o vezama Čeha i četvorice hrvatskih velikana – Nikole Šubića Zrinskog, Vatroslava Lisinskog, Josipa Jurja Strossmayera i Vlahe Bukovca, o Janu Husu povodom 600. godišnjice smrti, o odnosima Hrvatske i Višegradske skupine, o Ivanu Nepomuku Jemeršiću, o češkom znanstveniku i izumitelju kontaktnih leća Ottu Wichterleu te o češkim nazivima za mjesece u godini. Ekskluzivne intervjuje za *Susrete* dali su slavni češki arhitekt hrvatskog porijekla Vlado Milunić, autor poznate Kuće koja pleše u Pragu (čija fotografija je ukrasila naslovnici) te hrvatski povjesničar međunarodnog ugleda Stjepan Krasić o vezama praškog i zadarskog sveučilišta u 14. stoljeću. Na promociji 17. lipnja 2015. o sadržaju *Susreta* govorio je književni povjesničar i kroatolog, član HCD-a Tihomil Maštrović, koji je istaknuo da su *Susreti* uređeni na modern način, ponajviše tako što se istraživački ispituju sve relevantne činjenice vezane uz

pojedine hrvatsko-češke veze, povezujući pri tom obavijesne s obrazovnim sadržajima. Uz to se ne zaboravljuju ni odgovarajući zabavni sadržaji, a sve na način da se skladno povežu tekstualni s ilustrativnim dijelovima časopisa: »*Susreti* reprezentativno izgledaju i ta kvalitetna likovnost svakog broja, njegov pažljivo oblikovan vizualni izgled, odmah privlači onog tko ga uzme u ruke, pozivajući ga na listanje, na taj izazov otkrivanja novih činjenica u otprije poznatim povijesnim zgodama i u sudbinama poznatih, pri čemu se odmah može prepoznati njegova kvaliteta, uz prikladnu likovnu opremljenost. U *Susretima* se objavljaju brojne činjenice te stručne i znanstvene spoznaje o važnim pitanjima dvaju prijateljskih naroda, i to kako one što su ostvarene tijekom prošlih stoljeća, tako i one suvremene, pri čemu se njihovim iznošenjem i razmatranjem pridonosi iskrenom i čvrstom hrvatsko-češkom prijateljstvu i dobrim zajedničkim odnosima u budućnosti. Raduje spoznaja da sadržaj svakog broja *Susreta*, pa tako i najnovijeg broja, prije svega plijeni svojom iznimnom zanimljivošću, a rekao bih i ekskluzivnošću višestruko zanimljivih poruka. Javnost se tako, iz broja u broj *Susreta*, podsjeća na brojne osobe i događaje koji su od srednjeg vijeka do današnjih dana spajali Hrvate i Čehe i doprinosili zблиžavanju dvaju naroda. Časopis *Susreti* pokazuje da, u današnje doba opće globalizacije, identiteti nacija i njihovo prepoznavanje mogu služiti kao mostovi u povezivanju pojedinih bliskih naroda i država. *Susreti* su do sada u tom smislu puno napravili, ukazujući na međusobne sličnosti i razlike Hrvatske i Češke, otkrivajući kapilarnu povezanost češkog i hrvatskog naroda u povijesti na brojnim razinama.«

Susreti broj 34 izdani su u lipnju 2016., ponovno zahvaljujući potpori Ministarstvu vanjskih i europskih poslova i Ministarstva kulture. Na rekordnih 80 stranica objavljeni su tekstovi čak 20 autora obradivši novi niz tema: o češkom kralju i rimsко-njemačkom caru Karlu IV. povodom 700. godišnjice rođenja, o pomoćnom zagrebačkom biskupu i daruvarskom Čehu Josipu Salaču, o vezama Ivana Zajca i Ive Vojnovića s Česima, o češkom književniku i novinaru Karelju Havlíčeku Borovskom, o ocu hrvatske enologije Dragutinu Stražimiru, o ciklusu *Slavenska epopeja* češkog slikara Alfonsa Muche, o Opatiji Ameliji Jurković koja je između dva svjetska rata bila prva dama Praga, o vezama Hrvata i Čeha na području popularne glazbe, o djelovanju Hrvatskog sokola u Daruvaru, o odnosu Tomáša Masaryka prema alkoholizmu, o vodenim bićima iz čeških legendi i druge. Intervju za *Susrete* dao je istaknuti hrvatski likovni umjetnik Ivica Antolčić, najstariji član Hrvatsko-češkog društva, dok je zanimljiv memoarski zapis dao Antun Vujić, glavni ravnatelj Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža*. Na naslovnicu je objavljena slika samostana Emaus u Pragu koji je osnovao Karlo IV. i u njega doveo hrvatske glagoljaše, a na zadnjoj stranici slika Alfonsa Muche koja prikazuje obranu Sigeta. Na promociji *Susreta* 8. lipnja 2016. govorio je Juraj Bahnik član HČD-a, potpredsjednik Saveza Čeha i predsjednik Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba, koji je istaknuo važnost promoviranja hrvatsko-češkog prijateljstva kao vrijednosti koju treba njegovati, unaprediti i ugrađivati je kao dobrobit u hrvatsko društvo: »HČD je svojim osnivanjem postalo karika koja je nedostajala u tradicionalno dobrim hrvatsko-češkim odnosima, a svojim je radom u međuvremenu postalo respektabilna intelektualna i kulturna institucija, jedinstvena u Hrvatskoj. Promičući vrijednosti češkog naroda i države, HČD potiče razvoj hrvatsko-čeških odnosa i na temelju toga stvara nove vrijednosti u hrvatskom društvu.«

Naslovnica Susreta iz 2016.

jim projektom Hrvatsko-českog društva. Prerastavši u kvalitetan časopis, čije je izlaženje svedeno iz finansijskih razloga na jednom godišnje, Društvo je ostalo zakinuto za jednu od temeljnih svrha glasila, tj. redovitog informiranja članstva o sebi i svojim aktualno-

Naslovnica Vjesnika
HČD-a iz 2016.

Vjesnik
Hrvatsko-českog društva

Broj 50, godina V.

predstavac 2016.

Usladimo u sjiblju godine Hrvatsko-českog društva

Razlog za zadovoljstvo inačice: provodi sime na razini i u velikim situacijama, od kojih su mnoga povezane i zanimaju media, moramo slobodno reći sate neko ranjivih građana, da mogu je zadržati i zadržati malih stojaca, ali i kvalitetnih odvoda koji smo uspjeli ispreplati s medijima, tako još i moja angotira za poboljšanje. Što znaće učiti novčići države na ljudim stranicama. Ako vam se čini da je hrvatsko-česko društvo moglo napraviti koliko i toliko, spomenjte mi u pragu, ali tako da se priznem moje platno, koliko je sam dio te priznene aktivnosti HČD-a. Jedna od stvari koja voleme kod Čeha je njihova zamjenjivačnost prema praktičnom delovanju, umjesto zavrsava, interpratacija i posmetavanja koliko je nakonak želela u hrvatskim političkim pa nastojao ujediti specijalnosti osim sebe.

U novom Vjesniku HČD-ovu ekstenziju i član radila će 2017. koji će delatno i učit može rešenjima i doprinjeti učinkovitoj mogućnosti, ali i boljima poslovnim činovima i njihovoj spremnosti da se angažuju u realizaciji ovih zadataka. Osim toga, i Financijski plan za koji se nadamo da će u

Predsjednik Zastupničkog doma češkog Parlamenta Jan Hamáček s članovima Hrvatsko-češkog društva, češkim veleposlanikom Martinom Košatkou i svojim primjerkom *Susreta* u Zagrebu 2014.

stima. To je valjalo nekako premostiti, pa je uz internetsku i Facebook stranicu, na inicijativu Marijana Lipovca, u listopadu 2012. pokrenut mjesecni bilten *Vjesnik HČD-a* koji se redovito distribuira svim članovima Društva na njihove adrese elektroničkom poštom. *Vjesnikom* se tako, kao u doba prvotnih *Susreta*, nastavlja izravni kontakt s članstvom. Zahvaljujući pogodnostima interneta, kako u pogledu brzine, jednostavnosti distribucije i finansijski trenutno najisplativijeg prosljeđivanja informacija, *Vjesnik HČD-a* je postao bezuvjetan i najpogodniji način osnovne komunikacije unutar Društva.

Zaključno, s radošću valja konstatirati da je HČD uspio, unatoč svim poteškoćama u proteklih 25 godina, ostvariti jednu od svojih najvažnijih programskih zadaća – posredovati kvalitetne i relevantne informacije – koristeći znanje i vještine, uspješnim povezivanjem iskustva starijih i poletnosti mlađih naraštaja, njegujući inventivnost, prihvatajući i prilagođavajući se novim tehnološkim postignućima – dokazujući time ne samo intelektualnu širinu, snagu i hrabrost, već čvrstu ustrajnost u ispunjavanju svojih ciljeva.

Nastojanja na poticanju gospodarske suradnje Hrvatske i Češke

Hrvatsko-česko društvo od samog je početka svog postojanja razumjelo značenje gospodarske suradnje Hrvatske i Češke kao temelja postignućima na svim ostalim područjima života te je nastojalo pronaći odgovarajuće putove, načine i forme djelovanja u tom smislu. No to nije bilo nimalo jednostavno iz više razloga, a ponajprije zato što su se u obje zemlje odvijale velike promjene. Bili su to tranzicijski procesi za koje je svima bilo potrebno vrijeme prilagodbe, a u Hrvatskoj rat nije ostavljao samo rušilačkog traga po ljudske resurse i gospodarske kapacitete, već je svojim trajanjem narušavao mogućnosti bržeg oporavka, te je prekinuo ranije dobro uhodane trgovačke odnose, onemogućavao dotok svježeg kapitala, ograničavao mogućnosti koje joj nudi turizam, jednom riječu, dobrano je zakočio napredovanje u gospodarskom smislu. Prvi češki veleposlanik u Hrvatskoj Ondřej Havlík u razgovoru s novinarima realno je i nepristrano 1997. ocijenio: »Da nije bilo rata na području Hrvatske, mislim da biste vi bili u velikoj prednosti pred ostalim zemljama koje su u devedesetim godinama zahvatile demokratske promjene. Jer, za razliku od Češke, vi ste imali znatno liberalniju ekonomiju. Hrvatska je u tome imala prednost koju je izgubila ratom.« Kasnije se tome priključilo predugo čekanje Hrvatske na ulazak u EU, potom recesija svjetskog gospodarstva te manjak konsenzusa hrvatske politike o gospodarskoj strategiji. Te su okolnosti uvelike otežavale zamišljene aktivnosti HČD-a i postizanje zacrtanih ciljeva. Kad su ciljevi bili nedvosmisleno jasni, zajednica ih nije bila u stanju slijediti. Kad su zainteresirani gospodarstvenici trebali pomoći ili se ona od njih očekivala onda za to nisu imali vremena i strpljenja pa ni volje, bilo oni sami ili drugi koji su o njima trebali brinuti, a danas im u uvjetima na tržištu mnogi od tih ciljeva i nisu važni jer su sami već utrli svoje pute. Međutim, zasigurno još ima prostora za neke nove zajedničke uspjehe.

Ovaj pogled unatrag, u razdoblje proteklih 25 godina, bar će ilustrirati čemu je HČD stremio i što je činio. Nisu ostvarena spektakularna postignuća, ali neprijepono je bilo niz sitnih koraka koji su pravodobno i s voljom činjeni te su ipak imali svoje objektivno pozitivno značenje.

Ubrzo nakon osnutka Društva, 17. studenog 1992. osnovana je i *gospodarska sekcija* čiji su ciljevi bili vidljivi već iz njenog podugačkog naziva: Sekcija za veze i razmjenu informacija i iskustava o gospodarskim pitanjima, proizvodnji, trgovini, razmjeni roba, kooperaciji i privatizaciji. Za voditelja Sekcije imenovan je potpredsjednik Društva Zvonimir Kotarac koji se u poslovnom sektoru okušao u obje zemlje. Zahvaljujući nekolicini članova sličnih iskustava i afiniteta, u prvoj godini rada udruge iskristalizirale su se zanimljive ideje. Među ostalim, da se radi poticanja ulaganja osiguraju povoljniji uvjeti kreditiranja za češko-slovačka i mješovita poduzeća, te je predloženo osnivanje hrvatsko-česke i slovačke banke. Mlado Društvo je još u godini svog osnutka (1992.) uspostavilo suradnju s trgovinskim atašecom Generalnog konzulata Češke i Slovačke u Zagrebu Emilom Mihalovićem, koji je u to vrijeme imao važnu ulogu u poticanju gospodarske suradnje

s tada još zajedničkom češko-slovačkom državom, jer ni u Pragu niti u Bratislavi tada nije bilo predstavnika Hrvatske gospodarske komore. Češko i slovačko gospodarstvo bilo je pogodeno prekidom dovoza nafte iz Hrvatske Jadranskim naftovodom u rujnu 1991., no bilježio je suficit u vanjskotrgovinskoj bilanci prije svega zbog izvoza tada popularnih novih Škodinih automobila koji su, nakon spajanja Škode s Volkswagenom, kupce našli i u Hrvatskoj. Uvođenje tržišnog gospodarstva u obje zemlje osim pozitivnih efekata imalo je i svoje naličje, pa je na sastanku članova Predsjedništva Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva s Mihalovićem, u svibnju 1992., upozorenje na opasnost »u rasprodaji i raspadu velikih poduzeća i nastupa raznih postkomunističkih dobitnika na scenu.« Na istom je sastanku iznesena ideja da Društvo preuzme ulogu zajedničke gospodarske komore koja bi uspostavila informativnu mrežu o

postojećoj gospodarskoj aktivnosti i poticala širu koncepciju novih oblika poslova temeljem uzajamnih gospodarskih interesa obiju država. Društvo tog časa nije moglo svojim resursima (kadrovskim i finansijskim) udovoljiti tim zadaćama, ali je moglo svojom inicijativom i konkretnom pomoći učiniti upravo ono što bi dovelo do željenog rezultata. No u tome nije bilo sretne ruke. Naime, kontakti HČD-a s Gospodarskom komorom Zagreba i Hrvatskom gospodarskom komorom, činjeni radi poticanja uspostave suradnje s češkom i slovačkom stranom te šireg sagledavanja tada aktualnih i možebitnih budućih mogućnosti, nisu urodili plodom. Čini se da je u Hrvatskoj tada vladala još poprilična zbumjenost novonastalom situacijom, a vjerojatno se radilo i o osluškivanju politike koja se nedovoljno spretno izražavala o svojim interesima na tome polju. Nažalost, radi toga su tek 14. travnja 1999. gospodarske komore Zagreba i Praga potpisale sporazum o suradnji, čime su otvorena vrata suradnji u pružanju veće pomoći hrvatskim tvrtkama u Pragu i češkim u Zagrebu (posebice glede organiziranja kolektivnih nastupa na sajmovima i poslovnom povezivanju gospodarstvenika). Nakana HČD-a za objavu osnovnih naputaka o poslovanju u Hrvatskoj, finansijskim, poreznim i drugim pitanjima na češkom jeziku nije ostvarena, kako je konstatirano na godišnjoj skupštini 1994. »jer su zamisao pretjecale izmjene propisa ili se pak na njih čekalo«. U tim gotovo frustrirajućim okolnostima voditelja sekcije Gorana Dunića 1995. je zamijenio iskusni gospodarstvenik Duško Borsky,

Goran Dunić, Zorislav Bobuš i Vlatka Banek s osobljem pivnice *U kalicha* u Pragu 1994.

ali vidljiviji pomaci se svejedno nisu vidjeli. Ipak, javila se zamisao o izdanju adresara poduzeća u Hrvatskoj koja imaju poslovnu vezu s poduzećima u Češkoj kao pomoć poslovnim ljudima u proširenju suradnje i uspješnjem nastupu na tržištu. Jednako tako planirala se i publikacija s uputama o poslovanju, ulaganju kapitala i općenito o trgovini, odnosno uvozu i izvozu u obje zemlje, izdanje popisa prevoditelja koji mogu poslužiti u kontaktima s češkom stranom, kalendara gospodarskih manifestacija te izrada baze gospodarskih podataka i stvaranje servisa koji bi pružao usluge zainteresiranim poduzećima i institucijama. Bilo je zamišljeno da Gospodarsku sekciju čine zainteresirana poduzeća kojima bi Društvo pružalo određene stručne i intelektualne usluge u zamjenu za finansijsku pomoć. Unatoč početnom optimizmu, pokazalo se da među hrvatskim tvrtkama nije bilo dostačnog interesa za takav angažman. Gospodarstvo je ionako nalazilo svoje putove suradnje, što se ogledalo u porastu vanjskotrgovinske razmjene Hrvatske i Češke (1992. iznosila je 58 miljuna dolara, a 1994. više od 130 milijuna dolara).

Rat nije pogodovao niti turizmu. Već 1993., na skupštini HČD-a,iskusni turistički djelatnik Nikola Ban zagovarao je osnivanje zasebne, tomu odgovarajuće sekcije, što su potvrđivali i službeni statistički podaci (svibanj – kolovoz 1993.) prema kojima su Česi na Jadranu ostvarili čak 1,390.733 noćenja, što bi se reklo »vratili se«. Čak je i ravnatelj konzularnog odjela češkog Ministarstva vanjskih poslova Ivan Záleský, na pitanje kamo će na odmor, češkom tisku kazao: »Pošto imam dvoje male djece, otici ću u Hrvatsku na istarski poluotok!«. Bila je to dobra promidžba jer se jasno dalo znati da rat ne bijesni na svim područjima Hrvatske. Ipak, zamijećena je nedostatna hrvatska briga spram češkog medijskog prostora te je kroz suradnju s Češko-hrvatskim društvom iz Praga pokrenuto s mrtve točke i to važno pitanje. Tako su tijekom travnja i svibnja 1995. organizirana dva važna dolaska čeških novinara, koji su pred turističku sezonu stekli uvid u prilike na terenu (južna Dalmacija, Dubrovnik, Zagreb) i o tome izvjestili u češkim medijima. Međutim, oslobođilačka akcija Bljesak, a kasnije i Oluja, donekle su poremetile očekivane efekte tih nastojanja pa je došlo i do otkazivanja ranijih rezervacija. HČD će ipak, još iste godine, u suradnji s Češko-hrvatskim društvom iz Praga, učiniti dodatne napore na promoviranju Hrvatske i njezinog turizma propagirajući kontinentalni dio Hrvatske – posjetom Bizovačkim toplicama i Danima slavonske kuhinje u Pragu (studenzi 1995.), o čemu opširnije pišemo u poglavlju posvećenom Češko-hrvatskom društvu. Kasnijih će se godina, s porastom vlastitog standarda, Česi većinom okrenuti putovanjima u ranije im nedostupne europske i prekomorske zemlje. U HČD-u je bilo i više drugih ideja vezanih uz poticanje turističke suradnje, posebno kroz osmišljavanje novih turističkih sadržaja, no akcija koja je uspješno realizirana bila je inicijativa upućena Ministarstvu turizma i Hrvatskom autoklubu da se na Hrvatskom radiju tijekom turističke sezone uvedu obavijesti na češkom jeziku (2000.).

Na prvom službenom susretu prvog češkog veleposlanika Ondřeja Havlína i predstavnika HČD-a (Božidar Grubišić i Vlatka Banek) 1993., prvo što je veleposlanik predložio bilo je – angažirajte se na ostvarenju češko-hrvatskog priručnog poslovnog rječnika. Dakako, dobar podsjetnik jer u to vrijeme Česi nisu dovoljno vladali stranim jezicima, dapače niti onim svjetskim izuzev ruskog. HČD je to ozbiljno shvatilo te je projekt rječnika uvrstio u svoj program djelovanja i predložio u programu dostavljenom Ministarstvu prosvjete i kulture, nažalost, bez želenog i potrebnog odziva.

Polaznici tečaja češkog jezika 1994.

Međutim, HČD je krenuo s tečajevima češkoga jezika. Vodila ih je Zdenka Taborski u dva ciklusa, a kasnije je taj program preuzeila Češka beseda Zagreb. U *Jezičnom podlistku* uz *Susrete* br. 21-22, iz listopada 1996. krenulo se s inicijativom Čeština tj. kraćim prikazom početnog učenja češkoga jezika, ne bi li se podsetjilo kvalificirane članove društva da prionu ozbiljnijem poslu na izradi potrebnih priručnika i rječnika. Kasnije će priča dobiti konkretni nastavak u angažmanu stručnih ljudi pa će se pojavit niz češko-hrvatskih i hrvatsko-čeških rječnika i jezičnih priručnika.

Prvi izravni susret s češkim i slovačkim gospodarstvenicima ostvaren je tijekom Jesenskog međunarodnog zagrebačkog velesajma 15. rujna 1993., kada su se predstavnici Gospodarske sekcije HČD-a sastali s češkim izlagачima na sastanku upriličenom u suradnji s Češkom besedom Zagreb. Tom su prigodom razmijenjena mišljenja i iskustva o gospodarskim prilikama te mogućnostima suradnje ubuduće. Tom je prigodom HČD ukazao na neprepoznatljivost čeških izlagaca pa su oni već sljedeće godine (1994.) nastupili zajednički, što se pokazalo korisnim. Dapače, na velesajmu 1998. Češka je bila i zemlja partner Zagrebačkom velesajmu. Tome je ipak prethodio još jedan pokušaj HČD-a. Pri posjetu zagrebačkom gradonačelniku Borisu Buzančiću 1992. inicirana je uspostava suradnje Zagrebačkog velesajma i Sajma u Brnu, također jednog od najstarijih srednjoeuropskih sajmova (od 1928.) koji je u to doba pokazivao intencije modernizacije sajamskoga poslovanja, a danas uspješno posluje premda je u većinskom vlasništvu kompanije Messe Duesseldorf. Nažalost, ta je inicijativa očigledno, poput nekih drugih, bila preuranjena za vrijeme u kojem je pokrenuta.

Na 74. jesenskom međunarodnom Zagrebačkom velesajmu (14.-20. rujna 1998.) Češka se predstavljala s više od 35 tvrtki. Direktor njezine kolektivne izložbe Zdeněk Svata tom je prigodom konstatirao da je trgovinska razmjena dviju zemalja od 1993. u neprestanom porastu te da će prema očekivanjima završetkom godine premašiti 250 milijuna američkih dolara, a mogućnosti proširenja suradnje video je u industriji, brodogradnji, energetici i prometu. U sklopu velesajamske priredbe održan je i Češko-hrvatski gospodarski forum u organizaciji Ministarstva industrije i trgovine Češke i World Trade

Centra Zagreb. Na njemu su govorile, uz Zdeněka Svatu, direktorica Sekcije međunarodnih organizacija Saveza industrije Češke Republike Vladimíra Drbalová, generalna direktorica Czech Tradea Judita Štouračová i direktorica marketinga Czech Investa Jana Lässerová. S hrvatske strane skupu su se obratili pomoćnik ministra gospodarstva Neven Mimica, predsjednik uprave Đure Đakovića Antun Milović, direktor Ekonomskog instituta Zagreb Zvonimir Baletić i direktor Hrvatske agencije za promicanje ulaganja Vanja Kalogjera. Rad Gospodarske sekcijske HČD-a svoj je uzlet doživio upravo te 1998. kad joj je voditelj bio Jaromil Kubiček pa HČD pamti tadašnji velesajam i po još jednoj svojoj inicijativi i konkretnom prinosu. Kada se, naime, saznao da će Češka biti zemlja partner sajamske izložbe, a na upit veleposlanika Jiříja Kuděle za uključenje HČD-a u sklopu jednog izlagачkog mjestu, predloženo je da se omogući prezentacija gospodarstva grada Daruvara kojeg je resila ranija dobra suradnja s češkim gospodarstvom, a koja je tijekom rata iz razumljivih razloga sustala. Pored toga, radilo se o stradalom području kojem je bilo interesantno pružiti mogućnost bržeg oporavka, a to je i kraj u kojem obitava češka manjina. Stoga se s tim prijedlogom u Daruvar uputila delegacija HČD ne bi li pojasnila ponudu i privolila daruvarske poduzetnike da prihvate neplaniranu mogućnost. Tadašnja dogradonačelnica Zdenka Čuhnil okupila je na razgovor uspješne gospodarstvenike kojima se isprva učinilo nemogućim sudjelovati, da bi se u konačnici ipak odlučili za taj iskorak. HČD je u sklopu toga prostora imao izvješen svoj znak i nešto propagandnog materijala s osnovnim informacijama o sebi.

Kako bi se zainteresirana javnost informirala o gospodarskom segmentu hrvatsko-českih odnosa, u glasilu *Susreti* redovito su objavljivane vijesti iz gospodarstva, iz Češke i iz Hrvatske.

U dvobroju 15-16 iz prosinca 1995. po prvi put je uveden i *Gospodarski podlistak* na četiri stranice, posvećen češkoj pivarskoj industriji i češkim investicijama u Hrvatsku. Među ostalim izvijestilo se i o suradnji koncerna Končar s ČKD Grupom iz Blanskog. Idući *Gospodarski podlistak* izašao je u dvobroju 21-22 iz listopada 1996., a u njemu je objavljen i tekst Trgovinskog ugovora između vlada Hrvatske i Češke koji je napokon regulirao gospodarsku suradnju dviju država.

Premda su *Susreti* privremeno prestali izlaziti, HČD je i nadalje pratilo zbivanja u gospodarstvu, pa tako pamti da je u travnju 1999. u Pragu održana Hrvatska gospodarska izložba na kojoj se predstavilo 87 hrvatskih tvrtki iz gotovo svih područja gospodarstva. Bilo je to u okviru priprema za ulazak u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), a tom je prigodom obznanjen i službeni podatak da je Češka

Gospodarski podlistak Susreta iz 1996.

u to vrijeme bila među prvih 15 hrvatskih vanjskotrgovinskih partnera s godišnjom razmjenom od oko 200 milijuna dolara, što nije posve korespondiralo s predviđanjima izrečenim na Zagrebačkom velesajmu prethodne godine. Da se naziru izvjesni zastoji postalo je jasno na Gospodarskom forumu o hrvatsko-češkim odnosima i suradnji u Zagrebu, održanom u organizaciji Hrvatsko-češkog društva, Češke besede Zagreb i Veleposlanstva Češke u Češkom domu 25. listopada 1999. koji je nakonio sumirati dotadašnje rezultate hrvatsko-čeških odnosa i suradnje. Osim tradicijskih veza koje se ogledaju i na području gospodarstva, te potpisanih važnih međudržavnih ugovora i memoranduma o suradnji gospodarskih komora, savjetnik u Veleposlanstvu Češke Václav Mleziva ukazao je i na pad trgovinske razmjene između dviju zemalja. Govoreći o gospodarskom razvoju Češke u posljednjih deset godina i pokazateljima za prethodnu i tekuću godinu, osvrnuo se na promjene koje su se dogodile u Češkoj u području vlasničkih odnosa, liberalizacije cijena i tržišta te postizanja konvertibilnosti češke krune. Iako su u to vrijeme bili primjetni pokazatelji usporavanja razvoja, koji su se ogledali u padu bruto društvenog proizvoda, dok industrija nije bila meta inozemnih investicija, najavljena je gospodarska strategija Češke za ulazak u EU. Dražen Kalogjera iz Centra za ekonomska istraživanja i predsjednik Europskog pokreta Hrvatska ocijenio je povoljnijim položaj Češke kao zemlje u naružem krugu za prijem u EU. Posebno se osvrnuo na, za njega, najbolji model privatizacije koji je proveden upravo u Češkoj, a povjesno gledano, Češku kao gospodarski naprednu zemlju koja je ušla u komunistički model, prepoznao je kao stradalnicu izašlu najsromišnjom iz tog sustava. Najveću šansu Hrvatske i Češke vidio je upravo u suradnji, ali na novim pravilima i standardima, ne klasično bilateralno, već multilateralno, jer ne konkuriraju više države, već poduzetnici. Ozbiljnom je ocijenio činjenicu da je češko gospodarstvo u recesiji, ali je primijetio da i Hrvatska već dulje vrijeme stagnira. Nevenka Zečević iz Ministarstva gospodarstva mogućnost daljnje suradnje nije držala upitnom, a u očekivanju tada skorog dogovora o Ugovoru o slobodnoj trgovini te ulaska Hrvatske u WTO ocijenila je podrškom optimizmu vezanom za suradnju. Forumu su, pored zainteresiranih gospodarstvenika prisustvovali predstavnik Ministarstva vanjskih poslova Stjepan Glas i savjetnik u Ministarstvu turizma Luka Znaor. Hrvatski i češki poduzetnici tražili su odgovore na pitanja: ima li procjena kakav će biti razvoj odnosa nakon ulaska u WTO, planira li se smanjenje PDV-a za turizam, postoje li još uvijek razlike u oporezivanju graditeljstva u obje zemlje i slično. Dijelom im je odgovorenje odmah, a ostale, podrobnejše informacije bile su im dostavljene naknadno.

Hrvatsko-češko društvo dalo je i jedan simboličan prinos hrvatsko-češkim gospodarskim odnosima dodijelivši 2013. posebno priznanje Pivovari Daruvar zbog dopri-nosa razvoju hrvatsko-čeških odnosa kroz proizvodnju, razvoj i promidžbu Staročeškog piva koje je te godine slavio svoju 120. godišnjicu. U obrazloženju posebnog priznanja stoji: »Pivovara Daruvar već 120 godina proizvodi pivo koje nosi naziv Staročeško pivo, spajajući tako na skladan način poznatu češku pivsku kulturu i tradiciju s Daruvarom kao sjedištem češke manjine u Hrvatskoj. Od 1893. do danas Staročeško pivo jedna je od najstarijih i najpopularnijih hrvatskih pivskih maraka i jedini hrvatski brend uopće koji nosi ime neke strane zemlje, i to upravo Češke s kojom Hrvatsku veže višestoljetno prijateljstvo. Razvojem novih pivskih vrsta uz Staročeško svijetlo pivo kao svoju temeljnu robnu marku, Pivovara Daruvar potvrđuje svoje usmjerjenje prema specijalnim pivskim

Posjet Pivovari
Daruvar. Slijeva:
Zvonimir Maštrović,
Marijan Lipovac,
Tomislav Horvat i
Miroslav Křepela

vrstama i time pojam vrhunskog piva neposredno veže uz češko ime i češku pivsku tradiciju. Na taj način Pivovara Daruvar proizvodnjom i distribucijom Staročeškog piva diljem Hrvatske ne samo što omogućava užitak ljubiteljima piva, nego ujedno i popularizira Češku i njeguje duh hrvatsko-češkog prijateljstva.« Ovim priznanjem željelo se poručiti da gospodarstvo ne znači tek razmjenu robe, usluga, tehnologije i kapitala, nego da ono u konačnici ipak povezuje ljude te uklanja mnoge barijere. Priznanje je 12. ožujka 2013. predsjednik HČD-a Marijan Lipovac uručio direktoru Pivovare Daruvar Tomislavu Horvatu, a izaslanstvo HČD-a tom je prigodom obišlo i proizvodne pogone.

Tijekom posljednjih godina Hrvatsko-češkom društvu pristupilo je nekoliko članova s iskustvom u poslovnom sektoru, a bilo je i upita pojedinaca i institucija iz Češke zainteresiranih za gospodarsku hrvatsko-češku suradnju, što daje nadu da će HČD i u tom području u budućnosti dati otplijiv doprinos, makar i na mikroekonomskoj razini.

Nakon višegodišnje stanke prvo javno događanje vezano uz gospodarstvo koje je organizirao HČD bilo je predavanje o češkim iskustvima u korištenju obnovljivih izvora energije. Održao ga je 19. svibnja 2014. u Češkom domu u Zagrebu potpredsjednik HČD-a Miroslav Křepela, ovlašteni inženjer, stručnjak iz područja elektroenergetike s dugogodišnjim iskustvom na projektiranju i izgradnji elektroenergetskih postrojenja. U sklopu projekta HČD-a, koji je financirala Hrvatska elektroprivreda, on je prikupio brojne podatke o obnovljivim izvorima električne energije, njihovom razvoju i primjeni, povezano s poviješću korištenja električne energije. Težište predavanja bilo je na iskustvima primjene obnovljivih izvora u Češkoj, poglavito sunčanih elektrana. Prikazani su podaci i fotografije prikupljeni tijekom boravka u Češkoj i iz kontakata s češkim investitorima te korisnicima obnovljivih izvora. Predavanje je ukazalo na potrebu i nezaustavljivi razvoj tehnologije obnovljivih izvora i njihove primjene kao važne sastavnice integriranog elektroenergetskog sustava Europe. S obzirom na aktualnost teme izlaganje su, pored članova Društva i njihovih gostiju, pratili i stručnjaci koji se dulje vrijeme bave tom problematikom te oni mlađega naraštaja koji u nju tek ozbiljnije ulaze, što je izvrsno pogodovalo kasnijem razgovoru u kojem su na vidjelo došla veoma zanimljiva saznanja.

Predavanje
Miroslava Křepele
2014.

Gledano s aspekta koju i kakvu je podršku gospodarstvo pružalo aktivnostima HČD-a u proteklom razdoblju, čini se da objektivno ne bi trebalo biti nezadovoljstva. Pojedine su tvrtke i pojedinci već pri samom osnivanju HČD-a pružile moralnu i materijalnu potporu, što je nekako i bilo prispodobivo za vrijeme u kojem je Društvo osnovano. Međutim, brojne su aktivnosti, naročito u prvim godinama djelovanja Društva, unatoč teškoćama s kojima su se susretali sami gospodarstvenici u svome poslovanju, ostvarene upravo zahvaljujući njihovom razumijevanju i izravnoj pomoći. S druge strane ne treba zaboraviti niti na činjenicu da su sredstva dobivena iz državnog proračuna izvorno zasluga gospodarstva koje u nj uplaćuje prihod, a ona su, uz namjensko korištenje, ostavila jasan trag u rezultatima djelovanja HČD-a.

Vijesti iz
gospodarskog
sektora u
glasilu *Susreti*
iz 2016.

Rast češkog gospodarstva i mirovinu, svodenje eura

Zašto Češka napreduje, a Hrvatska ne?

Prvi posjet
kinesičkog
predsjednika
Češkoj

Panovno izravna trakoplovna
lijija Praj - Zagreb

Rast češkog gospodarstva i mirovinu, svodenje eura

Zašto Češka napreduje, a Hrvatska ne?

Prvi posjet
kinesičkog
predsjednika
Češkoj

Panovno izravna trakoplovna
lijija Praj - Zagreb

Rast češkog gospodarstva i mirovinu, svodenje eura

Zašto Češka napreduje, a Hrvatska ne?

Prvi posjet
kinesičkog
predsjednika
Češkoj

Panovno izravna trakoplovna
lijija Praj - Zagreb

Novo stoljeće i tisućljeće – između želja i mogućnosti

Prijelaz iz stoljeća u stoljeće oduvijek je, čini se, ljudima bio poseban izazov već zbog čarobne igre brojki i simbolike doživljaja nekog novog početka, pa su se pretpostavljeno tome radovali barem iz dva razloga – dočekali su kraj jednog i početak drugog razdoblja – što je u odnosu na trajanje ljudskoga vijeka ipak privilegija manjine. Teško je reći što su to dobrog ili lošega ostavljali iza sebe i što su nakon toga dobrog ili lošega dočekali, je li im bilo bolje ili gore, jer mi njihovo vrijeme sagledavamo površno i drugačije od onoga što su oni u stvarnosti proživljavali. Čovjek pak uvijek zaslužuje pozornost ako je čovjek u kvalitativnom smislu te riječi i stoga se ovdje valja prisjetiti barem nekih od ljudi koji su utkali svoj prinos osnivanju i djelovanju Hrvatsko-češkog društva, a kojima je ulazak u 21. stoljeće i novo tisućljeće ostao nedosanjani san.

Spomenimo zato dvojac s umjetničkim prinosom osnivačkoj skupštini Društva – prvaka Drame Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu Dragana Milivojevića (1938.–1993.) i doajena zagrebačke Opere, nezaboravnog Vašeka iz Smetanine *Prodane nevjeste* Franju Paulika (1921.–1995.) koji su čistom logikom stvari, gledajući njihovu životnu dob, mogli i trebali doživjeti taj zanimljivi povijesni trenutak ulaska u novo doba.

Osjetiti zadovoljni smiraj razdoblja mira i velikoga nadanja nakon svršetka posljednjega od tri rata 20. stoljeća, onog Domovinskog, nažalost nisu dosegli niti članovi Društva – novinar Drago Auguštin (1929.–1993.), inženjer graditeljstva Rade Čokić (1916.–1992.), liječnica, znanstvenica i sveučilišna profesorica Zora Štajduhar Carić (1920.–1995.), te književnik i prevoditelj Mirko Jirsak (1909.–1999.). Dočekavši 2000. godinu, ali ne kročivši u novo stoljeće, preminuli su novinar i politolog Krešimir Sykora (1939.–2000.), novinar i jedan od najaktivnijih među osnivačima HČD-a Božidar Grubišić (1925.–2000.), ekonomist Ljubomir Slunski (1930.–2000.) te književnik i političar

Vlatka Banek sa Zdenkom Prochaskom i njegovom suprugom

Václav Havel, Dušan Karpatský i Vlatka Banek u Zagrebu 2000.

Vlado Gotovac (1930.–2000.), a već sljedeće godine zaustavio se i životni put inženjera elektrotehnike Zdenka Prochaskе (1926.–2001.) dugogodišnjeg predsjednika Češke besede Zagreb ali i sportaša i zaslužnog člana Zagrebačkog atletskog saveza, te kipara i dizajnera Josipa Zemana (1927.–2001.).

Hrvatsko-češko društvo je pak doživjelo tu matematičku vremensku prekretnicu i preživjelo do danas, doduše bez optimizma u vezi novog tisućljeća, ali s nadobudnom projekcijom želje za opstankom barem do sljedećega stoljeća.

Gledano iz današnje perspektive, te prijelomne 2000. učinjen je značajniji hrvatsko-češki iskorak vezan uz pisani riječ, točnije, uz djela tri na hrvatski prevedena češka autora, što se može opisati gradacijom – radost, oplemenjenost i oduševljenje.

Radost je bila posljedicom uspješnog susreta sa suvremenim češkim književnikom Ludvíkom Vaculíkom (1926.–2015.), jednim od najuglednijih čeških disidenata i kritičara totalitarnoga režima u razdoblju od Praškoga proljeća do Baršunaste revolucije. Bio je autor manifesta *Dvije tisuće riječi* iz doba Praškoga proljeća kojim je dao potporu reformistima pod vodstvom Alexandra Dubčeka, a koji su potpisale stotine tisuća ljudi. Nešto kasnije sudjelovao je u izradi i bio potpisnik apela u obranu ljudskih prava i osobnih sloboda poznatog pod nazivom *Povelja 77*. Nakon Baršunaste revolucije objavio je više knjiga, feljtona i publicističkih zapisa te bio ovjenčan brojnim književnim nagradama. Književna kritika najznačajnijim Vaculíkovim djelom drži roman Češka sanjarica (*Český snář*) kojim problematizira poslanje intelektualca u suvremenom svijetu, a u Hrvatskoj mu je te 2000. objavljen roman *Kako se prave muška djeca* (*Jak se dělá chlapec*) u izdanju Mozaik knjige i u prijevodu Renate Kuchar.

Václav Havel sa suprugom Dagmar, češkim veleposlanikom Jiříjem Kudělom, Dušanom Karpatskim i članovima Hrvatsko-českog društva u Zagrebu 2000.

Premda knjiga duhovito i ironično priča autorovu intimnu dramu, a riječ je o njegovom paralelnom ljubavnom životu uz onaj bračni, ona oslikava i doba komunizma u Češkoj. Zadivljujuće je s kojom se hrabrošću autor odlučio razotkriti svoj ljubavni život s književnicom Lenkom Procházkovom, a time, naravno, izazvati rasprave u dijelu konzervativno nastrojene sredine u Češkoj pa i Hrvatskoj. Međutim, unatoč tome ili upravo zahvaljujući tome, knjiga je uspjelo zaintrigirala čitateljstvo, što se činjenično pokazuje pretežitim smislom postojanja današnjih književnih nastojanja diljem svijeta.

Gostovanjem u Zagrebu, u Društvu hrvatskih književnika i u Češkom domu 3. svibnja 2000., Vaculík se brojnoj publici predstavio pristupačnim, srdačnim i duhovitim sugovornikom, a dvije godine kasnije, kao gost pulskoga Sajma knjiga s radošću se prisjetio Zagreba te među ostalim o njemu kazao: »Zagreb mi uopće ne djeluje kao grad u inozemstvu. Osjećam se kao i bilo gdje drugdje u Češkoj, Slovačkoj, Austriji. Arhitektura ima ista obilježja, poglavito iz 19. stoljeća«, što je uglavnom zaključak svih onih koji putuju srednjoeuropskim prostorom, pa tako i putnika iz Hrvatske koji posjećuju Češku i u njoj opažaju taj »srednjoeuropski štih«.

Na prethodnu radost nadovezala se oplemenjenost spoznajama s predstavljanja knjige češkoga filozofa, jednog od najznačajnijih imena filozofske misli 20. stoljeća Jana Patočke (1907.–1977.) Što su Česi (*Co jsou Češi?*) u izdanju zagrebačkog Durieuxa i prijevodu Manje Hribar, te nadahnutog izlaganja sociologa Miroslava Jileka o tom ogledu srednjoeuropskog identiteta jednog slavenskog naroda. Promocija knjige održana je 26. listopada 2000. u Knjižnici Savica u Zagrebu. Razumljivo, niti Patočka (inače sveučilišni profesor,

član Praškog filozofskog kruga i blizak fenomenološkoj filozofskoj orientaciji) kao uostalom i drugi istaknuti češki intelektualci druge polovine prošloga stoljeća nije mogao izbjegći događaje Praškoga proljeća, proganjanje mislećih intelektualaca koje je potom uslijedilo, pa niti za ljude njegovih sposobnosti i nazora posve logičan čin pisanja i potpisivanja *Povelje 77*. Činjenično, imao je važan utjecaj na Václava Havela, ali nažalost nije doživio Baršunastu revoluciju. Preminuo je nakon jednog policijskog saslušavanja. Ovo Patočkino djelo daje uvid i razjašnjenje čitavog niza pitanja koja muče ovodobnu intelektualnu strukturu hrvatskog i češkog društva u cjelini, pa je šteta ukoliko te misli nisu upoznali svi oni kojih se to tiče, posebice filozofi, povjesničari i bohemisti. Iz današnje perspektive znakovito zvuče Patočkine riječi: »Narod svoje duše ne mora brojiti na desetke milijuna, njegov teritorij može biti skučen ili ga čak ne mora ni biti, a on ipak može biti velik.« Naravno, za to je ključno duhovno težiti uzdignuću, što i jest autorov naputak.

I na kraju, tu je i oduševljenje neposrednim susretom s češkim predsjednikom Václavom Havelom (1936.–2011.), još jednim iz plejade čeških disidenata i potpisnika *Povelje 77*, književnika koji je radije odabrao stradanje u vlastitoj domovini nego odlazak u inozemstvo čemu su pribjegli neki drugi češki pisci, da bi na kraju s Baršunastom revolucijom kao javno prepoznati moralni autoritet postao i prvim čovjekom države. Na prijemu u rezidenciji češkog veleposlanika u Zagrebu 9. srpnja 2000. predstavnici HČD-a uručili su Havelu i prvi primjerak hrvatskog izdanja njegove knjige *Sve je moguće* čije su izdavanjeinicirali te ostvarili u suradnji s Maticom hrvatskom, a koje je priredila i prevela Manja Hribar.

Zahvaljujući upravo toj knjizi, Društvo je dobilo i prva namjenska proračunska sredstva (od Vladina Ureda za udruge), jer u cijelome razdoblju od 1992. do tada, premda je konkuriralo (pretežito na natječajima Ministarstva kulture) nije polučilo uspjeh, iako nije bilo dvojbe o kvaliteti prijavljenih programa. S druge strane, Društvo je našlo i hvalevrijednog suradnika u Matici hrvatskoj. Razumije se, to je pozitivno ozračje puno značilo grupi entuzijasta koja se odvažno zauzimala za djelovanje Društva te potaknulo i veće zanimanje za HČD. Pretežito su se zainteresirali ljudi s nekom češkom vezom – ljubitelji češke književnosti i kulture, turističkih zanimljivosti Češke, eventualnog davnog podrijetla ili pak pripadnici češke manjine, a bez svake sumnje privučeni su i zagrebački studenti.

Bilo je to doba novog ozračja u Hrvatskoj koje je obilježio daljnji razvoj demokratskog poretka i napredak u pristupanju Europskoj uniji i NATO-u, što je dovelo i do intenziviranja odnosa Hrvatske s drugim državama pa tako i s Češkom. Češki predsjednik Václav Havel dvaput je 2000. posjetio Hrvatsku, a 2001. su ga slijedili premijer Miloš Zeman i predsjednik Zastupničkog doma Parlamenta Václav Klaus (obojica će kasnije postati češki predsjednici). Hrvatski premijer Ivica Račan posjetio je Češku 2000., a sljedeće godine i predsjednik Stjepan Mesić. Susreti na najvišoj razini nisu ostali bez rezultata pa je između dviju zemalja potpisano više ugovora i sporazuma, među kojima i Ugovor o slobodnoj trgovini 2001. U narednim godinama uzajamni će posjeti hrvatskih i čeških državnika postati rutina, a njihov program obuhvatit će i sudjelovanje u akcijama Hrvatsko-češkog društva, točnije, otkrivanje spomen-obilježja istaknutim Hrvatima u Pragu. No put do toga nije bio lagan.

Iako su se opće okolnosti nužne za napredak hrvatsko-čeških odnosa znatno poboljšale, a sjedište HČD-a iz skučenih prostora Češke besede Zagreb na Dolcu preseljeno u prostrani Češki dom u Šubićevoj ulici, Društvo je upravo na prijelazu dvaju stoljeća zapalo u svojevrsnu letargiju uzrokovana subjektivnim i objektivnim razlozima. Naime,

Češki premijer Miloš Zeman s članovima Hrvatsko-češkog društva u Češkom domu u Zagrebu 2001.

Nažalost, zaredale su bolesti i smrti pojedinih istaknutih članova, a dio članstva nije se mogao intenzivnije angažirati u Društvu zbog prezauzetosti profesionalnim ili privatnim obvezama, tako da se nekadašnja živa djelatnost HČD-a svela na napore nekolicine neumornih pojedinaca koji, na sreću, nisu ostali bez rezultata.

»Godinama nas nisu podupirali državni proračuni, nisu nas podupirale srodne udruge, tu smo gdje jesmo, učinili smo objektivno puno, željeli smo i mogli više, idemo dalje! Spremni smo na Zakonom i statutom predviđenu interesnu suradnju i udruživanja, ali ostajemo što smo i do sada bili – neovisna, nevladina i nepolitička udruga građana«, pisalo je na kraju izvještaja o radu HČD-a u 2001. A tu je, pak, prvu godinu novoga stoljeća valjalo prebroditi na najbolji mogući način u danim okolnostima.

Zato valja spomenuti zagrebački susret s tadašnjim češkim premijerom Milošem Zemanom 6. lipnja 2001. Tijekom svog boravka u Zagrebu susreo se sa svojim hrvatskim kolegom Ivicom Račanom, predsjednikom Sabora Zlatkom Tomčićem i predsjednikom Hrvatske Stjepanom Mesićem, ali i s gospodarstvenicima u Hrvatskoj gospodarskoj komori na Hrvatsko-češkom gospodarskom forumu. U Gradskoj knjižnici otvorio je izložbu *Za sve ljepote svijeta* posvećenu češkom književniku Jaroslavu Seifertu u povodu stote obljetnice rođenja tog češkog nobelovca. Održao je kratak i sadržajan govor, razumljivo orijentiran na veličinu književnika i njegovo značenje za Češku, rekavši među ostalim, da se nacionalnim pjesnikom ne postaje onda kada se dobije Nobelova nagrada, već onda kada se pjesnik duboko *usidri* u srcu svojega naroda. Inače, bila je to putujuća izložba koja je u Zagreb stigla posredstvom Odjela za kulturu Ministarstva vanjskih poslova Češke te Veleposlanstva Češke u Hrvatskoj, a u Zagrebu je obogaćena grafičkom mapom vrsne hrvatske likovne umjetnice Zdenke Pozaić – bibliofilskim dvojezičnim izdanjem Seifertove pjesme *Bachov koncert* te jednom grafikom otisnutom u maloj nakladi.

Češka beseda Zagreb u Češkom je domu upriličila susret za češke gospodarstvenike (sudionike gospodarskog foruma) radi upoznavanja s češkom zajednicom u Hrvatskoj i

entuzijazam koji je vladao u prvim godinama nakon osnutka postupno je splašnjavao zbog opće klime u poslijeratnom hrvatskom društvu i činjenice da je izostala adekvatna potpora akcijama Društva od strane hrvatskih i čeških institucija. To je onemogućavalo ostvarenje ambicioznijih i složenijih projekata kao što su bili dvojezična publikacija posvećena hrvatsko-češkim vezama, projekt *Kulturno-znanstvene veze hrvatskog i češkog naroda u ozračju 650 godina akademskog obrazovanja u Srednjoj Europi* te projekti namijenjeni promicanju hrvatskog folklora i turizma u Češkoj. Zbog nedostatka novca prekinuto je i izlaženje glasila *Susreti*.

Hrvatsko-češkim društвom. Susretu se pridružio i Zeman koji je s punom pažnjom sudjelovao u razgovoru o nastojanjima obje udruga dajući im moralnu podršku i obećavši onu materijalnu. Puno godina kasnije Miloš Zeman je ponovno službeno boravio u Zagrebu (30. lipnja i 1. srpnja 2013.) prisustvujući povjesnom trenutku ulaska Hrvatske u EU kao 28. članice, ali tada kao češki predsjednik. Protokolarno nije bio moguć susret kakav je HČD ostvario te 2001. Što se tiče njegovih nakana o pomoći Društvu, po svemu sudeći je bio odriječi, ali HČD je ipak nije ostvario, a ruku na srce moralо se i pozabaviti samim sobom.

Naime, krajem 2001. donesen je novi Zakon o udrugama čija je primjena krenula s 1. siječnja 2002., što je pred HČD postavilo i nove zadaće uskladišavanja vlastitih dokumenata sa zakonom, počevši od promjene Statuta. Valja podsjetiti da je Društvo utemeljeno 1992. prema tada važećem Zakonu o društvenim organizacijama i udruženjima građana koji je bio pravni relikt iz ranijega vremena, premda je Ustav Republike Hrvatske iz 1990. bitno promijenio političko-pravni sustav u odnosu na bivšu državnu zajednicu. Radi rješavanja te neusklađenost novo-starih propisa donesen je Zakon o udrugama (1997.) koji je bez svake sumnje značio pozitivan pomak u smislu uspostave novog zakonodavstva, ali kako je nastao u specifičnom povjesnom i političkom trenutku nije baš bio kvalitetan. Stoga je donesen posve novi Zakon koji je, uz neke manje izmjene, bio na snazi sve do najnovijeg, trećeg po redu Zakona o udrugama iz 2014. Dakako, HČD je svim tim izazovima udovoljio, pa je neometano nastavljen kontinuitet njegova djelovanja do današnjeg dana.

Cijelo to vrijeme valjalo se brinuti o osmišljavanju programâ Društva kojima je cilj bio zaokupiti pažnju postojećega članstva, privući novo, a posebice naći konkretne i kvalitetne dodirne točke s gospodarstvom. Bilo je tu već i dosta iskustva, ali u gospodarskim se krugovima, barem ne onima Društvu dostupnima, nije razmišljalo na sličan način premda je dobro znano da se bez te financijske potpore ne može očekivati značajnije rezultate na drugim područjima. Nažalost, tako više nije bilo sredstava niti za glasilo *Susreti*, pa je preostala prva, probna, internetska stranica puštena još 1999. kao medijski izlaz iz krutih okvira realnosti u svijet, nastala zahvaljujući entuzijazmu pojedinaca, Vlatke Banek i Mihaele Banek. No stranica se pokazala poveznicom s grupom studenata i profesora informacijskih znanosti sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta (predvođenih profesoricom Jadrankom Lasić Lazić) s kojima je Društvo povezala potreba za suradnjom. Konkretno, planirali su stručno putovanje u Prag, ali su zbog kratkoće rokova i s time povezanim organizacijskim teškoćama zatrebali i zaiskali pomoć HČD-a. Dakako, kao uostalom i u drugim sličnim situacijama, uslijedio je odaziv. Problem studenata i njihovih nastavnika sveo se na otežani pristup praškim institucijama koje je valjalo obići i time

Češki veleposlanik Jiří Kuděla na skupštini Hrvatsko-češkog društva 1999.

ispuniti temeljnu svrhu putovanja, pa je čak zaprijetilo i njegovo otkazivanje. HČD je tada kontaktirao češkog veleposlanika u Hrvatskoj Jiříja Kudělu (na dužnosti od 1998. do 2002.), koji je, za razliku od svoga prethodnika pravnika, pa i kasnijih nasljednika na toj funkciji, bio pravi pravcati »kulturnjak«. Ponikao je u svijetu arhiva ranih deve-desetih, potom među ostalim radio i u Havelovom predsjedničkom uredu pa tek onda otišao u diplomaciju. Stoga je imao veliko razumijevanje za kolege i buduće kolege. Tom je mladom čovjeku (rođen 1960.), punom pozitivne energije, bilo itekako stalo, kao uostalom i njegovom uzoru Havelu, do širenja ugleda Češke. Tako je rado sudjelovao na tribinama HČD-a, propitivao mogućnosti obostrano kvalitetne suradnje, bio zagovornik otvorenih diskusija i jednom riječju činio konkretne napore na promociji Češke i njezinih iskustava, dobro razumio ili se barem najviše trudio razumjeti hrvatsku stvarnost i značenje HČD-a u njoj.

Ne treba zaboraviti niti njegove napore oko manifestacije *Tjedan češkoga filma* pokrenute 1998. koja traje sve ove godine do danas. Kuděla je bez puno razmišljanja odgovorio na zamolbu HČD-a i u kratkom roku učinio maksimalno moguće kako bi hrvatski studenti i profesori dosegli svoj cilj tj. upoznali se s povijesnim i aktualnim češkim postignućima u arhivskoj, muzejskoj i knjižničarskoj struci. Recimo još i to da su neki od tadašnjih studenata danas sveučilišni profesori koji prenose informacije, znanja i iskustva, a to govori više od bilo čega drugog vezanog uz tada uloženi napor HČD-a te dobru volju i suradnju veleposlanika Kuděle.

U godini okončanja prve dekade postojanja HČD-a, 2002., prigoda je bila osvrnuti se na do tada postignute rezultate. S njima Društvo nije smjelo biti nezadovoljno unatoč tome što su želje poprilično nadmašivale mogućnosti i ostvarenja. Naime, puno je toga, uz veliko zalaganje članstva i suradnika, ostvareno na području informiranja, iskorakom u digitalnu sferu tj. na internet, u izdavačkoj i izložbenoj djelatnosti, pažljivo biranim kvalitetnim predavanjima i tribinama, manjim ali i velikim projektima u Hrvatskoj (poput Dana češke kulture) ili Češkoj (predstavljanja hrvatske likovne naivne umjetnosti), do

Studenti informatologije
iz Zagreba u posjetu
Pragu 2001.

Susret s češkim ministrom vanjskih poslova Janom Kavanom 2002.

otvaranja vrata širokom krugu suradnji te još puno naizgled sitnih, ali bitnih poticaja prema svim segmentima društvenog života u Hrvatskoj i Češkoj. Jednostavno rečeno, ukupnost prinosa očuvanju i razvijanju kulturnih i demokratskih postignuća bila je trajno bilježena kao prepoznatljiva konstanta djelovanja Društva.

Te su se godine, 26. travnja, predstavnici HČD-a susreli u Zagrebu, u rezidenciji češkoga veleposlanika, s tadašnjim potpredsjednikom češke Vlade i ministrom vanjskih poslova Janom Kavanom. Bio je to protokolarni susret u kojem se ne ostvaruju neki spektakularni razgovori, ali već samo pozivanje na njih govori o percepciji i ugledu uzvanika. Prigode su to i za nova saznanja o gledištima, putovima i smjernicama razvoja odnosa dviju država te kratku i sažetu razmjenu informacija o glavnim ciljevima udruge s »osobom dana« i s ostalim okupljenim sudionicima susreta. Među ostalima, ondje su bili hrvatski veleposlanik u Pragu Zoran Pičuljan, saborska zastupnica češke i slovačke manjine Zdenka Čuhnil, predsjednica Saveza Čeha u Hrvatskoj Leonora Janota, gradonačelnik Daruvara Zvonko Cegledi, dok je HČD na tom susretu predstavljala potpredsjednica Vlatka Banek. Još iste godine Jan Kavan izabran je za predsjednika Opće skupštine UN-a, što je za njega bio veliki uspjeh i čast, a HČD-u je značilo gubitak tek eventualno stečenog značajnog saveznika u Češkoj.

Uoči parlamentarnih izbora u Češkoj 2002. HČD je 12. lipnja organizirao tribinu, a tijekom priprema postavilo se pitanje kako osmislitи privlačan naziv za predavanje ili tribinu kad oni sami po sebi većini ljudi, posebice mladih, svojim nemaštovitim nazivom sugeriraju nešto preozbiljno i dosadno. Smislen je intrigantan naziv *Pekarnica* koji je, pored zaziva zanimanja, trebao osigurati zamišljenu kulinarsku proceduru – dobre sastojke, miješanje i valjanje teme te dobivanje odgovarajuće smjese koja kad se ispeče daje upotrebljiv i višemanje ukusan proizvod. Drugim riječima, HČD je ponudio temu, predavača koji dobro

Pekarnica Vlade Bojkića o izborima u Češkoj 2002.

uspjela pobuditi veliko zanimanje, od svog neobičnog naziva do glavnog sastojka tj. teme: Češka pred izborima koja je bila itekako aktualna u to doba, tim više što su po prvi put češki državlјani koji žive u Hrvatskoj imali pravo glasa. Dakako, oslanjajući se samo na dostupne im hrvatske medije nisu imali dovoljnu i cijelovitu informaciju o značenju izbora za budućnost Češke, jer, prisjetimo se, u širokoj primjeni nisu bile blagodati današnjeg interneta, satelitskih i kabelskih radija i televizije, a Češka je tada birala ne samo političku opciju koja će je voditi u europske integracije ili ne, već i novoga predsjednika države. Václav Havel više nije mogao biti biran, a kako je u to vrijeme predsjednika birao Parlament (tek je 2013. predsjednik biran neposredno) novi je kandidat ovisio o omjeru snaga u Parlamentu. Najvrednije je te večeri bilo to što je Bojkić govorio jednostavno, razložno i nepristrano, a tko si je i što od toga uzeo odnosno »umijesio« u svoj zaključak ostala je stvar svakog pojedinca. Može se reći da je to bila jedna od uspješnijih večeri i ukazivala na potrebu čeških kvalitetnih razgovora i o aktualnostima, pa je šteta što nije bilo snage i upornosti za prerastanje tog vida susretanja u ozbiljniju i trajniju aktivnost HČD-a.

Sljedeću, 2003. godinu, Društvo je posvetilo pripremama projekata za sljedeće razdoblje djelovanja u nakani da se ne laća zahtjevnijih aktivnosti ukoliko za njih ne bude izraženijih voljnih poticaja unutar članstva. Premda bismo tu godinu opravdano mogli ocijeniti i kriznom u cjelokupnom razdoblju postojanja Društva, ona nije prošla bezidejno, već bolje rečeno pritajeno. Naime, ozbiljno se razmatrao niz mogućnosti za potrebni iskorak te se dosta vremena posvetilo ideji o ozbiljnijem utiranju putova za povezivanje s gospodarstvom. Pored toga, dalo je naslutiti da prvenstveno valja promišljati o skorim kadrovskim osvježenjima te pričekati promjene nabolje u ukupnoj društvenoj klimi Hrvatske. Razmišljanja su se pokazala dobrima, jer je već naredne godine Društvo uspjelo osigurati stabilnu poziciju zahvaljujući upravo kvalitetno osmišljenim i isto tako kvalitetno provedenim projektima. Naime, 2004. je uvedeno financiranje društava prijateljstva putem Ministarstva vanjskih poslova iz prihoda državnog proračuna prikupljenih od igara na sreću, čime je napokon sustavno riješen problem financiranja udruga koje se bave promicanjem veza Hrvatske s drugim državama. Bio je to dugo očekivani vjetar u leđa i HČD-u koji je prva sredstva dobio već na tom prvom natječaju za projekt internetske stranice. Razumljivo, taj

poznaće materiju pa je zna kvalitetno izložiti i obrazložiti, a onda je to sve dobro izmiješano s pitanjima i odgovorima, komentarima i kritikama iz publike na kraju omogućilo da svatko po svome ukusu spravi (ispeče) svoje mišljenje, što je neprijeporno prinos demokraciji. Glavni je »kuhar« tom prigodom bio iškusni novinar i dobar poznavatelj češke političke scene Vlado Bojkić. Naravno, ta je *Pekarnica*

je značajan iskorak donio veliko ohrabrenje Društvu, jer je projekt duže vrijeme pažljivo pripreman i težio je biti kvalitetno ostvaren. Naime, u to doba druge srodne udruge nisu niti nudile, niti ostvarile tako moderan projekt, a neke ga nemaju niti danas, premda je njegova logika – povezivanje na daljinu (u ovom slučaju barem pratitelja u Hrvatskoj i Češkoj) – jednostavno nužnost. HČD je tada nabavio svoje prvo računalo i digitalni fotoaparat te dobio dobrohotnu pomoć ljudi od struke, posebice informatičkog stručnjaka Zorana Bertalanića. Danas, samo desetak godina kasnije, kada je mobitel postao posve razumljivom napravom u posjedu i onih najmlađih pa njime svatko bilježi sliku i ton, informacija o prvom fotoaparatu Društva doista zvuči zapanjujuće zabavno, ali doista je bilo tako. Uz još uvijek postojeću stranicu koja se redovito ažurira, HČD je u međuvremenu ostvario i sudjelovanje na društvenoj mreži Facebook, čime je nastavljeno osvajanje suvremenih tehnologija i informacijskih kanala. Očigledno, kvalitetnom i odgovornom realizacijom svog prvog prihvaćenog projekta HČD je opravdano otvorio vrata uspjeha onim kasnjima, poglavito ponovnom izlaženju *Susreta*.

Hrvatsko-češko društvo 2005. je ušlo u novo razdoblje djelovanja, osvježavanja članske i upravljačke strukture, novog poleta i novih uspjeha. Tomu je pogodovalo poštivanje ranijih iskustava i rezultata, osmišljavanje novih programa, agilnost nove generacije te povoljnije društveno i političko okružje za rad udruga.

Croatian-Czech Society

President: Miroslav Havelski

VIRTUALNA GLAZBA
Hrvatsko-česko odnos
Kroz povijest

Ukratko

Širi izvještaj

Savjet (2018. broj 34)

Predsjednik Hrvatsko-česko društva i na Facebooku

U izbjeglih objednici 2018. godišnjica redatelja Vlastava Havela

U Lipejanima predstavljeni o Vlastavu Havelu i Nikoli Šubuli u Zřezovu

U Pragu podignuta spomen-globa u čast Josipa Jurja Strossmayera

Na inicijativu Hrvatsko-českog društva, 18. lipanj 2018. u Pragi je u Župi Josipa Jurja Strossmayera predstavljena spomen-ploča koja

Internetska stranica HCD-a

Andrija Ivan Bortulin i dalje je bez fotografije

Mnogi su Hrvati dio života proveli u Pragu, a neke od njih ondje je zatekla i smrt. Najpoznatiji među njima je slikar Vlaho Bukovac. U Pragu je živio od 1903. radeći kao profesor na tamošnjoj likovnoj akademiji, a kad je umro 1922. njegovi su posmrtni ostaci prevezeni i pokopani u rodnom Cavatu.

Na najvećem praškom groblju Olšany danas su, koliko je poznato, grobovi dvojice hrvatskih velikana – generala Josipa Filipovića, koji je umro u Pragu 1889. na dužnosti vojnog zapovjednika Češke, te svećenika, pisca i političara Dragutina Stražimira, oca hrvatske enologije, koji je umro u Pragu nakon liječenja u Karlovim Varima 1891. Lokacije oba groba bile su HČD-u i široj javnosti nepoznate. No Filipovićev je grob nevjerojatnom slučajnošću otkrio predsjednik Hrvatsko-češkog društva Marijan Lipovac naišavši 2012. na taj podatak na posve neočekivanom mjestu – u jednoj knjizi posvećenoj Švejk. O tom otkriću obaviještena je i javnost te je uspostavljen kontakt s institucijama u Filipovićevom rodnom Gospicu koje bi se eventualno uključile u akciju uređenja očuvanog, ali ipak zapuštenog groba ove znamenite osobe hrvatske vojne povijesti. Stražimirov je grob otkrio član HČD-a Franjo Vondraček čijom zaslugom je 2008. Grad Sveti Ivan Zelina postavio novi nadgrobni spomenik s tekstom na hrvatskom i češkom jeziku.

Zalaganjem Hrvatsko-češkog društva 2005. je spašen grob jednog znamenitog, ali manje poznatog Hrvata na praškom Vinohradskom groblju. Riječ je o Andriji Ivanu Bortulinu, etnografu, novinaru i prevodiocu, rođenom 1876. u Belom na otoku Cresu, koji je zadnje godine života proveo u Pragu i tamo umro 1917. Bortulin je u hrvatskoj etnografiji poznat po člancima o Cresu koje je objavljivao u *Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena JAZU* (danas HAZU) od 1898. do 1914. po naputcima Antuna Radića, utemeljitelja znanstvenog razvijta etnologije u Hrvata, koji je bio uvjerenja da je prava kultura – kultura sela, a žive narodne tradicije isticao

Nadgrobni spomenik generala Josipa Filipovića u Pragu

kao osnovu kulturnih vrijednosti. Tijekom boravka u Zagrebu, gdje je studirao pravo, Bortulin je objavljivao i prijevode pripovijetki talijanskih i ruskih pisaca u onodobnim zagrebačkim novinama. Iako se njegovi etnografski zapisi i danas citiraju, Bortulinov život nije dovoljno istražen, a pogotovo ne njegovo praško razdoblje. Tako je krajem 1992. u kontakt s tajnicom Društva Vlatkom Banek stupio Nikola Velčić, tadašnji predsjednik udruge Tramuntana – Društva za istraživanje i njegovanje povijesti i kulture Tramuntane – Beli, koje djeluje u sastavu Katedre Čakavskog sabora Cres – Lošinj, s molbom za suradnju u rasvjetljavanju Bortulinova života i djela, a posebice radi pronalaženja njegove fotografije, što je dakako prihvaćeno. Polazište za istraživanje bio je nekrolog u pulskom *Hrvatskom listu* iz 1917. koji se spominje i u Hrvatskom biografskom leksikonu u natuknici posvećenoj Bortulinu: »Andrija Ivan Bortulin. *Narodni Politika*, u Pragu javlja: Nedavno je ovdje umro Andrija Ivan Bortulin, Istranin, rodom iz Bela (otok Cres). Pokojnik je bio dobar prevoditelj iz hrvatskoga jezika u češki te svojim marljivim radom na češkom jeziku upoznavao je češki narod s našim piscima. Svojoj je zadaći uzeo geslo: pobratimiti slavensku literaturu, a tu je zadaću vršio rijetkom marljivošću i ustajnošću. Radovi su njegovi štampani u češkim smotrama i dnevnicima kao *Češkom svijetu*, *III. Listovima, Narodnoj politici, Topičevom zborniku* itd. Pokojnik je u svoje vrijeme u zagrebačkim listovima prevodio različne stvari iz stranih književnosti. Laka mu zemljal« Velika smetnja nastojanjima HČD-a bio je manjak novca za istraživanja u Pragu, bez čega je teško bilo polučiti ozbiljnije rezultate, no unatoč tome HČD je ipak ostvario nekoliko važnih pomaka u istraživanju. Vlatka Banek je u Hrvatskom državnom arhivu pronašla dokaze da je Bortulin 1903. upisao dva semestra prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, čime je objašnjen njegov boravak u Zagrebu te nazočnost njegovih članaka i prijevoda u zagrebačkim novinama. Otkrila je i 14 Bortulinovih prijevoda (uglavnom s talijanskog i nešto s ruskog jezika) objavljenih u razdoblju od 1905. do 1907. u zagrebačkom listu za zabavu, znanost i umjetnost *Prosvjeta*, iz čega se dade naslutiti Bortulinov boravak u Zagrebu i tih godina. Ne zna se je li završio studij prava, ali pouzdano se zna da je jedno vrijeme živio u Pragu i ondje umro. Vodeći češki kroatist Dušan Karpatský, na zamolbu HČD-a, pronašao je 43 Bortulinova prijevoda na češki, uglavnom djela hrvatskih književnika, primjerice romana *Usahlo vrelo* Viktora Cara Emina, novele Ksavera Šandora Gjalskog *U žutoj kući* i romana Jagode Truhelke *Plein air*. Karpatský je Bortulina uvrstio i u izložbu *Pet stoljeća hrvatske knjige u Češkoj*, koju je 2000. postavio u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, te u poglavlje kataloga izložbe naslovljeno *Znameniti i zasluzni prevoditelji hrvatske književnosti na češki*. Nikola Velčić iz Društva Tramuntana je 2005. saznao i dojavio adresu na kojoj je Andrija Ivan Bortulin u Pragu živio i umro (Královský Vinohrady, Hálkova 64), te lokaciju njegovog groba na Vinohradskom groblju. Hrvatsko-češko društvo je zatražilo i dobilo službenu potvrdu Uprave praških groblja da je Bortulin doista pokopan na spomenutoj lokaciji, da njegovo tijelo nije ekshumirano, ali da od 1997. nitko nije plaćao grobarinu. Iste je godine HČD od Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija dobio financijska sredstva za projekt namijenjen istraživanju praškog razdoblja Bortulinova života te je odlučio dio novca izdvojiti za plaćanje grobarine (za narednih deset godina). Grobarinu je uplatilo hrvatsko Veleposlanstvo u Češkoj kojem su sredinom prosinca 2005. novac doznačili tadašnji predsjednik HČD-a Zvonimir Kotarac i tajnik Marijan Lipovac.

Zvonimir Kotarac na grobu Andrije Ivana Bortulina

Oni su obišli i Bortulinov zapušteni grob, obrašten bršljanom i bez ikakve grobne oznake, osim papira u prozirnom fasciklu s njegovim imenom kojeg je na grob položila Uprava praških groblja nakon što je HČD zatražio službenu potvrdu da je Bortulin ondje doista pokopan. Lipovac je posjetio i Arhiv glavnog grada Praga gdje je pribavio izvadak iz Matične knjige umrlih praške Župe svete Ludmile koji potvrđuje da je Bortulin umro 4. travnja 1917., a kao uzrok smrti navedeno je iskrvarenje od čira na želucu.

Također su ubilježeni i podaci da je rođen u Belom u Istri (Cres je u doba Austro-Ugarske bio dio markgrofovije Istre), da mu se otac zvao Dominik (u stvari Dinko), a majka Marija rođena Ratković, da je bio neoženjen i po zanimanju učitelj jezika. Iz toga se može zaključiti da se u Pragu osim prevođenjem bavio i poučavanjem jezika.

Podaci o Bortulinu nađeni su i u Nacionalnom arhivu u Pragu iz kojeg je 2006. članica HČD-a Morana Kovač pribavila njegov policijski dosje kojeg je zaradio radi kažnjavanja zbog uzimanja ptica pjevica iz gnijezda i krađe jedne njemačke knjige. Je li Bortulin doista kralj ptice zbog mogućeg preprodavanja ili ih je možda proučavao nije poznato. U svakom slučaju, ovaj podatak upućuje na to da je Bortulin u Pragu živio pomalo uzbudljivim životom. Koliko je Bortulin zagonetan i nepoznat svjedoči podatak da ni u zagrebačkim ni u praškim arhivima nije sačuvana njegova fotografija, ali upravo to može biti poticaj novim istraživačima da se pozabave životom ove malo poznate osobe koja je tijekom svog kratkog života dala nemali doprinos hrvatsko-češkim vezama na području književnosti.

Morana Kovač
uređuje grob
Andrije Ivana
Bortulina 2006.

Povijest nas veže i spaja

Važna poveznica Hrvata i Čeha njihova je zajednička povijest, bilo da se radi o osobama koje su ostavile traga kod oba naroda ili o istim društvenim i političkim okolnostima u kojima su oba naroda živjeli u prošlosti. Danas je u obje zemlje moguće o tome govoriti slobodno i otvoreno, a time mnoge zaslужne osobe i događaje sačuvati od zaborava, odnosno, pojasniti ih u skladu s činjenicama, a ne prema prohtjevinama vladajućih režima i ideologija.

Hrvatsko-češko društvo je u proteklih 25 godina poduzelo čitav niz akcija s ciljem jačanja svijesti o povijesnim vezama Hrvata i Čeha, popularizirajući češke velikane povezane s Hrvatskom, kao i hrvatske velikane koji su barem dijelom svog životopisa bili vezani uz Češku. Uglavnom se radilo o predavanjima i tribinama, ali i tekstovima objavljenima u glasilu *Susreti* ili knjigama, te stvaranjem spomeničke baštine u Hrvatskoj i Češkoj, a u novije vrijeme podsjećanjima na internetskoj stranici Društva (www.hcdzg.hr) i na Facebook stranici. Uz to se nastojalo ukazati na neke važne teme i događaje proslijđivanjem informacija tisku, radiju i televiziji pri čemu nisu izostali niti osobni nastupi članova HČD-a.

Posebna je pozornost dana trima osobama – biskupu Duhu, Stjepanu Radiću i Tomášu Masaryku, o čemu se detaljnije govorи u zasebnim poglavljima ove knjige, a o drugima i u poglavljima o ostvarenim spomen-obilježjima.

Predavanje akademika Josipa Bratulića povodom 1150. godišnjice početka misije sv. Ćirila i Metoda u Češkom domu u Zagrebu 2013.

Ovdje je pak riječ o ostalim značajnim obljetnicama, koje su poredane u vremenskom nizu od daleke prošlosti, preko događaja iz novije povijesti pa sve do onih iz nedavne prošlosti. Krenimo, dakle, redom.

Kronološki najstarija povjesna tema kojom se pozabavilo Hrvatsko-češko društvo seže u kameno doba, a radilo se o predavanju češkog arheologa Miroslava Popelke pod nazivom *Istina o neolitskoj revoluciji* održanom 30. studenog 2011. u Češkom domu u Zagrebu zahvaljujući članici HČD-a Gordani Divac, arheologinji koja je od 1996. do 2003. radila kao kustosica u Narodnom muzeju u Pragu. Tijekom predavanja Popelka je predstavio nalaze iz južne Moravske prema kojima su tehnološka otkrića, poput izrade keramike i tekstila te brušenja kamenog oruđa bila poznata još krajem starijeg kamenog doba, a ne tek u mlađem kamenom dobu kako se uobičajeno smatra.

Po starosti druga tema bilo je 1150 godina od početka misije svete braće Ćirila i Metoda u Velikoj Moravskoj, veliki jubilej slavljen u svim slavenskim zemljama 2013. U Zagrebu je svoj prinos dalo i Hrvatsko-češko društvo. S udrugom Glagoliana i Klubom studenata ukrajinistike (20. svibnja) u zagrebačkoj je katedrali održan koncert glagoljaške glazbe uoči kojega su kraća izlaganja o Slavenskim apostolima održali predsjednik HČD-a Marijan Lipovac i slovakistica Maja Novković. To međutim nije bilo sve, jer je zajedno s Češkom besedom Zagreb i Makedonsko-hrvatskom udrugom za promicanje kulturnih vrijednosti i veza Spectrum, u zagrebačkom Češkom domu (11. prosinca) održano predavanje ponajboljeg hrvatskog poznavatelja čirilometodske problematike, akademika Josipa Bratulića.

Tisućita godišnjica smrti svetog Vojtjeha, drugog praškog biskupa, u Europi poznatijeg pod imenom Adalbert, koji je izgubio život kao mučenik među poganskim Prusima 997., obilježena je u prostorima Češke besede Zagreb 22. travnja 1997. Činjenica da se radi o osobi koja je pripadala češkom plemenu Hrvata (kao dijelu Bijelih Hrvata) i njihovo vladajućoj obitelji Slavnikovaca, nažalost, nije bila dovoljna da kult ovog sveca, što vanog ne samo u Češkoj, nego i u Poljskoj, Slovačkoj i Mađarskoj, zaživi u Hrvatskoj. To je bio razlog zanimljivom predavanju tadašnje potpredsjednice Društva, bohemistice, sociologinje i novinarke Manje Hribar na temu *Sveti Vojtjeh – češki svetac Bijeli Hrvat* tijekom kojeg su istaknute njegove zasluge za duhovnu i kulturnu povijest Češke, budući da je uz ostalo 993. u Pragu osnovao najstariji muški benediktinski samostan Břevnov koji postoji i danas.

Jubilej 700 godina od rođenja Karla IV., rimsко-njemačkoga cara i češkog kralja (1316.–1378.), svečano se slavio u Češkoj 2016. Razumljivo, jer je tijekom svoga vladanja davao prednost očevini tj. Češkom Kraljevstvu, bio poticatelj kulture, umjetnosti i školstva, pa njegovo ime nosi i nadaleko poznati most na Vltavi u središtu Praga, kao i tamošnje sveučilište, prvo u srednjoj Europi. Hrvati cijene i pamte činjenicu da je upravo Karlo IV. doveo hrvatske glagoljaše u Češku koji su utemeljili benediktinski samostan Emaus 1347., što je itekako važna hrvatsko-češka poveznica. Dakako, Karla IV. sjetio se o ovoj obljetnici i HČD. Bilo je to 8. svibnja 2016. kada je organizirana misa na staroslavenskom jeziku u crkvi svetog Franje Ksaverskog u Zagrebu, koju je služio župnik Vice Blekić, a glagoljaško ozračje svojim je pjevanjem dočarao Mješoviti zbor *Bašćina* Društva prijatelja glagoljice koji je pod ravnanjem dirigenta Marijana Tucakovića izveo glagoljaške napjeve i djela hrvatskih skladatelja inspirirana glagoljaškom glazbenom baštinom.

Proslava 700. godišnjice rođenja Karla IV. u Češkom domu u Zagrebu 2016.

Glavna je proslava održana u suradnji s Češkom besedom Zagreb u Češkom domu 17. svibnja, kada su o Karlu IV. govorili publicist Dubravko Dosegović i povjesničarka Marina Kolaček Novosel, a akademik Josip Bratulić podsjetio na hrvatsko-češke glagoljaške veze.

Važno mjesto u aktivnostima HČD-a imala je i 650. godišnjica Karlovog sveučilišta u Pragu 1998. Bio je to, naime, poticaj za pokretanje istraživačkog projekta *Kulturno-znanstvene veze hrvatskog i češkog naroda u ozračju 650 godina akademskog obrazovanja u srednjoj Europi*. Projekt je predstavljen upravo na dan osnutka Karlovog sveučilišta (7. travnja) u Češkom domu, novom sjedištu HČD-a i Češke besede Zagreb u Šubićevoj ulici. U doista svečanoj atmosferi, koja je započela uz zvuke studentske himne *Gaudemus igitur*, pored članova HČD-a i njihovih prijatelja, okupili su se i bivši studenti, lektori i predavači s Karlova sveučilišta. Probranim riječima sve ih je pozdravio predsjednik Društva Zorislav Bobuš, navevši, među ostalim, da mala udruga s velikim željama i kvalitetnim idejama teži okupljanju svih onih, posebno članova akademske zajednice, koji mogu pridonijeti njihovoј realizaciji, naročito kad se radi o tako značajnim projektima kao što su hrvatsko-češke veze u oblasti sveučilišnog života. Povjesničar Damir Agićić, koji je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu doktorirao 1997. disertacijom *Hrvatsko-češke veze i odnosi na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće*, obrazlažući projekt dao je zanimljiv prikaz broja, međusobnog povezivanja, organiziranja te načina života hrvatskih studenata s kraja 19. stoljeća i prve polovice 20. stoljeća u Pragu. Sociolog Miroslav Jilek, koordinator projekta, pojasnio je cilj istraživanja – zaokruženje popisa hrvatskih intelektualaca koji su se školovali u Pragu, a potom se vratili djelovati u Hrvatsku ili ostali djelovati u češkoj sredini, odnosno otišli u svijet; hrvatskih intelektualaca koji su se školovali u Hrvatskoj i svijetu a djelovali u Pragu; hrvatskih intelektualaca koji su se školovali u Pragu i postali

nositeljima razvoja Zagrebačkog sveučilišta; te čeških intelektualaca koji su doprinijeli razvoju zagrebačkog sveučilišta. U konačnici, kazao je, »želimo ostvariti jedno enciklopedijsko izdanje.« Predrag Jirsak je govorio o značaju studija kroatistike i lektorata hrvatskog jezika na Karlovu sveučilištu i studija bohemistike na zagrebačkom Sveučilištu, kako u edukativnom i znanstvenom, tako i u kulturnoškom smislu. U nastavku večeri, koju je moderirala idejna začetnica projekta Vlatka Banek, čula su se zanimljiva prisjećanja prisutnih na studentske dane ili dane lektorovanja u Pragu te su izneseni i konkretni prijedlozi za pospješivanje međufakultetske suradnje, suradnje sveučilišta i razmjene nastavnika i studenata, što bi sve zajedno obostrano oplemenilo hrvatsko-češke veze. Bilo je to kvalitetno obilježena obljetnica Karlovog sveučilišta koju su podržali na njoj prisutni bivši studenti i predavači Karlovog sveučilišta: tadašnji češki veleposlanik u Hrvatskoj Jiří Kuděla sa suprugom Milenom, Zvonimir Kotarac, Drahomira Marić, Nives Opačić, Blanka Perić, Alena Stanić, Bretislav Svoboda, Zdenka Taborski, Franjo Vondraček, te povratnik u HČD iz hrvatske diplomatske službe u Pragu Zlatko Stahuljak. Nažalost, zbog izostanka finansijske potpore projekt, na čijem je čelu trebao biti akademik Josip Bratulić, nije proveden na zamišljen način, ali su pojedinci »inficirani« tom idejom neke od svojih stručnih i znanstvenih radova vremenom posvećivali tome cilju. Primjerice, Josip Matušek, čovjek koji je gotovo cijeli svoj život posvetio bilježenju važnih podataka iz prošlosti češke zajednice u Hrvatskoj, dostavio je Društvu popis imena bivših studenata Karlovog sveučilišta koja je prikupio svojim ranijim istraživanjima, a nakon toga u svojim novim kratkim biografskim bilješkama objavljinama u tjedniku *Jednota* vodio računa da ne izostavi te podatke ukoliko je na njih naišao. Damir Agićić je pak objavio nekoliko zanimljivih priloga u stručnim časopisima i zbornicima te dvije knjige: *Hrvatsko-češki odnosi na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće* i onu o dugovječnom češkom političaru pod naslovom *Dragi Franta! Hrvatska korespondencija Františeka Hlaváčeka (1896.–1904)*. Dakako, k tome treba pridodati i ono što je obradila hrvatska leksikografija, ali i ranije prikupljene podatke objavljene u *Susretima* te obnovljenim *Susretima*, pa i kasnijim akcijama HČD-a, čime je glavni smisao projekta ipak ostvaren na drugi način, a moguće u boljim vremenima bude ostvaren i cjelovito.

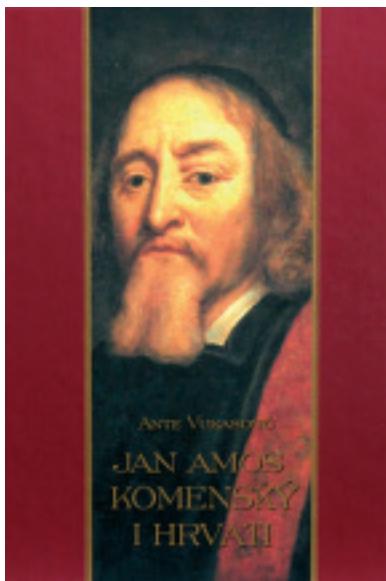

Obilježavanje
600. godišnjice
smrti Jana Husa
u Reformiranoj
crkvi u Zagrebu
2015.

Valjalo se sjetiti i 650. godišnjice za Hrvatsku značajnog dolaska hrvatskih glagoljaša u Prag i samostana Na Slovanech (Emaus) u Pragu. Njima je bila posvećena večer 9. prosinca 1997. na susretu sa sveučilišnim profesorom i paleoslavistom Stjepanom Damjanovićem, koji je u zanimljivom predavanju pojasnio prilike toga doba, poziv Karla IV. i značenje hrvatskih glagoljaša koji su omogućili obnavljanje slavenskog bogoslužja, što je bio važan poticaj razvoju češke kulture i pismenosti. Riječ je, dakle, o jednom od najvažnijih događaja iz povijesti uzajamnih hrvatsko-čeških odnosa i veza.

HČD se 2015. prisjetio jubilarne 600. godišnjice smrti Jana Husa, češkog reformatora i borca za prava češkog naroda koji je radi svojih stavova ekskomuniciran iz katoličke zajednice te na koncilu u Konstanzu proglašen heretikom, osuđen i spaljen na lomači. Premda je Husova smrt za posljedicu imala nemire i ratove sa svim svojim ružnim posljedicama, na husitsku se tradiciju naslonio češki preporod, pa i Masaryk. U današnje vrijeme zalaganja za ekumenizam papa Franjo je podsjetio na riječi svetog Ivana Pavla II. iz 1999. kad je izrazio duboku žalost zbog Husove smrti te Husa ubrojio među reformatore Crkve. Dapače, papa Franjo je nadodao da valja nastaviti proučavati Husovu osobu i djelovanje. Unatoč značenju Husa za sveukupnu povijest zapadnog kršćanstva, pa i za hrvatsko-češke veze (bio je autor čeških slova s kvačicama koje su u 19. stoljeću preuzeli Hrvati), u Hrvatskoj bi ta godišnjica prošla potpuno nezapaženo da nije bilo Hrvatsko-češkog društva. Ono ju je obilježilo zajedno s Reformiranim crkvom Zagreb i Češkom besedom Zagreb u prostoru Reformirane crkve 28. studenog 2015. uz bogoslužje koje je predvodio župnik Branimir Bučanović i u nazočnosti predstavnika Evangeličke crkve te Valdeške crkve iz Italije. Predavanje o Husu održao je Marijan Lipovac, što je kao vijest prodrlo u medije i zapravo ih podsjetilo na Husovu obljetnicu pa ona tako u Hrvatskoj nije ostala nezabilježena i nezamijećena. Ovime je Hrvatsko-češko društvo započelo suradnju s Reformiranim crkvom (kalvinistima) koja njeguje bliske odnose s Češko-bratskom evangeličkom crkvom u Češkoj te među svojim vjernicima ima i pripadnike češke manjine u Bjeliševcu kod Kutjeva. Kako bi se u hrvatskoj javnosti više čulo o češkoj reformacijskoj baštini, 30. listopada 2016., uoči Dana reformacije, Lipovac je u prostoru Reformirane crkve održao predavanje o Češkoj braći, češkoj reformacijskoj crkvi nastaloj 1457. koja je imala dubok utjecaj na češku duhovnost, kulturu i jezik. Crkva Češke braće nakon češkog poraza u Tridesetogodišnjem ratu 1620. nastavila je djelovati u izgnanstvu, a njen zadnji biskup bio je polihistor Jan Amos Komenský, utemeljitelj moderne pedagogije i novovjekog školskog sustava, zbog čega je prozvan »učiteljem narodâ«. Kad se 2007. slavila 415. godišnjica njegova rođenja, Hrvatsko-češko društvo je, zajedno s Društvom hrvatsko-slovačkog prijateljstva i Nakladom Bošković iz Splita objavilo knjigu *Jan Amos Komenský i Hrvati*, autora Ante Vukasovića. Knjiga govori o životu Komenskog te o utjecaju na koji su njegova pedagoška djela i ideje imale na hrvatsko školstvo, što je još jedan u nizu višestoljetnih hrvatsko-čeških kulturnih i duhovnih prožimanja.

Dan osnutka Čehoslovačke (28. listopada 1918.), najznačajniji je državni blagdan u Češkoj i slavi se unatoč činjenici što više nema čehoslovačke države, jer su na taj dan Česi, nakon više stoljeća, ponovno stekli državnu nezavisnost. HČD se tijekom svog dosadašnjeg djelovanja višekratno prisjećao tog dana, napisima u *Susretima*, predavanjima ili na druge načine. Tako je, primjerice, 25. studenog 1997. u prostoru Češke besede Zagreb na tu temu govorio istaknuti član Društva, danas pokojni Zdenko Prochaska.

Naslovica knjige *Jan Amos Komenský i Hrvati*

Obilježavanje 80. obljetnice nastanka Čehoslovačke 1998. HČD zapravo nije posebno programski obradio, jer je te godine češko Veleposlanstvo priredilo iznimno svečan prijem u zagrebačkom Muzeju Mimara, s doista velikim brojem uzvanika i sudionika programa, tako da se činilo deplasiranim prirediti kakvu komornu aktivnost. Međutim, HČD je dobio posebnu priliku za sudjelovanje u jednosatnoj večernjoj radijskoj emisiji na I. programu Hrvatskog radija (4. studenog 1998.) na temu hrvatsko-čeških kulturnih veza, što je nadomjestilo i nadvisilo sve druge njegove eventualne mogućnosti obilježavanja ovog blagdana. Glavna gošća programa bila je Vlatka Banek koja je u uvodnom razgovoru predstavila Društvo, dala osvrt na hrvatsko-češke veze i odnose, ukazala na povjesno znakovite godine češke prošlosti koje završavaju brojkom osam – 1918., 1938., 1948. i 1968. – podsjetila na prvog zagrebačkog biskupa Duha, Stjepana Radića, Vlahu Bukovca, Frana Lhotku i Zvonimira Rogoza, kao i na druga

značajna imena u hrvatsko-češkim vezama. Istakla je značenje češke zajednice u Hrvatskoj, a govorila je i o projektu vezanom za Karlovo sveučilište. Urednica emisije Monika Kralj iskoristila je prigodu uvrstiti u emisiju i kraće izjave pjesnika Slavka Mihalića i prevodioca Dušana Karpatskog, Jítke Hanákové koja je pojasnila funkciranje i značenje samizdata u Češkoj te veleposlanika Kuděle o mogućnostima što skorijeg potpisivanja bilateralnog ugovora o kulturnoj suradnji između Hrvatske i Češke. U nastavku emisije, na prijedlog HČD-a, razgovaralo se o češkim glazbenim utjecajima u Hrvatskoj. Dakako, tomu su bili prilagođeni i glazbeni primjeri emitirani u samoj emisiji. Toliku pozornost tog značajnog radijskog medija do tog trenutka HČD nije uspio pridobiti, niti je glas HČD-a tako daleko prosljenjen (program se emitirao putem kratkovalnog odašiljača i satelita diljem svijeta).

Praško proljeće, reformistički pokret započet u siječnju 1968. s ciljem promjena u tadašnjem čehoslovačkom društvu, kojeg je vodio prvi tajnik komunističke partije Alexander Dubček, s nakanom političkih i gospodarskih promjena, demokratizacije i veće autonomije od Varšavskog pakta, slomljen je ulaskom vojnih snaga toga pakta u Čehoslovačku 20. kolovoza iste godine. Trideset godina kasnije, HČD je posvetio pozornost tome 26. svibnja 1998. kad je Predrag Jirsák govorio na temu *Pisci protiv vlasti – Praško proljeće '68*. Uz sekvence dokumentarnih video zapisa s praških ulica prigodom ulaska vojnih trupa Varšavskog pakta u Prag, čemu je stjecajem okolnosti bio svjedokom, nadovezao je osvrt s tri aspekta toga događaja – politološkog, srednjoeuropskog i kulturološkog, te se potom u izlaganju opširnije posvetio pojašnjenju uloge i djelovanja čeških pisaca. Uočio je, naime, neka važna zbivanja na 4. Kongresu pisaca 1967., na kojem je govorio pisac Václav Havel, zagonjavajući male i ostvarive poslove, a ne velike teme. »To, možda, tada nije zvučalo dovoljno atraktivno u usporedbi s drugim izlaganjima, ali pokazalo se dalekovidnim promišljanjem

glede ostvarenja Baršunaste revolucije», zaključio je Jirsak. Doteglivši češke knjige i novine toga vremena, a iz vlastite zbirke između ostalog i popis zabranjenih autora i njihovih djela, te prisjećajući se nekih osobnih susreta, Jirsak je umješno i plastično približio prostor i vrijeme 1968., uključivši razmatranje položaja i uloge čeških pisaca u njemu. Razumljivo, nakon tako uspješnog izlaganja, pored razgledanja knjiga i novina, poveo se i sadržajno kvalitetan daljnji razgovor.

Predavanje Predraga Jirsaka o Praškom proljeću 1998.

Ne bez razloga, HČD se prisjetio i 20. godišnjice smrti Alexandra Dubčeka. Bilo je to predavanje Marijana Lipovca pod naslovom *Alexander Dubček – posljednji romantičar čehoslovačke politike* održano u zagrebačkom Češkom domu 20. studenog 2012., u suradnji s Maticom slovačkom Zagreb i Društvom hrvatsko-slovačkog prijateljstva. Objektivna slika prilika i razloga Dubčekovog političkog uspona sve do vođe Praškoga proljeća, razumljiva narodna podrška, slom pokreta i dvadeset Dubčekovih disidentskih godina, te povratak u sam politički vrh s Baršunastom revolucijom, priča je o čovjeku koji je naumio učiniti nemoguće – promijeniti nedemokratski sustav iznutra i unutar čvrstoga političkoga bloka. Kazivalo se u to vrijeme da je želio ostvariti »socijalizam s ljudskim likom«, točnije velike promjene malim koracima, ali to je bio, iz današnje perspektive gledano, preuranjen pokušaj i grubo je zaustavljen. Međutim, pokazalo se, bio je to ipak prvi klin u procesu rušenja naizgled kompaktne granitne stijene istočnoeuropskog komunističkog sustava. Stoga se, s punim pravom, Česi i Slovaci prisjećaju toga političara s dužnim poštovanjem.

Obljetnica Baršunaste revolucije zaokupila je pozornost HČD-a i Češke besede Zagreb ne samo kao događaj najnovijega doba važan za Češku i Slovačku, već i za srednju Europu, Europu i konačno cijeli svijet. Zato je u povodu njezine 10. obljetnice održano prisjećanje u zagrebačkom Češkom domu (24. studenog 1999.) kada su govorili iskusni novinar i član HČD-a Vlado Bojković, publicist Branko Šömen i češki veleposlanik Jiří Kudela kao neposredni sudionik tih događanja. Prigodom obilježavanja 20. obljetnice Baršunaste revolucije, u programu ostvarenom također u suradnji s Češkom besedom Zagreb (Češki dom, 18. studenog 2009.) Vladi Bojkoviću su se u izlaganju na tu temu pridružili novinar Željko Valentić i Marijan Lipovac.

Mirni razlaz Češke i Slovačke također nije mogao izostati iz vidokruga zanimanja HČD-a kao sastavnica najnovije povijesti. Uz pomoć Vlade Bojkovića 25. studenog 1992. u Češkoj besedi Zagreb pokušalo se pojasniti činjenice samog čina razlaza tih dviju federalnih jedinica jedinstvene države, njegove uzroke, povode i proceduralna pitanja provedbe, a 22. travnja 1997. s istim predavačem razmotrili kako se odvijaju češko-

Tribina povodom 20. godišnjice Baršunaste revolucije

slovački odnosi unatrag pet godina pod znakovitim nazivom razgovora *Česi i Slovaci – Nesporazumi nakon mirnog razlaza?* Dvadeset godina kasnije, na skupu ostvarenom u suradnji s Češkom besedom Zagreb i Maticom Slovačkom Zagreb (Češki dom, 23. siječnja 2013.) govorilo se na temu *Kako i zašto je propala Čehoslovačka*. Uvodno izlaganje pripremio je Marijan Lipovac, koji je, među ostalim kazao da je način na koji je Čehoslovačka prestala postojati jedinstven u svjetskoj povijesti jer je to jedini slučaj da su se dva naroda rastala dogovorno, mirno i bez ikak-

vih posredovanja ili uplitanja sa strane. »U ovih 20 godina nastalo je u svijetu nekoliko novih država, ali uvijek se radilo o jednostranom odcjepljenju, posljedici ratova i miješanju drugih država ili međunarodnih organizacija. Može se stoga reći da je razlaz Češke i Slovačke najveći doprinos koji su Česi i Slovaci dali svjetskoj političkoj kulturi«, rekao je Lipovac istaknuvši da su odnosi Čeha i Slovaka nakon razlaza bolji nego ikad.

Samostalnost Češke od 1. siječnja 1993. zapravo i nije datum koji izaziva euforično raspoloženje niti kod Čeha niti kod Slovaka nakon mirnoga razlaza, ali ponosnim ih čini upravo činjenica da su to obavili na miran način. Jasno, to im kao veliko postignuće priznaje i međunarodna zajednica, pa i Hrvatska koja, nažalost, nije bila te sreće prigodom raspada Jugoslavije. To ne znači da hrvatska javnost nije zainteresirana za informacije o putovima i načinima postizanja tog povijesnog dogovora i čina te za njegove rezultate u odnosu na samu Češku. Tako je već 12. svibnja 1998. predavanjem Vlade Bojkovića *Pet godina samostalnosti Češke Republike* razmotreno pet ključnih pitanja: mirni razlaz sa Slovacima i češko-slovački odnosi; bitni elementi političkog aspekta češke države; ekonomski i tranzicijski procesi; gospodarska i politička kriza u proljeće 1997. i pad vlade premijera Klausa; pa i tada aktualna politička, ekonomска i socijalna situacija u svijetu predstojećih prijevremenih izbora. Nakon Bojkovićeva izlaganja razvio se živ i zanimljiv razgovor koji je bio prilika da se progovori o sličnostima s procesima u

Predavanje Vlade Bojkovića o pet godina samostalne Češke 1998.

Hrvatskoj koja je dijelila zajedničku tranzicijsku sudbinu.

HČD se spomenuo i prvog hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana, u povodu 90. godišnjice njegova rođenja, tribinom *Franjo Tuđman i Česi* ostvarenom u suradnji s Češkom besedom Zagreb u Češkom domu 16. svibnja 2012. Govorili su Marijan Lipovac i Zlatko Stahuljak iznijevši mnoge nepoznate podatke o Tuđmanovim vezama s Češkom. Dotakli su se i njegovog prijateljevanja s čehoslovačkim predsjednicima Ludvíkom Svobodom i Gustávom Husákem, osude gušenja Praškog proljeća, a pokušalo se objasniti i njegov odnos s Václavom Havelom.

Tragedije sela Lidice, u povodu 70. godišnjice njegova uništenja u nacističkoj odmazdi 1942., HČD se zajedno s Češkom besedom Zagreb prisjetio 30. svibnja 2012. u Češkom domu. Nazočan je bio i češki veleposlanik Karel Kühnl i bilo je to jedino prisjećanje zabilježeno u Hrvatskoj gdje su malobrojni oni koji znaju o čemu se točno radilo. Naime, stradanje Lidica neodvojivo je vezano uz atentat na protektora Reinharda Heydricha, kojeg je Hitler u rujnu 1941. poslao u Prag da poboljša industrijsku proizvodnju Česko-moravskog protektorata potrebnu za ratne svrhe Trećega Reicha. Heydrich je umro od posljedica atentata koji su izveli čehoslovački komandosi, a to je bilo razlogom strašnoj odmazdi: svi muški stanovnici Lidica i Ležáka stariji od 15 godina strijeljani su 10. lipnja 1942., žene su deportirane u koncentracijski logor Ravensbrück, a većina djece u logor Chelmno u Poljskoj iz kojih im, nažalost, većini nije bilo povratka. Predavanje o Lidicama, s dojmljivim fotografijama, održao je potpredsjednik HČD-a Miroslav Křepela, navevši uzroke i posljedice. Pokazalo se vrijednim pojasniti stradanje Lidica, jer, kako su te večeri kazali predstavnici Udruge zagrebačkih Poljičana »Sveti Jure«, i selo Gata u Poljicima pamti sličnu sudbinu, četnički masakr iz iste godine. To je bio povod da predavanje o Lidicama Křepela ponovi i u podružnici HČD-a u Omišu 13. listopada 2012.

Znamenitog violinista Václava Humla, Čeha koji je tijekom pola stoljeća djelovanja u Zagrebu utemeljio Zagrebačku violinističku školu, HČD i Češka beseda Zagreb prisjetili su se uz predavanje glazbenog pedagoga i organizatora Zlatka Stahuljaka (Češki dom, 20. listopada 2010.) povodom 130. godišnjice Humlova rođenja. Stahuljak je 1977. utemeljio Međunarodno violinističko natjecanje Václav Huml o kojem su se prisutni informirali izuzetno kvalitetno i iz prve ruke.

HČD se prisjetio i pomoćnog zagrebačkog biskupa Josipa Salača, daruvarskog Čeha, jedinog deklariranog pripadnika češke manjine u Hrvatskoj koji je postao biskupom, a u povodu 40. obljetnice njegove smrti. Predavanje o Salaču održao je Marijan Lipovac u zagrebačkom Češkom domu 27. siječnja 2016., podsjetivši da je Salač bio biskup od 1970. do 1975., a ranije dvadesetak godina djelovao kao duhovnik u Bogoslovnom sjemeništu

Spomen na žrtve Lidica 2012.

Predavanje Zlatka Stahuljaka o Václavu Humlu 2010.

povodu 30. godišnjice smrti te zanimljive i značajne osobe zajedno s Hrvatsko-brazilskim društvom u zagrebačkom Češkom domu 9. listopada 2006. organizirana večer upoznavanja s njegovim političkim djelovanjem, ali i s dalekim Brazilom. Neven Cukrov i Nelija Vržina iz Hrvatsko-brazilskoga društva su, uz dijapositive, govorili i o Brasiliji, novom glavnom gradu Brazila koji je dao izgraditi upravo Kubitschek. O tome kako je bilo biti prezimenjak brazilskog predsjednika govorio je predsjednik Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba Jaromil Kubiček.

Iz dosadašnjega pregleda aktivnosti HČD-a opaža se kontinuirano pažljiv odnos spram povijesnih zbivanja njegovan tijekom cijelog 25-godišnjeg postojanja Društva, te jasna nakana upoznavanja s čitavim nizom činjenica koje omogućavaju oblikovati kulturološki spektar svima zainteresiranima. Tako je s novim vodstvom i osvježenim članstvom sredinom 2005. Društvo ponovno dobilo zamah u osmišljavanju kvalitetnih ideja i inicijativa, koje su u novim okolnostima hrvatskog društva doatile i šansu za ostvarenje, jer su entuziјastički naporibili i nužnu finansijsku potporu.

Kako je sjedište Društva u Zagrebu, bilo je posve logično posvetiti se i zagrebačkoj povijesti, posebice u dijelu koji pojašnjava hrvatsko-češke veze i prožimanje kultura. Stoga je na prijedlog tadašnjeg predsjednika Zvonimira Kotarca pokrenut znanstveno-istraživački projekt *Česi u Zagrebu* s ciljem istraživanja povijesti češke manjine u Zagrebu i doprinosa znamenitih Čeha razvoju grada. Potpora Grada Zagreba omogućila je da su, pod vodstvom Marijana Lipovca, povjesničara, bohemista i novinara, marljivim istraživanjem povijesnih izvora i literature otkriveni brojni zasluzni pojedinci rođenjem ili porijeklom vezani s Češkom. Izravni rezultati toga višegodišnjeg projekta ogledaju se u tri do sada objavljene knjige: *Biskup Duh* (2006.) Marijana Lipovca, objavljenoj u suradnji s Vijećem češke nacionalne manjine Grada Zagreba; *Biskup Josip Salač* (2009.) autorskog dvojca Marijan Lipovac i Vjenceslav Herout, koju je objavila Požeška biskupija; *Česi Zagrebu – Zagreb Česima* (2009.) Marijana Lipovca i Franje Vondračeka, objavljena na hrvatskom i na češkom u povodu 135. godišnjice Češke besede Zagreb u izdanju Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba. Na temelju potonje knjige snimljen je i istoimeni dokumentarni film redateljice Mire Wolf, a koristeći upravo informacije iz te knjige, češki je autorski dvojac Radovan Lipus i David Vávra 2013. snimio tri epizode posvećene

te odgojio brojne generacije svećenika. U mladosti se kao kapelan u rodnom Daruvaru, izborio za korištenje češkog jezika, a kao zanimljivost je Lipovac pridodao i biografsku činjenicu da se Salač u mladosti bio udaljio od vjere i radio kao poštar, te nakon obraćenja odlučio postati svećenikom. Svoja sjećanja na Josipa Salača iznio je kanonik Lovro Cindori nazvavši ga »svetim čovjekom«.

Brazilskog predsjednika Juscelina Kubitscheka HČD se prisjetio radi njegova češkog porijekla pa je u

češkim arhitektima u Zagrebu u sklopu dokumentarne serije Češke televizije Šumné stopy (*Dražesni tragovi*).

Dakako, zanimanje HČD-a za povijesne teme nije ostalo svedeno samo na uske zagrebačke okvire, već se vremenom širilo i jednostavno nukalo da se, pored istraživanja povijesti hrvatsko-čeških odnosa, krene putem sintetiziranja konkretnih saznanja i njihova prezentiranja široj javnosti. Prvi potez u tom smislu bila je filatelijska izložba *Češka u filateliji* održana u Zagrebu od 26.

lipnja do 2. srpnja 2009. u Muzeju Mimara. Izložbu su organizirali Hrvatski filatelistički savez i Savez čeških filatalista, u suradnji s Hrvatsko-češkim društvom, dok su pokrovitelji izložbe bili hrvatski i češki ministri vanjskih poslova, Gordan Jandroković i Jan Kohout te šef Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj Vincent Degert. Povod za izložbu bilo je češko predsjedanje Europskom unijom i 135. godišnjica Češke besede Zagreb. Hrvatski i češki filatalisti izložili su u 30 vitrina nekoliko stotina maraka i drugog poštanskog materijala s naglaskom na isticanje hrvatsko-čeških veza. Uz ostalo, bile su izložene češke marke posvećene nekima od brojnih osoba koje povezuju dva naroda – Karlu IV., Tomášu Masaryku, Vlahi Bukovcu i Vladi Miluniću, a Marijan Lipovac je u katalogu izložbe objavio opširan tekst posvećen povijesti hrvatsko-čeških veza.

Najopsežniji pothvat usmjeren na popularizaciju povijesti hrvatsko-čeških odnosa bila je virtualna izložba *Hrvatsko-češke veze kroz povijest* postavljena 2013. na internetskoj stranici HČD-a (www.hcdzg.hr).

Kroz stotinjak slajdova izložba je pregledno i informativno ponudila provjerene podatke o zajedničkim hrvatsko-češkim velikanim – Česima koji su djelovali u Hrvatskoj i Hrvatima koji su djelovali u Češkoj, kao i o značajnim osobama iz povijesti hrvatskog ili češkog naroda, koje su u većoj ili manjoj mjeri, bili povezani s Češkom, odnosno Hrvatskom. Također je objašnjen i kontekst u kojem su se u pojedinom vremenskom razdoblju odvijali hrvatsko-

Izložba Češka u filateliji

Detalj virtualne izložbe *Hrvatsko-češke veze kroz povijest*

Promocija knjige
*Povijest Češke u Češkom
domu u Zagrebu*

češki odnosi. Počevši od mita o Čehu, Lehu i Mehu i njihovom porijeklu iz Hrvatske, preko imenovanja Čeha Duha prvim zagrebačkim biskupom oko 1094. (što je prvi dokumentirani dokaz o postojanju hrvatsko-čeških veza) nižu se događaji sve do ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Da je ta jedinstvena izložba bila pun pogodak dokazale su pohvale koje je Hrvatsko-češko društvo dobilo iz hrvatskog Veleposlanstva u Pragu i češkog Veleposlanstva u Zagrebu, od pripadnika češke manjine u Hrvatskoj i svih drugih kojima je na srcu hrvatsko-češko prijateljstvo. Ciljano je odabran i termin slanja izložbe u virtualnu sferu – uoči 21. studenog 2013., budući da je istog dana 1347. Karlo IV. osnovao samostan Na Slovanech (Emaus) u koji je pozvao hrvatske glagoljaše. Autor virtualne izložbe, koja je i danas dostupna na internetskoj stranici HČD-a, Marijan Lipovac, svoj je rad predstavio i u realnom svijetu 29. siječnja 2014. u Češkom domu u Zagrebu na predavanju naslovljenom *Od biskupa Duha do Štefana Fülea* organiziranom u suradnji s Češkom besedom Zagreb u povodu 920. godišnjice početka hrvatsko-čeških odnosa. O njihovoj povijesti Lipovac je održao predavanje i u Češkoj obeci Bjelovar (9. svibnja 2015.), Češkoj besedi Općine Lipovljani (14. studenog 2015.) te u Češkoj besedi Sisak (22. rujna 2016.).

Virtualna je izložba bila na neki način preteča prve sinteze češke povijesti objavljene u Hrvatskoj, knjizi *Povijest Češke*. To je bila prigoda da HČD ponudi izdavaču, Nakladi Sandorf, organiziranje promocije koja je održana u Zagrebu u Češkom domu 6. studenog 2014. Knjigu su predstavili direktor Sandorfa Ivan Sršen, te povjesničari Damir Agićić i Marijan Lipovac. Radi se o djelu desetak čeških povjesničara, objavljenom u Češkoj 1993. pod naslovom *Dějiny zemí Koruny české*, koje donosi pregled češke povijesti od doseljenja Slavena do raspada Čehoslovačke, a uz političke događaje opisuje i društveni, gospodarski i kulturni život čeških zemalja u prošlosti. Nakon promocije knjige, Lipovac je objavio i opširan prikaz o njoj u nekoliko medija.

Nastojanja HČD-a u proteklih 25 godina na bilježenju, rasvjetljavanju ili pojašnjenju brojnih povijesnih događaja i osoba prinos su razumijevanju hrvatsko-čeških odnosa, a kad se nešto dobro razumije onda je i sporazumijevanje olakšano, što i jest jedan od ključnih zadataka djelovanja HČD-a.

Zagonetni biskup Duh – stubama do popularnosti

Povezanost područja današnje Hrvatske i Češke seže u davna vremena, počevši od ranog brončanog doba kada su se obje zemlje nalazile na trasi čuvenog Jantarskog puta koji je povezivao sjever i jug Europe omogućavajući razmjenu ljudi i dobara. Hrvati i Česi, kao i drugi slavenski narodi, na povijesnu pozornicu stupaju nakon seobe naroda u ranom srednjem vijeku. Na njihove veze upućuju srednjovjekovne legende o praocu Čehu koji je navodno potjecao iz Krapine, vjerovanje da je najstariji češki svetac sveti Ivan Pustinjak iz devetog stoljeća bio sin hrvatskog kralja ili općeprihvaćena hipoteza da su učenici svetih Ćirila i Metoda nakon protjerivanja iz Velike Moravske utočište našli i u Hrvatskoj donijevši na njene prostore glagoljicu i slavensko bogoslužje. No na prvi povijesnim izvorima potvrđeni kontakt Hrvata i Čeha nailazimo tek krajem 11. stoljeća kada je mađarski kralj Ladislav, osvojivši nakon smrti hrvatskog kralja Zvonimira tadašnju Slavoniju, osnovao biskupiju sa sjedištem u Zagrebu i za prvog biskupa postavio Čeha koji se zvao Duh. Tako s biskupom Duhom počinje pisana povijest Zagreba, danas glavnoga grada Hrvatske, posvjedočena nazočnost Čeha u Zagrebu i Hrvatskoj, ali i hrvatsko-češke veze. Bio je to dovoljan razlog da Hrvatsko-češko društvo uloži napore na popularizaciji biskupa Duha te kreće u istraživanje njegovog života i djela. Već na osnivačkoj skupštini Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva 1992. spomenut je i biskup Duh, a 1994., kada se slavila 900. godišnjica osnutka Zagrebačke biskupije i grada Zagreba HČD je nastojao užu i širu javnost podsjetiti na biskupa Duha i njegovo podrijetlo. Gostujući na »najzagrebačkijoj« radijskoj postaji Radio Sljemenu, Manja Hribar i Vlatka Banek su u listopadu 1994. posebno istakle tu povijesnu činjenicu kojoj je pozornost posvećena i tijekom Dana češke kulture koji su uslijedili.

Planirana dvojezična publikacija s tekstovima o hrvatsko-češkim vezama bila je razlogom da se Društvo 27. lipnja 1994. pismom obratilo zagrebačkom nadbiskupu kardinalu Franji Kuhariću sa zamolbom da predloži meritornu osobu od koje bi se mogli doznati podaci vezani uz biskupa Duha te osnivanje i razvoj Zagrebačke biskupije u kontekstu hrvatsko-čeških veza. Ubrzo, već 9. srpnja, stigao je odgovor pomoćnog biskupa Đure Kokše koji je predložio mjerodavnu osobu iz Arhiva zagrebačke nadbiskupije i prenio Kuharićevu zahvalu i želje za uspješan rad HČD-a. »Širenje dobra među ljudima

Biskup Duh i kralj Ladislav, slika s bivšeg oltara svetog Ladislava u zagrebačkoj katedrali, pripisuje se Bernardu Bobiću, oko 1690.

i narodima zaista je djelo najveće vrijednosti. Bez sumnje je, da su doseljenici iz Češke, a to je bilo kroz stoljeća, mnogo doprinijeli životu naše Zagrebačke nadbiskupije. Zato posebno pohvaljujemo Vašu plemenitu nakanu, da se te međusobne veze i kulturni doprinosi prouče i iznesu», napisao je Kokša.

Ime biskupa Duha kardinal Kuharić je 11. rujna 1994. spomenuo u svom pozdravnom govoru papi Ivanu Pavlu II. na misi održanoj na zagrebačkom hipodromu pred gotovo milijun ljudi. Tijekom proslave velikog zagrebačkog jubileja spominjalo ga se i u prigodnim publikacijama, predavanjima i govorima pa tako i u feltonu Josipa Matušeka *Česi v Záhřebu* koji je tijekom 1994. izlazio u tjedniku *Jednota*, te u njegovoj knjizi *Česi v Chorvatsku*.

Budući da je projekt dvojezične publikacije ostao neostvaren, Hrvatsko-česko društvo se biskupom Duhom ponovno i znatno ozbiljnije pozabavilo tek deset godina kasnije, premda je u međuvremenu, u raznim prigodama te javnim nastupima na radiju i televiziji ustrajno podsjećalo na njega. Krajem 2004. Marijan Lipovac, pripadnik mlađe generacije članova HČD-a koji će već sljedeće godine postati tajnik Društva, pokrenuo je ideju o imenovanju neke zagrebačke javne površine imenom biskupa Duha i svojski se zauzeo za pronalaženje prikladne lokacije. U konačnici su odabrane bezimene stube koje spajaju Tkalcíčevu ulicu s Opatovinom, odnosno Kaptolom, najstarijim predjelom Zagreba u kojem stolju zagrebački biskupi i nadbiskupi počevši od Duha pa do naših dana. Te su stube izgrađene prema projektu arhitekta Mladena Fučića sredinom šezdesetih godina 20. stoljeća na području zgrada srušenih u bombardiranju grada 1944., a ime su dobine, paradoksalno, tek mjesec dana nakon smrti čovjeka koji ih je osmislio.

Kad se nakon lokalnih izbora u svibnju 2005. konstituirala nova Gradska skupština i Odbor za imenovanje naselja, ulica i trgova, prijedlog HČD-a za imenovanje Stuba biskupa Duha mogao je biti i službeno poslan. Unatoč bojaznjima da bi moglo doći do odbijanja prijedloga radi već postojeće gradske ulice Sveti Duh i bolnice istog imena, što je moglo zamutiti pogled onih koji odlučuju, on je naišao na opće odobravanje svih članova Odbora bez obzira na stranačku pripadnost. Prijedlog je usvojen na sjednici Odbora 9. prosinca 2005., a 20. prosinca potvrđila ga je i Gradska skupština. Time je biskup Duh nakon više od 900 godina dobio svoju javnu površinu u Zagrebu, načekavši se dulje od ijedne druge osobe iz zagrebačke povijesti.

Tu međutim nije bio kraj naporima HČD-a u nastojanjima da se biskupu Duhu oda zasluženo priznanje i osigura dignitet kakav zaslužuje kao prvi poznati Zagrepčanin, prvi zagrebački i hrvatski Čeh te prva od nebrojenih osoba koje će stoljećima spajati Hrvate i Čehe.

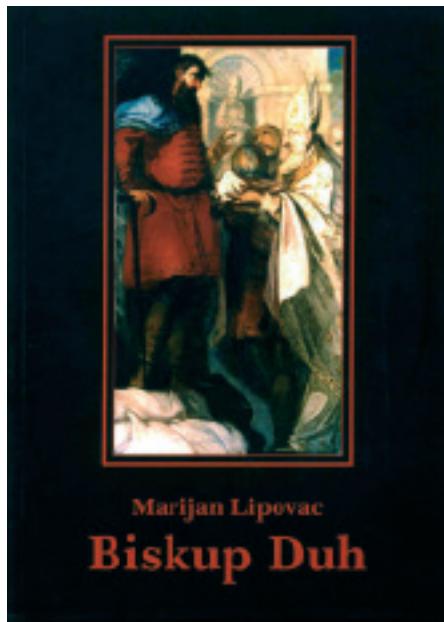
Naime, paralelno s davanjem prijedloga za imenovanje Stuba biskupa Duha, HČD je pokrenuo popularno-znanstveni istraživački projekt *Česi u Zagrebu* s ciljem istraživanja povijesti zagrebačkih Čeha od biskupa Duha do današnjih dana. Voditelj projekta Marijan Lipovac, povjesničar i bohemist po obrazovanju, a novinar po struci, počeo se baviti proučavanjem povijesnih izvora i zapisa o biskupu Duhu te objavio nekoliko članaka u tiskanim medijima na tu temu. Kad su Stube napokon imenovane, s Vijećem češke nacionalne manjine Grada Zagreba dogovoren je da će se zajednički organizirati svečanost otkrivanja natpisnih ploča, a u siječnju 2006. u razgovoru Marijana Lipovca s tajnicom Vijeća Alenkom Štokić javila se ideja da se tim povodom objavi i knjižica o biskupu Duhu. Vijeće je i službeno prihvatiло tu ideju te je Lipovac intenzivirao svoja istraživanja prikupivši više materijala od očekivanog pa je umjesto planirane knjižice od skromnih

15 stranica nastala knjiga od oko 60 stranica. Iako se o Duhu znalo tek da je bio Čeh i »muž časna života«, u knjizi su prikupljeni podaci o tome što su drugi povjesničari pisali o Duhu pokušavajući rekonstruirati njegovo porijeklo i pripisujući mu mnoge zasluge za početke crkvenog i kulturnog života u Zagrebu. Knjiga *Biskup Duh* iz tiska je izašla u lipnju 2006. u izdanju Hrvatsko-češkog društva i Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba, a natpisne ploče s imenom Stuba biskupa Duha postavljene su tek u listopadu. Iako je čekanje bilo duže od očekivanog, ono je omogućilo da se kvalitetno osmisli svečanost imenovanja Stuba i promocija knjige.

Veliki dan osvanuo je 24. listopada 2006. kad je ploču s imenom Stuba biskupa Duha otkrio tadašnji pomoćni zagrebački biskup Josip Mrzljak kao izaslanik zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, 75.

Duhovog nasljednika na stolici zagrebačkih biskupa. Biskup Mrzljak je u svom govoru podsjetio na posjet Ivana Pavla II. Zagrebu 1994. te istaknuo da ime Duh u sebi nosi duboku simboliku, posebno za Katoličku crkvu koja želi biti »duh i duša Zagreba i cijele Hrvatske«. Zaželio je da Stube biskupa Duha budu simbol i znak duhovne potpore i snage čovjeku u suvremenom svijetu. Predsjednik HČD-a Zvonimir Kotarac podsjetio je na doprinos brojnih Čeha razvoju Zagreba dok je tajnik Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba Jaromil Kubiček poručio da pripadnici češke manjine zbog toga mogu biti ponosni. »Kao što je siguran hod po ovim stubama, tako je sigurna i perspektivna suradnja Hrvata i Čeha, građana Zagreba i Hrvatske. Neka je sretan i blagoslovjen hod svim namjernicima dobre volje koji hode ovim stubama«, kazao je Kubiček. Na svečanosti se okupilo nekoliko desetaka građana, članova HČD-a, pripadnika češke manjine, predstavnika drugih nacionalnih manjina u Zagrebu, novinara i nešto znatiželjnih turista. Bio je tu i zamjenik češkog veleposlanika Petr Korbel, potpredsjednik Gradske skupštine Miroslav Rožić, a u glazbenom dijelu programa nastupili su članovi folklorne skupine *Jetelíček* Češke besede Zagreb i zbor *Bašćina* Društva prijatelja glagoljice. Svečanost je vodila Vlatka Banek koja je među ostalim naglasila da je Zagreb kroz svoju povijest osvjeđeni multikulturalni grad koji je iz različitosti oduvijek znao crpiti ono najvrjednije i stvoriti zajedničko duhovno bogatstvo na koje su Zagrepčani ponosni.

Nakon svečanosti održana je promocija knjige *Biskup Duh* u obližnjoj Tribini grada Zagreba. Knjigu je predstavila povjesničarka Agneza Szabo, kazavši da se radi o solidnom i stručnom djelu napisanom prema pravilima istraživanja i pisanja povijesnih knjiga. Pohvalila je autora jer se na temelju relevantne povijesne građe i gotovo sve raspoložive literaturе hrabro upustio u ponovno propitivanje i traženje odgovora na pitanje tko je bio prvi zagrebački biskup Duh i što je ostavio u baštinu. Autor predgovora knjige, akademik Josip

Naslovica knjige *Biskup Duh*

Svečanost otkrivanja natpisne ploče Stuba biskupa Duha. Slijeva: biskup Josip Mrzljak, Jaromil Kubiček i Zvonimir Kotarac

Bratulić, opširno je govorio o hrvatsko-češkim vezama te istaknuo važnost dolaska biskupa Duha s kojim počinje kulturni život Zagreba. »Čeh Duh iskoristio je sve mogućnosti koje je prostor Zagreba nudio novoutemeljenoj biskupiji, a Hrvati su s njime dobili dobroga pastira koji sve predvodi svojom dobrotom i nastojanjem«, kazao je Bratulić. Autor knjige je izrazio nadu da će nakon imenovanja Stuba biskupa Duha i objave prve knjige

o njemu, prvi zagrebački biskup biti definitivno istrgnut iz povjesnog zaborava i da će ubuduće svi Zagrepčani znati da se prvi zagrebački biskup zvao Duh te da je po narodnosti bio Čeh. »To što je osoba kojom počinju hrvatsko-češke veze jedan biskup, dakle duhovna osoba, koja se k tome još i zove Duh, kao da je na neki način odredilo daljnji tijek tih odnosa koji su se prije svega odvijali u sferi kulture i duha«, kazao je Lipovac. Moderatorica večeri Vlatka Banek posebno je pozdravila u publici prisutnu Hildu Hećej alias Anu Grabovac koja se unatoč visokoj životnoj dobi odazvala predstavljanju knjige, a 1994. u privatnoj nakladi objavila roman pod naslovom *Prvo lice Zagreba* u kojem, kako je rekla voditeljica, »plastično dočarava kakav je mogao biti biskup Duh i kako je mogao izgledati njegov boravak u Zagrebu«. Potom je predstavila i mladoga glumca Davora Svedružića koji je tom zgodom čitao zanimljive odlomke iz knjige *Biskup Duh*. Imenovanje Stuba biskupa Duha i promocija knjige imali su dobar odjek u medijima. Stube su ubrzo postale poznate među Zagrepčanima, a turistički vodiči prihvatali su ih kao prikladnu lokaciju na kojoj turistima mogu započeti pripovijedanje o počecima zagrebačke povijesti. Tako je Duh postao poznatiji nego ranije.

Hrvatsko-češko društvo nastavilo je s popularizacijom biskupa Duha, jednako kao i Češka beseda Zagreb i Vijeće češke manjine Grada Zagreba. Marijan Lipovac održao je predavanje o Duhu 29. travnja 2009. u prostoru Zagrebačke županije koje je organizirao predstavnik češke nacionalne manjine Franjo Vondraček uoči osnutka Češke besede Zagrebačke županije sa sjedištem u Dubravi kod Vrbovca.

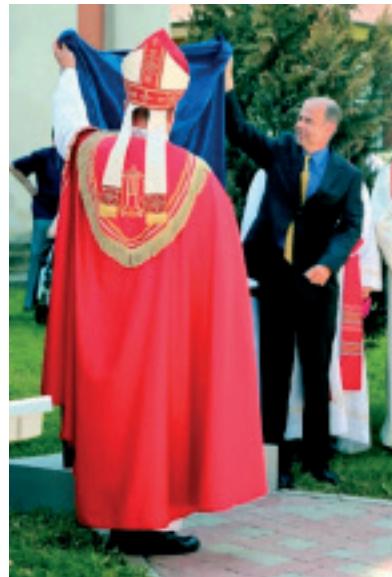

Promocija knjige *Biskup Duh* 2006. Slijeva: akademik Josip Bratulić, Vlatka Banek, Marijan Lipovac i Agneza Szabo

Zapravo, Dubrava kao i Zagreb svoje početke veže uz osnutak Zagrebačke biskupije i biskupa Duha jer Felicijanova povelja iz 1134. govorio o tome kako je kralj Ladislav Zagrebačkoj biskupiji nakon njena utemeljenja darovao Dubravu kao posjed. Stoga se nadošlo na ideju da se u Dubravi podigne spomenik biskupu Duhu koji će, nakon dugotrajnih priprema, biti postavljen i svečano otkriven pet godina kasnije, 10. lipnja 2014., u povodu 920. godišnjice Zagrebačke biskupije.

U toj su se akciji udružili HČD, Češka beseda Zagrebačke županije, Bjelovarsko-križevačka biskupija i Općina Dubrava, a spomenik, postavljen pored župne crkve svete Margarete, otkrili su bjelovarsko-križevački biskup Vjekoslav Huzjak i češki veleposlanik Martin Košatka. On je Duha nazvao prvim češkim veleposlanikom u Hrvatskoj te nadodao: »Kao što znate, biskup Duh je prvi Čeh u Hrvatskoj o kojem postoji pisani trag i zato ga smatrano simbolom češko-hrvatske uzajamnosti i prijateljstva. Smatrano ga također simbolom suvremene, mnogobrojne češke manjine u Hrvatskoj na koju smo mi Česi iz Praga, Brna ili Plzenja uistinu ponosni. Ne samo da vode brigu o češkom jeziku, kulturi i tradicijskim običajima, oni prije svega sudjeluju u napretku i boljitku Hrvatske. Bilo bi mi jako drago kad bi spomenik biskupu Duhu podsjećao ne samo na njegov život i djelo te doprinos crkve društvu, nego i na sve pozitivno što je češka manjina u Hrvatskoj donijela i neprestano donosi svojoj novoj domovini«. Biskup Huzjak je pak kazao da se uvijek za zahvalnošću treba sjećati važnih povijesnih velikana, posebno onih koji spajaju dva naroda. Nakon što je s veleposlanikom Košatkom otkrio spomenik, biskup ga je i blagoslovio. Tijekom obreda zbor Češke besede Zagrebačke županije otpjevao je češku marijansku pjesmu *Tisickráte pozdravujem tebe* prema kojoj je 1904. hrvatski isusovac Petar Perica napisao omiljenu hrvatsku pjesmu *Zdravo djevo*. Zbor je na kraju svečanosti otpjevao i hrvatsku himnu te pjesmu *Písnička česká* koja među hrvatskim Česima ima status neslužbene himne. Spomenik biskupu Duhu izradilo je Klesarstvo Kljajić. Sastoji se od dviju kamenih ploča na kojima se nalaze stilizirani biskupski štap i mitra te tekst kojim se podsjeća na njegove zasluge i ulogu u povijesti Dubrave.

Zaslugom HČD-a, biskup Duh je postao poznatiji i u svojoj domovini Češkoj. Kad je papa Franjo 2013. zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića imenovao svojim izaslanikom na središnjoj proslavi 1150 godina od dolaska svetih Ćirila i Metoda u Veliku Moravsku u Velehradu, HČD je kardinalu poslao pismo u kojem je izraženo zadovoljstvo što je papa upravo njega, nasljednika biskupa Duha, poslao kao svog izaslanika na proslavu ovog velikog češkog i slavenskog jubileja. Kardinal Bozanić tako nije zaboravio podsjetiti na svog prethodnika u tamošnjoj propovijedi, održanoj na češkom, rekavši: »Prvi biskup zagrebački bio je biskup Duh, u 11. stoljeću, za kojega povijesni spomen

Biskup Vjekoslav Huzjak i veleposlanik Martin Košatka otkrivaju spomenik biskupu Duhu

Svečanost otkrivanja spomenika biskupu Duhu

govori da je bio po narodnosti Čeh. Otada pa sve do današnjih dana postoji neprekinuta veza između hrvatskoga i českoga naroda.« Spominjanje njihovog davnog sunarodnjaka nazočni češki katolici popratili su pljeskom nakon kojeg je kardinal dodao: »Naša kultura bila bi uvelike osiromašena bez čeških velikana duha ili pak bez susretišta na kojima su se nalazili Česi i Hrvati. Mnogi su ljudi i događaji ispreplitali povijest naših dvaju naroda, a u temelju je toga zajedništva duhovnost koju je najviše oblikovala kršćanska radosna vijest.«

Naknadno su u HČD-u otkrili još jedan zanimljiv podatak o biskupu Duhu i njegovoj slavi u Českoj – u svom spjevu *Kći Slave* iz 1832. spomenuo ga je pjesnik Jan Kollár smjestivši ga u raj, u društvo svetih Ćirila i Metoda i drugih osoba značajnih za pokrštenje slavenskih naroda koji su »vodili naš narod Gospodinu u krilo«. U popratnim objašnjenjima Kollár je za Duha napisao da je bio »rođeni Čeh, apostol Hrvata«.

Hoće li se u budućnosti uspjeti pronaći povijesni izvori temeljem kojih bi se rekonstruiralo Duhovo porijeklo i životni put teško je reći, no u svakom slučaju ovaj znameniti i zagonetni Čeh za HČD ostaje ishodište i trajan simbol povezanosti, prijateljstva i suradnje Hrvata i Čeha.

Spomenik biskupu Duhu u Dubravi

Kako je spašavana Masarykova ulica u Zagrebu

Odlukom Skupštine gradskog zastupstva od 28. studenog 1930., a na prijedlog tadašnjeg gradonačelnika Stjepana Srkulja, jedna od ulica u središtu Zagreba (tadašnja Marovska) dobila je ime po Tomášu Masaryku (1850.–1937.), utemeljitelju i prvom predsjedniku Čehoslovačke, političaru, filozofu i sociologu, jednom od najuglednijih ljudi toga vremena koji je upravo te godine slavio svoj 80. rođendan. Popularnost i ugled Masaryka kao demokrata, humanista i mislioca, te saveznički odnosi između Čehoslovačke i Kraljevine Jugoslavije u sklopu Male Antante, stvorili su povoljno ozračje za tu odluku, ali i slične odluke u više hrvatskih gradova. Masaryk je tako postao stranac koji u Hrvatskoj ima najviše ulica, a to je ostao sve do danas kad svoje ulice ima u sedam hrvatskih gradova.

Međutim, kad su posrijedi Masarykovi odnosi s Hrvatima, još od razdoblja prije Prvog svjetskog rata u Hrvatskoj postoje proturječna mišljenja, jer su mu ovdasnji kritičari predbacivali prosrpsku orientaciju nauštrb Hrvata te potporu stvaranju Jugoslavije. Predsjednik Matice hrvatske Filip Lukas je 1938., u svom članku *Masaryk prema Hrvatima*, na Masarykov račun iznio brojne kritike te zatražio da se njegove ulice u Hrvatskoj preimenuju. To se doista i dogodilo u doba Drugog svjetskog rata i NDH, kada je Masarykova ulica u Zagrebu dobila ime povjesničara Milana Šufflaya, žrtve diktature kralja Aleksandra iz 1931. No 1945. Masarykovo je ime opet vraćeno. Budući da su u Čehoslovačkoj komunističke vlasti pokušale izbrisati Masaryka iz povijesnog pamćenja, preimenovali su i njegove tamošnje ulice, tako da se dogodio paradoks – Masaryk svoje ulice nije imao u Češkoj, ali u Hrvatskoj jest. S posebnim je to osjećajem bilo vrednovano među udrugama češke manjine gdje je Masaryk kult bio brižno njegovani.

Dolaskom slobode i demokracije u Hrvatsku 1990. mnogim zagrebačkim ulicama vraćena su imena koja su nosila prije uspostave komunističkog režima, odnosno, uklonjena su gotovo sva imena koja su podsjećala na bivši režim i na Jugoslaviju. U tim su se okolnostima javili i prijedlozi za ponovno preimenovanje Masarykove ulice. Tako je u listopadu 1995. Društvo hrvatskih književnika predložilo njeno preimenovanje u Krležinu ulicu. O prijedlogu je 30. listopada te godine raspravljala gradska Komisija za imenovanje i preimenovanje ulica i trgova, ali zbog nedostatka kvoruma nije donesen nikakav zaključak. Unatoč takvom ishodu Hrvatsko-češko društvo je odlučilo reagirati, te je nakon razgovora s predsjednikom DHK Antonom

Ploča s imenom Masarykove ulice u Zagrebu

Stamaćem dobilo usmeno obećanje da to Društvo više neće stajati iza prijedloga o preimenovanju Masarykove ulice. Potpredsjednica HČD-a Manja Hribar, u obranu ostanka naziva ulice, objavila je 30. studenog članak u *Vijencu*, a član HČD-a Ljubomir Slunski reagirao je dopisom u *Vjesniku*, u rubrici *Pisma čitatelja*. Njegov istup izazvao je pravu višemjesečnu polemiku u kojoj su se izmjenjivali dopisi *Vjesnikovih čitatelja* za i protiv Masaryka i njegove ulice.

U međuvremenu se, nakon lokalnih izbora, promijenio sastav Komisije za imenovanje naselja, ulica i trgova koja je već na svojoj prvoj sjednici, u ožujku 1996., razmatrala novi prijedlog o preimenovanju Masarykove u ulicu Andrije Hebranga, dok bi se dotadašnja Hebrangova preimenovala u Krležinu. U raspravi je posebno bio aktivan tadašnji najistaknutiji živući hrvatski književnik i član Komisije Ranko Marinković, koji je za Masaryka kazao da je bio »tek jedan od čeških političara«. HČD je ovog puta reagirao pismom Komisiji u kojem se založio da do preimenovanja ne dođe. U pismu je istaknuto da Masaryk nije bio »tek jedan od čeških političara«, već prvi predsjednik Čehoslovačke, borac za nacionalno oslobođenje i preporod češkog i slovačkog naroda zahvaljujući kojem je njegova zemlja bila jedna od malobrojnih demokratskih i pravnih država kontinentalne Europe, zbog čega se i današnja Češka poziva na pravni kontinuitet s Masarykovom Čehoslovačkom. »Za Masaryka demokracija nije bila samo tehnika ili oblik vladanja, već i mogućnost ostvarenja moralnih zakona, od priznavanja slobode svim ljudima, do nenasilja, otvorenosti i kritičnosti. Ove ideje prožimaju njegovo opsežno književno djelo i političku državničku djelatnost te ga u svijetu zbog toga nazivaju filozofom humanizma i demokracije«, pisalo je u pismu Komisiji koji je potpisala potpredsjednica HČD-a Manja Hribar. Podsjetila je i na neke od citata iz Masarykova djela zbog kojih je uspio preživjeti u pamćenju Čeha svo vrijeme komunističkog režima koji ga je smatrao nepodobnjim. Nadalje je istaknuto da je Masaryk bio uzor Česima u Hrvatskoj koji su svoj identitet uz ostalo sačuvali i zahvaljujući Masarykovoј brizi. »Zbog svega toga te zbog namjere Republike Hrvatske da s Češkom Republikom, kao i sa svim, povjesno i kulturno bliskim zemljama i narodima, uspostavlja dobre odnose, osjećamo se obveznim zamoliti vas da ne prihvate prijedlog prema kojem bi Masarykova ulica, prisutna na sadašnjem mjestu još od 1930. godine, prestala postojati«, bile su zaključne riječi pisma. Komisija

je odgovorila dopisom u srpnju 1996., pojasnivši da joj je poticaj za raspravu o promjeni imena Masarykove ulice bila inicijativa DHK da se Krleži dade odgovarajuća ulica, po mogućnosti jedna od onih u kojoj je stanovao i djelovao. »Komisiji je poznato značenje Tomaša G. Masaryka u demokratskom svijetu, poglavito za narod Češke Republike. Stoga je vodila računa o tim činjenicama, a također i o međusobnoj suradnji Hrvatske i Češke te uopće

Treba li Masaryk imati u Zagrebu svoju ulicu?

Najznačajniji hrvatski pravac Ministar Krička nemu stoji eton u Zagrebu a Masaryk, koji je bio nepragasti čovjek i ne je, uspravo je u srepu akademik Ranko Marinković, na sjednici Komisije za Gradiske dogovore za imenovanje naselja, ulica i trgova. Budući da je akademik Marinković uodmaklio poza poslovno te pitanje, predsjednik Komisije Drago Čebula uskladio je da će se obaviti dodatno konsultacija s Ministarstvom vanjskih poslova te da će se na jednoj od sljedećih sjednica ko moličko razmatrati pitanje Masarykove ulice. Utoči mi Komisiji je imo dobiti i međukontinentalne zagrebačke ulice. Tako je jedna nova ulica na Črnomerecu do-

bita ime Vojborkova, ulica koja spaja Dvor i Boduljka, contro imo Maksa Ternera u u naselju Svetišće. Samo imenovanja jo še grčkova ulica.

Članak Komisije održan u doradnoj sjednici nadbiskupa makarskog monsiniora Ivana Dragićevića koji je izrazio da se ulica Českača premeni u Karlovačku ulicu, te nazive Čeških Sajmova i Šestdesetih koji su preštenjani na ulice u Dalmaciju Dragišiću. Odustalo je također da se u feni imena ulica eventualne Prve gardijske brigade Tigrisu te da se od Ministarstva obrane zatim poprije i ostalih zagrebačkih brigada koje vi se izvještavate u feni imena. (Ivana Ma-

Članak iz *Vjesnika* 1998. o prijedlogu za preimenovanje Masarykove ulice

o međunarodnom položaju Hrvatske u svijetu«, pisalo je u odgovoru Komisije koji je potpisala predsjednica Dubravka Babić. Do preimenovanja i opet nije došlo.

Novi prijedlog da se Masarykovo ime ukloni sa zagrebačkih ulica pojavio se u ožujku 1998., a podnio ga je Ranko Marinković osobno, smatrajući da Masaryk kao »neprijatelj Hrvata« ne zaslužuje ulicu u Zagrebu te da ta ulica treba dobiti ime Miroslava Krleže. HČD je reagirao dopisom Komisiji 31. ožujka, podsjetivši na svoj dopis iz 1996. »Zalažemo se da tvrdnje, poput one kojom se jedna istaknuta europska i svjetska demokratska veličina srozava na razinu neprijatelja čitavog jednog naroda, valja izricati i primati s velikom dozom opreza. Treba se zapitati, može li ta i takva tvrdnja dobiti potporu znanstvene, kulturne, političke i demokratske javnosti u Hrvatskoj, Europi i svijetu? Uvjereni smo da ne može. Jednako tako, ničim ne umanjujući značenje Miroslava Krleže, dapače upravo stoga što ga veoma cijenimo, držimo neprimjerenim koristiti njegovo ime kao argument za potiranje Masarykovog«, pisalo je u dopisu koji je potpisao predsjednik HČD-a Zorislav Bobuš. Ovog puta od Komisije nije došao nikakav odgovor, ali nije se dogodilo niti preimenovanje. Mediji su tek zabilježili da je na sjednici Komisije 5. lipnja Marinković reagirao na dopis HČD-a s komentarom kako su u srcu Zagreba dvije prekrasne ulice nazvane češkim imenima, dok Slovačka nema nijedne ulice, kao što je nema niti Krleže (što nije posve točno jer je Gvozd, uličica na Tuškancu u kojoj je Krleža živio posljednjih desetljeća života, ubrzo nakon njegove smrti dobila ime Krležin Gvozd). Na Marinkovićev se prijedlog u ožujku 1998. ironično osvrnuo tjednik *Feral Tribune* u kojem je jednu svoju kolumnu o Masaryku i njegovoj ulici posvetio i povjesničar Ivo Banac.

No Marinković se nije mirio s argumentima i Masarykom pa je svoj prijedlog aktualizirao godinu dana kasnije, na sjednici Komisije 27. svibnja 1999., koja je zaključila da će se obaviti konzultacije s Ministarstvom vanjskih poslova i zatim pitanje Masarykove ulice razmotriti na jednoj od idućih sjednica. HČD je stoga 14. lipnja poslao pismo Ranku Marinkoviću osobno, u kojem mu je još jednom pojasnio svoj stav, istaknuo i obrazložio svoj doprinos promicanju Krležina imena i djela u Češkoj ne bi li otklonio moguću sumnju u svoje dobre namjere, te zatražio Marinkovićevo očitovanje. Odgovor nije stigao, a iduće godine Gradska skupština je raspuštena i izabrana nova u kojoj Marinković više nije bio zastupnik.

U prvom desetljeću 21. stoljeća više nije bilo prijedloga da se Masarykova ulica preimenuje i činilo se da je prestala biti trn u oku. Hrvatsko-češko društvo je zajedno s Češkom besedom Zagreb 10. ožujka 2010. u Češkom domu organiziralo spomen-večer povodom Masarykovog 160. rođendana, a o njegovom životu i radu te njegovim vezama s Hrvatima govorio je tadašnji tajnik HČD-a Marijan Lipovac koji se uz ostalo dotaknuo i kontroverzi koje postoje u vezi Masaryka i Hrvata te ih je objasnio unutar povijesnog konteksta. Lipovac je proširenu verziju svog predavanja objavio na internetskom portalu Hrvata u Švicarskoj *croatia.ch* pod naslovom *Tomáš Masaryk – za Čehe »tatica«, u Hrvatskoj stranac s najviše ulica*.

Pitanje Masarykove ulice opet je iznenada otvoreno dvije godine kasnije. Na znanstvenom skupu *Dr. Milan Šufflay i Albanci* 27. veljače 2012., prema pisanju *Glasa Koncila*, Odboru za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine upućen je zahtjev za vraćanje imena nekadašnje Ulice Milana Šufflaya. U članku se tvrdilo da je »administrativnom uredbom vlasti g. 1945. zagrebačka ulica koja je nosila njegovo ime preimenovana

Proslava 160. godišnjice rođenja Tomáše Masaryka u Češkom domu u Zagrebu 2010. Na slici Jaromil Kubiček i Marijan Lipovac

u Masarykovu« i izveo zaključak da je to »jasan pokazatelj da nakon završetka Drugog svjetskog rata, a nažalost, i danas u ključnim hrvatskim institucijama vlasti, znanosti i kulture sjede osobe koje ne zastupaju hrvatske nacionalne interese«. Predsjednik HČD-a Marijan Lipovac promptno je reagirao i poslao *Glasu Koncila* pismo u kojem je pojasnio da je Masarykovo ulici 1945. vraćeno ime koje je nosila prije 1941. te da ne može biti govora o preimenovanju Šufflayeve ulice. »Hrvatsko-češko društvo svojim je dopisima u više navrata sprječilo

da dođe do preimenovanja Masarykove ulice koja svojim imenom danas simbolizira prijateljske hrvatsko-češke veze, kao što je slučaj i sa Strossmayerovim trgom u Pragu. Što se tiče Šufflaya, on je devedesetih godina dobio na Šalati ulicu sa svojim imenom, o čijoj bi se reprezentativnosti moglo raspravljati, no njeno preseljenje na mjesto Masarykove ulice neugodno bi podsjetilo na razdoblje NDH i nanijelo novu nepravdu prema velikanu svjetskog formata kakav je bio Masaryk i prema njegovom češkom narodu«, napisao je Lipovac. Iako je namjera njegovog pisma bila upozoriti na netočne tvrdnje u novinskom članku, u *Glasu Koncila* se razvila rasprava u kojoj su dvojica čitatelja ponavljala kritike na račun Masaryka, uz navođenje brojnih krivih informacija i neutemeljenih zaključaka od kojih je najoštriji bio onaj da je Masaryk bio hrvatski neprijatelj i podupiratelj velikosrpske ideologije. Išlo se čak dotle da su se Masaryku brojala krvna zrnca te je proglašen »odnarođenim Slovakom« pa je trebalo pojašnjavati notorne činjenice da je nacionalnost prije svega stvar nečijeg opredjeljenja, a ne porijekla. »Masaryk nije nikakav zločinac, nego velikan svjetskog formata, čovjek koji je mirnim putem uspio obnoviti samostalnost svog naroda i omogućio i Slovacima da se oslobole tisućgodišnjeg mađarskog gospodstva. Masarykova Čehoslovačka nije bila idealna niti lišena međunacionalnih problema, ali je bila jedina demokratska država srednje Europe između dva rata ... Svatko tko voli Čehe mora imati barem razumijevanja za ono što Masaryk predstavlja Česima pa onda i prepostaviti kako bi Čehe pogodila vijest da se upravo u glavnom gradu Hrvatske uklanja Masarykova ulica. Česima je Masaryk možda i više nego George Washington Amerikancima, jer nije bio tek osloboditelj i obnovitelj češke države, nego je ostao njen trajni moralni autoritet«, odgovorio je Lipovac na napade, pojašnjavajući i kontekst u kojem je Masaryk 1930. dobio ulicu u Zagrebu: »Masaryka se tada slavilo zbog njegovog znanstvenog rada, filozofskih i idejnih pogleda, privrženosti idejama slobode i demokracije i bio je to prikrenuti izraz otpora vladajućem režimu. U takvom je ozračju proteklo i imenovanje Masarykove ulice koju nije dobio kao »upropastitelj Hrvatske« nego kao simbol prijeljkivane demokracije, slobode i općenito boljega svijeta«. Na ovu polemiku osvrnuo se u *Novom listu bohemist* Jaroslav Pecnik koji je prenio i stav češkog kroatista Dušana Karpatskog, počasnog člana

HČD-a: »U Češkoj su Masarykove ulice ukidali nacisti i staljinisti; ne mogu vjerovati da se tom društву žele priključiti i žitelji mog voljenog Zagreba. Ako to učine, neće smanjiti veličinu jednog od vodećih Euroljanina XX. stoljeća, već samo uniziti sebe same i pokazati posvemašnje nepoznavanje i nerazumijevanje povijesti hrvatsko-čeških odnosa.«

Budući da se upravo 2012. obilježava 75. godišnjica Masarykove smrti, Hrvatsko-češko društvo je 5. prosinca organiziralo okrugli stol na kojem su

o Masaryku govorili politolog Tihomir Cipek, povjesničarka Božena Vranješ Šoljan, češki veleposlanik Martin Košatka, predsjednik HČD-a Marijan Lipovac i predsjednik Češke besede Zagreb Juraj Bahnik. »Masaryk demokraciju povezuje sa slobodom i stvarnim životom, postavlja pitanje koja je funkcija demokracije i zaključuje da su njena bit ljudska i građanska prava. U svojoj rečenici, *Isus, a ne Cezar*, misli na solidarnost među ljudima i na tome gradi demokraciju», kazao je Cipek, i dodao da Češka i danas može biti uzor drugima jer uspješno povezuje solidarnost i slobodu tržišta. Božena Vranješ Šoljan je kazala da je Masaryk, govoreći o demokraciji, uvijek mislio globalno: »Male, sitne čarke nisu ga zanimale. Bio je zaista uvjereni demokrat, slijedio je načela američke deklaracije nezavisnosti i to je pokazao djelom i riječju, a druga je stvar kako to neki tumače.« Veleposlanik Košatka je Masaryka nazvao iznimnom osobom češke i svjetske političke povijesti te zaključio: »Masarykove ideje preživjele su i vrijeme komunizma, kada se činilo da Masaryk nije postojao. U školama se o njemu ništa nije učilo, znali smo samo da je bio. Bake su nam pričale da je jahao Pragom na bijelom konju, a u obiteljskoj knjižnici imali smo Čapekove *Razgovore s Masarykom*. Na Masarykovu tradiciju nadovezali smo se 1989. i zahvaljujući njemu naša tranzicija je bila uspješna.« Juraj Bahnik je pak istaknuo da je Masaryk bio začetnik osnivanja Čehoslovačkog zavoda za inozemstvo u Pragu, čime je postavio kvalitetne temelje brige češke države za svoje iseljenike koja traje sve do danas.

Unatoč svim nastojanjima HČD-a da strpljivo, ali uporno i argumentirano, pojasni povijesno značenje Tomáša Masaryka u svjetskom, europskom i hrvatskom kontekstu, ulica u srcu hrvatske metropole koja nosi njegovo ime već godinama smeta mnogima koji svoje domoljublje nastoje dokazati na površan, nedovoljno promišljen i u konačnici destruktivan način. Tako se u srpnju 2013. opet zavrtila tema preimenovanja Masarykove ulice koja je u »sezoni kiselih krastavaca« dobila i solidan medijski tretman. Bivši gradski zastupnik Tomislav Jelić predložio je, naime, Gradskoj skupštini da se toj ulici promjeni ime u Ulicu Stjepana Đurekovića, hrvatskog političkog emigranta kojeg su 1983. u Njemačkoj na brutalan način ubili agenti jugoslavenske tajne službe. Prijedlog je bio popraćen već standardnim obrascem obrazloženja da Masaryk »ničim i nikad nije zadužio

Tribina o Masaryku u Češkom domu u Zagrebu 2012. Slijeva: Marijan Lipovac, Božena Vranješ Šoljan i Tihomir Cipek

O reakciji Hrvatsko-českog društva na prijedlog za preimenovanje Masarykove ulice 2013. je izvijestio i portal vecernji.hr

je riječ o Krleži, Šufflaju ili Đurekoviću koji svakako zaslužuju reprezentativnu javnu površinu u Zagrebu, ali ne tako da se narušava zagrebački urbani identitet i ujedno čini nepravda bliskim i prijateljskim narodima. Masaryk je ulicu dobio kao simbol prijeljkivane demokracije, slobode i općenito boljega svijeta, ne samo u Zagrebu nego i u još nekoliko hrvatskih gradova. Danas Masarykove ulice postoje i u Daruvaru, Dubrovniku, Varaždinu, Čakovcu, Bjelovaru i Virovitici. Toliko ulica, njih sedam, nema u Hrvatskoj nijedan drugi stranac i one su znak otvorenosti Hrvata prema prijateljskim narodima. Naime, širina kulture jedne zemlje i grada oslikava se i u ulicama u čast stranaca koji zbog svoje univerzalne veličine postaju na neki način *naši*, a Masarykova ulica dokaz je hrvatske otvorenosti i prijateljstva prema Česima. Ukidanje Masarykove ulice u Zagrebu stoga bi se negativno odrazilo na dobre hrvatsko-česke odnose, kao što ni uklanjanje Trga Franklina Roosevelta ne bi prošlo bez reakcije SAD-a, a niti hrvatska javnost ne bi bila sretna kad bi u Pragu bili preimenovani Strossmayerov trg ili Teslina, Zagrebačka, Dubrovačka i Hrvatska ulica. Ulice koje nose imena stranih država, gradova ili velikana imaju veliko simboličko značenje i toga treba biti svjestan svatko tko predlaže njihovo preimenovanje ... Važno je napomenuti da je Masarykova ulica u Zagrebu već bila preimenovana nakon uspostave NDH 1941. kad je dobila Šufflayevo ime, da bi Masarykovo ime opet bilo vraćeno 1945. Demokrat i antikomunist Masaryk je dakle imao svoju ulicu u Zagrebu i u doba komunističkog totalitarizma, u vrijeme kad je njegovo ime u domovini bilo prešućivano i ocrnjivano. Može li biti veće ironije od toga da taj i takav Masaryk, kojeg su nazivali *apostolom demokracije*, ostane bez svoje ulice u slobodnoj i demokratskoj Hrvatskoj? Masaryk je u svoje vrijeme bio jedan od najuglednijih europskih državnika s golemim moralnim autoritetom, a njegova Čehoslovačka bila je jedina demokratska država u srednjoj Europi. Masarykova načela i razmišljanja aktualna su upravo danas kad su demokratski sustavi uslijed gospodarskih i socijalnih poremećaja ponovno na velikoj kušnji.« Uz to su izneseni podaci o utjecaju koji je Masaryk imao na hrvatske studente, među njima i na Stjepana Radića te na njegov kritičan stav prema stanju u Jugoslaviji i beogradskom centralizmu,

Hrvate i Hrvatsku. Dapače, u svim svojim vanjskopolitičkim nastupima zagovarao je stvaranje Jugoslavije i srpsku dominaciju unutar nje.« Hrvatsko-česko društvo je, sad već dignuvši ruke od brojanja sličnih prijedloga i svojih reagiranja, poslalo Odboru za imenovanje naselja, ulica i trgova, kao i medijima, svoje očitovanje u kojem je podsjetilo na sve ranije pokušaje da Masaryk ostane bez svoje ulice u Zagrebu, te nadodalo: »Ono što možemo konstatirati je to da je Masaryk i dalje trn u oku nekima u Hrvatskoj i da se taj češki velikan pretvorio u dežurnog žrtvenog jarca kad god se pokrene inicijativa da se nekoj istaknutoj osobi iz hrvatske prošlosti dodijeli ulica u središtu Zagreba, bilo da

Marijan Lipovac daruje Češkoj besedi Zagreb staru ploču s imenom Masarykove ulice

zbog čega nikad nije posjetio svoju savezničku državu. Mediji su prenijeli važne dijeloveoga očitovanja, a Jelićev prijedog je Odbor za imenovanje naselja, ulica i trgova 10. rujna 2013. jednoglasno odbacio.

Osim što je u više navrata uspjelo sačuvati od preimenovanja zagrebačku Masarykovu ulicu, Hrvatsko-češko društvo uspjelo je sačuvati i staru ploču s imenom Masarykove ulice uklonjenu 2014. kad su u Zagrebu postavljene nove ulične ploče. Ploča je darovana Češkoj besedi Zagreb i izložena je u predvorju Češkog doma, kao znak da ova »češka« ulica u centru Zagreba neće nestati.

Ipak, valja priznati, ponavljanje inicijativa za preimenovanje Masarykove ulice, djeluje pomalo deprimirajuće, jer one nažalost otkrivaju golemo neznanje i nerazumijevanje biti. HČD-u stoga ne preostaje drugo nego ustrajati na isticanju zasluga i pojašnjavanju kontroverzi koje se pletu oko Masaryka u duhu njegovog gesla za koje je preuzeo misao Jana Husa »Istina pobjeđuje«, a koje je stavio i na svoju predsjedničku zastavu.

Članovi Hrvatsko-češkog društva kod spomenika Tomáša Masaryka u njegovom rodnom Hodonínu 2013.

Dušan Karpatský – institucija češko-hrvatskog prijateljstva

Medju brojnim osobama koje su kroz stoljeća izgrađivale hrvatsko-česke odnose, u suvremeno doba najistaknutiji je bez sumnje češki kroatist, bohemist, književni povjesničar i prevoditelj Dušan Karpatský, prava institucija češko-hrvatskog prijateljstva, koji već gotovo šest desetljeća neumorno radi na promicanju hrvatske kulture u Češkoj te ujedno pridonosi ugledu i prepoznatljivosti Češke u Hrvatskoj.

Rodio se 28. veljače 1935. u Trebišovu u Slovačkoj, a na Karlovu sveučilištu u Pragu završio je studij češkog i hrvatskog jezika i književnosti. Od početka 1960-ih bio je urednik u uglednim književnim mjesecačnicima i u dva je navrata djelovao kao lektor češkog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (od 1966. do 1967. i od 1969. do 1970.) Iz političkih razloga, od 1972. do 1981., bilo mu je zabranjeno objavlјivanje, a onda je od 1978. do 1989. radio kao lektor hrvatskog jezika na Jezičnoj školi u Pragu. Kao vrstan poznavatelj hrvatskog jezika Karpatský je u zasebnim knjigama i antologijama objavio oko 70 prijevoda hrvatskih pisaca, među kojima se ističu Miroslav Krleža, Ivo Andrić, Marija Jurić Zagorka, Ranko Marinković, Slobodan Novak, Ivan Aralica, Ivo Brešan, Pavao Pavličić, Ivana Simić Bodrožić, a na češki je preveo i Baščansku ploču, *Smrt Smail-age Čengića* Ivana Mažuranića, kao i pojedine pjesme Antuna Gustava Matoša, Dragutina Domjanića, Vladimira Vidrića, Frana Galovića, Antuna Branka Šimića, Gustava Krkleca, Vjekoslava Majera, Dobriše Cesarića, Nikole Šora, Drage Ivaniševića, Jure Kaštelana, Vesne Parun, Slavka Mihalića, Josipa Pupačića, Milivoja Slavičeka, Ivana Slamniga, Arsena Dedića, Jakše Fiamenga i drugih. Dušan Karpatský je zaslužan i za promociju češke kulture u Hrvatskoj svojim tekstovima o povijesti češke i slovačke književnosti te posebno značajnom *Croaticom na češkom jeziku*, bibliografijom prijevoda hrvatskih pisaca na češki iz 1983. Karpatský je 2003. u Zagrebu objavio *Zlatnu knjigu češkog pjesništva*, a hrvatsku kulturu trajno je zadužio 2007. češkom antologijom hrvatskog pjesništva *Koráb korálový* (*Korablja od koralja*). Zaslužan je za hrvatsku kulturu i svojim otkrićima češki pisanih književnih tekstova Stjepana Radića, objavljenih 1985. u hrvatskom prijevodu u knjizi *Praški zapisi*, a pronašao je i sedmojezični rječnik českoga benediktinca Petra Loderec-

Dušan Karpatský

kera iz 1605. koji se temelji na poznatom petojezičnom rječniku Fausta Vrančića iz 1595. Upravo je zaslugom Karpatskog pretisak Lodereckerova rječnika objavljen u Zagrebu 2005. Dušan Karpatský je osmislio i veliku izložbu *500 godina hrvatske književnosti u Češkoj* priređenu 2000. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu te izložbe *Pola tisućljeća češko-hrvatskih književnih odnosa* održane 2002. u praškoj Nacionalnoj knjižnici. Važno djelo za proučavanje hrvatsko-čeških veza je njegov *Mali hrvatsko-česki biografski leksikon* (suautor Zoran Pičuljan), dvojezični leksikografski pregled osoba zaslužnih za održavanje češko-hrvatskih kulturnih kontakata iz 2002., kao i antologijska zbirkica hrvatskih pjesama o moru *Má duše je moře. Poezie charvátského Jadranu* (*Duša mi je more*, 2001.). Gotovo cjeloživotni pothvat Dušana Karpatskog je izdavanje sabranih djela Miroslava Krleže okončan uobličenjem izdanja u sedam knjiga, dovršeno 2013., kojim je odao počast književniku kojeg je cijenio, osobno upoznao i koji ga je u umjetničkom te ljudskom smislu posve osvojio. S timom prevoditelja Karpatský je na češki preveo najvažnije Krležine romane, drame te pjesnička i memoarska djela. Još od studentskih je dana Dušan Karpatský bio i ostao u neprekidnom kontaktu s hrvatskom književnom i kulturnom sredinom, a tijekom Domovinskog rata u Češkoj je svojim angažmanom kao intelektualac i humanist širio istinu o stradanju Hrvatske i BiH u srpskoj agresiji.

Povratkom slobode i demokracije u Češku Karpatskom je omogućen nesmetani dolažak u Hrvatsku, pa i primitak zaslужenih priznanja. Tako je od 1990. dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a iste je godine nagrađen nagradom Društva hrvatskih književnika »Julije Benešić«. Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovan je 2001., a 2008. je postao prvim dobitnikom nagrade Matice hrvatske »Ljudevit Jonke« za iznimna postignuća u promicanju hrvatskog jezika i književnosti u svijetu. Češka mu se pak 2003. odužila državnom nagradom za prevoditeljsko djelo, a 2007. nagradom Ministarstva vanjskih poslova *Gratias agit* za širenje dobrog imena Češke u svijetu.

Ključno priznanje kojim je Karpatský nagrađen bila je Inina nagrada za promicanje hrvatske kulture u svijetu za 2001., dodijeljena na prijedlog Hrvatsko-češkog društva nakon nekoliko uzastopnih pokušaja.

S Karpatskim se HČD prvi put službeno susreo tijekom Dana češke kulture u Zagrebu u listopadu 1994. kada je u organizaciji HČD-a gostovao na tribini *Četiristo godina recepcije hrvatske književnosti* u Čeha u Društvu hrvatskih književnika, te potom na tribini *Suvremení češki književní trenutek*, zajedno s književnicom Alexandrom Berkovom i glumcem Zvonkom Novoselom te voditeljem tribine Predragom Jirsakom. Idući susret dogodio se u listopadu i studenom 1998. kad je Karpatský imao niz susreta u Zagrebu i Daruvaru, među ostalim i sa studentima bohemistike na Filozofskom fakultetu, a s članovima HČD-a obišao je i Mirogoj

Uručenje Inine Nagrade Dušanu Karpatskom

Dušan Karpatský sa svojim domaćinima na Mirogoju 1998.

kojem je na čelu bio akademik Milan Moguš jednoglasno donio pozitivnu odluku. »Bogatim svojim djelom približio je češkoj hrvatsku, a hrvatskoj češku književnost bogateći tako kulturnu baštinu dvaju srodnih slavenskih naroda vrijednostima najviših umjetničkih nadahnuća. Malo kome je to do sada u tolikoj mjeri uspjelo. Ali, Dušan se Karpatský nije uljuljaо pohvalama i lovoričama. On spominje neistražene i nedovoljno poznate činjenice o kulturnim svezama Hrvatske i Češke te koliko na tome još treba raditi. Svojim marom, erudicijom i neiscrpnim entuzijazmom potiče na učinkovitost, a golemlim svojim opusom dokazuje da svaki kulturni poslanik, uz ljubav prema vlastitoj zemlji i njezinoj kulturi, u sebi uvijek ima dovoljno žara i za onu drugu odabranu domovinu. Zahvalni smo gospodinu Dušanu Karpatskom i sretni da je ta odabrana domovina bila upravo Lijepa naša i njezina bogata kulturna baština, u povijesti toliko put prešućivana zaboravlјana i od susjeda čak pokradana i svojatana«, pisalo je u obrazloženju o dodjeli Nagrade Ine Dušanu Karpatskom. Raniji dobitnici ove Nagrade, od 1994., bili su autori, kulturni djelatnici i ustanove koje u inozemstvu promiču hrvatsku kulturu i svojim djelom svjedoče o duhovnom i kulturnom razvitku hrvatskog naroda ili svojim djelovanjem potiču kulturne veze Hrvatske sa svijetom: Charles Béné, Ante Stamać i Ivo Sanader, Branko Franolić, Vladimir Maleković, akademik Radoslav Katičić, lady Jadranka Njerš Beresford Peirse i Elisabeth von Erdmann-Pandžić. Svi oni, osim pisanog priznanja, skulpture koju je izradio akademski kipar Petar Barišić i novčanog iznosa, dobili su i monografiju o svom životu i djelu pa tako i Karpatský. Na dodjeli nagrade, 28. travnja 2002. u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu posebno ga je obradovala upravo monografija kakvom se možda ne može pohvaliti nijedan prevoditelj na svijetu. »Ovo će biti moja češko-hrvatska osobna iskaznica i drago mi je što sam je dobio od svoje domovine po izboru. Ja se intimno ne osjećam ničim drugim nego promicateljem književnosti i to uglavnom hrvatske književnosti u Češkoj, a tu i tamo kad mi se pruži prilika i češke u Hrvatskoj. Ništa drugo ja ne radim. To što prevodim, pišem predgovore, pogovore, neke članke, to je

gdje je odao počast mnogim hrvatskim književnicima koje je poznavao ili (samo) prevodio. Godinu dana ranije HČD je pokušao osigurati novčana sredstva potrebna za izdavanje knjige eseja Miroslava Krleže *Kartografie lidské hlouposti* (*Kartografija ljudske gluposti*) na češkom u prijevodu Dušana Karpatskog. Molbe nisu našle na odziv, ali knjiga je upornošću samog Karpatskog ipak objavljena 1999.

U obrazloženju prijedloga HČD-a za Nagradu Ine bile su opširno navedene zasluge Dušana Karpatskog te je žiri

sve promidžba literature. Ja nisam znanstvenik. Ja radije prevodim tuđe, pametno, lijepo djelo nego da pišem nekakve svoje budalaštine», kazao je Karpatský.

Osim što je bila izraz zahvalnosti Karpatskom za njegov više-desetljjetni trud, Inina nagrada nipošto nije značila kraj njegova angažmana na promicanju hrvatske kulture u Češkoj i češke u Hrvatskoj, štoviše, upravo mu je ona otvorila vrata prema novim pothvatima, među kojima se ističu *Zlatna knjiga českog pjesništva* 2003. i antologija hrvatskog pjesništva na češkom *Koráb korálový* 2007. Za uspješan izlazak ove posljednje zaslужan je i HČD koji je osigurao dio potrebnih sredstava od Grada Zagreba.

Zlatna knjiga sadrži oko 17.500 stihova uz opširan književnopovijesni uvod, izvore i biografiju čeških pjesnika. Knjiga je dobila mnoštvo pohvala i priznanja pa je predsjednik češkog Senata Petr Pithart na promociji u Pragu kazao da je to »knjiga kakva se događa jedanput u sto godina, ako se uopće dogodi«.

Koráb korálový sadrži oko 20.000 stihova, uz iscrpan uvodni pregled hrvatske poezije tijekom stoljeća (od Baščanske ploče do danas) i podatke o svakom od pjesnika. Prema ocjeni Dubravke Sesar, Karpatský je ovim djelom iskazao i osjećaj za vrijednosti hrvatske duhovne baštine u tisućljetnom rasponu te podigao monumentalni spomenik hrvatskoj književnosti, sigurno najveći izvan Hrvatske.

Za hrvatsku kulturu važno djelo Dušana Karpatskog je i *Epistolar*, knjiga koja sadrži pisma 140 pisaca s područja Hrvatske, BiH, Srbije, Crne Gore, Češke i Slovačke s kojima se Karpatský družio i dopisivao od sredine pedesetih godina 20. stoljeća. Karpatský je o svakom adresatu dao osnovne biografske podatke, kao i svoja zapažanja i sjećanja o njemu i tako knjigu pretvorio u književni leksikon, ali mnogo životniji od klasičnih priručnika. *Epistolar* je stoga dragocjen izvor za upoznavanje i hrvatskih, ali i čeških pisaca, a Karpatský je time još jednom dokazao koliko se njegov rad svodi ne samo na promicanje hrvatske kulture u Češkoj, nego prije svega na povezivanje i bolje upoznavanje dvaju naroda i njihovih kultura. »Nema te katedre bohemistike koja bi učinila toliko za hrvatsku književnost kao Karpatský«, kazao je na promociji *Epistolara* u Zagrebu 8. prosinca 2010. prevoditelj i izdavač Zlatko Crnković. *Epistolar* je bio povod da se s Karpatskim obavi razgovor za prvi broj obnovljene edicije glasila HČD-a *Susreti* objavljen u siječnju 2011. u kojem se osvrnuo i na svoj dotadašnji rad. »Interes za (ne samo) hrvatsku književnost moraju inicirati prevo-

Monografija o Dušanu Karpatskom izdana povodom dodjele Inine Nagrade

Naslovnič knjige Koráb korálový

gičnoj kuharici. Koje god kuham, ono mi, ako uspije, u tom trenutku postaje najdraže, bilo da se radi o štruklima, čobancu, bakalaru na bijelo, pašticadi, po receptu Marije Katušić ili grdobini na brudet. Da ne zaboravim istarsku supu.«

Suradnja Karpatskog s Hrvatsko-českim društvom, kojem je uvijek bio spremjan pomoći kao prevoditelj i stručnjak, rezultirala je time da je 2012. povodom 20. godišnjice HČD-a

ditelji, poznavatelji te književnosti. I moraju nalaziti sponzore za ostvarenje svojih ideja, jer bez toga ne ide«, rekao je Karpatský kojem je najteže bilo odgovoriti na pitanje što najviše voli u Hrvatskoj: »Kako mogu odabrat najdraže mjesto između Zagreba gdje sam proveo dvije i pol godine svoga lektorata, Dubrovnika koji se ne može ne voljeti, Pule kamo odlazim već deset godina na Sa(n)jam knjige u Istri i gdje sam već postao pulski Čeh? Da ne nabrajam dalje. No možda bih mogao glasati za Mirogoj, jer tu se nalazi najveći broj mojih prijatelja, uključujući i moje najdraže pisce: Miroslava Krležu, Marijana Matkovića, Zagorku. A o prijateljima i prijateljicama neću govoriti uopće; njih, hvala Bogu, imam još uvijek više od jednoga, a po čemu bi ih trebalo razvrstavati po nekoj ljestvici? Meni najdraže hrvatske pjesme svrstao sam u Koráb korálový; i neću izdvajati ni jednu. I meni najdraža hrvatska jela nalaze se u mojoj Nostal-

Dušan Karpatský
s članovima
Hrvatsko-českog
društva u Zagrebu
2010. na promociji
Epistolara

Članak u *Glasu Istre*
o dodjeli nagrada
»Marija i Stjepan
Radić« Dušanu
Karpatskom

AUTORSTVOM UČENIČKOG KOLEGIJA Hrvatskog kulturnog centra, učenici su promovirali Mariju i Stjepana Radića.

Dušanu Karpatskom dodijeljena Nagrada "Marija i Stjepan Radić"

Dušan Karpatski je pregradić iz zbir rjeđih arhivskih zaslužaka za hrvatsko-čeških vlastita u čijem, klijanju se očituju a neugomiljeni i nezgledani rezultati trajne i nadele i ostale obilježje interesantne, znamjene poslovnog hrvatsko-češkog društva. (Ivanec Lipovac)

Dušan Karpatski sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Učenici sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Kao eton primarnog berzinskog politika karpatski je u zastupljenim komitetima i organizacijama učestvovao u prepoznavanju i povezivanju s područjem svih političkih stranica i partija. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Učenici sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

I nezvanični inicijatori su žadnici u krstiću. Pošto ih je početkom listopada 2012. godine iznijedreni, navedeni su i nezvanični inicijatori.

Zadnjih petnaest Dana u Zagrebu je u hrvatskom predstavničkom birou u austrijskom gradu Beču održana 2012. godišnja svečina posvećena hrvatsko-češkom prijateljstvu. (Ivanec Lipovac)

Vrhovni sudnik

Uz od strane čeških dužnosnika, predstavnici hrvatske vlade i hrvatske akademije i institucija, a tajanstveni čelnici, načelnici i predstavnici državnih i lokalnih vlasti, učestvovali su i predstavnici hrvatskog predstavništva u Beču i Bratislavama te stranih zemalja.

Dušan Karpatski pozvani je bio i na svečinu učenika i učenica učionice učiteljice.

Predsjednik Zavoda za hrvatski jezik je takođe učestvovao u svečini.

Dušan Karpatski zadužen je za hrvatski jezik i kompoziciju u EU-a, a 2008. godine bio je predstavnik zagraditelja predstavnika "Ljudski život" na konferenciji u Španiji. (Ivanec Lipovac)

Dušan Karpatski zadužen je za hrvatski jezik i kompoziciju u EU-a, a 2008. godine bio je predstavnik zagraditelja predstavnika "Ljudski život" na konferenciji u Španiji. (Ivanec Lipovac)

Dušan Karpatski zadužen je za hrvatski jezik i kompoziciju u EU-a, a 2008. godine bio je predstavnik zagraditelja predstavnika "Ljudski život" na konferenciji u Španiji. (Ivanec Lipovac)

Učenici sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Učenici sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Dušan Karpatski sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

"Marija i Stjepan Radić" je priznati i učenici, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Dušan Karpatski sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

Dušan Karpatski sagradili su obnovu ministarstva finansija i ministarstva znanosti i tehnologije, a učinili su i nevjerojatnu vlasničku ulogu u preporavljivanju rada u preporavljivim vremenskim razdobljima i u odgovarajućim razvijajućim periodima. (Učenici čitajući hrvatsku bibliografiju lipovaca)

izabran njegovim počasnim članom. U obrazloženju je navedeno da Karpatský dugi niz godina surađuje s Hrvatsko-češkim društvom na obostranu korist. »Svojim znanjem, iskustvom i kontaktima, g. Karpatský je pomogao Hrvatsko-češkom društvu u realizaciji nekoliko akcija koje smo proveli u Češkoj i to čini i dalje. Njegova spremnost i dobra volja da pruži pomoć od posebne je važnosti zbog činjenice da u Češkoj trenutno ne djeluje Češko-hrvatsko društvo, koje bi našoj udruzi trebalo biti partner i suradnik u realizaciji projekata od zajedničkog interesa, usmjerenih na popularizaciju Hrvatske i njene kulture u Češkoj. U takvim okolnostima još više dolazi do izražaja uloga g. Karpatskog kao neformalnog veleposlanika hrvatske kulture u Češkoj i češke u Hrvatskoj... Kao glavnog promotora češko-hrvatskih veza i suradnika Hrvatsko-češkog društva, g. Karpatskog na neki način smatramo svojim vanjskim članom, tako da u potpunosti zasljužuje da za svoju vjernost našoj udruzi bude izabran počasnim članom Hrvatsko-češkog društva«, pisalo je u obrazloženju.

S Dušonom Karpatskim članovi HČD-a susretali su se u više navrata u Zagrebu (bio je i u pratinji Václava Havela 2000. kao njegov prevodioč) i Pragu, primjerice 2011. prigodom otkrivanja spomen-ploče u čast Marije i Stjepana Radića u crkvi svetog Norberta na mjestu njihova vjenčanja čiji tekst je osmislio upravo on. Budući da se približavao njegov 80. rođendan, tijekom susreta u hrvatskom Veleposlanstvu povodom svečanosti otkrivanja spomenika Nikolici Tesli 4. rujna 2014. u Pragu članovi HČD-a su Karpatskom najavili da bi voljeli iduće godine organizirati rođendansku proslavu u Zagrebu. Zahvaljujući donaciji Ministarstva kulture to je i ostvareno 22. svibnja 2015. na Filozofskom

fakultetu u suradnji s Katedrom za češki jezik i književnost. Tom prigodom Karpatskom je uručena Nagrada »Marija i Stjepan Radić« dodijeljena odlukom Upravnog odbora HČD-a na njegov rođendan 28. veljače, što je imalo značajan medijski odjek, kao i sama proslava.

»Dušan Karpatský odličan je poznavatelj hrvatskog jezika i kulture i doista jedinstvena pojava u devetstoljetnim hrvatsko-češkim odnosima. Kako bi mu se odalo priznanje za njegov neumoran rad na promicanju hrvatske kulture u Češkoj, s kojim nastavlja i dalje, povodom svog životnog jubileja zasluguje da mu se dodijeli najviša nagrada Hrvatsko-češkog društva«, pisalo je u obrazloženju s naglaskom na njegove iznimne zasluge za razvoj hrvatsko-čeških odnosa u cijelini. »Ti odnosi počinju krajem 11. stoljeća s jednim Čehom koji je došao ovdje u Zagreb i postao prvi zagrebački biskup. On se zvao Duh, a u današnje vrijeme, 900 godina kasnije, najistaknutija osoba u hrvatsko-češkim odnosima je također jedan Čeh koji se doduše ne zove Duh, nego Dušan. I u tome ima stanovite simbolike jer odnosi Hrvata i Čeha upravo su najintenzivniji bili na području duha i duhovnog stvaralaštva, posebno na polju kulture, umjetnosti i znanosti. Uvijek su se između Hrvatske i Češke više razmjenjivale duhovne nego materijalne vrednote i u toj interakciji oba su se naroda duhovno bogatila i zbližavala. Osobe takvog znanja, svestranosti i entuzijazma poput Dušana Karpatskog rađaju se vrlo rijetko, ako se uopće i rode. Mi Hrvati privilegirani smo što imamo Dušana Karpatskog. Kažem *imamo* jer u Hrvatskoj ga doživljavamo kao našeg, a znamo da nam Česi neće zamjeriti«, kazao je predsjednik HČD-a Marijan Lipovac na svečanosti održanoj u nazočnosti brojnih štovatelja i prijatelja koji su Karpatskom iskazali duboko poštovanje i zahvalnost za sve što je učinio u jačanju hrvatsko-čeških kulturnih veza.

O djelu Dušana Karpatskog govorila je Dubravka Sesar koja je podsjetila da je Karpatský neko vrijeme na Katedri za češki jezik i književnost djelovao i kao lektor.

Proslava 80. rođendana Dušana Karpatskog na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2015.

Posebno je istaknula njegovu sklonost prema Miroslavu Krleži kojem je na češkom 2013. objavio sabrana djela u sedam knjiga. U ime češkog veleposlanika Martina Košatke skup je pozdravio gospodarski savjetnik Bohuslav Zavadil koji je Karpatskog nazvao postojanim mostom koji više od pola stoljeća povezuje hrvatsku i češku književnost i obogaćuje ih svojim prijevodima. U

ime Filozofskog fakulteta govorio je prodekan Željko Holjevac koji je podsjetio na bogate hrvatsko-češke povijesne veze. »Dušan Karpatský je dio života proveo na ovoj ustanovi koja je doista time počašćena, čuva tu memoriju i zato nam je draga da smo mogli ugostiti ovaj skup. Slavljenik je urezao dubok trag u naše veze i trajno ćemo ga sačuvati u svom sjećanju, uz nadu da ćemo s njim nastaviti plodnu suradnju i u budućnosti«, kazao je.

Na proslavi je u ime Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, čiji je Karpatský dopisni član, govorio akademik Tonko Maroević koji je istaknuo veliku ljubav Dušana Karpatskog prema hrvatskoj poeziji, a književni tajnik Matice hrvatske Luka Šeput podsjetio je na dva kapitalna djela Dušana Karpatskog – *Zlatnu knjigu češkoga pjesništva* i *Koráb korálový*. »Hvala vam što ste odabrali hrvatsku književnost i hrvatsku kulturu te njoj posvetili svoj talent, vrijeme i svoje snage. Matici hrvatskoj je posebna čast i zadovoljstvo što je mogla biti platformom u jednom segmentu vaše bogate međukulturne promicateljske djelatnosti«, rekao je Šeput. Glavni ravnatelj Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža* Antun Vujić prisjetio se početaka svoje suradnje s Dušanom Karpatskim u vrijeme kada je bio ministar kulture. »Jednom prilikom htio sam mu pridržati kaput. On je odbio, a ja sam rekao: hrvatskom ministru kulture je čast držati kaput jednom Dušanu Karpatskom«, kazao je Vujić dodavši da se na Karpatskog može primijeniti stih Jana Nerude »Sve što sam bio volio sam biti.« »Progonjeno dijete u doba okupacije, čovjek koji je osjetio ostracizam Praškog, pa donekle i Hrvatskog proljeća, koji je radio i odgajao ljudе u provinciji, koji je pod tuđim imenima pisao, koji je imao i zabranu pisanja – jesи li sve to želio biti? Mislim da jesi, jer ako hoćeš postići najviše, katkada moraš prihvati i najmanje. Znamo za Dušanova prijateljstva s velikim hrvatskim i češkim ljudima, a meni je draga da se mogu pohvaliti da sam jedan od malih prijatelja Dušana Karpatskog«, zaključio je Vujić. Načelnica Odjela za promidžbu knjige i čitanja Ministarstva kulture Dubravka Đurić Nemic podsjetila je na zasluge Dušana Karpatskog kao prevodioca i promicatelja hrvatske književnosti u Češkoj. »On je učinio da su djela hrvatskih književnika postala dio kućne biblioteke prosječnog češkog domaćinstva. Prevodio je i kanonske tekstove i popularnu književnost i pritom podjednako uvažavao i estetske vrijednosti originala koji je prevodio,

Proslava 80. rođendana Dušana Karpatskog. Slijeva: Dubravka Sesar, Dušan Karpatský i Marijan Lipovac

ali i recepcijски потенцијал чешког читатеља», казала је. На прослави су говорили и слављеникови пријатељи Златко Ђешељ који је истакнуо njегову марљивост, али и кулинарске вјештине, те Војо Ђилjak који је подсјетио на слављениково судјелovanje на Сajmu knjige u Istri.

Dušan Karpatský je zahvalio nazočnima na прослави, posebno uzvanicima s kojima surađuje već godinama i desetljećima, prisjetivši se brojnih detalja vezanih uz objavlјivanje pojedinih njegovih djela. Posebno ga je obradovala nazočnost bivšeg veleposlanika Zorana Pičuljana s kojim je плодно surađivao, Mije Ivureka koji je некада водио promidžbeni одјel u Ini, slikarice Zdenke Pozaić te Vlatke Banek koја га је uporno предлагала за Ininu nagradu за promicanje hrvatske kulture у svijetu. »Što bih radio drugo nego se bavio hrvatskom književnošću. Nema pametnijeg ni lukrativnijeg posla na svijetu«, duhovito је казао Karpatský. У склопу svečanosti studentice bohemistike Sonja Vojvodić i Tena Šinjori pročitale су zapise Dušana Karpatskog iz knjige *Epistolar* u kojima opisuje своje susrete с Jaroslavom Seifertom i Miroslavom Krležom, којем је на 84. rođendanu obećao да ће га се sjetiti kad i сам буде имао 84 godine. Karpatský је obećanje обновио и на svojoj прослави te dogovorio нови susret за четири godine. Cijela svečanost је protekla u ležernom duhu i pozitivnom ozračju, upravo u duhu hrvatsko-čешког prijateljstva.

Unatoč rasprostranjenoj и често puta potvrđenoj tezi да Hrvati zaboravljaju и premalo cijene one koji су ih zadužili, činjenica је да су rad и zasluge Dušana Karpatskog у Hrvatskoj vrlo dobro vrednovane и cijenjene, o čemu svjedoče brojna priznanja која је добио и готово zvjezdani status и popularnost који уžива у hrvatskim kulturnim krugovima, а чemu је и HČD dao svoj prinos. Život и djela Dušana Karpatskog, njegova marljivost, pedantnost, entuzijazam, erudicija, ljudska jednostavnost и nezaobilazni češki humor, остат ће zlatnim slovima upisani u povijesti hrvatsko-čeških odnosa и pitanje је hoće li ikad biti nadmašeni.

Nakon proslave

S Václavom Havelom smo se susretali, dopisivali i slavili mu rođendane

Politički i javni život Češke nakon Baršunaste revolucije 1989. najsnažnije je obilježio Václav Havel, književnik, disident, bivši politički zatvorenik koji je nakon pada komunističkog režima izabran za predsjednika Čehoslovačke, a nakon mirnog češko-slovačkog razlaza 1993. i za prvog predsjednika samostalne Češke kojoj je bio na čelu do 2003.

Havel je postao jednim od zaštitnih znakova Češke u svijetu, priznat kao simbol borbe za slobodu i demokraciju, kao borac za politiku utemeljenu na humanizmu, poštenju i moralu te kao vrhunski intelektualac. Unatoč svojoj visokoj državničkoj funkciji, zadržao je pristupačnost, jednostavnost i ležernost pa ga se smatralo idealnim šefom jedne srednjoeuropske države. »Na svakom koraku osjećam da je za dobro obavljanje predsjedničke funkcije velika prednost biti svjestan da me u svako doba, s pravom, mogu s nje maknuti«, izjavio je na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu 1990. Havel je dokazao da se može istodobno biti veliki književnik i veliki državnik, da vlast nužno ne kvari svaku osobu, nego da se poštenje i moral mogu, dapače, trebaju dokazivati i na najvišoj poziciji u državi s koje se vlastitim životnim primjerom i kvalitetnim porukama može utjecati na politiku, društvo i norme ponašanja.

Svoje poklonike Havel je imao i u Hrvatskoj, u kojoj su njegove drame bile izvođene dok su u njegovoj domovini bile zabranjene a njihov autor čamio u zatvoru. Havelova popularnost dodatno je porasla u doba Domovinskog rata jer je bio među onim češkim političarima koji su razumjeli što se događa na tlu bivše Jugoslavije i nisu kalkulirali treba li osuditi Srbiju kao agresora, a podržati Hrvatsku i BiH kao žrtve. Zato u prostoru Češke besede Zagreb, na Dolcu, gdje su se okupljali i članovi Hrvatsko-češkog društva, u to doba izvješena Havelova fotografija uz onu Tomáša Masaryka nije bio samo kurtoazni čin, već izraz posebnog poštovanja.

HČD je s Havelom održavao intenzivne odnose – udrugu se s njim dopisivala, pojedini članovi s njim su se i susreli, a u više navrata Društvo je organiziralo akcije s ciljem njegove dodatne popularizacije u Hrvatskoj. S time je HČD nastavio i nakon Havelove smrti 2011.

Václav Havel

Počelo je s jednom od prvih javnih manifestacija HČD-a, književnom večeri u Knjižnici Dubrava 17. lipnja 1993. pod neobičnim nazivom *Ptydepe – pouzdan vodič puzuku* – Václav Havel, češki pisac. Ptydepe je naziv umjetnog jezika u Havelovoj drami *Razumijevanje iz 1965.*, a puzuk je naziv stroja s umjetnom inteligencijom iz drame *Otežana mogućnost koncentracije* iz 1968. O Havelovom književnom stvaralaštvu tada je govorio Predrag Jirsak, a Havelove tekstove čitali su glumci Biserka Fatur i Zvonko Novosel.

No devedesetih godina zapaženje je bilo Havelovo državničko djelovanje koje je nastojaо prožeti svojim humanističkim idealima. Kad je u kolovozu 1995. Hrvatska vojno-redarstvenom operacijom Oluja od srpske okupacije i terora oslobođila svoja područja u sjevernoj Dalmaciji, Lici, Kordunu i Banovini, Havel je bio među rijetkim stranim političarima koji je imao razumijevanja za taj čin, iako su u Oluji živote izgubila i dvojica čeških vojnika, Luděk Zeman i Petr Valeš, pripadnici misije Ujedinjenih naroda UNCRO. »Hrvatska je ostavila dovoljno vremena međunarodnoj zajednici da sukob razriješi pregovorima. Hrvatska se zbog neuspjeha diplomatskih pregovora odlučila za ofenzivu kako bi ponovno uspostavila svoj teritorijalni integritet. Ona je međunarodno priznata država i ne može se uspoređivati s divljim vojskama Radovana Karadžića«, izjavio je Havel, što je Hrvatsko-češko društvo potaklo da već trećeg dana Oluje, 6. kolovoza 1995., Havelu pošalje pismo sljedećeg sadržaja:

»Poštovani gospodine predsjedniče Havel!

I u tako tužnim trenucima kao što je komemoracija dvojici vojnika-čeških junaka koji su kao pripadnici UNCRO-a nesretno izgubili živote prilikom akcije hrvatskih oružanih snaga, Vi pokazujete i dokazujete da ste ostali ono što ste uvijek na veselje i ponos svog

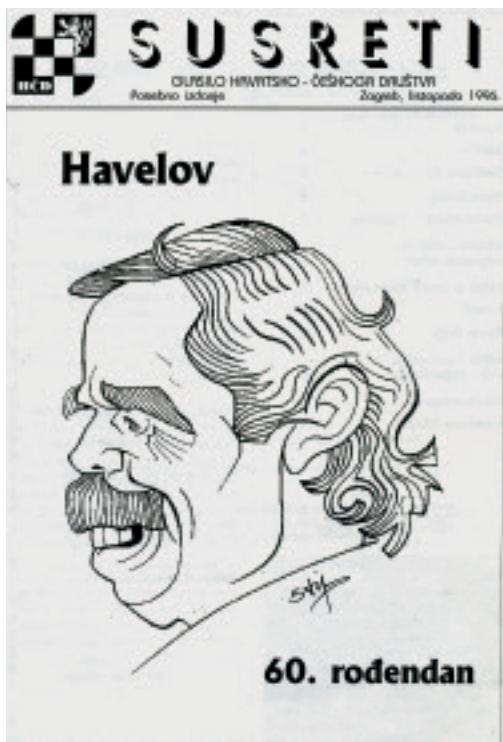

Václav Havel s Manjom Hribar 1996.

naroda bili, a to je nepokolebljiva pravednost i moralnost uz koju je poetičnost Vaše osobe prerasla i u državničku mudrost. I sada ste svijetu pravovremeno kazali da je borba hrvatskog naroda borba za ostvarivanje i očuvanje njenog međunarodno priznatog teritorija samostalne demokratske države koja stremi poštivanju i očuvanju svih civiliziranih normi koje dolikuju ovim prostorima i vremenu. Vaša realnost i razborito istupanje sigurno će imati značajan utjecaj na građane Češke da razumiju pravednu borbu hrvatskog naroda i istinu o događajima na prostorima bivše Jugoslavije i time još više doprinijeti zajedništvu i prijateljstvu dvaju naroda», napisao je predsjednik HČD-a Zorislav Bobuš.

Nažalost, već početkom sljedeće godine (27. siječnja 1996.) Havela je sustigao veliki osobni gubitak. Nakon duge i teške bolesti preminula je njegova supruga Olga s kojom je više od trideset godina (od 1964.) dijelio sudbinu dobrih i zlih vremena. Javnost ju je držala njegovom prvom i najvažnijom suradnicom, pouzdanom savjetnikom i širiteljicom njegovih misli, a njegova su zatvorska iskustva dokumentirana u prepisci kasnije objavljenoj pod naslovom *Pisma Olgi*. HČD je Havelu u tom teškom času izrazio sućut, a zaprimio je i njegovu tiskanu zahvalnicu na češkom jeziku s vlastoručnim potpisom i njegovim zaštitnim znakom – iscrtanim srcem: »Iskreno Vam zahvaljujem na toplim riječima posvećenim uspomeni moje supruge Olge, te na srdačnim iskazima sućuti. Primio sam ih s ganućem i ovih su mi dana bile utjeha.«

Kako su mu državničke dužnosti nametale žestok tempo obveza, tako se Havel već u veljači 1996. susreo s potpredsjednikom HČD-a Manjom Hribar, sudionicom velikog susreta pisaca kojeg je organizirao češki PEN centar s temom *Književnost u zatvoru i egzilu, zatvor i egzil u književnosti*. Zapravo, na susret je trebao otići pjesnik i političar, predsjednik Matrice hrvatske i član HČD-a Vlado Gotovac, no nije mogao pa je umjesto njega otputovala Manja Hribar koja je Havelu darovala sedam knjiga Gotovčevih sabranih djela i knjižicu njegovih izabranih djela na engleskom *In Defence of Freedom 1971–1996*. Gotovac je posjetio Prag u svibnju 1996. i tom se prigodom na Hradčanima sastao i s Havelom, o čemu je dao intervj u glasilu *Susreti*. »Susreli smo se kao stari prijatelji. Gospodin predsjednik srdačna je i otvorena osoba te je kontakt s njime vrlo lako uspostaviti. Od prvoga smo se trenutka osjećali tako kao da smo tko zna od kada dobri prijatelji. Cijeli je razgovor tekao u posvemašnjoj opuštenosti, iako smo razgovarali o krajnje ozbiljnim temama. Dakako spomenuli smo s izvjesnom nostalgijom svoje književne sudsbine koje su se zaustavile, ili na neko određeno vrijeme, ili, možda definitivno. Obojica smo o tome govorili s punom sviješću jer, eto, dogodilo se da smo došli u takav položaj, svatko u svojem narodu, vjerujući da nam je ovoga trenutka zadaća i poziv baviti se politikom. Ne mislim, a vidim da ni Havel ne misli, da smo time učinili nekakav izbor taštine. Radi se o imperativu koji se u svemu što smo radili polako oblikovao i potakao nas, napokon, da tako i postupimo«, kazao je Gotovac koji se u intervjuu osvrnuo i na usporedbe njega i Havela: »Ne razmišljam o tome. Ljudi se služe raznim kategorijama kako bi izrazili neko svoje stajalište. U takvim je metaforama sadržana potreba da se na što jednostavniji način obuhvati što više te tako određeni subjekt učini što razumljivijim. Ljudi, naprsto, žele reći da bi voljeli imati tako jednostavnog, opuštenog, svima lako dostupnog, moralno provjerenog čovjeka koji bi vodio zemlju. Građanin mora imati osjećaj – a to, doista, imate kad ste s Havelom – da ga u svakom trenutku možete sresti negdje u gradu i pozdraviti kao bilo koga drugoga. Neki smatraju da usporedba s Havelovom osobom meni ide suviše u prilog, dakako, u političkome smislu, a oni su moji

Naslovica *Susreta* posvećenih 60. rođendanu
Václava Havela

»Radi se o šest desetljeća od kojih je većina, gotovo njih pet, proživljeno u sustavu koji se neprimjerenodnosio spram ljudskih prava, što je Václava Havela kao borca za ta prava učinilo jednom od najznačajnijih ličnosti 20. stoljeća. Dokazujući se cijelog života kao humanist, umjetnik riječi i napokon kao političar, uspio se nametnuti ne samo srednjoeuropskom okruženju kao osoba koja staloženo promišlja današnjicu, već i u svjetskim razmjerima kao pronicavi pojašnjivač budućnosti, što je dar odabranih«, pisalo je u uvodniku kojega su potpisali urednici *Susreta*. Hrvatsko-češko društvo Havelu je uputilo i čestitku u kojoj je pisalo: »Ekscelencijo, visoko cijeneći Vaše jasne stavove, a posebice Vaše zalaganje za ljudska prava te visoko cijeneći Vaša promišljanja uobličena u vrijednim umjetničkim djelima koja ostaju sljedećim generacijama u nasljeđe, skromno ukazujemo na postojanje Hrvatsko-češkog društva u Zagrebu koje djeluje na promicanju svekolikih veza između Republike Češke i Republike Hrvatske (tradicijskih, kulturnih, gospodarskih, sportskih...) a koje Vam od srca čestita 60. rođendan sa željom da još dugo životno i prepoznatljivo djelujete u srednjoeuropskom okruženju.« napisala je Vlatka Banek. Havel se na čestitki zahvalio rukom pisanom zahvalom na engleskom, dodavši uz svoj potpis već poznati zaštitni znak – srce.

Takav je potpis Havel ostavio i na zidu znamenite česke pivnice *U kalicha*, u što su se za svoga posjeta Pragu 1994. uvjerili članovi HČD-a, a vjerojatno je slične tragove svoga kretanja po gradu ostavljao i drugdje, jer je bilo poznato da je težio susretati se s tzv. običnim

politički protivnici. Ima i onih koji misle da ovom metaforom gubim, jer imam neke prednosti koje se u tom metaforičkom odnosu brišu. No, ne radi se ni o kakvom odnosu gubljenja ili dobivanja. Niti je Havelova sudbina takva zato da bi se Gotovcu nešto oduzelo ili dodalo, niti je, pak, za mene Havelova sudbina nekakav okvir koji bi me pozivao na adaptaciju i distanciranje od nečega.«

Kad je u listopadu 1996. Havel slavio 60. rođendan, Hrvatsko-češko društvo objavilo je poseban broj glasila *Susreti*. Za udrugu skromnih financijskih i tehničkih mogućnosti bio je to pravi pothvat. Na 16 stranica objavljena je kronologija Havelova života, podaci o njegovim književnim djelima, priznanjima te širok izbor njegovih citata. Uz uvodnik pod naslovom Šest desetljeća Václava Havela objavljeni su i autorski tekstovi Vlade Bojkovića o Havelu kao političaru (*Državnik koji se potpisuje srcem*) te Manje Hribar o Havelu kao književniku (*Treba pronaći izvor nade*).

ljudima te zalažiti u ambijente koji su mu bili bliski prije nego je postao predsjednik. Time je zadržao imidž jednostavnog, pristupačnog čovjeka i nekonvencionalnog političara, što se ogledalo u tome da je bio srdačno prihvaćen i poštovan od izuzetno širokoga kruga ljudi u Češkoj. Starinskim bi se jezikom kazalo – bio je u narodu obljubljen. O tome, a vezano za konkretni primjer, mogu posvjedočiti i članovi HČD-a koji su boravili u Pragu u lipnju 1996. u povodu velike izložbe *Klasici hrvatske naivne umjetnosti*. Naime, vraćajući se kasno uvečer u hotel, hvatajući zadnji metro, na Václavovom trgu (Václavské náměstí) iznenadila ih je urnebesna graja koja je poprimila tutnjajući eho zahvaljujući arhitektonskoj konceptiji trga. S vrha prema dnu trga kretala se bučna kolona euforičnih pješaka, automobila koji su trubili raznolikom jačinom, zvukom i ritmom, vijorile se zastave...čemu? Češka je nogometna reprezentacija te večeri na Europskom nogometnom prvenstvu izborila ulazak u finale. Tadašnji novinar *Večernjeg lista* Željko Valentić, koji je u povodu izložbe bio s članovima Društva u Pragu, vrlo je brzo shvatio i snimio nekoliko fotografija, odjurio potražiti mogućnost da ih uz svoje kratko izvješće prosljedi u Zagreb te sutradan izvjestio kako je pratilo kolonu preko Karlovog mosta do Hradčana gdje je okupljena masa grmila »Vašku, pribes flašku« (Vašeku, donesi bocu). Dakako, takvu spontanu bliskost razdragnog mnoštva sa svojim predsjednikom u nekom demokratskom društvu i svoje zazivanje imenom odmila malo je tko imao prigodu doživjeti, ali Havel jest.

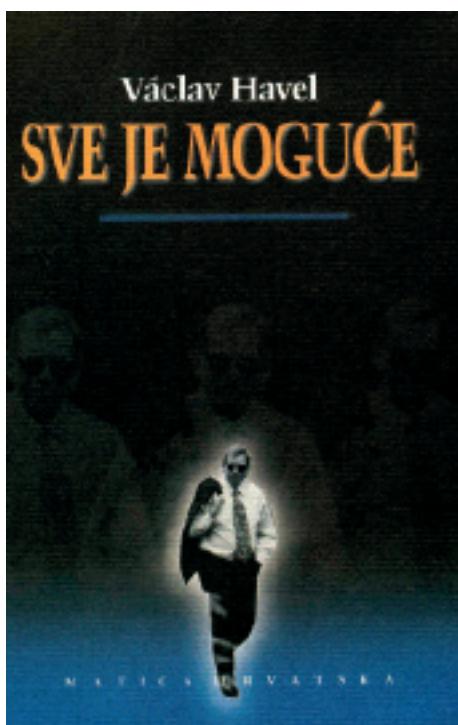
Članovi Hrvatsko-češkog društva pratili su i na svojim susretima komentirali i daljnja zbivanja u Havelovom životu, poput njegove bolesti u jesen 1996. kada mu je zbog raka pluća odstranjena polovica jednog plućnog krila, a potom i iznenadne vijesti da se ubrzo vjenčao sa 17 godina mlađom glumicom Dagmar Veškrnovom, osobnošću i temperamentom potpuno različitom od Olge. *Večernji list* je vijest o Havelovom vjenčanju, referirajući se na njegovu bolest i neposluh liječnicima, popratio maštovitim naslovom *Puši i djevojke ruši*. Sa strepnjom su članovi HČD-a pratili vijesti o Havelovim novim zdravstvenim problemima 1998. kada je jedva preživio. Razumljivo, tijekom devedesetih godina prijateljivali su Havelov posjet Hrvatskoj koji bi bio kruna bilateralnih odnosa dviju zemalja.

I Havel je došao u Zagreb, 18. veljače 2000. na inauguraciju drugog hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića, a iste godine u srpnju doputovao je i u službeni državnički posjet. U rezidenciji češkog veleposlanika u Jurjevsкоj ulici 9. srpnja bilo je organizirano primanje na kojem su bili i predstavnici HČD-a te su se osobno susreli s njim. Češki je predsjednik ostavio ugodan dojam svojom neposrednošću i nekonvencionalnim ophodenjem, kratkim obraćanjem te strpljivim poziranjem za jednu od najvažnijih fotografija u arhivu Društva (donosimo ju na 68. stranici). Na dar je od članova HČD-a dobio prvi primjerak hrvatskog izdanja svoje knjige *Sve je moguće* čije izdavanje je inicirao HČD te ga ostvario u suradnji s Maticom hrvatskom, uspjevši podmiriti troškove autorskih prava zahvaljujući donaciji Vladinog Ureda za udruge. Knjigu je priredila i prevela Manja Hribar i ona sadrži Havelove izabrane govore iz razdoblja 1990. do 1999., među kojima je i onaj održan u Philadelphia 1994., na najveći blagdan Sjedinjenih Američkih Država 4. srpnja (pri preuzimanju Medalje slobode), po kojem je knjiga i naslovljena, iz kojega vrijedi istaknuti znakovitu rečenicu: »Živimo, naprsto, u postmodernističkom svijetu, gdje je sve moguće ali ništa više nije sigurno.«

Knjiga je promovirana u Matici hrvatskoj 14. srpnja 2000. dok su još bili svježi dojmovi s Havelova posjeta. Predgovor knjizi napisao je Vlado Gotovac koji je ustvrdio da Havel

ima jedinstvenu i tipičnu biografiju koja je »moralni prečac i sabiralište one politike koja je u svakom trenutku nepokolebljivi čuvar velikih nada i ponizno uporan praktičar njihovih malih koraka u svakodnevnom životu« te nadodao: »On je pisac-disident, jedan od onih u komunističkim zemljama koje je vlast progonila, zatvarala, likvidirala, a znaci, često i prijatelji, istomišljenici, u strahu izbjegavali. – Kriv je bio zato što je dokazivao da je sloboda za svakog čovjeka bezuvjetna pretpostavka njegove jedinstvenosti i njezinih vrijednosti«. Govori sabrani u knjizi odnose se na razne teme, od divljeg kapitalizma i mirnog razdvajanja Češke i Slovačke, uspostave demokratskog civilnog društva do povratka Češke u zajednicu europskih naroda kroz davanje odgovora na sva pitanja koja se tiču Europe i globalizacije. »Havel te obaveze – koje je u mnogim slučajevima sam sebi postavio – ispunjava onako vjerodostojno kao što je to činio kao pisac disident: prihvajući odgovornost za sijanje, premda zna da sudbina plodova nije u njegovim rukama. On i dalje s istom nadom poduzima najveće i najmanje, što je znak najviše skromnosti i jednostavnosti, veličine koju, osobito u politici, samo rijetki postižu«, napisao je Gotovac kojem je to bio jedan od posljednjih objavljenih tekstova budući da je umro 7. prosinca 2000. O odjeku knjige u hrvatskoj javnosti dovoljno je reći da se kratkim pregledom putem internetske tražilice može primijetiti pozivanje raznih autora na ovu knjigu, što svjedoči o opravdanosti njezine objave i daje osjećaj zadovoljstva svima koji su se trudili oko nje.

Hrvatsko-česko društvo organiziralo je i obilježavanje Havelovog 66. rođendana 4. listopada 2002. u sklopu Tjedna Češke u Gradskoj knjižnici u Zagrebu. Održana je tribina Književni petak na temu *Václav Havel – književnik, političar i humanist*. O

Knjiga govora Václava Havela *Sve je moguće*

Havelu su govorili češki veleposlanik Jiří Kuděla, bohemist Predrag Jirsák, novinar Vlado Bojković i književnik Branko Šömen. Tom su prigodom predstavljene i tri knjige o Havelu: češko izdanje Šömenove knjige *Baršunasti snovi (Motýlí efekt aneb sametové sny)*, knjiga Havelovih intervju s Karelom Hvižďalom *Saslušanje na daljinu* (u Jirsakovom prijevodu) te knjiga *Sve je moguće*.

Za njegov 70. rođendan 5. listopada 2006. Hrvatsko-česko društvo Havelu je poslalo čestitku, a kao dar i knjigu *Biskup Duh* Marijana Lipovca. »Želimo Vam zahvaliti na Vašem doprinosu razvoju hrvatsko-čeških odnosa i potporu našoj domovini u sudbonosnom času borbe za njenu slobodu i samostalnost«, pisalo je u čestitki. Havel je uzvratio HČD-u čestitkom za Božić i Novu godinu, osobno je potpisavši, kao i njegova supruga Dagmar.

Iduću čestitku HČD-a Havel je dobio u listopadu 2011. kad je slavio 75. rođendan. »Trajno ćemo pamtitи Vašu vjernost ideji

Čestitka Václava Havela i supruge Dagmar poslana Hrvatsko-češkom društvu za novu 2007. godinu

slobode, demokracije, ljudskih prava, mira i suradnje među narodima Europe i svijeta. U Hrvatskoj su se drame književnika Václava Havela igrale u našim kazalištima u doba kad ste bili u zatvoru, a predsjednik Václav Havel podupro je borbu Hrvatske za slobodu, nezavisnost i međunarodno priznanje i bio jedan od rijetkih svjetskih državnika koji su shvaćali što se događa u bivšoj Jugoslaviji, tko je bio agresor, a tko žrtva. Tu Vašu aktivnost, gospodine predsjedniče, trajno ćemo cijeniti. Još danas za velik dio hrvatske javnosti služite kao uzor kakav predsjednik mora biti u ispunjavanju svojih dužnosti, u odgovornosti prema svojim sugrađanima i pri promicanju svoje domovine u svijetu. Natječaj za izbor hrvatskog Havela stalno traje i vjerojatno neće nikad završiti jer ste kao jedan od glavnih likova europske povijesti kraja 20. stoljeća bili i ostali jedinstveni i neponovljivi», napisao je predsjednik HČD-a Marijan Lipovac te kao dar priložio licitarsko srce »kako bi ga stalno podsjećalo da trajno ostaje u srcima mnogih Hrvata, posebno članova Hrvatsko-češkog društva koje već 20 godina podupire prijateljstvo Hrvata i Čeha«.

Kako bi se Havelov jubilej dostoјno obilježio, Hrvatsko-češko društvo je u suradnji s češkim Veleposlanstvom 15. studenog 2011. organiziralo projekciju dokumentarnog filma *Građanin Havel* u zagrebačkom Kinu Europa. Projekciji se odazvalo nekoliko stotina osoba, članova HČD-a i Češke besede Zagreb, osoblje češkog Veleposlanstva i ostali Havelovi štovatelji. Film o svom kolegi došao je pogledati i bivši hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, dok je u ime aktualnog predsjednika Ive Josipovića nazočna bila njegova savjetnica Zrinka Vrabec Mojzeš. Film je nastao 2007. kao djelo dvojice redatelja, Pavela Kouteckog, koji je tragično preminuo 2006. i Miroslava Janečka koji je film dovršio. Filmska priča prati deset godina predsjedničkog mandata Václava Havela, od 1993. do 2003., i osim u protokolarnim situacijama prikazuje ga i u događajima iza kulisa i u neformalnim trenucima u kojima je Havel ne samo državnik, nego i čovjek od krvi i mesa, poput svakog običnog građanina.

»Gledajući ovaj film bolje ćete upoznati Havela kao predsjednika i kao građanina i shvatiti zašto smo se odlučili obilježiti njegov rođendan. Nije naime uobičajeno slaviti rođendane niti sadašnjih, a kamoli bivših predsjednika, budući da živimo u vremenu kad građani više ne trebaju znati kad je predsjedniku rođendan, za razliku od totalitarnog režima u kojem

smo živjeli do 1990. Međutim, Havel nije tek jedan od bivših europskih predsjednika – on je ugledni intelektualac, borac za ljudska i građanska prava, pobornik politike utemeljene na moralu, poštenju i istini i jedan od rijetkih moralnih autoriteta našeg doba. Ukratko – političar i državnik na kojem i Hrvati i drugi narodi zavide Česima. U Hrvatskoj ga pamtimo i po potpori koju nam je davao tijekom naše borbe za samostalnost i slobodu. Takvi ljudi ne smiju biti zaboravljeni ni kad uživaju u zasluženoj mirovini», rekao je u pozdravnom govoru predsjednik HČD-a. Češki veleposlanik Karel Kühnl zahvalio je HČD-u na inicijativi da se u Zagrebu proslavi Havelov životni jubilej. Istaknuo je da Havel ne traži da se njegovi rođendani slave, ali da ga veseli ako netko spontano organizira proslavu.

Havel je u to vrijeme već bio ozbiljno narušenog zdravlja, ali malo tko je očekivao da će zagrebačka projekcija filma *Gradjanin Havel* biti i svojevrstan oproštaj od njega. Mjesec dana kasnije, 18. prosinca, Havel je umro, a na tu ipak nenadanu vijest Hrvatsko-češko društvo je unatoč iznenađenju i predlagdanskom ugođaju odmah reagiralo. Osim pisma sućuti njegovoj supruzi Dagmar (koja se pismeno zahvalila), medijima je poslano priopćenje u kojem se podsjetilo na njegove zasluge za Hrvatsku, u kojem je među ostalim pisalo: »Hrvatska Havelovom smrću gubi jednog od svojih najvećih čeških prijatelja, čovjeka koji je dobro poznavao povijest hrvatsko-čeških veza, zalažući se za njihov svekoliki razvoj u novim okolnostima kad su i Hrvatska i Češka stekle slobodu i samostalnost«. HČD je s Češkom besedom Zagreb organizirao komemoraciju koja se održala 22. prosinca u Češkom domu. Marijan Lipovac je podsjetio na dotadašnje veze Havela i HČD-a te najavio skoro davanje prijedloga da jedna zagrebačka ulica dobije ime Václava Havela kojeg je kao osobu usporedio s Tomášom Masarykom te nadodao: »Česi su još za Havelova života znali reći da je on preveliki predsjednik za tako mali narod, međutim, Česi su s Havelom, kao i prethodno s Masarykom, dokazali da su mali samo brojčano, ali da su u duhovnom i kulturnom smislu doista velik narod. Havel naime nije

pao s neba, nego je svojim rođenjem i odgojem bio duboko ukorijenjen u češku povijest, kulturu, tradiciju, mentalitet, ukratko u češki duh i u svojoj je osobi uspio utjeloviti one najbolje osobine koje se pripisuju Česima i postati reprezentativni primjerak svoje domovine i naroda u Europi i svijetu.« Na komemoraciji su govorili i predsjednik Češke besede Zagreb Juraj Bahnik i zamjenik češkog veleposlanika Josef Zrzavecký. Vrlo emotivno o svojim susretima s Havelom i njegovom suprugom Dagmar govorio je prvi predsjednik HČD-a i prvi hrvatski veleposlanik u Pragu Zlatko Stahuljak. Na svoje susrete s Havelom podsjetila je i Lukrecija Vrnoga, savjetnica u Klubu nacionalnih manjina u Saboru, koja je pročitala ulomke iz njegovih telefonskih intervjuja Karelju Hviždalu, dok su članovi Dramske sekcije ČBZ-a pročitali dijelove iz Havelove drame *Vrtna svečanost*.

Komemoracija za Václava Havela u Češkom domu u Zagrebu

U Hrvatsko-češkom društvu ozbiljno su shvatili obećanje i u jesen 2015. pronađena je pogodna, još neimenovana ulica u Gradskoj četvrti Podsused-Vrapče gdje se već nalazi nekoliko ulica nazvanih po istaknutim svjetskim osobama koje su se dokazale upravo svojim humanizmom, mirotvorstvom i poticanjem drugih pozitivnih ljudskih vrijednosti – Ulica Mahatme Gandhija, Ulica Henrija Dunanta, Ulica Majke Terezije i Don Boskova ulica. Na istom području nalazi se i nekoliko ulica nazvanih po stranim državama i gradovima – Aleja grada Bolonje, Argentinska ulica, Brazilska ulica, Čileanska ulica, Meksika ulica, Peruanska ulica i Španjolska ulica te Trg grada Passignano Sul Trasimeno. Tu je i Ulica Pabla Nerude, nazvana po istakнутом čileanskom pjesniku i nobelovcu (koji je za svoj pseudonim uzeo prezime češkog pjesnika Jana Nerude) te javne površine nazvane po dvojici istaknutih Čeha koji su djelovali u Hrvatskoj – Ulica Vinka Dvoržaka, Humlova ulica i Humlove stube, kao i ulica hrvatske književnica češkog porijekla Jagode Truhelke. U HČD-u je zaključeno da bi se ulica s imenom češkog predsjednika i književnika Václava Havela skladno uklopila u taj tematski kontekst te ga smisleno nadogradila. Prijedlog je i službeno poslan Odboru za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine Grada Zagreba koji je o tome raspravlja 21. prosinca 2015. Nažalost, za predloženu ulicu je ustanovljeno da se nalazi na privatnom zemljištu i da se stoga ne radi o javnoj površini koja bi se mogla službeno imenovati. Ipak, Havelovo ime uneseno je u fond imena po kojima će se imenovati zagrebačke ulice.

»Václav Havel bio je čovjek koji je svoj narod oslobodio komunističkog totalitarizma, poveo ga putem slobode i demokracije i u svijetu bio prepoznat i priznat kao jedan od rijetkih moralnih autoriteta, kao češki, europski i svjetski velikan, kao što je to bio i njegov uzor, prvi predsjednik Čehoslovačke Tomáš Masaryk, čija ulica se nalazi u središtu Zagreba od 1930. Masaryk je svoju ulicu u Zagrebu dobio u povodu svog 80. rođendana i stoga bi odluka o imenovanju Ulice Václava Havela u povodu 80. godišnjice njegova rođenja bila snažna simbolička poruka o povezanosti dvojice najznačajnijih i najpopularnijih čeških predsjednika i njihovom ugledu u Hrvatskoj i Zagrebu, gradu čija povijest počinje upravo s jednim Čehom, prvim zagrebačkim biskupom Duhom. Imajući na umu višestoljetnu tradiciju dobrih i prijateljskih hrvatsko-čeških odnosa koji su uzajamno oplemenjivali i obogaćivali oba naroda, smatramo da i Grad Zagreb kao hrvatska, europska i svjetska metropola zasluguje imati Ulicu Václava Havela. Prihvatanje našeg prijedloga bilo bi pozitivno primljeno u Češkoj, a bio bi to i korak naprijed u naporima da Zagreb i Prag i službeno postanu gradovi-prijatelji«, pisalo je u prijedlogu HČD-a u kojem su izneseni i podaci o Havelovim zaslugama kao češkog predsjednika i njegovim vezama s Hrvatskom.

Iako mu za 80. rođendan nije moglo podariti ulicu, Hrvatsko-češko društvo Havelov je nedoživljeni jubilej obilježilo na originalan način koji je privukao pažnju Zagrepčana te hrvatskih i čeških medija. Uoči rođendana, 4. listopada 2016. navečer, na vodenom zidu fontane pored Nacionalne i sveučilišne knjižnice bio je projiciran Havelov lik, zahvaljujući gradonačelniku Milanu Bandiću koji je ideju HČD-a oduševljeno prihvatio.

Proslavu Havelovog 80. rođendana Hrvatsko-češko društvo je organiziralo zajedno s Češkom besedom Zagreb 9. studenog 2016. u prepunoj dvorani Češkog doma. Bila je to prilika za rekapitulaciju svih dosadašnjih akcija HČD-a usmjerenih na popularizaciju Havela te podsjećanje na kontakte s njim. Marijan Lipovac je govorio o Havelovom političkom djelovanju i pojedinim razloge zbog kojih je Havel toliko popularan istaknuvši

Lik Václava Havela projiciran na fontani u Zagrebu 2016., uoči Havelovog 80. rođendana

da je to prije svega zbog toga što je, vođena njime, Česka doživjela temeljitu preobrazbu i postala napredna i uspješna zemљa. Time se pokazalo da državnici poput Havela, koji politici pristupaju sa srcem i inzistiraju na moralnim načelima, mogu biti uspješni i služiti kao primjer i uzor. O Havelovom književnom radu govorio je Matija Ivačić s Katedre za češki jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, usredotočivši se na njegove drame pisane u duhu teatra apsurda, ukazavši na to da se Havel u njima bavi pojedincem i njegovim moralnim integritetom u sukobu s komunističkim sustavom, zbog čega je teško odvojiti Havela književnika od Havela kao borca za slobodu i demokraciju. Odlomke iz Havelovih djela interpretirali su članovi Literarne sekcije Češke besede Zagreb i učenici Češke dopunske škole u Zagrebu. Na svoje susrete s Havelom, još od vremena Baršunaste revolucije, podsjetio je češki veleposlanik Vladimír Zavázal istaknuvši velik ugled koji je Havel uživao u svijetu gdje je Česka postala poznata upravo po njemu. Prikazani su i isječci iz filma *Građanin Havel* i snimke pjesama *Havlíčku Havle* Jaroslava Hutke i *Pane prezidente* Jaromíra Nohavice u prijevodu Mate Pejića.

Iščekujući hoće li Zagreb doista dobiti Havelovu ulicu Hrvatsko-českom društvu ostaju lijepе uspomene na velikog pisca, filozofa, žrtvu totalitarnog režima i čovjeka koji ga je uspio intelektualnom upornošću simbolički dokinuti, uspomene na njegovo državničko umijeće i na ostvarenu bliskost iz osobnih susreta ili dopisivanja, uspomene koje ostaju zabilježene ne samo u povijesti Društva već i u široj hrvatskoj javnosti.

Proslava 80. rođendana Václava Havela u Češkom domu u Zagrebu

Marija i Stjepan Radić – simboli hrvatsko-češkog prijateljstva

Medju brojnim hrvatskim velikanimi koji su svojim životom i djelovanjem bili povezani s Češkom i Česima najistaknutiji je svakako Stjepan Radić. Jedan od najvećih i najpopularnijih hrvatskih političara na kraju 19. i početkom 20. stoljeća bio je najznačajniji promicatelj hrvatsko-čeških veza, koji je u Hrvatskoj popularizirao češki jezik i češku kulturu, pisao češke gramatike i rječnike te zagovarao političku suradnju Hrvata i Čeha kako bi se zajedno izborili za ravnopravan položaj u Austro-Ugarskoj. Radić je idealizirao Čehu kao najnapredniji i najkulturniji slavenski narod te do danas ostao među najvećim prijateljima i simpatizerima koje su Česi ikada imali na hrvatskim prostorima. Rijetko je tko ulagao toliku energiju i entuzijazam u populariziranje Čeha i Češke među Hrvatima kao što je to on činio, iako te simpatije nisu uvijek bile uzvraćene s češke strane, posebno kad je u pitanju bila politika.

Radić je u Pragu studirao pravo od 1893. do 1894., a iste godine upoznao je mladu učiteljicu Mariju Dvořákovou s kojom se vjenčao 1898. Marija Radić je prihvatala Hrvatsku kao svoju domovinu i svom suprugu bila najbliža i najvjernija suradnica u njegovom političkom i prosvjetnom radu. Već je 1896. Radić u Zagrebu sastavio i izdao *Slovnici i čitanku češkoga jezika* te *Rječnik češkoga jezika za Hrvate*. Ta su djela doživjela svoje drugo, prerađeno i dopunjeno izdanje 1902. pod naslovom *Češko-hrvatska slovnica s čitankom i s češko-hrvatskim diferencijalnim rječnikom*, a treće izdanje 1911. pod naslovom *Češka vježbenica za srednje i njima slične škole*. Dugo godina su to bili jedini priručnici za učenje češkog jezika u Hrvatskoj. Kako bi Čehi potaknuto da nauče hrvatski, Radić je 1906. izdao djelo *Jak se Čech brzo nauči chorvatsky*, koje je u dopunjeno i prerađenom izdanju objavljeno 1911. Radi boljeg upoznavanja hrvatske javnosti s češkom poviješću i sadašnjosti, njenim kulturnim, političkim i gospodarskim životom, 1910. je objavio knjigu *Češki narod na početku XX. stoljeća*, a 1912. i rad *Unutrašnje ili društveno uređenje češkoga naroda*.

Radić je sa suprugom živio u Pragu od 1899. do 1900., djelujući kao novinar i publicist. Pisao je za

Marija i Stjepan Radić s kćerkom Milicom u Pragu 1900.

Predavanje Hrvoja Matković o Stjepanu Radiću 1994.

Tomášom Masarykom, kasnije prvim predsjednikom Čehoslovačke, od kojeg je preuzeo ideju da u politici treba praktično djelovati kako bi se stvari promijenile nabolje, posebno u gospodarstvu, kulturi i prosvjeti, što je kasnije primijenio u svom radu među hrvatskim seljaštvom. Radić se 1918. i 1919., među ostalim, zalagao za stvaranje koridora koji bi kroz današnje Gradišće spojio Hrvatsku i tadašnju Čehoslovačku.

Hrvatsko-češko društvo svojim djelovanjem na neki način nastavlja rad Stjepana Radića na popularizaciji hrvatsko-čeških odnosa i Češke u Hrvatskoj, te je stoga doprinijelo očuvanju uspomene na njega, a velik je doprinos dalo i popularizaciji Marije Radić u hrvatskoj javnosti.

Kad se 1994. obilježavala stota godišnjica Radićeva odlaska na studij u Prag, HČD je 27. siječnja u Gradskoj knjižnici u Zagrebu organizirao predavanje povjesničara Hrvoja Matkovića *Stjepan Radić i Prag*. O temi su govorili i književni povjesničar Dubravko Jelčić te Radićevi unuci Stjepan Radić mlađi i Marija Radić, dok su u glazbenom dijelu programa nastupili Vice Vukov, Stjepan Mihaljinec i Václav Bureš.

Povodom 80. godišnjice smrti Stjepana Radića, HČD je zajedno s Češkom besedom Zagreb organizirao predavanje Marijana Lipovca o Radićevim vezama s Česima (Češki dom, 19. studenog 2008.). Tom je prigodom o svojoj baki Mariji Radić govorio Stjepan Radić mlađi.

Na istom mjestu 15. lipnja 2011. proslavljena je i 140. godišnjica Radićeva rođenja. Marijan Lipovac govorio je o ljubavi i braku Marije i Stjepana Radića, dok je sjećanja na svoju baku iznijela Maja Maričić koja je s

češke novine na češkom jeziku, kojeg je odlično poznavao, pa ga je najstarije češko književno društvo *Svatobor* priznalo za češkog književnika. Na češkom je napisao i svoje autobiografske zapise koji su bili zagubljeni, a pronašao ih je Dušan Karpatský i preveo na hrvatski pa su tiskani 1985. u knjizi *Praški zapisi* objavljenoj u Zagrebu. U Pragu je Radić na češkom napisao i izdao nekoliko knjiga, a prijateljevao je i sa sveučilišnim profesorom

Obilježavanje 80. godišnjice smrti Stjepana Radića u Češkom domu u Zagrebu. Slijeva: Stjepan Radić mlađi, Marijan Lipovac i Jarmila Kozak Marinković

Marijom Radić provela posljedne godine života. Tom su prigodom pročitana pisma koja je Stjepan Radić slao svojoj budućoj supruzi, kao i odlomci iz njegovih književnih djela pisanih na češkom.

U međuvremenu je HČD pokrenuo i akciju postavljanja spomen-ploče u Pragu na mjestu njihova vjenčanja. No valjalo je najprije otkriti u kojoj crkvi su Radići sklopili brak, što je nakon poduze potrage u jesen 2010. uspjelo Franji Vondračeku. Riječ je o crkvi svetog Norberta u praškom predjelu Střešovice koja se nazivala i Na Andělce (prema ranijoj crkvi Svetе Marije Andeoske), kako u svojim sjećanjima piše i Marija Radić. Crkvom i mjesnom župom upravljaju svećenici iz reda premonstrata koji su pristali u predvorju crkve postaviti spomen-ploču u čast Marije i Stjepana Radića, a HČD-u je uspjelo pronaći i sponzore za izradu mramorne ploče s češkim natpisom koji je sastavio Dušan Karpatský: »U ovoj se crkvi 23. 9. 1898. hrvatski političar i prijatelj Čeha Stjepan Radić oženio češkom učiteljicom Marijom Dvořákovou. Podižu Hrvatski sabor i Hrvatsko-češko društvo Zagreb, 2011.« HČD-u je, naime, uspjelo dobiti i pokroviteljstvo Hrvatskog sabora nad tom akcijom, pa je za službenog posjeta Pragu njegov tadašnji predsjednik Luka Bebić i otkrio ploču. Svečanost otkrivanja spomen-ploče u crkvi svetog Norberta dogodila se upravo na 113. godišnjicu vjenčanja Marije i Stjepana Radića, 23. rujna 2011. Tim je povodom Hrvatsko-češko društvo organiziralo putovanje autobusom za svoje članove i druge Radićeve štovatelje, među kojima su bili njegova unuka Maja Maričić te predstavnici Matice Hrvatske – Franjo Husinec, član Suda časti i supruga Renata Husinec, predsjednica Matičina ogranka iz Križevaca, grada kojem je Marija Radić bila počasna građanka.

Praška je svečanost bila zaista posebna. Najprije je u čast Radićevih služena misa zadušnica koju je predvodio zagrebački isusovac Stjepan Kušan u koncelebraciji s župnikom Wolfgangom Horákem i opatom premonstratskog samostana na Strachovu Michaelem Pojezdnim. Uz članove Hrvatsko-češkog društva, nazočni su bili i domaći vjernici, kao i nekoliko Hrvata koji su se tih dana zatekli u Pragu. Uz Luku Bebića, u saborskom

Spomen-ploča na
mjestu vjenčanja
Marije i Stjepana
Radića u Pragu

Misa za Mariju i Stjepana Radića u crkvi sv. Norberta u Pragu

izaslanstvu bili su i zastupnica češke i slovačke manjine Zdenka Čuhnil, zastupnik HSS-a Boris Klemenić, a bili su tu i hrvatski i češki veleposlanici, Frane Krnić i Karel Kühnl, rektor zagrebačkog sveučilišta Alekса Bjeliš, ali i Dušan Karpatský. Češki Parlament predstavljao je zastupnik Zastupničkog doma Tomáš Úlehla i to je bio prvi slučaj da predstavnik češke države odaje počast najvećem prijatelju kojeg su Česi ikad imali među Hrvatima. Misa je služena hrvatski i

češki, a župni zbor je pjevao pjesme *Tisíckrát pozdravujeme tebe* i *K nebesům se orla vzletem*, koje Hrvati znaju pod nazivima *Zdravo djevo i Do nebesa nek se ori*. Pater Kušan je u svojoj propovijedi spomenuo Mariju i Stjepana Radića kao uzorne supružnike, a posebno je istaknuo Radićevo zalaganje za poštivanje vrijednosti obitelji kao temelja svakog društva i naroda. »Neka nam Gospodin pomogne da kao dva naroda, češki i hrvatski, budemo solidarni, da jedni drugima otvaramo oči prema onome što je vrijedno«, zaključio je svoju propovijed.

Nakon mise je uslijedila svečanost otkrivanja spomen-ploče. Uvodno je govorio predsjednik Hrvatsko-češkog društva Marijan Lipovac koji je podsjetio da je Luka Bebić još 1971., kad se diljem Hrvatske slavila stota godišnjica Radićeva rođenja, u svom rođnom Metkoviću, kao njegov gradonačelnik, otkrio Radićevo poprsje. Bilo je to 5. prosinca 1971., četiri dana nakon sloma Hrvatskog proljeća u Karađorđevu, a svečanosti je u ime vodstva Matice Hrvatske bio nazočan Franjo Tuđman, kasnije prvi hrvatski predsjednik. Lipovac je kazao da se Marija i Stjepan Radić otkrivanjem spomen-ploče njima u čast simbolički ponovno vraćaju u Prag, u kojem su zajedno posljednji put boravili nedugo prije Radićeve smrti 1928. »U Hrvatskoj nije bilo javne osobe koja je bolje poznavala i više voljela i cijenila češki narod, njegovu povijest, sadašnjost i kulturu, a posebno jezik kao što je bio Stjepan Radić. Neka se naši političari ne uvrijede, ali možemo li danas zamisliti nekog istaknutog hrvatskog političara koji uz svjetske jezike pozna i jezik jednog malog naroda i na njemu piše književna i publicistička djela, koji se uz svoj politički rad bavi pisanjem rječnika, gramatika i čitanki kako bi potaknuo Hrvate da poput njega nauče taj jezik? Mislim da teško možemo naći sličan primjer i nekad i danas. Zato je pojava Stjepana Radića i njegov rad na popularizaciji Češke u Hrvatskoj toliko jedinstven, a mi u Hrvatsko-češkom društvu svojim aktivnostima u ovih 20 godina na neki smo način baštinici upravo tog dijela bogate i plodne Radićeve djelatnosti. Stjepan Radić je ovdje u Pragu kratko vrijeme studirao i politički sazrijevao, među ostalim i pod utjecajem Tomáša Masaryka, ali uz Češku i njen glavni grad trajno ga je vezala njegova supruga Marie Dvořáková, nama u Hrvatskoj poznatijsa kao Marija Radić, inače daljnja rođakinja slavnog skladatelja Antonína Dvořáka. Kao što je Masaryk svoju srodnu dušu našao u jednoj Amerikanki, tako je i Radić ženu svog

života prepoznao u jednoj Čehinji, ne umanjujući time ni na koji način svoje hrvatstvo. Otkako se dvoje mladih prvi put susrelo na izletu u dvorac Karlštejn u srpnju 1894., pa sve do Radićeve smrti 8. kolovoza 1928. trajala je ljubav i brak koji sve do danas na najbolji način simboliziraju hrvatsko-češko prijateljstvo. Radić je kao češki zet marljivo radio na promoviranju Češke u Hrvatskoj, a Marija je Hrvatsku prihvatala kao svoju novu domovinu i pomagala suprugu u njegovom političkom radu kojem je cilj bio ostvariti slobodnu Hrvatsku. U tom hrvatsko-češkom duhu odgajali su i svoje četvero djece, koje je Marija Radić naučila govoriti češki, jednako kao i svoje unuke. Bez potpore svoje supruge Radić ne bi postao niti toliki prijatelj Čeha niti vodeći hrvatski političar, obzirom na golemu potporu koju mu je davala u njegovom djelovanju», kazao je Lipovac. Za Mariju Radić je ustvrdio da je bila hrabra i odlučna žena već samim time što je unatoč otporu obitelji nastavila voljeti siromašnog buntovnika iz Hrvatske. »Nije ju pokolebalo niti Radićovo pismo poslano uoči vjenčanja u kojem joj kaže: Ne zovem te na plandovanje i na branje ruža – vodim te u tešku, ali časnu i jedino čovjeka dostoјnu – borbu: na rad i na prijegor. Marija Radić vjerno je slijedila nauk svoga muža i za njegova života i nakon njegove smrti, kad se hrabro odupirala svim trima diktaturama koje su u 20. stoljeću vladale Hrvatima – srpskoj kraljevskoj diktaturi, ustaškoj i komunističkoj. Primjerice, odbila je mirovinu koju joj je ponudio kralj Aleksandar s porukom da ne želi mirovinu od ubojice svoga muža«, dodao je Lipovac, zaželivši da crkva sv. Norberta postane nova praška znamenitost za posjetitelje iz Hrvatske i za »naše češke prijatelje«. Da će to tako i biti potvrđio je predstavnik češkog Parlamenta Tomáš Úlehla koji je biranim riječima govorio o Radiću. »Stjepan Radić je bio borac za pravdu i slobodu i to danas moramo cijeniti. Njegovo djelo nam je uzor u radu kako moramo zajednički unaprijedivati našu suradnju i kako moramo jedni drugima pomoći. Dolazit ću ovamo i dovoditi ću i svoju polugodišnju kćerkicu i pokazati joj da je ovo mjesto koje simbolizira da se ljudi jedni prema drugima moraju ponašati solidarno i prijateljski«, rekao je Úlehla.

Otkrivanje spomen-ploče Stjepana Radića u Pragu.
Slijeva: Tomáš Úlehla, Luka Bebić, Marijan Lipovac i Maja Maričić

Sudionici svečanosti otkrivanja spomen-ploče Stjepana Radića ispred crkve sv. Norberta

Luka Bebić podsjetio se otkrivanja Radićeva poprsja u Metkoviću prije 40 godina, »u ona olovna vremena«, i istaknuo da je tada Radić nazvao velikim sinom hrvatskog naroda. Za Radića je kazao da je bio vizionar koji je uz ostalo gradio prijateljstvo češkog i hrvatskog naroda. »Svoj politički program formirao je na povijesnoj veličini svog hrvatskog naroda ali je isto tako slavio i promicao slavu češkog naroda, njegovu povijest, sadašnjost i njegovu zajedničku budućnost s Hrvatskom. Radić je često putovao u Češku, nadahnjivao se češkim idejama o slobodi i samostalnosti, poznavao je prvog češkog predsjednika Tomáša Masaryka i od njega je mnoge stvari naučio i pretočio u hrvatsku nacionalnu politiku. Na tradicijama koje sežu duboko u našu zajedničku povijest, još od devetog stoljeća, danas u suvremeno doba gajimo prijateljske dobre odnose s Češkom kojoj zahvaljujem što je cijelo vrijeme podupirala hrvatski putu NATO i EU. Nadamo se da ćemo u zajedničkoj europskoj kući sačuvati našu povijest, kulturu, našu pismenost, naše kršćanske tradicije koje nećemo izgubiti nego unaprijediti.« Podsjetio je da je današnja Hrvatska utemeljena i na učenju Stjepana Radića, na njegovom mirotvorstvu, na njegovoj borbi za samostalnost. »On je položio svoj život boreći se za te ideale i nije nikada u tome posustajao. Dakle, velik je njegov doprinos suvremenoj hrvatskoj državi, jer su mnoge misli Stjepana Radića ušle u hrvatski ustav i temelj su hrvatske državnosti. Iako je suvremena Hrvatska seljačka stranka naslijedila nauk Stjepana Radića, i u programima ostalih državotvornih stranaka postoji nešto što je utemeljeno još za vrijeme Radića i što je on provodio i prinosio kroz svoje političko djelovanje i svoju političku

borbu. Zato je djelo i nauk Stjepana Radića kolektivna svojina i naslijede cijelokupnog hrvatskog naroda pretočeno u suvremenu politiku, u naš ustav. On je otvorio prostor za bolju budućnost koju je sanjao ali nikad nije dosanjao zato što je poginuo za prava svoga naroda, za slobodu, za ono u što je vjerovao, za prosperitet svoga naroda. Zahvalujem vama svima koji ste počastili ovaj dan svojom nazočnošću, odali dužno poštovanje Mariji Dvořákovoj Radić i Stjepanu Radiću i neka na tim dobrim odnosima i ljubavi koja je postojala gradimo i našu zajedničku budućnost», zaključio je Bebić, koji je zatim sa zastupnikom Ūlehlokom otkrio spomen-ploču koja je postala nova praška znamenitost za turiste iz Hrvatske.

Počast Mariji i Stjepanu Radiću kao simbolima hrvatsko-českog prijateljstva Hrvatsko-česko društvo iskazalo je i time što je njihovim imenima nazvalo svoju nagradu koja se od 2012. dodjeljuje za životno djelo, zbog iznimnih zasluga za razvoj hrvatsko-českih odnosa u cjelini koje se očituju u višegodišnjem radu i prepoznatljivim rezultatima trajne vrijednosti i od šireg društvenog interesa. Nagradu su u razdoblju od 2012. do 2016. dobili Zlatko Stahuljak, Dušan Karpatský i Vlado Milunić.

Budući da je Marija Radić nezasluženo ostala u suprugovoј sjeni, namjera HČD-a je bila da se ta istaknuta Čehinja, bez koje Stjepan Radić ne bi postao vodeći hrvatski političar svoga doba, spasi od zaborava i uvrsti među najistaknutije žene iz hrvatske povijesti. Stoga se došlo na ideju da se spomen-pločom označi zgrada u Mihanovićevu ulici u Zagrebu gdje je Marija Radić provela posljedne godine života i umrla. HČD se s tim u vezi 2013. obratio Organizaciji žena HSS-a »Hrvatsko srce«, koja također radi

Spomen-ploča
Marije Radić, rad
akademskog kipara
Stjepana Divkovića

Svečanost otkrivanja spomen-ploče Marije Radić u Zagrebu. Na slici: Marijana Petir, Milan Bandić, Branko Hrg, Marija Ledinski Anić, Neda Prpić Gamiršek, Marijan Lipovac i Marina Kolaković

na popularizaciji djela svoje prve predsjednice, a u oživotvorenju ove akcije naročito se angažirala potpredsjednica HSS-a Marijana Petir. Projekt je podržao i Grad Zagreb koji je, o svom trošku, izradio brončanu spomen-ploču s natpisom: »U ovoj kući živjela je i umrla Marija Radić, hrvatska političarka, supruga i najbliža suradnica Stjepana Radića, prva predsjednica Organizacije žena Hrvatske seljačke stranke »Hrvatsko srce«, rođena u Pragu kao Marie Dvořáková.« Ploča je rad akademskog kipara Stjepana Divkovića i djelatnika Ijevaonice umjetnina Ujević. Svečanost otkrivanja ploče održana je 8. ožujka 2014., na Dan žena, u godini u kojoj se obilježavala 140. godišnjica rođenja i 60. godišnjica smrti Marije Radić. »Ovo je najmanja gesta i znak pažnje koji smo mogli napraviti za ovu ženu. Njena Slavenska knjižara, njena hrvatsko-češka duga prijateljstva bit će upisana zlatnim slovima u povijest Grada Zagreba i Republike Hrvatske. Hvala Hrvatsko-češkom društvu i HSS-u što su organizirali postavljanje ove spomen-ploče na čast i ponos Grada Zagreba i naših čeških prijatelja«, kazao je na svečanosti zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, podsjetivši na zalaganje Marije Radić za ravnopravnost žena i opće pravo glasa. Predsjednik HSS-a, Branko Hrg, tom je prigodom rekao da nema boljeg načina proslaviti Dan žena nego otkriti ploču ženi koja je bila prosvjetiteljica hrvatskog naroda, borac za prava žena, vjerna supruga i pratiteljica svog supruga, političara, jednog od najsvjetlijih imena hrvatske povijesti. Predsjednik HČD-a Marijan Lipovac kazao je da Marija Radić i nakon dolaska u Hrvatsku nije prestala biti Čehinja te je i u kolektivno pamćenje hrvatskog naroda ušla po češkom obliku svog imena, kao Marženka. »Ona je umrla u

ovojo zgradi s pogledom na Botanički vrt koji je tek jedno u nizu djela koje su Zagrebu podarili Česi. Mnogima od njih Zagreb se odužio imenovanjem ulica ili podizanjem spomenika i ploča, ali do sada nijedna Čehinja nije imala svoje spomen-obilježje. Stoga je ova današnja svečanost korak naprijed u vrednovanju brojnih žena koje su ostale u sjeni svojih muževa«, istaknuo je Lipovac koji je kazao i da brak Marije i Stjepana Radića na najbolji način simbolizira hrvatsko-

češko prijateljstvo. »Ljubav i brak Marije i Stjepana Radića prošli su mnoga iskušenja i teške trenutke, ali nikad nisu došli u pitanje, kao što je uostalom slučaj i s prijateljstvom Hrvata i Čeha koje se razvijalo kroz stoljeća i odoljelo nepovoljnim povijesnim okolnostima. Stoga neka nas sve koji smo pobornici prijateljstva Hrvata i Čeha trajno nadahnjuje životni primjer Marije i Stjepana Radića«, zaključio je. Na svečanosti je bio i češki veleposlanik Martin Košatka, kao i potomci Marije i Stjepana Radića, a u glazbenom dijelu programa nastupio je KUD Mihovil Krušlin koji je otpjevao hrvatsku himnu i svečane pjesme HSS-a i »Hrvatskog srca« te zbor Češke besede Zagreb *Bohemia* koji je na kraju svečanosti otpjevao češku pjesmu *Ach, synku, synku*. Zatim je u središnjici HSS-a održana svečana akademija na kojoj su o životu i radu Marije Radić govorili Marijan Lipovac i povjesničarka Suzana Leček, a nazočnima su se obratile i potpredsjednica HSS-a Marijana Petir i predsjednica »Hrvatskog srca« Marija Ledinski Anić. Iduće godine Marija Radić je, na prijedlog »Hrvatskog srca«, dobila i svoju ulicu u Zagrebu, u naselju Špansko. Time je na simboličkoj razini i službeno primljena u red hrvatskih velikana kojima se odaje javna počast.

Preostalo je popularizirati Stjepana Radića u češkoj javnosti, pa je stoga Hrvatsko-češko društvo pokrenulo inicijativu da se jednoj ulici u Pragu dade Radićevo ime.

Ploča s imenom Ulice Marije Radić u Zagrebu

Ulica Marije
Radić u Zagrebu

Vladimir Prelog na praškom »Kemijskom nebu«

Među hrvatskim velikanimi koji su se školovali u Pragu posebno se izdvaja kemičar Vladimir Prelog (Sarajevo, 1906. – Zürich, 1998.), ne samo zbog toga što se radi o dobitniku Nobelove nagrade za kemiju 1975., nego i stoga što je jedan od rijetkih hrvatskih praških studenata koji je ondje proveo cijelokupno fakultetsko školovanje, doktorirao te započeo znanstvenu karijeru.

Prelog je na studij kemije, započet u Pragu 1924. na Kemijsko-inženjerskom odjelu Češke visoke tehničke škole, prema želji svog oca povjesničara umjetnosti Milana Preloga (1879.–1931.), također nekadašnjeg praškog studenta, pristigao nakon školovanja u Zagrebu i Osijeku. Diplomirao je 1928., a već 1929. doktorirao kod profesora Emila Votočeka, te se zaposlio u malom laboratoriju za proizvodnju finih kemikalija Dřiza. Uz svoj redovni posao počeo se baviti znanstvenim radom pod vodstvom svog mentora Votočeka i Rudolfa Lukeša s kojima je objavio niz radova iz područja organske sintetske kemije i kemije prirodnih spojeva.

Tijekom boravka u Pragu Prelog se 1933. oženio Čehinjom Kamilom Vitkovom s kojom je 1949. dobio sina Jana. U Hrvatsku se vratio 1935. kad je primljen na Tehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, najprije kao docent, a zatim je bio izvanredni profesor organske kemije. Na poziv nobelovca Lavoslava Ružičke 1941. je otišao u Zürich, na Saveznu tehničku školu (ETH) gdje je djelovao sve do smrti. Njegovo je zagrebačko razdoblje obilježeno suradnjom s tvornicom Kaštel (kasnije Pliva) uz čiju je pomoć uređen fakultetski Zavod za organsku kemiju, a u tvornici izgrađen istraživački laboratorij koji se poslije

Vladimir Prelog sa suprugom Kamilom

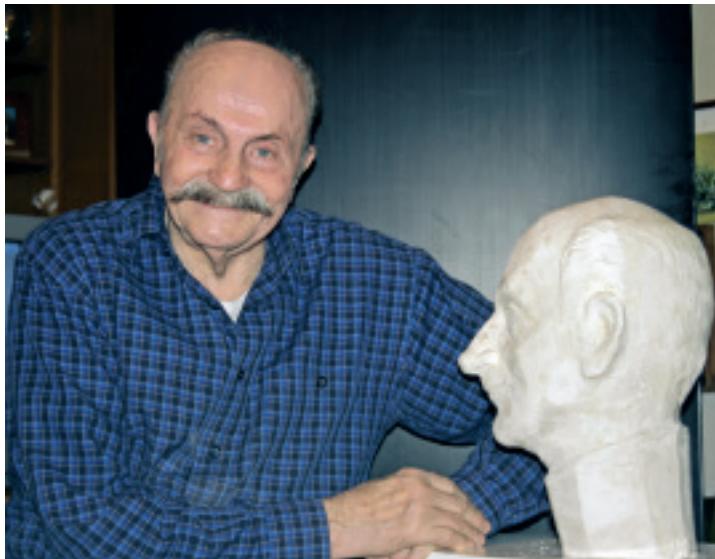
razvio u Plivin istraživački institut. Premda izvan domovine, Prelog je održavao intenzivne veze s hrvatskim znanstvenicima, pa je bio i potpisnik *Apela za mir u Hrvatskoj* iz 1991. kojeg je potpisalo više od 100 dobitnika Nobelove nagrade. Na poticaj Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti posmrtni ostaci Vladimira Preloga preneseni su u Zagreb 2001. i pokopani u grobnici HAZU na Mirogoju.

S obzirom na Prelogove veze s Češkom, Hrvatsko-češko društvo je 2006., kad se

slavila stota godišnjica njegova rođenja, namjeravalo potaknuti i češke znanstvene i akademske krugove da se pridruže proslavi. Tajnik HČD-a Marijan Lipovac obratio se u veljači 2006. Visokoj kemijsko-tehnološkoj školi (VŠCHT) i podsjetio na predstojeći jubilej te predložio održavanje prigodnog predavanja, izložbe ili postavljanje spomen-ploče na mjestu gdje je Prelog živio. Nakon nekog vremena stigao je odgovor da bi Škola na svog jedinog studenta koji je dobio Nobelovu nagradu htjela podsjetiti člankom u časopisu *Adamantan* koji se distribuira školama i fakultetima te su zamolili podrobnije podatke o Prelogu te fotografije iz njegova života. Nakon što su im traženi podaci poslani, u *Adamantanu* je objavljen članak o Prelogu. Činilo se da će to biti sve, međutim, nakon što je privremeni neuspjeh doživjela inicijativa HČD-a da se u Pragu postavi spomen-ploča u čast Nikole Tesle, HČD i hrvatsko Veleposlanstvo odlučili su se jače angažirati oko ideje da svoje spomen-obilježje dobije Prelog, budući da su u VŠCHT bili zainteresirani u svom prostoru postaviti Prelogovo poprsje. Uslijedila je potraga za mogućim autorom i za sponzorima koji bi dali potrebna sredstva. Najprije se računalo s osječkim kiparom Marijanom Sušcem koji je izradio Prelogovo poprsje u Osijeku, otkriveno početkom 2007., te je bio voljan napraviti repliku za Prag, makar i umanjenju. Problem su međutim bile financije. HČD se prijavio na natječaj Podravke od koje nije stigao odgovor. Međutim, početkom 2008., Prelog je dobio svoje poprsje (točnije, portret glave) u Zagrebu, u zgradи Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije, a izradio ga je član HČD-a Ivica Antolčić. On je oduševljeno prihvatio postavljanje istog poprsja u Pragu, no kako je izradu tog poprsja financirao Fakultet, valjalo je pribaviti i njegovu suglasnost. Zahvaljujući velikom razumijevanju, posebice prema Prelogu i autoru Antolčiću, Fakultet kojem je tada dekan bio Antun Glasnović dao je traženu suglasnost. To je ujedno značilo pristupačnu cijenu izrade spomenika za koju je sredstva HČD-u odobrilo Ministarstvo kulture, zahvaljujući susretljivosti ministra Bože Biškupića i njegove pomoćnice Nine Obuljen. Preostalo je jedino pričekati da u VŠCHT-u odluče gdje bi točno poprsje bilo postavljeno, a odlivenu je

Ivo Sanader i Josef Koubek nakon otkrivanja poprsja Vladimira Preloga u Pragu

Ivica Antolčić s gipsanim modelom svog poprsja Vladimira Preloga

brončanu Prelogovu glavu u Prag u svibnju 2008. otpremio tadašnji hrvatski veleposlanik Marijan Ramuščak osobno.

Svečanost otkrivanja spomenika bila je planirana za lipanj 2008., no zbog tehničkih problema odgođena je za rujan, a zatim za kraj godine, budući da je vodstvo VŠCHT-a odlučilo dostoјno uređiti prostor na kojem bi bista bila trajno smještena, o čemu je bio konzultiran HČD i autor Antolčić. Čekanje se pokazalo dobrom jer interijer na polukatu stubišta zgrade VŠCHT-a danas oduševljava svakog posjetitelja. Na zidu iza Prelogova poprsja postavljenog na granitnom postolju (s natpisom Vlado Prelog) postavljena je golema slika Jindřicha Jetela pod nazivom *Kemijsko nebo*. Ona svojim plavo-bijelim bojama doista dočarava nebo prošarano oblacima, no to nebo u skladu sa svojim imenom ima kemijski pečat, točnije, pečat Vladimira Preloga – nekoliko strukturnih formula organskih spojeva kojima se naš nobelovac bavio. U nastanku *Kemijskog neba* svojim stručnim savjetima sudjelovali su profesori VŠCHT-a Jiří Svoboda i Pavel Novák. Na *Kemijskom nebu* postavljena je i pozlaćena ploča na hrvatskom i češkom jeziku koja podsjeća da je hrvatski kemičar i nobelovac Prelog nekada bio student VŠCHT-a koji u njegovu čast podiže poprsje zajedno s Hrvatsko-českim društvom i hrvatskim Veleposlanstvom u Češkoj. Umjesto Prelogova imena, na ploču je urezan faksimil njegova potpisa.

Uređenje interijera VŠCHT-a možda bi se odužilo unedogled da u HČD-u nisu doznali da se za prosinac 2008. planira posjet hrvatskog premijera Ive Sanadera Pragu. HČD je obavijestio premijerov kabinet da se uskoro planira postavljanje Prelogova poprsja i da bi bilo prikladno da ga upravo premijer osobno otkrije, što je prihvaćeno i uvršteno u program Sanaderova posjeta. Dugo očekivana svečanost dogodila se 6. prosinca 2008. kad su Sanader i rektor VŠCHT-a Josef Koubek zajednički otkrili Prelogovo spomen-obilježje (prvobitni plan je bio da će poprsje otkriti i češki premijer Mirek Topolánek). Nazočni su bili i ministar kulture Božo Biškupić, predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora Mario Zubović, premijerov savjetnik za vanjsku politiku Davor Ivo Stier, hrvatski

veleposlanik Marijan Ramušćak i direktor predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Pragu Antun Plenković. HČD je povodom zaključenja svoje značajne akcije organizirao putovanje autobusom, kojim je uz tajnika HČD-a Marijana Lipovca i desetak članova doputovao i dekan zagrebačkog Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Antun Glasnović s dvoje kolega profesora te Prelogov nećak Nenad Prelog sa suprugom. Vođa puta bio je iskusni vodič Franjo Vondraček koji je na svečanosti bio i prevodio.

Premijer Sanader u svom je govoru podsjetio na stoljetne hrvatsko-češke veze, posebno na djelovanje hrvatskih glagoljaša u Pragu, na veze Fausta Vrančića i češkog leksikografa Petera Lodereckera i na Hrvate koji su studirali u Pragu, poput Augusta Šenoe i Stjepana Radića. Preloga je nazvao velikanom hrvatske, češke, europske i svjetske znanosti te nezaobilaznim imenom u povijesti hrvatsko-čeških odnosa. »Zahvaljujući ljudima poput Preloga, odnosi Hrvatske i Češke razvili su se u istinsko prijateljstvo. Život hrvatskog nobelovca s praškog Sveučilišta koji je sam sebe nazivao građaninom Europe može poslužiti kao podsjetnik za bolje shvaćanje europske prošlosti i putokaz su za shvaćanje europske budućnosti. Ova je bista, koju danas otkrivamo, znak našeg poštovanja prema Vladimиру Prelogu; ali je istodobno i podsjetnik dubokih veza koje obilježavaju našu prošlost, te hrvatske i češke težnje za izgradnjom europske budućnosti«, rekao je Sanader, čestitavši HČD-u na inicijativi za taj važan događaj.

Članovi HČD-a s poprsjem Vladimira Preloga na godišnjoj skupštini 2008.

Svečanost otkrivanja poprsja Vladimira Preloga u Pragu. Slijeva: Božo Biškupić, Davor Ivo Stier, Mario Zubović, Ivo Sanader, Franjo Vondraček i Marijan Lipovac

I Marijan Lipovac je istaknuo intenzivnost hrvatsko-čeških veza te kazao da je podizanje Prelogova poprsja u Pragu prava prilika za podsjećanje na njih. Spomenuo je utemeljitelja hrvatske kemijske Čeha Gustava Janečka, rođenog prije 160 godina, i prvog hrvatskog dobitnika Nobelove nagrade kemičara Lavoslava Ružičku koji je bio češkog porijekla. Među hrvatskim studentima u Pragu naveo je Prelogova oca Milana Preloga, koji je doktorirao sa samo 22 godine, a sjetio se i Prelogove supruge, Pražanke Kamile Vítkove, koja je umrla u svibnju 2008. u 98. godini. Istaknuo je da su uz Preloga češki zetovi bili i banovi Nikola Šubić Zrinski i Josip Jelačić te Stjepan Radić. »Osim osobe Vladimira Preloga, na bogatstvo hrvatsko-čeških odnosa podsjeća nas i ovo njegovo poprsje. Njegov autor Ivica Antolčić, član Hrvatsko-češkog društva, bio je učenik kipara Vojte Braniša, koji je krajem 19. stoljeća kao dječak došao iz Češke u Hrvatsku i dugo godina vodio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu«, rekao je Lipovac. Svoja sjećanja na Preloga iznio je profesor VŠCHT-a Ivan Stibor, koji je ispričao nekoliko anegdota i podsjetio na Prelogove posjete svom nekadašnjem fakultetu, s kojim je sve do smrti održavao veze.

Praški domaćini i njihovi zagrebački gosti zadržali su se još nekoliko sati u ugodnom druženju uz hrvatske specijalitete i vino, a čelni ljudi VŠCHT-a i FKIT-a stigli su održati i službeni sastanak na kojem su dogovorili buduću suradnju.

Brončani Vladimir Prelog i njegovo *Kemijsko nebo* i danas stoe na polukatu Visoke kemijsko-tehnološke škole dočekujući studente i profesore svjedočeći o jednoj od važnih i plodonosnih epizoda iz povijesti hrvatsko-čeških veza, onoj na polju znanosti i znanja.

Andrija Mohorovičić u praškom Klementinumu – spomenik kakav nema ni Zagreb

Iz povijesti i zemljopisa znamo da se po znamenitim osobama, osim ulica i trgova, nazivaju i gradovi, države, otoci, jezera, mora, zaljevi, tjesnaci, pa čak i kontinenti. No podatak, koji zvuči doista nevjerljivo, jest da od svih dijelova planeta Zemlje nazvanih po nekom čovjeku onaj najveći nosi ime jednog Hrvata. Riječ je o meteorologu, seizmologu i geofizičaru Andriji Mohorovičiću, čije ime nosi *Mohorovičićev diskontinuitet* (skraćeno Moho) – ploha smještena između Zemljine kore i gornjeg plića, površine čak 505 milijuna četvornih kilometara (za usporedbu: površina Sjeverne i Južne Amerike, nazvane po talijanskom istraživaču Amerigu Vespucciju, iznosi tek 42,5 milijuna kilometara). Mohorovičićev ime nosi i jedan krater na Mjesecu, doduše na strani nevidljivoj sa Zemlje.

Andrija Mohorovičić (1857.–1936.) je nakon studija matematike i fizike u Pragu radio kao gimnazijalni profesor u Zagrebu i Osijeku, a potom kao profesor u Nautičkoj školi u Bakru. Od 1892. bio je upravitelj meteorološkog opservatorija u Zagrebu, koji je preuzeo nadzor i upravu nad svim meteorološkim postajama u tadašnjoj Banskoj Hrvatskoj. Doktorirao je 1893. u Zagrebu te 1898. postao pravi (redoviti) član HAZU (tadašnje JAZU), a od 1910. izvanredni sveučilišni profesor.

Spomen-ploča Andriji Mohorovičiću u Pragu

Svoj najveći doprinos znanosti Mohorovičić je ostvario 1910. obrazloženjem zakonitosti širenja potresnih valova, a u sklopu toga otkrićem plohe diskontinuiteta u Zemljinoj kori. Do tog je rezultata došao istraživanjem potresa u Pokuplju, 39 kilometara jugoistočno od Zagreba, te je na osnovi seizmografskih zapisa prvi utvrđio postojanje Zemljine kore i jednoznačno odredio njezinu debljinu. Mnogobrojna kasnija istraživanja potvrdila su opstojnost granične plohe između Zemljine kore i njezina plašta, ali i to da debljina kore, tj. dubina diskontinuiteta, nije posvuda jednak – najdublja je podno planinskih lanaca, a najplića ispod oceanskog dna. To je najveće znanstveno otkriće u potpunosti ostvareno u Hrvatskoj. Naime, za razliku od najistaknutijih hrvatskih znanstvenika poput Ruđera Boškovića, Nikole Tesle, Lavoslava Ružičke i Vladimira Preloga koji su karijeru ostvarili izvan domovine, Mohorovičić je djelovao isključivo u Hrvatskoj. No kako je studirao na Filozofskom fakultetu Karlovog sveučilišta u Pragu, upisao se u plejadu znamenitih Hrvata, praških studenata, a time je došao i u fokus interesa Hrvatsko-českog društva.

Nakon važnog događaja, postavljanja poprsja Vladimira Preloga u Pragu 2008., što je bio značajan uspjeh HČD-a, vijest o tome proširila se hrvatskim znanstvenim krugovima. Budući da se 2010. navršavala stota godišnjica Mohorovičićeva otkrića, u rujnu 2009. HČD-u se obratila pročelnica Geofizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Davorka Herak s idejom da bi se tim povodom Mohorovičiću postavila spomen-ploča u Pragu, te je zamolila za pomoć u ostvarivanju kontakata s češkim geofizičarima. U Društvu je ideja, naravno, bila prihvaćena te je poslan dopis voditelju katedre za geofiziku Matematičko-fizičkog fakulteta Ctiradu Matyski, s prijedlogom da se ploča postavi na njihovoj zgradi u praškom Novom městu. I on i njegove kolege seismolozi bili su oduševljeni tom nakanom, no umjesto zgrade svog fakulteta predložio je da se ploča postavi na mjestu gdje je Mohorovičić pohađao studij – u Klementinumu, u središtu Praga, danas sjedištu Nacionalne knjižnice Češke Republike, obrazlažući da bi time ploča i eventualno poprsje bili dostupni brojnim turistima. Trebalo se, dakle, obratiti Nacionalnoj knjižnici iz koje su također brzo došle dobre vijesti, jer je ideja o Mohorovičićevom spomen-obilježju svesrdno prihvaćena. Preostalo je izraditi nacrt ploče, odabratи njenu točnu lokaciju, pribaviti dozvole i naravno prikupiti novac. Zbog obnove Klementinuma postavljanje ploče nije se moglo realizirati tijekom 2010., već je odgođeno za proljeće 2011., da bi na koncu svečanost otkrivanja bila održana 22. rujna 2011. HČD je u međuvremenu iz praških arhiva uspio dobiti podatke o Mohorovičiću kao studentu: u knjige je upisan pod njemačkim imenom Andreas, studirao je u Pragu od zimskog semestra 1875./76. do ljetnog semestra 1878., kao mjesto rođenja navedeno je Volosko u Istri, narodnost hrvatska, ime oca Andrija (također u obliku Andreas), a kao adresu *Postgasse 28* i zatim *Lindgasse 12*.

Spomen-ploču je izradio češki kipar Martin Zet, a na njoj je i Mohorovičićev portret sa stiliziranim ocrtom Moho sloja. Tekst na ploči napisan na hrvatskom i češkom glasi: »Andrija Mohorovičić (1857.–1936.), hrvatski geofizičar koji je 1910. otkrio graničnu ploču između Zemljine kore i gornjeg plašta, studirao je ovdje u Klementinumu na Karlovom sveučilištu u Pragu od 1875. do 1878. O stotoj obljetnici otkrića ploču postavljaju Sveučilište u Zagrebu, Državni hidrometeorološki zavod, Hrvatski geološki institut, Nacionalna knjižnica Češke Republike i Hrvatsko-česko društvo.«

Predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić otkriva spomen-ploču Andriji Mohorovičiću u Pragu

Ploču su zajednički otkrili predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić, rektor Sveučilišta u Zagrebu Aleksa Bjeliš, direktor Slavenske knjižnice (odjela Nacionalne knjižnice) Lukáš Babka i prorektor Karlova sveučilišta u Pragu Jan Skrha. »Danas je dan koji obilježava dugu i plodnu suradnju između Hrvatske i Češke. Prag je dugo godina bio znanstvena i sveučilišna prijestolnica hrvatskog naroda. Mnoge ideje u 20. stoljeću na jug su stigle upravo iz Praga, iz Češke«, rekao je Luka Bebić, dok je Jan Skrha za Mohorovičića kazao: »Ponosni smo što je bio ovdje i što je i na nama dio zasluga«.

I članovi Hrvatsko-češkog društva, predvođeni predsjednikom Marijanom Lipovcem, prisustvovali su otkrivanju ploče u Mohorovičićevu čast, budući da su tog dana doputovali u Prag na otkrivanje spomen-ploče na mjestu vjenčanja Marije i Stjepana Radića, što se zbilo dan kasnije, a s njima je doputovao i ravnatelj Zavoda za geologiju Hrvatskog geološkog instituta Ivan Hećimović. Na svečanosti je bila i veća skupina hrvatskih meteoroologa na čelu s ravnateljem Državnog hidrometeorološkog zavoda Ivanom Čačićem.

Spomen-obilježje Andrije Mohorovičića postavljeno je na pomno izabranom lokalitetu unutar baroknog kompleksa Klementinuma, u atriju Kapele zrcala u kojoj se održavaju koncerti klasične glazbe. Svakodnevno pored njega prolaze mnogi turisti, tako da se radi o najvidljivijem hrvatskom spomeniku u Pragu čiji značaj je još i veći ako se zna da Zagreb još uvijek nema spomenik ovom znanstvenom velikantu, premda je svojim otkrićem pronio slavu Zagreba i Hrvatske diljem svijeta.

Ban Josip Jelačić i banica Sofija spojili Zaprešić i Napajedlu

O osobama povijesnoga značaja, bilo domaćim ili stranim, najčešće učimo, znamo i pamtimo samo nekoliko šturih podataka. Bez svake sumnje je tako i kad je riječ o hrvatskom banu Josipu Jelačiću (1801.–1859.) čija je privatnost uglavnom ostala obavijena izmaglicom davnih vremena. Njome se pozabavilo Hrvatsko-česko društvo na čiju je inicijativu Jelačiću 2013. postavljena spomen-ploča u Češkoj, u mjestu Napajedli u Zlínskom kraju u jugoistočnom dijelu Moravske gdje je 23. srpnja 1850. sklopio brak s groficom Sofijom Stockau.

Ploča se nalazi na pročelju dvorca koji je nekada pripadao obitelji Stockau, a postavljena je nakon višegodišnjih napora Franje Vondračeka u potrazi za sponzorima koji bi financirali njenu izradu te rada na animiranju češke strane da prihvati njeno postavljanje. To je ujedno prvo spomen-obilježje u Jelačićevu čast podignuto izvan Hrvatske, ako se ne računa ono na njegovoj rodnoj kući u Petrovaradinu koji je u vrijeme banova rođenja bio dio Hrvatske (sam je Jelačić 1848. na svom ustoličenju za bana rekao da je ponosan što ga je hrvatska majka rodila u hrvatskoj domovini).

Taj je projekt ostvaren uz sudjelovanje Hrvatsko-českog društva, Grada Zaprešića, Zagrebačke županije, Češke besede Zagrebačke županije i Matice hrvatske Zaprešić, a njihova su imena i uklesana na mramornoj ploči s češkim tekstom koju je izradio akademski kipar iz Zaprešića Dragutin Grgas-Beli. Na prigodnoj svečanosti 16. ožujka 2013. ploču su otkrili gradonačelnik Zaprešića Željko Turk i hrvatski veleposlanik u Češkoj Frane Krnić.

Napajedla leži na rijeci Moravi i za češke je pojmove malo mjesto od oko 8000 stanovnika, a nepoznata je u Hrvatskoj gdje je rijetki poznavatelji Jelačićeva života znaju pod njemačkim imenom Napajedl koji se redovito navodi u literaturi. Dvorac obitelji Stockau, građen od 1764. do 1769. u stilu kasnog francuskog baroka, od mjesne je tvornice Fatra 2008. kupila obitelj Gajdošík te ga počela uredjivati kao ekskluzivni hotel namijenjen društvenim događanjima, ali i pravom duševnom i tjelesnom odmoru s 13 soba, bez televizora i minibara, koje nose imena po raznim »životnim aspektima« kao što su: odvažnost, vitalnost, mudrost, ravnoteža, nježnost ili radost. Osim velikog parka,

Gradonačelnik Zaprešića Željko Turk i hrvatski veleposlanik Frane Krnić otkrivanju spomen-ploču bana Josipa Jelačića u Napajedli

Svečanost potpisivanja protokola o suradnji Zaprešića i Napajedle

pored dvorca se od 1886. nalazi i ergela za uzgoj engleskih konja punokrvnjaka. Posljednji vlasnik dvorca prije uspostave komunističke diktature u Češkoj 1948. bila je obitelj Baťa.

Zanimljivo, u Napajedli isprva nisu niti znali da je njihovo mjesto imalo važnu ulogu u životu jednog od najvećih hrvatskih velikana, tako da je to »otkriće« tek naknadno pogodovalo suradnji i dobrom raspoloženju, premda svjedoči o tome koliko se Hrvati i Česi, unatoč višestoljetnim vezama i bliskosti, još uvijek nedovoljno poznaju.

Na svečanost u Napajedlu uputilo se visoko izaslanstvo Zagrebačke županije i Grada Zaprešića u kojem su bili predsjednik Županijske skupštine Zagrebačke županije Damir Mikuljan, potpredsjednica Marija Ledinski Anić, županijski vijećnici Miroslav Ivoš i Željka Šabarić, dok su Zaprešić predstavljali gradonačelnik Željko Turk, pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti Sandra Sabol Valenčak, pročelnica Upravnog odjela za graditeljstvo, zaštitu okoliša, stambene i komunalne poslove Marina Jaman, viša stručna suradnica za obrazovanje, kulturu i tehničku kulturu Gordana Valerija Funda, ravnatelj Srednje škole »Ban Josip Jelačić« Alan Labus te Dragutin Grgas-Beli u ime mjesnog ogranka Matice hrvatske. U izaslanstvu su bili i predsjednik Češke besede Zagrebačke županije i predstavnik češke manjine u Zagrebačkoj županiji Franjo Vondraček i predsjednik Hrvatsko-češkog društva Marijan Lipovac. Bilo je to najbrojnije hrvatsko izaslanstvo koje je posjetilo Napajedlu od 1850., kada je hrvatski ban Jelačić na vjenčanje došao u pratinji stotinjak osoba, među njima i tada još mladog đakovačkog biskupa Josipa Jurja Strossmayera, svoje braće Đure i Antuna Jelačića, dvorskih savjetnika Metela Ožegovića i Hermana Bužana te baruna Franje Kulmera.

Goste iz zagrebačkog prstena u Napajedli je te 2013. dočekala gradonačelnica Irena Brabcová sa suradnicima te je u gradskoj vijećnici s gradonačelnikom Turkom potpisala protokol o suradnji dvaju gradova vezanoj za konkretne aktivnosti usmjerenе na razvoj međusobne suradnje u području turizma, obrazovanja, kulture i prekograničnih projek-

kata. »Naše zemlje povezuje puno toga. Tisuće naših ljudi odlazi na Jadran, a hrvatski junak i ban spaja Napajedlu sa Zaprešićem ljubavlju i brakom sa Sofijom Stockau i to je temelj za našu suradnju«, kazala je Brabcová, dok je njen zaprešički kolega Turk kao komparativne prednosti Zaprešića istaknuo činjenicu da grad ima najviše mладог i obrazovanog stanovništva u Zagrebačkoj županiji. Ustvrdio je da će ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Zaprešić i Zagrebačka županija biti još bliži s Napajedlom i Zlinskim krajem. Svojoj kolegici Turk je darovao umanjenu repliku Jelačićeva spomenika sa središnjeg trga u Zagrebu i sliku zaprešičkih Novih dvora u kojima je Jelačić zajedno sa suprugom živio svoje posljedne dane.

»Politički odnosi naših dviju država doista su izvanredni i puni dobrih sadržaja, ali ako su ti odnosi dobri samo na vrhu, ali ne i na nižim razinama, onda su ti odnosi sterilni. Zato sam sretan što imamo odličnu suradnju u niz gradova. Najmanje 20 čeških gradova ima partnerske sporazume s gradovima u Hrvatskoj«, kazao je veleposlanik Frane Krnić. On je u Napajedli bio u pratnji hrvatskog počasnog konzula Ive Nešpora, koji iz konzulata u Brnu pokriva i Zlinski kraj, te je na poseban način zahvalio Hrvatsko-češkom društvu za inicijativu postavljanja spomen-ploče, kao i Franji Vondračeku koji se u praktičnom smislu najviše angažirao oko realizacije te zamisli.

O životu bana Jelačića i njegovoj važnosti za hrvatsku povijest domaćinima je govorio Franjo Vondraček, istaknuvši banovu ulogu u revolucionarnim zbivanjima 1848. kada je uz ostalo ukinuo kmetstvo, raspisao prve izbore za Hrvatski sabor i na čelu hrvatske vojske oružano se borio za očuvanje hrvatske državnosti i samobitnosti od mađarskih pretenzija. Jelačić je tada blisko surađivao s češkim političkim vođama kojima je nakon poraza revolucije u Pragu pružio utočište u Hrvatskoj.

Damir Mikuljan je kazao da narod koji zaboravlja svoju prošlost nema budućnosti ni samopoštovanja te je onda upitno i njegovo poštovanje prošlosti i kulture drugih naroda. Podsjetio je na važnost Čeha za razvoj Hrvatske, kao i na ulogu koju Jelačić ima u hrvatskoj povijesti, o kojoj najbolje govori stih iz pjesme *Ustani bane* »Nema Hrvata, nema junaka kao što je bio Jelačić ban«: »Mislim da je ban danas ustao jer da nije ne bismo bili ovdje na ovoj svečanosti.«

Prije otkrivanja spomen-ploče nazočnima se obratila i vlasnica dvorca Eva Gajdošík govoreći o nakani da se njegova povijest iskoristi u turističkoj ponudi. »Ova svečanost je samo dio planova da se dvorcu vrati dio njegove povijesti. Voljela bih kad bi Hrvati putovali k nama kao što i mi rado putujemo u Hrvatsku na more«, dodala je.

Dvorac u Napajedli

Marijan Lipovac je podsjetio na činjenicu da je dvorac u Napajedli mjesto najveće radosti, ali i najveće žalosti Sofije i Josipa Jelačića. Naime, osim toga što su se ondje vjenčali, tu im je 1856. umrla kći jedinica Anica. »To nas podsjeća da je prijateljstvo Hrvata i Čeha bilo jednakom intenzivno i u dobru i u zlu«, dodao je, spomenuvši da su u proteklih šest godina zaslugom Hrvatsko-češkog društva u Češkoj, i to u Pragu, postavljena još četiri spomen-obilježja hrvatskim velikanim – Nikoli Tesli, Vladimиру Prelogu, Andriji Mohorovičiću i Stjepanu Radiću. Podsjetio je i na to, da od 1935. spomen ploču u Češkoj ima, na svojoj rođnoj kući u moravskom gradu Litovelu, jedna od ikona hrvatskoga glumišta Marija Ružička Strozzi. Vezano pak na bana Jelačića, tom je prigodom upotpunio predodžbu o prošlim vremenima napomenama da iz Češke, iz grada Jabloneca, potječe autor najpoznatijeg Jelačićevog portreta, slikar Ivan Zasche, kojem je 1. siječnja 2013. bila 150. godišnjica smrti, a da je u Mohelnicama rođen Dragutin Weingärtner, autor slike *Hrvatski sabor 1848.* s poznatim prikazom Jelačićeva lika.

Za sjećanje na Jelačićevu svadbu, ispod spomen-ploče, ravnatelj muzeja u Napajedli Ivan Bergmann je položio buket cvijeća kakav se u Moravskoj tradicionalno koristi na vjenčanjima.

Gosti iz Hrvatske razgledali su unutrašnjost dvorca, među ostalim i kapelicu u kojoj je Jelačić sklopio brak te dvoranu u kojoj se održala svadbena svečanost. Eva Gajdošik nazočnima je pokazala i sliku mlade Sofije Jelačić, koju joj je poklonila jedna stanovnica Napajedle, a za koju se donedavno nije znalo koga predstavlja.

U ime Matice hrvatske Zaprešić Dragutin Grgas-Beli obećao je pomoći u nalaženju detaljnijih podataka o događaju koji je spojio dva grada, a kako suradnja Zaprešića i Napajedle ne bi ostala tek na netom otkrivenoj spomen-ploči dogovorena je suradnja umjetnika iz Napajedle s Udrugom likovnih stvaralaca Zaprešića koja u svibnju, povodom godišnjice Jelačićeve smrti, tradicionalno održava međunarodnu izložbu minijatura u nekadašnjoj vršilnici, danas galerijskom prostoru Novih dvora. Najavljen je i poziv umjetnicima iz Napajedle na smotru domaćih umjetnika povodom Dana grada Zaprešića koji se slavi 16. listopada, na Jelačićev rođendan, a Zaprešićani su pokazali interes i za iskustva koje vlasnici dvorca u Napajedli imaju u njegovoj obnovi jer im mogu poslužiti u naporima za revitalizaciju Novih dvora.

Tako se na primjeru bana Jelačića i njegove supruge Sofije još jednom pokazalo da povijesni velikani nisu tek okamenjeni spomenici, nego živa baština koja može biti poticaj za korisno i dobrodošlo povezivanje prijateljskih naroda.

Spomen-ploča na dvorcu u Napajedli

Kako je Nikola Tesla ponovno povezao Zagreb i Prag

Od rujna 2014. u praškoj ulici koja nosi njegovo ime nalazi se najveći spomenik Nikoli Tesli na svijetu, ujedno i prvi podignut izvan njegove domovine Hrvatske u čijem je postavljanju važnu ulogu imala i hrvatska strana. Riječ je o neobičnom umjetničkom djelu koje pomalo nalikuje na fen, no zapravo se radi o stiliziranom prikazu električnog pražnjenja kao simbola Teslinih izuma i djelovanja. Brončani spomenik je visok 2,5 metra i dug 4 metra, a autori su mu češki kipar Stefan Milkov i arhitekt Jiří Trojan. U podnožju spomenika nalazi se i grb Grada Zagreba, koji se spominje i kao jedan od sponzora na obližnjoj dvojezičnoj češko-engleskoj ploči, zajedno s Hrvatsko-češkim društvom.

Put do postavljanja spomenika bio je dug, a sve je započelo početkom 2006. kad se u Hrvatskoj slavila 150. godišnjica rođenja Nikole Tesle. U Hrvatsko-češkom društvu tada su opazili zanimljivu činjenicu da je Tesla akademske godine 1879./1880. studirao jedan semestar filozofiju na Karlovom sveučilištu u Pragu, a 1936. postao počasni doktor Češkog visokog tehničkog učilišta. Bio je to razlog za pokretanje akcije podizanja spomenobilježja Tesli u Pragu koje bi ujedno podsjećalo da slavni izumitelj potječe iz Hrvatske, što u češkoj javnosti nije bilo dovoljno poznato.

Plan je bio relativno skroman – namjeravalo se postaviti spomen-ploču u ulici Ve Smečkách u središtu Praga gdje je Tesla kao student stanovao. U akciju se, uz suglasnost Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, uključilo i hrvatsko Veleposlan-

Izaslanstvo Hrvatsko-češkog društva uz spomenik Nikoli Tesli u Pragu

Ploča uz spomenik Nikoli Tesli u Pragu na kojoj se spominje i Hrvatsko-češko društvo

stvo u Pragu koje je započelo prikupljati potrebne dozvole. HČD je, u međuvremenu, o akciji obavijestio češko Veleposlanstvo u Hrvatskoj od kojeg je doznao da se do kraja 2006. planira posjet hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića Češkoj. Stoga je o akciji obaviješten i njegov Ured te se računalo s time da bi Mesić mogao otkriti ploču tijekom svog boravka u Pragu. Međutim, kad je hrvatsko Veleposlanstvo trebalo ishoditi potrebne suglasnosti stanara zgrade na kojoj se planiralo postaviti spomen-ploču, ispostavilo se da je dozvolu već dobila srpska udruga »Sveti Sava«. Zajedničko postavljanje ploče nije bilo moguće iz niza razloga i o tome je u listopadu 2006. obaviješten i Mesićev Ured. Od Predsjednikovog savjetnika za vanjsku politiku Tomislava Jakića HČD-u je stigao dopis u kojem se podsjećalo da je Teslin jubilej bio proslavljen nizom akcija u kojima su zajednički nastupale Hrvatska i Srbija uz poruku da bi bilo »oportuno i poželjno da spomen ploču u Pragu također zajednički postavljamo.« Nadalje, Jakić je pisao: »Nadam se da smo se, i jedni i drugi, definitivno odmakli od faze svojatanja bilo koga, a najmanje Tesle koji nikada nije negirao ni svoj srpski rod, ni hrvatsku domovinu. U vezi sa svime kontaktirao sam i Ured predsjednika Tadića, te očekujem njihov odgovor. Ne bi svakako bilo dobro da godinu koju smo obilježili zajedničkim nastupanjima u kontekstu Tesle, obilježimo nepotrebnim razilaženjem, pa i razmircama u istome kontekstu.« HČD je svojim odgovorom Jakiću pojasnio da u Pragu spomen-ploču Tesli ne namjerava podići država Srbija ili njezine službene institucije, nego udruga srpske manjine u Češkoj s kojom nije moguća suradnja te da bi predsjednik Mesić pretrpio političku štetu ukoliko bi otkrio ploču u čije je postavljanje ona uključena.

Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić polaže kamen-temeljac za spomenik Nikoli Tesli u Pragu

U studenom 2006. Mesić je bio u službenom posjetu Češkoj, a u najavi je bilo navedeno i da će tijekom boravka u Pragu, u Ulici Nikole Tesle, otkriti kamen-temeljac za budući Teslin spomenik te da se radi o zajedničkoj akciji veleposlanstava Hrvatske i Srbije. HČD je o svemu tome doznao iz medija, a tajnik HČD-a tek je od Tomislava Jakića, desetak dana kasnije, dobio usmeno pohvalu da HČD ima »copyright« na ideju za Teslin spomenik u Pragu.

Budući da je bilo jasno da je realizacija plana za postavljanje spomenika Tesli »na dugom štапу«, u HČD-u su bili sretni što je Tesla dobio barem ploču na kamenu-temeljcu na kojoj piše da je rođen u Smiljanu u Hrvatskoj. Inače, udruga »Sveti Sava« je spomen-ploču u ulici Ve Smečkách postavila tek 2011. i na njoj, na srpskom i češkom, piše da je ondje živio »srpski znanstvenik« Nikola Tesla.

Krajem 2011. Marijan Lipovac, tada već predsjednik HČD-a, na internetu je slučajno opazio da je odabrano idejno rješenje za Teslin spomenik u Pragu koji se planirao postaviti do 2013., povodom 70. godišnjice Tesline smrti. Lipovac je poslao e-mail autoru spomenika Stefanu Milkovu te ga zamolio za fotografiju nacrta spomenika kako bi se objavila u glasilu *Susreti*. Od Milkova je dobio ne samo fotografije, nego i obavijest da je postavljanje spomenika i dalje upitno jer nedostaje dio finansijskih sredstava. Naravno, odmah se rodila ideja da se sponzor potraži u Hrvatskoj te da se Teslin spomenik u Pragu postavi i uz sudjelovanje Hrvatske pa se tako akcija započeta 2006. ostvari uspješnije nego je prvotno bila zamišljena. Investitoru postavljanja spomenika, Gradskoj četvrti Prag 6, nedostajalo je još 200.000 kuna, ali se i potraga za hrvatskim sponzorom pokazala teškom. Državni dužnosnici i institucije ostali su gluhi na zamolbe, ne prepoznajući političko i promidžbeno značenje sudjelovanja Hrvatske u tom projektu. Srećom, postavljanje spomenika se nije dogodilo tijekom 2013. kada je HČD-u uspjelo zainteresirati nadležne u Gradu Zagrebu. Nakon višemjesečnog iščekivanja neizvjesnost je napokon prekinuo telefonski poziv zamjenice gradonačelnika Vesne Kusin Marijanu Lipovcu 2. siječnja 2014. kojim je službeno poručila da je Grad Zagreb odlučio pomoći akciju postavljanja Teslina spomenika u Pragu s traženim iznosom. Vijest je s oduševljenjem primljena i u Pragu 6 koji je konačno uspio zatvoriti finansijsku konstrukciju te su započele pripreme za svečanost otkrivanja spomenika. Iz Praga 6 su zamolili HČD da na svečanost pokuša dovesti nekog od političkih predstavnika koji bi otkrio spomenik i naravno, izbor je pao na gradonačelnika Milana Bandića, budući da je Grad Zagreb jedini pokazao interes za ovu akciju. U znak zahvalnosti, Prag 6 je odlučio povodom svečanost otkrivanja spomenika ugostiti izaslanstvo HČD-a u kojem su uz Marijana Lipovca bili i potpredsjednik

Svečanost otkrivanja spomenika Nikoli Tesli u Pragu

Miroslav Křepela, član Upravnog odbora Zvonimir Maštrović, članovi Željko Marković i Katarina Mišanović te ravnatelj Samostalne narodne knjižnice Gospic Milan Šarić.

Svečanost je održana 4. rujna 2014., na Dan gradske četvrti Prag 6, i protekla je u pravom hrvatsko-češkom ozračju, čemu su pridonijeli i mnogi nazočni praški Hrvati. Prisutno je bilo i izaslanstvo Poreča, grada-prijatelja Praga 6, na čelu s gradonačelnikom Edijem Štifanićem te izaslanstvo Češke besede Zagreb na čelu s predsjednikom Jurjem Bahnikom koje je tih dana poslovno boravilo u Pragu. Spomenik su otkrili gradonačelnik Bandić, hrvatska veleposlanica u Češkoj Ines Troha, veleposlanica Srbije Vera Mavrić, načelnica Gradske četvrti Prag 6 Marie Kousalíková, predsjednik Akademskog senata Češkog visokog tehničkog učilišta Vítězslav Kříha i predstavnik glavnog sponzora, Česke spořitelne, Daniel Heler.

Milan Bandić je u svom govoru kazao da je smatrao svojom moralnom dužnošću i političkom obavezom na svaki način pomoći akciju postavljanja spomenika Nikoli Tesli u Pragu, kao što je i sam Tesla 1892., tijekom posjeta Zagrebu kazao da smatra svojom

Govor gradonačelnika Milana Bandića

dužnošću da kao rođeni sin svoje zemlje pomogne gradu Zagrebu u svakom pogledu savjetom i činom. »U ovoj svečanoj prigodi iskazujem gradu Pragu i Hrvatsko-češkom društvu duboku zahvalnost što su mi dodijelili čast da nazočim otkrivanju spomenika Nikoli Tesli, izumitelju i geniju svjetskog glasa, koji se cijelog skromnoga života ponosio svojim srpskim podrijetlom i hrvatskom domovinom«, rekao je Bandić koji je održao i pravo malo predavanje o povijesti hrvatsko-čeških veza. Kazao je, naime, da i povijest Zagreba počinje jednim Čehom, prvim zagrebačkim biskupom Duhom, prije 920 godina, koliko traju i hrvatsko-češke veze, te nastavio: »Nije slučajno, jer ništa nije slučajno, da u najstrožem centru Zagreba postoji Praška ulica, a nedaleko nje i Masarykova. Te dvije češke ulice u srcu Zagreba spaja ulica koja nosi ime Nikole Tesle. Zanimljivo je također da je između dva svjetska rata prva dama Praga, supruga legendarnog gradonačelnika Karelja Baxe, bila Hrvatica Amelija Jurković iz Opatije, a u isto vrijeme prva dama Zagreba bila je Pražanka Berta Picková, supruga slavnog zagrebačkog gradonačelnika Vjekoslava Heinzela. Konačno, neformalna prva dama Hrvatske tada je također bila jedna Pražanka, Marija Dvořáková, supruga tadašnjeg hrvatskog političkog i narodnog vođe i tribuna Stjepana Radića«, nizao je Bandić povijesne podatke malo poznate i Hrvatima. Spomenuo je i da će u listopadu biti pokrovitelj proslave 140. godišnjice Češke besede Zagreb, a Čehe je pozvao da ljeti na putu prema Jadranskom moru svrate i u Zagreb, u Teslin rodni Smiljan te na Plitvička jezera.

Autor spomenika Nikoli Tesli u Pragu Stefan Milkov s ličkom kapom i rakijom koje je dobio od Hrvatsko-češkog društva

Gовор је одржан и предсједник Хрватско-чешког друштва Марјан Липовач, који је истакнуо да је споменик Николи Тесли четврто спомен-обиљежје подигнуто у протеклих шест година у Прагу, у част истакнутим хрватским студентима, на потicaj ili uz sudjelovanje Hrvatsko-чешког друштва. Lipovac је podsjetio да се управо 2014. navršава 130 година откако је Nikola Tesla из Хрватске отишао у Америку. »No Tesla nije bio само грађанин Хрватске и Америке, него прије свега грађанин svijeta, velik u svom znanstvenom geniju, ali i u svojoj ljudskoj skromnosti i jednostavnosti. U Teslinom rodnom kraju, Lici, пјева се пјесма под насловом *Junak iz Like*. У Хрватској smo s punim правом ponosni na našeg junaka iz Like koji je постао junak cijelog човјечан-

Nakon otkrivanja spomenika. Slijeva: Stefan Milkov, Marie Kousalíková, Vera Mavrić, Milan Bandić, Ines Troha, Vítězslav Kříža i Marijan Lipovac

stva. Nadam se, da će ovo impresivno djelo Stefana Milkova i Jiříja Trojana postati nova atrakcija zlatnog Praga i ujedno jedan od simbola prijateljstva između Češke i Tesline domovine Hrvatske», kazao je Lipovac koji je kiparu Stefanu Milkovu poklonio poznatu ličku kapu s kojom je autor spomenika ponosno pozirao.

Nakon svečanosti uslijedilo je druženje u hrvatskom Veleposlanstvu kamo su došli i praški Hrvati, među njima i slavni arhitekt Vlado Milunić, redatelj Lordan Zafranović, te u Hrvatskoj popularni Česi Dušan Karpatský i Karel Kühnl. Ovaj veliki dan zaključen je koncertom u samostanu Břevnov gdje je ujutro održana i svečanost dodjele počasnog građanstva Gradske četvrti Prag 6. I u tome je bilo hrvatsko-češke simbolike – biskup Duh je navodno bio redovnik upravo tog samostana, a njegov osnivač sveti Vojtjeh pripadao je Bijelim Hrvatima koji su barem dijelom preci današnjih Hrvata.

Svečanost otkrivanja Teslinog spomenika imala je zapažen medijski odjek u češkim medijima, gdje je Tesla označen kao »američki fizičar hrvatskog porijekla«, kao i u hrvatskim medijima, ali u većoj mjeri u srpskim. Nije izostao ni podatak o angažmanu Hrvatsko-češkog društva. Češki domaćini nisu krili zahvalnost prema partnerima iz Hrvatske koji su im priskočili u pomoć kako bi svjetski slavnom izumitelju Nikoli Tesli konačno postavili pravi spomenik u Pragu i to – dosad najveći na svijetu. S razlogom je i HČD ponosan na svoj prinos zahvaljujući kojem je Tesla potvrđen kao jedan od brojnih velikana koji spajaju Hrvate i Čehe.

Nikola Šubić Zrinski vratio se u Jindřichův Hradec

Jedna od manje poznatih epizoda iz povijesti hrvatsko-českikh odnosa je i ona koja se vezuje uz Nikolu Šubića Zrinskog, seže u davnu 1564., a iz nje se može naučiti mnogo o političkim i društvenim prilikama u Hrvatskoj i Češkoj prije 450 godina. Te je godine, naime, nekadašnji hrvatski ban oženio Evu iz Rožemberka, nakon što mu je tri godine ranije umrla prva supruga Katarina Frankopan.

Taj je događaj na inicijativu Hrvatsko-českog društva i osobnim zalaganjem predstavnika češke manjine u Zagrebačkoj županiji Franje Vondračeka obilježen u ožujku 2015. postavljanjem spomen-ploče u Jindřichovu Hradecu u južnoj Češkoj. Ploču je postavila Zagrebačka županija kod ulaza u kapelicu svetog Duha i to na hrvatskom jeziku, pored one ranije postavljene na češkom. Nažalost, prigodna svečanost nije održana, iako bi to bilo dobrodošlo podsjećanje na veze dviju najmoćnijih velikaških obitelji u Hrvatskoj i Češkoj – Zrinskih i Rožemberka.

Vratimo li se zbivanjima tih prošlih vremena, saznat ćemo da je u to doba Zrinski već bio čuven po junaštvu, a krunidba nadvojvode Maksimilijana za ugarskoga kralja 1563. prigoda za okupljanje plemića iz habsburških zemalja u Požunu, današnjoj Bratislavi, na kojoj se zatekao i južnočeški velikaš Vilém iz Rožemberka čija će se sestra Eva već sljedeće godine udati za Zrinskog. Sjedište obitelji Rožemberk bio je poznati grad Český Krumlov gdje je Eva i rođena 1537., ali je zbog obzira spram brata Viléma, kojem je iznenada umrla supruga, vjenčanje održano u Jindřichovu Hradecu koji je pripadao glavnom organizatoru svečanosti, kancelaru Českog kraljevstva Jáchymu iz Hradeca.

Eva iz Rožemberka u trenutku vjenčanja sa Zrinskim, rođenim oko 1508., imala je 27 godina. Eva i Nikola Šubić Zrinski u braku su bili nepune dvije godine, sve do

njegove pogibije u obrani Sigeta 7. rujna 1566. Eva Zrinski u Hrvatskoj je poznata kao lik iz opere *Nikola Šubić Zrinski* Ivana Zajca, no za razliku od opernog sadržaja, nije se nalazila u Sigetu uz svoga muža, nego u sjedištu obitelji Zrinski u Čakovcu, zajedno sa svojim sinom Ivanom rođenim 1565. Nakon pogibije supruga i oca, kojeg je naslijedio njegov sin iz prvog braka Juraj Zrinski, Eva i Ivan Zrinski neko su vrijeme živjeli na imanju Zrinskih u Eberauu u Gradišću, a 1568. preselili su se u Česku gdje su živjeli na imanjima obitelji Rožemberk. Eva Zrinski se 1578. preudala

Spomen-ploča Nikole Šubića Zrinskog u Jindřichovu Hradecu

Dvorac Jindřichův Hradec

za talijanskog plemića Paola de Gassolda i preselila u Mantovu gdje je umrla 1591., dok je Ivan Zrinski, u Češkoj poznat kao Jan Zrinský ze Serynu, postao dvorjanin na dvoru cara i kralja Rudolfa II. u Pragu i bio priznat za člana češkog plemičkog staleža. Njegov ujak Petr Vok Rožemberk nije imao djece i odgajao ga je kao nasljednika obitelji Rožemberk, međutim i Ivan Zrinski je umro bez potomstva, 24. veljače 1612., tri mjeseca nakon ujaka, što je značilo i kraj ove slavne obitelji. Ivan Zrinski pokopan je u cistercitskom samostanu u Vyšsem Brodu, nedaleko obiteljske grobnice Rožemberka gdje mu je do danas sačuvan nadgrobni spomenik s likom u viteškoj odjeći.

Nikola Šubić Zrinski obranom Sigeta stekao je europsku slavu i bio još dugo poznat u Češkoj gdje je prvo djelo o obrani Sigeta objavljeno već 1568., a drugo 1573. Obranu Sigeta je 1914. ovjekovječio i slavni češki slikar Alfons Mucha u sklopu ciklusa golemlih slika iz povijesti slavenskih naroda pod nazivom *Slavenska epopeja*. U Češkoj se proširila i pjesma *U boj, u boj!* koju je 1866. skladao Ivan Zajc te ju 1876. uklopio u operu *Nikola Šubić Zrinski*. Zajčev otac Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, rođen je u češkom Domašinu, po napuštanju vojne službe nastanio u Rijeci gdje je djelovao kao dirigent, violinist i pedagog, a tu mu se 1832. rodio sin Ivan. Tu međutim nije kraj kulturnom prožimanju – pjesmu *U boj, u boj!* češki vojnici su krajem Prvog svjetskog rata donijeli u Japan gdje je i danas popularna.

Tako je iz jednog davnog događaja, vjenčanja slavnog hrvatskog junaka Nikole Šubića Zrinskog s Evom iz Rožemberka, njegovo doba rasvijetljeno i s aspekta hrvatsko-čeških veza i zato je postavljanjem spomen-ploče valjalo upriličiti njegov simbolički povratak u Jindřichův Hradec.

Biskupa Strossmayera Pražani više ne pletu s doktorom Štrosmajerom

»Kad god čuješ u nas zdravici na slavu Hrvata, čuješ i to: Živio Strossmayer, a gdje se čuje ime Strossmayerovo, ondje se odziva i usklik: Živjeli Hrvati!«. Ovu rečenicu izgovorio je u čast svog prijatelja, čakovačkog i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera tadašnji vodeći češki političar František Ladislav Rieger na svečanosti posvete katedrale u Đakovu 1882. Niti Strossmayer tom prigodom nije študio na komplimentima, pa je o Česima izrekao ove riječi: »Pobratimski narod česki pokazao je u svojem vjekotrajnom ropstvu neslomivu silu duha; tihim, ali tim stalnjijim radom i prosvjetom odolio je neprijateljskim udarcima koji su kao grom za gromom padali na vrhunce njegove zgrade, a opet polagano, poput strašna mora, potkapali temelj narodnog opstanka. Narod je taj svojom obrazovanošću i radom zauzeo važno mjesto u monarhiji, kako u političkom, tako i u ekonomskom pravcu. Slava dakle tom narodu i ljubav kao našoj braći, kao našim prednjacima od kojih se možemo mnogo naučiti!« Tako je to bilo izgovoreno u ono vrijeme, danas pomalo arhaičnim izričajem, ali posve razumljivo i istinito.

Josip Juraj Strossmayer (1815.–1905.), biskup, političar i mecena znanosti i umjetnosti, pripada plejadi hrvatskih velikana povezanih s Češkom. Kao pogornik slavenske uzajamnosti promicao je političku i kulturnu suradnju Hrvata i Čeha, zalagao se za federalizaciju Habsburške monarhije na načelima austroslavizma te je uz poštivanje hrvatskog državnog prava tražio isto i za češko državno pravo. Uživao je veliku popularnost u Češkoj pa mu je Antonín Dvořák 1876. posvetio svoju pjesmu *Dyby byla kosa nabrošená*. Često je posjećivao Prag, a o posjetu 1874. objavio je i putopis *Put zlatnoga Praga* u kojem je češku metropolu zbog ljepote usporedio s Rimom, Firencem i Venecijom. Prag mu se odužio 1888. kada ga je izabrao počasnim građaninom, a 1925. dobio je i trg sa svojim imenom (poznat kao Štrosmajrák) u širem gradskom središtu, u predjelu Holešovice u Gradskoj četvrti Prag 7. Za razliku od stručne javnosti, u širokim češkim slojevima Strossmayer je s vremenom pao u zaborav, pa Česi njegovo prezime više vezuju uz liječnika Josefa Štrosmajera iz čuvene televizijske serije *Bolnica*.

Ploča s imenom
Strossmayerovog trga
u Pragu

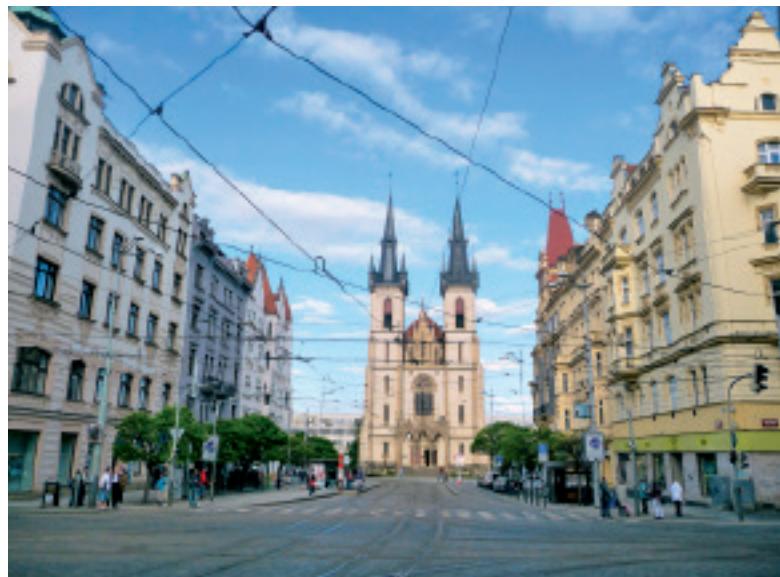

Spomen-ploča Josipa Jurja Strossmayera u Pragu

Tesli postavljenog u rujnu 2014., krenuli kontaktirati nadležne institucije u Pragu. Ideja se svidjela Gradskoj četvrti Prag 7, kao i Apostolskoj nuncijaturi te župi svetog Antuna čija neogotička župna crkva s dva tornja dominira Strossmayerovim trgom. Kao logično rješenje nametnula se ideja o postavljanju ploče na pročelju crkve, s čime se složio i mjesni župnik, međutim, to nije odobrio Zavod za zaštitu spomenika te je za novu lokaciju odabrana zelena površina desno od ulaza u crkvu. Prije početka bilo kakvih radova trebalo je osigurati finansijska sredstva o čijoj visini je i ovisilo konačno rješenje Strossmayerove ploče – hoće li biti mramorna ili metalna te hoće li se umjesto klasične ploče možda postaviti info-pult. U kolovozu 2015. HČD se javio na natječaj za financiranje projekata udruge Grada Zagreba i u studenom dobio pozitivan odgovor. Godina Strossmayerova jubileja bila se kraj u činilo se da će akcija biti ostvarena

na kraju grada čiji je scenarist Jaroslav Dietl rođenjem Zagrepčanin.

Činjenica da je Strossmayer počasni građanin Praga te ondje ima i dan danas svoj trg bio je jedan od povoda Hrvatsko-češkom društvu da pokrene inicijativu za postavljanje spomen-ploče koja bi podsjećala na njegove zasluge i na veze s Česima. Idealna prilika za to bila je 200. godišnjica Strossmayerova rođenja koja se svečano slavila 2015. Uoči tog jubileja ideju su zdušno prihvatali u hrvatskom Veleposlanstvu u Češkoj čiji diplomati su, nakon realizacije spomenika Nikoli

Strossmayerov
trg u Pragu

PRIJATELJI Inicijativa Hrvatsko-českog društva

U Pragu podignuta spomen-ploča u čast Josipa Jurja Strossmayera

ZAGREB/PRAG » Na inicijativu Hrvatsko-českog društva iz Zagreba, u Pragu je na Trgu Josipa Jurja Strossmayera postavljena spomen-ploča koja podsjeća na zasluge toga hrvatskog velikana i na njegove veze s češkim glavnim gradom. Kako je juče priopćio HAZU-u, metalna ploča veličine dimenzija postavljena je u petak na starštemeni zgradu ispod natpisa s imenom trga.

Naprijek na čelikom jesušu gasti: Josip Juraj Strossma-

yer (1815. – 1905.), biskup dakovacki i srijemski, veliki dobročinitelj hrvatskog naroda, osnivač Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i modernog Sveučilišta u Zagrebu, pobornik ekumenizma, suradnje slavenskih naroda i prijatelj Čeha, godine 1888. izabran je za počasnog građanina Praga koji mu se 1925. odužio davanjem imena ovom trgu. Povodom 200. godišnjice rođenja podižu Veleposlanstvo Republike Hrvatske, Grad Zagreb, Hr-

matsko-česko društvo i Gradska četvrt Prag 7.«

Akciju su pokrenuli Hrvatsko-česko društvo i Hrvatsko veleposlanstvo 2015. kad se obnovljalo 200. godina od Strossmayerova rođenja, a finansijsku poporu dao je Grad Zagreb. Ploču je izradio Centar za dizajn iz Zagreba prema nacrtima Vladu Milunića, hrvatskog arhitekta koji je 1956. žiri u Pragu, projektanta Kuće koja pleše, najpoznatijegrade suvremene arhitektur u Pragu. (finan-

Članak o postavljanju spomen-ploče Josipa Jurja Strossmayera u Pragu u Novom listu

u roku. Međutim, praški Zavod za zaštitu spomenika nije odobrio postavljanje ploče niti na zelenoj površini uz crkvu te se trebalo naći novu lokaciju na Strossmayerovom trgu. Veleposlanstvo je u potragu uključilo i arhitekta Vladu Milunića, autora slavne Kuće koja pleše, koji je odabrao zgradu s kućnim brojem 3, koja u prizemlju, u razini očiju, ima plitku nišu kao stvorenu za umetanje spomen-ploče, a iznad nje nalazi se i natpisna ploča s imenom trga. Milunić je napravio i idejni nacrt koji je Zavod prihvatio. Time je napokon riješeno pitanje lokacije. Preostalo je odrediti materijal i dimenzije ploče te dobiti dozvole suvlasnika zgrade.

Nakon višemjesečnih napora hrvatske veleposlanice Ines Troha i njenih suradnika Stjepanke Nenadić i Borisa Belanića, obavljen je i taj dio posla te je u ožujku 2016. HČD mogao poslati metalnu ploču u izradu Centru za dizajn iz Zagreba. Natpis na češkom jeziku glasi: »Josip Juraj Strossmayer (1815.–1905.), biskup dakovacki i srijemski, veliki dobročinitelj hrvatskog naroda, osnivač Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i modernog Sveučilišta u Zagrebu, pobornik ekumenizma, suradnje slavenskih naroda i prijatelj Čeha, godine 1888. izabran je za počasnog građanina Praga koji mu se 1925. odužio davanjem imena ovom trgu. Povodom 200. godišnjice rođenja podižu Veleposlanstvo Republike Hrvatske, Grad Zagreb, Hrvatsko-česko društvo i Gradska četvrt Prag 7.« Ploča je isporučena u Prag te je nekoliko mjeseci čekala u hrvatskom Veleposlanstvu kako bi bila montirana. Trebalo je, naime, najprije naći sponzora koji bi platio taj dio posla i tu su se na molbu Hrvatsko-českog društva odazvale dvije institucije čiji je Strossmayer osnivač, a koje se i spominju na ploči – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Sveučilište u Zagrebu. Ploča je naposljetu postavljena 14. listopada te je odmah privukla pažnju Pražana, koji napokon iz prve ruke mogu saznati da Strossmayerovo náměstí ipak ne nosi ime po fiktivnom doktoru Štrosmajeru.

Knjige Dubravka Dosegovića: kad se o Češkoj piše velikim srcem

Medu najistaknutijim članovima Hrvatsko-češkog društva koji su dali poseban doprinos popularizaciji Češke u Hrvatskoj i razvoju hrvatsko-čeških odnosa bio je Dubravko Dosegović.

Rodio se 2. lipnja 1939. u Požegi, a od 1941. je živio u Zagrebu, gdje je na Filozofskom fakultetu diplomirao engleski i ruski jezik. Bio je poliglot – govorio je češki, španjolski i djelomično japanski, a služio se i njemačkim i francuskim. Punih 36 godina radio je u Hrvatskim vodama kao prevoditelj. Bio je i dugogodišnji aktivan sportaš – bavio se judom – najprije kao natjecatelj, a zatim kao trener, sudac i sportski funkcionar.

Po majci, iz obitelji Fiala, bio je Čeh, a po ocu Hrvat, no i očeva majka bila je Čehinja iz obitelji Bervida, kći Josefa Bervide koji je 1920. bio predsjednik kratkotrajne Čehoslovačke napredne seljačke stranke, jedine političke stranke hrvatskih Čeha.

Velikim dijelom i zbog porijekla, kruna Dosegovićeve svestranosti bilo je bavljenje češkim temama o kojima je pisao i predavao, no svoje golemo znanje najradije je iznosio u opuštenim razgovorima uz svoje omiljeno češko pivo obogaćujući sugovornike svojim duhovitim i lucidnim zapažanjima. Stoga je vjerojatno bio najomiljeniji član i Hrvatsko-češkog društva i Češke besede Zagreb u kojima je obnašao visoke dužnosti potpredsjednika, člana Upravnog i Nadzornog odbora, a u Češkoj besedi je bio izabran i počasnim članom. Budući da je živio u neposrednoj blizini Češkog doma u Zagrebu, nije bilo događaja u organizaciji jedne ili druge udruge na kojem nije bilo Dosegovića. Redovito je sudjelovao i u Besedinom karnevalu, uvijek originalno maskiran, a zaštitni znak, uz bijelu kosu i bradu, bile su i njegove majice s natpisom »Praha« kojima je na zoran način svjedočio privrženost Češkoj.

Iako je od čeških tekućina najviše, dakako, volio pivo, za njegovo sustavnije bavljenje Češkom bile su presudne podivljale vode čeških rijeka, točnije velike poplave 1997. i 2002. Kao djelatnik Hrvatskih voda o tome je objavio zapažene članke u časopisu *Hrvatska vodoprivreda* gdje je već ranije objavljivao tekstove stručnog i putopisnog karaktera iz mnogih zemalja svijeta pa tako i iz Češke. Slijedili su drugi članci tematski vezani uz vode – o praškim mostovima, praškim fontanama i o Vltavi. Zbog uspjeha koje su navedeni članci imali među čitateljima,

Dubravko Dosegović u praškoj pivnici Kod Fleka 2008.

Dosegović je nakon odlaska u mirovinu napisao nove tekstove te ih je odlučio objaviti u knjizi kojoj je već bio odabrao i naslov – *Češka kroz ključanicu*. Svoju je zamisao povjerio čelnicima Hrvatsko-češkog društva, uvjeren da će mu poći za rukom pronaći izdavača koji bi osigurao distribuciju knjige širim slojevima publike. To se ipak nije dogodilo, pa je HČD spremno uskočio s obećanjem da će pokušati naći finansijska sredstva nužna za izlazak knjige, kao i pronaći nakladnika koji bi uz Društvo bio suizdavač. Za Dosegovićev se rukopis zainteresirao Zvonimir Maštrović, direktor nakladničke kuće Nova stvarnost, koji je prihvatio angažirati se na ostvarenju tog projekta te se potom i učlanio u HČD. Krajem 2008. HČD je dobio potreban novac na natječaju Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija pa je izdavanje knjige moglo ući u fazu finalizacije. Dosegović je marljivo dorađivao svoj rukopis, a češki veleposlanik Karel Kühnl zamoljen je da napiše predgovor. Plan je bio izdati i promovirati knjigu u prvoj polovici 2009. tj. u vrijeme dok je Češka predsjedala Europskom unijom, što se i ostvarilo.

Češka kroz ključanicu promovirana je u prepunom Češkom domu u Zagrebu 10. lipnja 2009. Bio je to velik dan za Hrvatsko-češko društvo, kojemu je to doduše bila već četvrta knjiga, ali prva posvećena Češkoj i njenim znamenitostima. Knjigu od 200 stranica s oko 50 fotografija u boji uredili su Zvonimir Maštrović i Marijan Lipovac. Dosegović je tim svojim djelom pokazao koliko je duboko proniknuo u mentalitet Čeha, koliko dobro pozna njihovu kulturu, humor te brojne anegdote vezane uz pojedine istaknute Čehe ili praške građevine, a kratko je to sažeо riječima u uvodu knjige u kojem je obrazložio i naslov: »Trudio sam se čitateljima predstaviti češku zemљu i njen narod koji je, usuđujem se reći, po mentalitetu nama veoma blizak, a i povijest nas je češće zbližavala nego razdvajala. Pisao sam o onom što sam uspio vidjeti i saznati; stajalo me to nekoliko pari cipela i bezbrojnih dodatnih sati provedenih u proučavanju literature. Ne zanosim se mišlu da sam time čitateljima otkrio vidike kroz širom otvorena vrata – sve skupa to više liči na pogled kroz ključanicu. Na taj način vidno je polje suženo i usredotočeno na pojedine detalje, ali se kroz ključanicu ponekad može vidjeti i nešto što se inače ne pokazuje. Nadam se, da će svaki čitatelj u ovoj knjižici naći nešto zanimljivo, a onima koji je pročitaju do kraja unaprijed zahvaljujem na strpljenju.« Pohvale knjizi iznio je i veleposlanik Kühnl u svom predgovoru: »O stranim se zemljama piše ili po narudžbi, ili srcem. Dubravko Dosegović piše srcem. Velikim srcem Hrvata koji je upoznao Češku kao malo tko drugi. Njegova knjiga, koju dobivate u ruke, nije obični putopis. To je pogled u povijest, legende i mitove Čeha. To je stručjački opis spomenika i prirode. No prije svega to je znalački pogled u dušu Češke, u duše Čeha i njihovih navika i poroka. Kad Dubravko Dosegović čitatelju približava Prag, uz svako mjesto veže neku priču ili legendu punu ljudskih sudbina. Od grada izgrađenog od starog kamenja nastaje grad stvarnih i literarnih likova. Rabin Löw, tvorac mističnog Golema, susreće se s Josefom Švejkom, kneginja Libuša prorokuje gradu slavu davno prije nego je sagrađen, a car Karlo IV. njeno proročanstvo ostvaruje. Na sve to smješi se arhitekt Vlado Milunić, jedan od najistaknutijih arhitekata modernog Praga, koji se rodio u Zagrebu. Izborom tema Dubravko Dosegović zna pobuditi čitateljevu znatiželju. A upravo je u tome njegov najveći doprinos: tko njegovu knjigu pročita, neće mu biti dovoljan pogled kroz ključanicu. Htjet će otvoriti cijela vrata.«

U prvom poglavlju pod nazivom *Vltava* Dosegović govori o najvećoj češkoj rijeci, ali i opisuje pojedine dijelove Praga kroz koje Vltava protječe, uz navođenje brojnih povijesnih

podataka i anegdota. U drugom poglavlju, *Poplava 2002. i njene posljedice*, detaljno opisuje najveću poplavu koja je zadesila Prag, uz podsjećanje na slične katastrofe iz prošlih stoljeća. Treće poglavlje, *Praške vodarne i fontane*, posvećuje praškim vodotornjevima i fontanama te njihovoj povijesti, dok u poglavlju *Praške pivnice*, ne govori samo o pivnicama u Pragu već i o popularnosti piva kod Čeha, utjecaju pivnica i piva na češku kulturu, književnost, humor i mentalitet. U poglavlju, *Legende, duhovi i sablasti staroga Praga*, zapravo, najviše govori o praškim znamenitostima i uz njih vezanim legendama, dok u poglavlju *Tragovima Karla IV.* bilježi tragove vladavine najvećeg češkog kralja u Pragu i drugim dijelovima Češke. U sedmom poglavlju, *Dobri vojnik Švejk i njegovi nasljednici*, posvećenom najpoznatijem liku češke književnosti, Švejku Jaroslava Hašeka, Dosegović iznosi tezu da je duh Hašekova romana duboko ukorijenjen u češki mentalitet, što

se posebno očituje u specifičnom smislu za humor. Kako bi to dokazao, iznosi čitav niz anegdota i viceva vezanih za pojedine događaje i osobe iz novije češke povijesti. Poglavlje *Karlovy Vary, zdravlje iz dubine zemlje*, posvetio je najpoznatijim češkim toplicama i njihovoj povijesti, dok u poglavlju, *Adršpahsko-tepličke stijene – u carstvu divova*, opisuje planine na sjeveru Češke i tamošnje prirodne ljepote. U poglavlju *Bakina dolina*, na putopisan način opisuje okolicu grada Česká Skalice, u koju je inače smještena radnja romana *Bakica Božene Němcove*, a u poglavlju *Dvorci i utvrde* predstavlja najpoznatiji češki dvorac Karlštejn i nekoliko drugih dvoraca. Dalje nastavlja *Stazama južne Moravske* i vodi čitatelje u taj tih dio Češke u kojem je do 1948. živjela hrvatska manjina, zatim u glavni grad Moravske Brno, pa u prirodnji fenomen Moravski kras te u povjesno područje oko Slavkova (nekadašnjeg Austerlitz). Dosegović knjigu zaključuje poglavljem nazvanim *Za kraj, ili možda...* gdje spominje teme o kojima nije uspio detaljnije progovoriti u knjizi, poput doprinosa Čeha razvoju hrvatskog turizma, ali i o nekim znamenitim osobama – od čeških znanstvenika, redatelja, književnika do drugih važnih osoba.

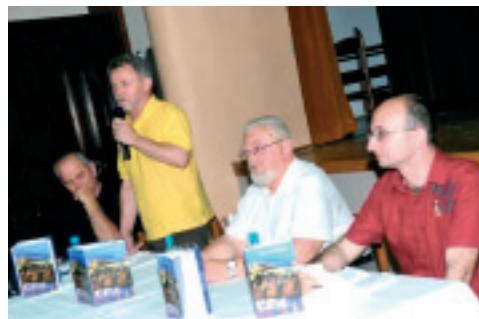
Izlazak *Češke kroz ključanicu* bio je doista velik pothvat, jer na hrvatskom jeziku naprsto nije postojala slična knjiga koja bi na pristupačan način pripovijedala o znamenitostima Češke, njenoj povijesti, kulturi i mentalitetu. Štoviše, čak su i turistički vodiči Praga mahom bili prevedeni s drugih jezika. »Hrvati i Česi su previše bliski narodi i naše veze su toliko bogate i isprepletene da zaslužujemo da jedni o drugima pišemo sami, umjesto da objavljujemo prijevode autora iz trećih zemalja«, kazao je na promociji knjige Marijan Lipovac, tadašnji tajnik HČD-a. Uz njega i autora na promociji je govo-

Naslovica knjige Češka kroz ključanicu

Na predstavljanju Češke kroz ključanicu dvorana Češkog doma u Zagrebu bila je prepuna

Predstavljanje knjige Češka kroz ključanicu u Češkom domu u Zagrebu 2009. Slijeva: Željko Žužić, Zvonimir Maštrović, Dubravko Dosegoović i Marijan Lipovac

rio i Zvonimir Maštrović, ulomke iz knjige čitao je glumac Željko Žužić, a nastupila je i folklorna skupina *Jetelíček* Češke besede Zagreb. Dosegoović je dugo nakon završetka promocije potpisivao knjige brojnim uzvanicima koji su se nastavili družiti uz češko pivo.

Knjiga *Češka kroz ključanicu* široko je distribuirana i naišla je na odličan odaziv među ljubiteljima Češke, a postala je i ispitna literatura za studente zagrebačke bohemistike.

To međutim nije bio kraj Dosegoovićeve spisateljske aktivnosti, štoviše, ona se tek zahuktala. Nakon što je HČD 2011. ponovno pokrenuo svoje glasilo *Susreti*, Dosegoović je bio jedan od najplodnijih autora zapaženih priloga. Kad je uređivao *Susrete* broj 31., objavljene u ožujku 2013., njihov urednik Marijan Lipovac bio je prisiljen skratiti jedan Dosegoovićev tekst, svjestan tog zahtjevnog zadatka, jer je doista bilo teško u Dosegoovićevim radovima naći suvišnost. »Tvoje tekstove je šteta kratiti. Nema druge, morat ćemo ti objaviti još jednu knjigu«, kazao je Lipovac. Dosegooviću je to bio razumljiv i motivirajući poticaj jer je već imao sasvim dovoljno materijala, pa je ozbiljno prionuo pripremi svoje druge knjige. Brzo joj je smislio i naslov, *Češki mozaik*, budući da je njen sadržaj trebao biti mozaičnog karaktera, za razliku od prethodne knjige koja je pretežno bila putopisna. Nova stvarnost i Zvonimir Maštrović ponovno su se prihvatali suizdavaštva, a ostvarenje je i ovog puta svojom donacijom poduprlo Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.

Češki mozaik je promoviran u zagrebačkom Češkom domu 27. svibnja 2015. U knjizi se kroz 18 poglavlja obrađuju mnoge »mozaične« teme iz češke povijesti i kulture, a govori se i o znamenitostima Češke, hrvatskoj manjini u Češkoj, hrvatsko-češkim odnosima, češkom sportu, neobičnim češkim prezimenima te glavnim češkim brendovima – staklarstvu, pivarstvu, automobilskoj i obućarskoj industriji. Dio knjige nastao je prema Dosegoovićevim člancima objavljenima u *Susretima* ili pripravljenih za njih. I tu su knjigu uredili Zvonimir Maštrović i Marijan Lipovac.

»Češka zaslužuje da ju se promovira kao uspješnu zemlju u koju se Hrvatska u puno toga može ugledati kako bi i njoj samoj bilo bolje. Sve to što radimo na neki način kockice su u velikom hrvatsko-češkom mozaiku koji slažemo već 23 godine, ali ova knjiga koja nosi naziv *Češki mozaik* je, možemo reći, jedna značajnija kocka koja će nam pomoći da cijeli mozaik bolje shvatimo i doživimo«, kazao je Lipovac koji je bio i autor predgovora.

Sadržaj knjige i neke od njenih najzanimljivijih dijelova tom je prigodom opširnije predstavio sam autor koji je u njezinom uvodu napisao: »Premda sam se u početku branio od pomisli na drugu knjigu, to se jednostavno dogodilo; čini se da je s vremenom postalo neizbjježno. Odlučio sam se za naslov *Češki mozaik*, jer se knjiga sastoji od niza međusobno nepovezanih poglavlja koja, poput kamenčića u mozaiku, sama za sebe možda i nisu bogzna što, ali posložena određenim redom čine prepoznatljivu sliku. Trudio sam se hrvatskim čitateljima što vjernije predstaviti ne samo Češku kao zemlju, nego i Čeha kao narod, s kojim imamo i više zajedničkog nego što se to obično misli, razjasniti tko su i odakle dolaze, a ujedno i razbiti neke uvriježene predrasude o njima. Nastrojao sam također upozoriti i na višestoljetne kulturne i međunacionalne odnose između Čeha i Hrvata, o kojima se općenito malo zna. Nadam se da će ova knjiga bar donekle rasvijetliti kako su se te veze razvijale, često i u veoma kompleksnim odnosima.«

Urednik Zvonimir Maštrović naglasio je da Nova stvarnost rado objavljuje knjige tematski vezane uz Češku, dok je predsjednica Češke besede Zagreb Alenka Štokić kazala da je ta udruga ponosna što je Dosegović i njihov istaknuti član i što svoja znanja o Češkoj rado prenosi drugima.

I ova Dosegovićeva knjiga postigla je veliki uspjeh postavši nezaobilazan priručnik za upoznavanje Češke i hrvatsko-čeških veza.

Naslovica knjige *Češki mozaik*

Promocija knjige
Češki mozaik u Češkom
domu u Zagrebu

Dubravko Dosegović s obitelji na promociji Češkog mozaika

dobar čovjek i dobri duh obje udruge. »Rijetko se rađaju osobe poput Tebe kojima je ljubav prema Češkoj i njena popularizacija više od razonode. Pokazao si nam kako se voleći Češku i promičući hrvatsko-češko prijateljstvo bez suvišne galame iskazuje hrvatsko domoljublje. Zato s pravom možemo reći da si bio najbolji Čeh među nama Hrvatima. Bio si jedan od onih koji o hrvatsko-češkom prijateljstvu nije samo pripovijedao, nego ga je i živio, u skladu sa svojim korijenima, odgojem i cjelokupnom osobnošću. Družeći se s Tobom bolje smo upoznali i još više zavoljeli Češku. Bliži su nam postali češki gradovi, dvorci, češki velikani poput Karla IV., od Tebe smo naučili kako je nastala legenda o Čehu, Lehu i Mehu, kako se gradio Karlov most, kako su Česi Japance naučili hrvatsku pjesmu *U boj u boj*. Otkrio si nam da su Česi izradili najveći srednjovjekovni rukopis i da su Franju Josipa nazivali Stari Procházka, naučio si nas razlikovati pivo *desetku* i pivo *dvanaesticu*, a o Jaroslavu Hašeku i Švejklu kao prava hodajuća enciklopedija znao si više od mnogih Čeha i bohemista. Švejkovski duh kakav volimo pripisivati svim Česima širio si svojom jednostavnosću, nemametljivošću, smirenošću i smislom za humor. Poglavlje o češkom humoru u Tvojoj knjizi *Češka kroz ključanicu* zornije nam dočarava duh i mentalitet češkog naroda nego znanstvene publikacije o tim temama, ako takve uopće i postoje. Zaključna rečenica u Tvojoj knjizi *Češki mozaik* glasi: *Uostalom, mislim da treba piti češko pivo*. Ova jednostavna, ali zapravo duboka misao, kao Tvoja svojevrsna oporuka, bit će nam poziv da se previše ne nerviramo i ne uzbudujemo čak i kad nam sve ne ide od ruke, već da predahnemo i uživamo u životu i malim stvarima. Naši sastanci u Češkom domu bez Tebe će biti pustiji, pivo će nam bez Tebe biti gorče, ali razvedrit će nas sjećanje na zajedničke trenutke jer znamo da bi to i sam želio«, rekao je Lipovac oprštajući se od Dosegovića nad njegovim grobom na Mirogoju 25. kolovoza 2016.

Poglavlje o Dubravku Dosegoviću najbolje je zaključiti izrazima sućuti koje je HČD-u poslala predsjednica Saveza Čeha Libuše Stranjik: »Gospodin Dosegović bio je izuzetan čovjek, zaljubljenik u Češku i u češku kulturu, jedan od rijetkih, koji je o Češkoj znao gotovo sve i mnogo toga napravio na propagiranju češke kulture u Hrvatskoj. Veliko mu hvala na tome. Njegov će duh i dalje živjeti u njegovim knjigama i širiti simpatije prema domovini naših predaka.«

Njenim izlaskom Dosegović je odlučio malo predahnuti od pisanja, a svi koji su ga poznавали predmijnevali su da će se ubrzano ponovno latiti računala s novim nadahnućem. Nažalost, *Češki mozaik* postao je Dosegovićevo oproštajno djelo. Tijekom ljetovanja na svom omiljenom otoku Zlarinu Dosegović je preminuo 18. kolovoza 2016. Njegov odlazak duboko je i istinski rastužio članove Hrvatsko-češkog društva kao i Češke besede Zagreb, jer je bio doista jedinstvena osoba,

Popularizacija češke književnosti - produbljivanje duhovnih veza Hrvata i Čeha

Češka književnost u Hrvatskoj već tradicionalno ima svoje poklonike, počevši od klasičnih djela poput *Bakice Božene Němcove*, humornih *Doživljaja Dobrog vojaka Švejka* Jaroslava Hašeka, zagonetnih i zbunjujućih *Preobrazbe* i *Procesa* Franza Kafke, bajki i pripovijetki Karelja Čapeka do romana suvremenijih autora poput Bohumila Hrabala i Milana Kundere te naposljetku, među Hrvatima vrlo popularnih, romana Michala Viewegha. Zahvaljujući maru prevoditelja i nakladnika, hrvatskoj je čitateljskoj publici godinama, desetljećima, pa moglo bi se reći čak i stoljećima omogućeno slijediti češku književnu produkciju, što objektivno valja primiti kao poseban dar.

Iako činjenice govore da sve manje ljudi čita čak i novine, a kamoli knjige, u novije vrijeme gotovo da nema književnog prijevoda s češkog bez zapaženijeg odjeka među hrvatskim knjigoljupcima. Češka književnost, kao tek jedan od izričaja kulture bliskog i srodnog naroda, u Hrvatskoj naprsto uživa toliki ugled da svaki vid njene popularizacije nailazi na plodno tlo. Stoga je i Hrvatsko-češko društvo od samih svojih početaka odlučilo dati prinos populariziranju češke književnosti kako bi i na taj način u svoje redove privuklo što više njenih štovatelja, a ujedno ispunilo svoje programske ciljeve.

Tako su i prve aktivnosti HČD-a bile, u skladu s početnim skromnim finansijskim mogućnostima, usmjerene na entuzijazam i veliko srce vlastitih intelektualnih kapaciteta, prije svega na Predraga Jirsaka – bohemista, sveučilišnog nastavnika češke književnosti i prevodioca – koji je u prvim godinama HČD-a uvelike određivao smjer njegova djelovanja i bio pouzdan realizator, posebice što se tiče područja književnosti i tog dijela hrvatsko-češke razmjene postignuća.

Zahvaljujući Jirsaku, 27. travnja 1993., u zagrebačkom Kulturno-informativnom centru (KIC) održana je tribina posvećena 110. godišnjici rođenja i 70. godišnjici smrti Jaroslava Hašeka pod nazivom *U kalicha u šest*. Neobičan naziv tribine jedna je od najpoznatijih rečenica iz Hašekovog *Dobrog vojaka Švejka*, kojom Švejk i njegov prijatelj

KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR ZAGREB
HRVATSKO - ČEŠKO DRUŠTVO ZAGREB

U KALICHA U ŠEST

u povodu 110. godišnjice rođenja i 70. smrti:

Jaroslav Hašek

Gost: prof. Predrag Jirsak
Filmovi: "Pokorno Ježljau",
režija: Karel Štokly
Šveci: Radoš Hradilsky
"Švejkova nastalostina". (uthorski),
režija i adaptacija: Jiri Truba
Voditelj: prof. Mate Belje, predsjednik
Hrvatsko-češkog društva

Utorak, 27. travnja 1993. u 18 sati
KIC, Preradovićeva 5/I.

Plakat tribine U kalicha u šest

Vodička ugovaraju sastanak nakon rata u Švejkovoj omiljenoj praškoj pivnici. Osim Jirsaka, kao vrsnog znalca s posebnim senzibilitetom za Švejka, na tribini su sudjelovali i tadašnji predsjednik HČD-a, renomirani filmski redatelj Mate Relja, te omiljeni hrvatski glumci Špiro Guberina i Mia Oremović. Prikazana je i legendarna filmska verzija Švejka, film Karela Steklog *Pokorno javljam* iz 1956. s Rudolfom Hrušinskim u ulozi Švejka te lutkarski film *Švejkova pustolovina* Jiříja Trnke. Dva mjeseca kasnije Jirsak je organizirao književnu tribinu posvećenu opusu tadašnjeg češkog predsjednika Václava Havela s nazivom *Ptydepe – pouzdan vodič puzuku – Václav Havel, češki pisac* kada je govorio o Havelovom književnom stvaralaštvu, a odabrane su ulomke čitali glumci Biserka Fatur i Zvonko Novosel.

Bez češke književnost nisu mogli proći ni Dani češke kulture, održani u Zagrebu od 17. do 22. listopada 1994. te u Daruvaru od 24. do 29. listopada, kojima se željelo hrvatsku javnost upoznati s češkom kulturom i suvremenim životom u Češkoj, o čemu opširnije pišemo u poglavljju posvećenom toj manifestaciji. U vremenima kada je Hrvatsko-češko društvo raspolagalo tek skromnim novčanim sredstvima, prikupljenima uglavnom iz članarina, izdavanje knjiga u vlastitoj nakladi moglo se uvrštavati u planove rada, ali bez veće šanse da se, zbog izostanka potpore nadležih institucija, takvi projekti i ostvare u dogledno vrijeme. HČD-u je tada preostalo tek posredovati u informiranju o knjigama drugih izdavača, organizirati njihove promocije ili animirati vlastito članstvo na sudjelovanje u takvim događanjima, potičući na taj način profiliranje znalačke i probrane publike. To je Društvo i činilo, nažalost kroz dosta dugo razdoblje svoga djelovanja, pa je tako od čeških književnika samo pratilo susrete s Michalom Vieweghom (1998.) i Ludvíkom Vaculíkom (2000.), te predstavljanje u međuvremenu promoviranih prijevoda čeških književnika, od Bohumila Hrabala devedesetih godina prošloga stoljeća do Jaroslava Putíka 2015.

Jedna od knjiga promoviranih u organizaciji HČD-a bila je *Iz češke preporodne poezije: Macha, Erben, Havlíček Borovský* autorice Dubravke Sesar, istaknute hrvatske

Članovi Hrvatsko-češkog društva s Michalom Vieweghom u Zagrebu 1998.

bohemistice, pročelnice Katedre za češki jezik i književnost na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, koja se uz bavljenje komparatističko-slavističkim pitanjima i češkom lingvistikom uspješno pozabavila i prevođenjem pojedinih djela češke književnosti. U svojoj je knjizi predstavila izbor iz djela trojice čeških preporodnih pjesnika – Karela Hyneka Máche, Karela Jaromíra Erbena i Karela Havlíčeka Borovskog – u češkom originalu i u hrvatskom prijevodu, pri čemu se posebno ističe Máchin *Maj*, kapitalno djelo češkog pjesništva. Predstavljanje knjige održano je 25. studenog 1996. u Gradskoj knjižnici u Zagrebu, a istodobno je predstavljena i druga knjiga Dubravke Sesar koja

se odnosi na lingvistiku – *Putovima slavenskih književnih jezika: pregled standardizacije češkoga i drugih slavenskih jezika* u kojoj je opisala standardizacijske procese u svim slavenskim jezicima, a najiscrpnije u češkom, unijevši nove naglaske u razmišljanja o povijest hrvatskog jezičnog standarda. Ova dvostruka promocija je bila tim značajnija jer je uslijedila desetak dana nakon predstavljanja hrvatskog izdanja knjige *Česi u Hrvatskoj* Josipa Matušeka i Češko-hrvatskog rječnika Ivana Dorovskog i Vere Bartošove održanog u Češkoj besedi Zagreb 13. studenog. Organizirati predstavljanje čak četiri knjige u tako kratkom razdoblju bio bi zahtjevan posao i za jaču instituciju nego je to bilo Hrvatsko-češko društvo, koje je na taj način uspješno položilo još jedan ispit svojih mogućnosti.

Češki književnici, preciznije disidenti, bili su u središtu predavanja Predraga Jirsaka pod nazivom *Pisci protiv vlasti* održanog u Češkom domu u Zagrebu 26. svibnja 1998. povodom 30. godišnjice Praškog proljeća, a iste godine 11. lipnja Jirsak je ponovno govorio o Švejk i njegovoj recepciji u Hrvatskoj na predavanju *Švejk u Hrvata* u Knjižnici Savica, opet u organizaciji HČD-a. Ondje je 25. studenog 1999. predavanje o hrvatsko-češkim književnim vezama održala i tadašnja Jirsakova asistentica Katica Ivanković. Zahvaljujući susretljivosti voditeljice Knjižnice Božene Šiljeg, na istom mjestu je HČD 25. listopada 1999. organizirao izložbu o češkoj nacionalnoj knjižnici Clementinum, a 22. svibnja 2002. predstavljanje knjige Josefa Škvoreckog *Jedna Dvořákovova ljubav: scherzo capriccioso*, romansirane biografije Antonína Dvořáka usredotočene na njegovu četverogodišnju američku epizodu obilježenu navodnom ljubavnom aferom. Roman je 2000. objavila Matica hrvatska, a preveo Predrag Jirsak koji je za to svoje djelo primio Godišnju nagradu Društva hrvatskih književnih prevoditelja. Jirsak je predstavio knjigu i govorio o životu Josefa Škvoreckog, češkog književnika koji je nakon gušenja Praškog proljeća živio u Kanadi (ondje je i umro 2012.). Jirsakovo izlaganje upotpunila je muzikologinja Marijana Pintar govoreći o Dvořákovom životu i djelu. Iako su rijetki oni koji

Predrag Jirsak i Marijana Pintar na promociji knjige Josefa Škvoreckog *Jedna Dvořákovova ljubav* u Knjižnici Savica

nisu barem jednom čuli njegovu *Humoresku* ili simfoniju *Iz Novoga svijeta*, vrijedilo je saznati ili podsjetiti se, da je krajem 19. stoljeća Dvořák bio rado izvođen europski autor, dobitnik niza javnih priznanja, koji je od 1892. do 1896. bio umjetnički voditelj Nacionalnog konzervatorija u New Yorku (ondje mu je 1997. postavljen spomenik, rad Ivana Meštrovića), a kasnije i čuvenog Praškog konzervatorija.

Ne računajući Književni petak posvećen Václavu Havelu 4. listopada 2002. u Gradskoj knjižnici, kad se više govorilo o Havelovom političkom djelovanju, iduća aktivnost Hrvatsko-češkog društva posvećena češkoj književnosti organizirana je tek 2010., kada je HČD, zajedno s Češkom besedom Zagreb proslavio 200. godišnjicu rođenja najvećeg češkog pjesnika Karel Hyneka Máche. Na tribini održanoj u Češkom domu u Zagrebu, 17. studenog 2010., o Máchinu životu i stvaralaštvu govorile su bohemistice Jarmila Kozak Marinković i Maja Burger, dok je sveučilišna profesorica Dubravka Sesar ispričala kako je 1996. napokon na hrvatski prevela najpoznatije Máchino djelo, poemu *Maj*. Dok se njen profesor Ljudevit Jonke žalio studentima da nema pjesničkog dara i da stoga ne može prevesti *Maj*, Dubravka Sesar je deset godina eksperimentirala s prijevodom, bez namjere da ga dovrši, ali ipak je u konačnici uspjela. Dapače, Dušan Karpatský superlativima se izjasnio o kvaliteti tog prijevoda-prepjeva, a kad to kaže čovjek od struke, iskustva i znanja onda mu valja vjerovati. Za Máchino djelo Dubravka Sesar je kazala da pripada vrhuncu europskog i svjetskog romantizma i da je stoga nevjerojatno da njegove pjesme nisu prevođene na hrvatski niti uvrštene u hrvatske čitanke ili antologije. Ulomke iz *Maja* na češkom su pročitali članovi Literarne sekcijske Češke besede, a Dubravka Sesar ih je simultano pratila svojim prijevodom. Na tribini se okupio velik broj ljudi, među kojima su bili osjetno zastupljeni i studenti bohemistike. U trenucima kada je Hrvatsko-češko društvo organizacijski jačalo i smišljalo nove atraktivne programe kojima će privući interes javnosti to je bio dobar putokaz za budućnost, jer teme iz češke književnosti potvrdile su se kao dobar mamac.

Sljedeća prilika bila je 130. godišnjica rođenja i 90. godišnjica smrti Jaroslava Hašeka koja je padala 2013. Predrag Jirsak je nažalost preminuo 2011., ali HČD je u svojim

redovima imao istinskog ljubitelja Hašeka i Švejka, Dubravku Dosegoviću, kojeg su simpatije prema ovom češkom književniku i njegovom junaku potakle na brojna istraživanja i pretvorile u istinskog »švejkologa«. Dosegović se takvim i dokazao tijekom 2013. predavanjima u Češkom domu u Zagrebu 30. siječnja, 19. travnja u Češkom domu u Rijeci, 6. lipnja u Sisku u tamošnjoj Češkoj besedi te 28. listopada opet u Zagrebu, u Knjižnici Savica. Bio je doista užitak slušati kako je nastao lik Švejka i kako su nastali ostali likovi u romanu, te brojne zanimljivosti iz

Proslava 200. godišnjice rođenja Karel Hyneka Máche.
Slijeva: Maja Burger, Jarmila Kozak Marinković i Dubravka Sesar

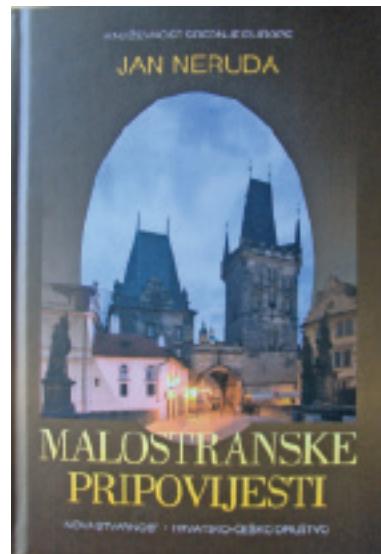
Hašekova života. Prema Dosegovićevoj ocjeni, *Dobri vojak Švejk* najbolji je antiratni roman ikad napisan te izrazito muška knjiga, s muškom tematikom u kojoj se pojavljuje svega nekoliko ženskih likova i to u vrlo sporednim ulogama. Dosegović je podsjetio na mišljenje Predraga Jirsaka da se radi o knjizi koja zaudara na kasarnu, vojnički znoj i latrinu te je stoga bliska svakome tko je služio vojsku ili sudjelovao u bilo kojem ratu. Švejk je bio zabranjivan u vojskama, u Češkoj i drugdje, jer kritizira sustav, vojsku, sudstvo, crkvu i sav *establishment* uopće. Stoga ga je svaka vlast čitala u najboljem slučaju s kiselim osmijehom, dok se u Češkoj Švejk duboko ugnijezdio u mentalitetu običnog čovjeka.

Osim popularizacije Hašeka i Švejka, Hrvatsko-češko društvo je 2013. uspjelo realizirati svoju najveću akciju vezanu uz češku književnost. Bilo je to izdanje knjige Jana Nerude *Malostranske pripovijesti*, objavljene u nakladi HČD-a i nakladničke kuće Nova stvarnost. To klasično djelo češke književnosti u prijevodu najpoznatijeg hrvatskog bohemista Ljudevita Jonkea zadnji je put objavljeno u Hrvatskoj 1950., a 1966. u Sarajevu. Na poticaj Zvonimira Maštrovića, člana Upravnog odbora HČD-a i direktora nakladničke kuće Nova stvarnost, odlučeno je da se hrvatskoj publici opet omogući uživanje u ovom Nerudinom djelu i Jonkeovom prijevodu, što su svojim donacijama poduprli Ministarstvo vanjskih i europskih poslova i Ministarstvo kulture. Neruda se u ovom djelu prisjeća svog djetinjstva i mladosti pa kroz 11 realističnih pripovijesti oživljava i portretira život stanovnika praške gradske četvrti Malá Strana sredinom 19. stoljeća, tako da se ovim projektom ostvarila nakana daljnje popularizacije Praga i njegovih znamenitosti.

HČD-u je uspjelo potaknuti češkog redatelja, oskarovca Jiříja Menzela da za ovo izdanje *Malostranskih pripovijesti* napiše predgovor, čime je oko jedne knjige spojio trojicu velikana – Nerudu, Menzela i Jonkea. Menzel je za Nerudu napisao da je bio njegov omiljeni klasik. »Neruda je kao novinar bio ironičan tumač svog vremena. Kao književnik je prema svojim suvremenicima milosrdniji. Piše kao da je i sam jedan od njih – i dobar, i s manama. Dovoljno je pročitati bilo koju njegovu pripovijetku kako bismo se mogli tužno osmijehi-

Predavanje Dubravka Dosegovića o Hašku i Švejku u Češkom domu u Zagrebu 2013.

Naslovnica knjige *Malostranske pripovijesti*

Promocija *Malostranskih pripovijesti*. Slijeva: Alenka Štokić, Marijan Lipovac, Marko Samardžija i Zvonimir Maštrović

vati nad činjenicom da su naše današnje neugodnosti i sitničavosti jednake kao i našim precima prije sto godina. Kulise se mijenjaju, mali češki čovjek ostaje isti. Vrijedan ljubavi i suošjećanja.», napisao je Menzel. Uz njegov predgovor i Nerudine propovijesti, knjiga donosi i tekst kroatista i profesora na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Marka Samardžija o Ljudevitu Jonkeu, kao i Jonkeov tekst o Nerudi kao utemeljitelju moderne češke proze te tekst književnog povjesničara Igora Žica o vezama Jana Nerude s Kraljevicom i hrvatskom književničkom obitelji Cihlar koja potječe iz Češke.

Promocija knjige održana je u Češkom domu u Zagrebu 26. lipnja 2013., pet dana prije nego se Hrvatska ulaskom u Europsku uniju pridružila Češkoj, što je događaju davalо posebno ozračje hrvatsko-češkog zajedništva. O Nerudi i njegovom djelu govorila je bohemistica Alenka Štokić, dok je urednik knjige Zvonimir Maštrović spomenuo Nerudino prijateljstvo s Augustom Šenoom i s još nekim uglednim hrvatskim obiteljima s kojima se najčešće sastajao u Kraljevici. O Ljudevitu Jonkeu govorio je Marko Samardžija, istaknuvši njegove brojne prijevode čeških književnika (poput Němcove i Hašeka) te znanstvene i stručne radove o hrvatsko-češkim jezičnim vezama. Na promociji je bio i prevoditeljev sin Mladen Jonke koji je iznio uspomene na svoga oca, kao i češki veleposlanik Martin Košatka koji je kazao da su *Malostranske pripovijesti* biser češke književnosti i da je stoga njihovo novo hrvatsko izdanje uistinu veliko djelo. Osim u Zagrebu, knjiga je 14. lipnja 2016. predstavljena i u Rijeci, u Gradskoj knjižnici, gdje je, uz Lipovca i Maštrovića, govorio i Igor Žic. On je podsjetio na veze Jana Nerude s Augustom Šenoom i uglednim hrvatskim obiteljima s kojima se najčešće sastajao u Kraljevici, među kojima su bile i književničke obitelji Cihlar i Polić.

Treba reći da je u proteklih 25 godina u Hrvatskoj izdan čitav niz prijevoda čeških književnih djela – u samostalnim izdanjima, časopisima i antologijama – te da je u

Predstavljanje
izdavačke
djelatnosti
Hrvatsko-češkog
društva u Gradskoj
knjižnici Rijeka
2016. Slijeva:
Igor Žic, Marijan
Lipovac i Zvonimir
Maštrović

Zagrebu i Hrvatskoj gostovalo više čeških književnika, a svima njima su posvećeni posebni susreti i tribine, što raduje bez obzira na to jesu li one ostvarene u suradnji s HČD-om ili ne, jer je o svima njima Društvo nastojalo biti informirano »iz prve ruke«.

Posebno se pak čini važnim spomenuti izložbu ostvarenu u suradnji zagrebačke Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Veleposlanstva Češke (travanj 1999.) na kojoj je predstavljen život i djelo hrvatskoj javnosti dobro znanog autora Bohumila Hrabala. O Hrabalu, kako reče »svojoj staroj ljubavi«, nadahnuto je govorio Predrag Jirsak. Ustvrđio je tom prigodom da je Hrabalov opus, uz Hašekov i Čapekov, najoriginalniji i najzaokruženiji, a nije se libio ocijeniti Hrabala i najznačajnijim češkim proznim piscem druge polovice 20. stoljeća. To je obrazložio glavnim antropološkim tezama Hrabalova opusa: marginalizacijom i poniženjem čovjeka, nalaženjem u prolaznosti i ispraznosti vremena, te ključu mudrosti i punine života koji je u spoznaji skromne samozatajnosti. Uz to je citirao i samog Hrabala: »Postoji negdje neko mjesto, negdje na smetlištu epoha, gdje čovjek shvati da je na početku njegova ulaska u pojarni svijet bila neka kolijevka, a ispred njega je pokretni lijes, u koji će zasigurno jednom upasti, te da je između tih dviju posuda napeta struna, na kojoj svatko mora odsvirati svoju romansu.« Čast proglašenja otvorenja izložbe pripala je Zlatku Stahuljaku, prvom predsjedniku HČD-a i prvom hrvatskom veleposlaniku u Pragu.

Vezano uz Hrabala, valja se sjetiti i mladog hrvatskog pjesnika Tomislava Filipana, jednog od osnivača HČD-a, promociju čije prve zbirke pjesama objavljenih u vlastitoj nakladi *Mravi* je HČD orga-

Pjesma Prag Mladena Bjažića u
Susretima broj 12 (1995.).

nizirao 13. lipnja 1995., u prostorijama Češke besede Zagreb. U toj je zbirci i pjesma posvećena njegovom osobnom susretu s Hrabalom, u znamenitoj praškoj pivnici *U zlatého tygra* 26. lipnja 1991., kada je uz razgovor od barda češke književnosti dobio i njemu posvećeni autogram. O tome su, dakako izvjestili i *Susreti HČD-a* objavivši pjesmu *Hrabal – Tomašovi* na hrvatskom originalu i u prijevodu Božidara Grubišića na češki jezik.

Susreti su i inače pratili zbivanja na literarnoj sceni, pa su tako objavili i niz prijevoda s češkog ili otisnuli kakve dvojezične primjere, no radi prostornih poteškoća to su mogli biti samo kratki sadržaji. Primjerice, dio pjesme *Zagrebu Augusta Šenoe*, pjesma *Prag* člana HČD-a Mladena Bjažića napisana upravo za *Susrete te Svakidašnja jadikovka/Každodenní lamentace* Tina Ujevića, dvojezično, u prijevodu Josefa Hanzlíka.

Ponovnim pokretanjem *Susreta*, ali na većem formatu i na više stranica, omogućena je objava opširnijih književnih djela. U prvom broju obnovljenih *Susreta* iz 2011. objavljene su pjesme pjesnika moravskih Hrvata Mile Vašaka *Tuga* i *Na Frielištofskom cimitieri*, kao i hrvatska verzija češke himne *Kde domov můj* (*Gdje je stanak moj*) i češkog prepjeva hrvatske himne (preveli Dušan Karpatský i Jana Štroblová). U *Susretima* iz 2012. vjerojatno su po prvi put na jednom mjestu objavljene popularne češke pjesme koje imaju svoje hrvatske ekvivalente. To su *Já jsem z Kutné Hory* (*Ja sem Varaždinec*), *Pod našima okni* (*Ja se konja bojim*), *General Windischgraetz* (*Zagorje zelene*), *Sokolci* (*Oj, hrvatska mati*), *Tisíckrat pozdravujeme tebe* (*Zdravo, djevo*) i *K nebesům se orla vzletem* (*Do nebesa nek se ori*).

U spomen na preminulu članicu Miloslavu Krolo objavljena je njena pjesma na češkom *Vukovar te hrvatska verzija* u prijevodu Jurja Bahnika. U *Susretima* iz 2013. objavljena je pripovijetka Jaroslava Hašeka s hrvatskim naslovom – *Danas jesmo, sutra nismo* čiju radnju je autor smjestio u okolicu Varaždina, a preveo je Mato Pejić. Objavljena je i pjesma Augusta Harambašića *Pozdrav češkoj braći* napisana 1897. povodom posjeta grupe čeških turista Zagrebu. Zanimljiva pjesma Augusta Šenoe, *Čudnotiva dveh kaputov zmešarija*, usmjerena protiv piva i napisana kajkavski objavljena je u *Susretima* iz 2014. Pjesma *Prag* Mladena Bjažića ponovno je objavljena u *Susretima* iz 2015., gdje je objavljena i pjesma *Mirogoj* češkog pjesnika Jiříja Wolkera.

Manja Hribar i Vlatka Banek

te pripovijetka Jaroslava Hašeka *Staleške razlike* u prijevodu Dubravka Dosegovića. U *Susretima* iz 2016. objavljena je na češkom pjesma članice HČD-a i pripadnice češke manjine Zdenke Táborské *Obličeji města* posvećena Zagrebu, te pjesma na hrvatskom posveća Pragu, *Praga caput regni*, autora Drage Štambuka, istaknutog diplomata, liječnika i pjesnika. Kao dio članka akademika Tonka Maroevića o Dušanu Karpatskom i njegovom *Listářu* objavljen je i Maroevićev sonet s imenom istaknutog češkog kroatista u akrostihu, a među književna djela u tom broju *Susreta* može se ubrojiti i memoarski tekst političara i leksikografa Antuna Vujića *Češka veza, domov můj*.

Nažalost, u proteklih se 25 godina dogodilo da, nakon nekoliko početnih uspješnih godina djelovanja, presahnu snage Češko-hrvatskog društva u Pragu, koje je trebalo imati značajniju ulogu i na području promocije hrvatske književnosti u Češkoj, pa je ondje određene napore činilo hrvatsko Veleposlanstvo, dok je zapravo glavnu ulogu preuzeo, kako to volimo reći, njen neslužbeni poklisar Dušan Karpatský. Upravo njegovoj posvećenosti hrvatskoj književnosti možemo zahvaliti za čitav niz ondje objavljenih književnih djela koje je posve razumljivo HČD vrednovao predlažući ga za Ininu nagradu, a dakako dodijelivši mu i vlastitu Nagradu »Marija i Stjepan Radić«.

No kad već spominjemo literarnu tvorbu, zgodno je spomenuti i jedan uspješni eksperiment koji su krajem 1999. izvele tadašnje članice Predsjedništva HČD-a. One su, naime, poslale svoj uradak na tada raspisani anonimni natječaj za kratki tekst – priču za djecu mjeseca *Dětský koutek* (Dječji kutić) namijenjenog najmladim pripadnicima češke manjine u Hrvatskoj. Bila je to priča o psećoj mudrosti u ratnom okruženju koja je osvojila treću nagradu pa je objavljena u tom mjesecniku 2000., a potom i u posebnoj, bogato ilustriranoj knjižici 2001. Dakako, ni autorica priče Vlatka Banek, niti prevoditeljica na češki Manja Hribar nisu očekivale takav uspjeh, ali su željele ukazati na potrebu suradnje s češkom zajednicom u Hrvatskoj i dokazati da je ona moguća te potaknuti svojim primjerom hrvatske i češke literate izvan Daruvara, bilo da su Hrvati ili posebice Česi, na aktivno uključivanje u suradnju s tom zajednicom i njezinim naporima na literarnom planu. Tako se na predstavljanje knjižice *Kouzelné střevice* (Magične cipele) iz Zagreba u Daruvar, uz nagrađenu članicu HČD-a i ilustratoricu knjige Helenu Sabolić-Zakora, uputio renomirani hrvatski ilustrator Ivan Antolčić. Riječ je o članu HČD-a, autoru koji je djelovao od samoga osnutka u hrvatskom dječjem časopisu *Radost*, te zasigurno najnagrađivanjem domaćem ilustratoru knjiga za djecu, koji je ujedno i prvi nominiran iz samostalne Hrvatske za prestižnu nagradu »Hans Christian Andersen«. Stigavši kao posvemašnje iznenađenje, Antolčić je ondje dočekan s iskrenom dobrodošlicom i velikim oduševljenjem. U konačnici se pokazalo vrijednim truda učiniti taj iskorak i empirijski potvrditi da je moguće postići više od očekivanog u hrvatsko-češkim odnosima u samoj Hrvatskoj, ali da ih treba brižljivo njegovati.

Na kraju se možda može zaključiti da se opseg aktivnosti HČD-a usmjeren na popularizaciju češke književnosti u Hrvatskoj i hrvatske u Češkoj, unatoč svemu pobrojanom, doima skromnim, ali isto tako valja reći da su hrvatsko-češke književne veze naprsto toliko uhodane da njihov intenzitet ne ovisi presudno o jednoj udruzi građana, što je činjenica koju pobornici hrvatsko-češkog prijateljstva mogu samo pozdraviti.

Ogranak / Podružnica u Daruvaru - HČD u srcu češke manjine

Od samog osnutka Hrvatsko-češkog društva interes za učlanjenje iskazali su ne samo Zagrepčani, nego i građani drugih hrvatskih gradova, no budući da je djelovanje udruge bilo ograničeno na Zagreb kao mjesto njenog sjedišta, oni uglavnom nisu bili u mogućnosti prisustvovati sastancima i događanjima u organizaciji Društva. Na sjednici Predsjedništva 5. svibnja 1992. razmotren je sastav članstva i utvrđeno da postoji veći broj članova u Bjelovaru, Daruvaru, Koprivnici, Novskoj, Osijeku i Šibeniku te je pojednim tamošnjim članovima upućen upit bi li bilo moguće osnovati ogranku u njihovim mjestima kojima bi se djelovanje Društva »decentraliziralo« i proširilo izvan Zagreba. Briga za osnivanje ogranaka povjerena je Krešimiru Sykori i Milivoju Žugiću. Već u srpnju 1992. naišlo se na pozitivan odgovor u Daruvaru te je pokrenuta inicijativa za osnutak ogranka u tom gradu, koji je kao središte češke manjine u Hrvatskoj nakon Zagreba svakako bio mjesto s najviše potencijalnih članova Društva. Ipak, do osnutka ogranka je trebalo proći još vremena, pa se inicijativni odbor koji su činili Vladimir Bertić, Mladen Čop, Stjepan Galjan, Nedjeljko Pajtak i Zdenka Zvonarek sastao tek 28. siječnja 1994. i uputio molbu Predsjedništvu HČD-a da donese odluku o osnivanju ogranka, što je učinjeno već 1. veljače.

Osnivačka skupština Ogranaka održana je 18. veljače, za predsjednika je izabran Mladen Čop, za potpredsjednika Stjepan Galjan, za tajnicu Nevenku Gračan-Ališić, za blagajnicu Mariju Čop, a za člana Predsjedništva Vladimir Bertić. Ogranak je sastavio vrlo ambiciozan plan rada u kojem su kao ciljevi navedeni: iznalaženje mogućnosti uspostave kontakata i trajnije veze s jednim ili više mjesta u Češkoj, približne veličine Daruvara, radi ostvarivanja suradnje na kulturnom, sportskom, turističkom, znanstvenom i drugim poljima, kao i uspostavljanje i održavanje suradnje s institucijama češke manjine na području Daruvara, susjednih općina i šire regije. Među ciljevima je bilo i uspostavljanje kontakata između zainteresiranih gospodarskih, sportskih i drugih subjekata prvenstveno s područja Daruvara i susjednih općina sa zainteresiranim subjektima u Češkoj, organiziranje uređivanja i objavljivanja emisije putem lokalne radio postaje i Narodnog sveučilišta Daruvar koja bi na hrvatskom jeziku približila interesantne teme iz života Češke, posebno iz mjesta s kojima će se ostvariti suradnja. Predviđeno je bilo i organiziranje tečaja učenja češkog za zainteresirane građane Daruvara i susjednih općina, organiziranje predavanja, izložbi, filmskih projekcija i drugih oblika širenja informacija o interesantnim temama koje povezuju Hrvatsku i Češku, organiziranje izleta i stručnih putovanja u Češku te organiziranje boravaka građana Češke u Daruvaru.

Ogranak je okupio više od 60 članova, a njegovi predstavnici bili su i u izaslanstvu HČD-a na prvoj skupštini Češko-hrvatskog društva u Pragu u travnju 1994. i tom su prilikom uspostavljeni kontakti s gradom Poděbrady koji je ranije imao gospodarsku suradnju s Daruvarom. Usputstavljeni su i kontakti sa stolnoteniskim klubom Nová Huť iz Ostrave, te je u rujnu 1994. u Valpovu održan susret s češkim sportašima u sklopu Europske stolnoteniske lige »Nancy Evans.« U listopadu 1994. u Daruvaru su u gradskom kinu, u sklopu Dana češke kulture, koji su održani i u Zagrebu, prikazana dva češka filma.

Od 1995. vodstvo Ogranka preuzeo je Zdenko Satrapa, predsjednik Gradskog vijeća Daruvara, a u Predsjedništvo su izabrani Mira Bakarić, Vladimir Bertić, Mladen Čop i Stjepan Galjan.

Pozicioniranje Ogranka Hrvatsko-češkog društva u gradu u kojem već niz desetljeća djeluju institucije češke manjine pokazalo se velikim zalogajem, posebno u vremenima kada su nevladine udruge vrlo teško dolazile do finansijske i organizacijske

potpore tijela vlasti, tako da je rad daruvarskog ogranka krajem devedesetih godina zamro, što je dovelo i do osipanja članstva.

Zbog važnosti Daruvara za hrvatsko-češke odnose, u vodstvu Hrvatsko-češkog društva neprestano je bila prisutna ideja o obnovi tamošnjeg ogranka, odnosno podružnice, kako je bilo predviđeno prema Statutu HČD-a iz 2002., no prvi preduvjet je bilo ponovno stjecanje članova Društva među Daruvarčanima. Zahvaljujući jednome od njih, vodećem daruvarskom povjesničaru Vjenceslavu Heroutu, nekoliko godina tragalo se za osobama koje bi bile voljne prihvati se osnivanja daruvarske podružnice te je početkom 2013. oformljen inicijativni odbor koji su uz Herouta činili i profesor povijesti Zdravko Palavra i njegova supruga Mirela Palavra, profesorica matematike. Inicijativa je javno predstavljena 12. ožujka 2013. u daruvarskoj knjižnici, tijekom posjeta predsjednika HČD-a Marijana Lipovac i članova Upravnog odbora, a uz zainteresirane Daruvarčane nazočni su bili i gradonačelnik Dalibor Rohlik i predsjednica Saveza Čeha Leonora Janota. Lipovac je tom prigodom istaknuo važnost suradnje buduće Podružnice s institucijama češke manjine radi obostrane koristi i poručio da je cilj u Podružnici osim daruvarskih Čeha okupiti prije svega Daruvarčane hrvatske i drugih nacionalnosti koji nisu uključeni u češke manjinske udruge, a imaju senzibilitet za Češku i žele davati doprinos hrvatsko-češkom prijateljstvu. Broj članova HČD-a iz Daruvara uskoro se povećao na 16 i time su bile zadovoljene sve formalne pretpostavke za osnivanje Podružnice HČD-a u Daruvaru. Odluku o osnutku donio je Upravni odbor HČD-a 19. ožujka 2013., a potvrdila godišnja skupština Društva 9. travnja. Osnivačka skupština Podružnice održana je 24. travnja 2013. u prostoru Radio Daruvara. Za predsjednika Podružnice izabran je Zdravko Palavra, za potpredsjednicu Svjetlana Lovrenčić, za tajnicu Mirela Palavra, a za članove Upravnog odbora Vjenceslav Herout i Mirjana Bernat-Ružička. Nazočni su bili i predsjednik HČD-a Marijan Lipovac, potpredsjednik Miroslav Krepela, tajnik Tigran Ilić i član Upravnog odbora Dubravko Dosegović. Na skupštini je definiran program rada koji se u velikoj mjeri poklapao s planom rada Ogranka osnovanog 20 godina ranije.

Predstavljanje inicijative za obnovu Podružnice Hrvatsko-češkog društva u Daruvaru. Slijeva: Marijan Lipovac, Miroslav Krepela i Zvonimir Maštrović

Osnivačka skupština Podružnice Hrvatsko-češkog društva u Daruvaru 2013. Slijeva: Vjenceslav Herout, Marijan Lipovac i Zdravo Palavra

godišnjice Matušekove smrti. Predavač je iznio mnoge nepoznate podatke o dvojici velikana, a navedeno je i da će Podružnica predložiti da jedna daruvarska ulica dobije Matušekovo ime.

U 2014. najzapaženija aktivnost Podružnice bilo je predavanje Mate Pejića *O pivu uz pivo* za koje je dvorana u Češkom domu 11. veljače bila pretijesna, što zbog Staročeškog piva, što zbog stručnog i zanimljivog predavača koji je uz ostalo govorio i o češkoj pivarskoj tradiciji i o daruvarskoj pivovari. Proces proizvodnje piva objasnio je Krešo Marić, pivar daruvarske pivovare, a o kućnoj proizvodnji piva govorio je bjelovarski *homebrewer* Daniel Babić. Podružnica je uz Družbu »Braća Hrvatskog zmaja« 29. svibnja 2014. suorganizirala znanstveni kolokvij povodom 50. godišnjice kulturno-znanstvenog rada i 70. godišnjice života Vjenceslava Herouta.

Od 2016. predsjednik Podružnice je profesor povijesti Vladimir Ivić, potpredsjednik Vjenceslav Herout, a tajnica Svjetlana Lovrenčić. Članovi Podružnice su i saborski zastupnik češke i slovačke nacionalne manjine Vladimir Bilek i zamjenica gradonačelnika Daruvara Ivana Djedović. Godina je zaključena s dva javna događanja: u Pučkoj knjižnici i čitaonici Daruvar na Dan nastanka samostalne čehoslovačke države 28. listopada 2016. Podružnica je organizirala seriju od tri predavanja koja su održali Ana Vodvarka (*Zaštićeni prostori u Češkoj Republici*), Vladimir Ivić (*Sudbonosne »osmice« češke povijesti*) i Ivan Horina (*»Naj« u Češkoj Republici*), a 14. prosinca Ivić je održao predavanje o Karlu IV. povodom 700. godišnjice njegova rođenja.

Obnovljena Podružnica HČD-a Daruvar u kratkom je razdoblju uspjela zauzeti svoje mjesto pod suncem i potvrdila se kao važan čimbenik u razvoju hrvatsko-čeških odnosa na daruvarskom području.

Prvo događanje u organizaciji Podružnice bilo je predavanje o prvim daruvarskim novinama *Daruvarčan* koje je 11. srpnja 2013. u Pučkoj knjižnici i čitaonici Daruvar održao Zdravko Palavra, dok je Vjenceslav Herout govorio o biografiji urednika tih novina Jaroslavu Dittrichu. Na istom mjestu 5. prosinca 2013. Herout je održao predavanje o životu i radu dvojice istaknutih prosvjetnih i kulturnih djelatnika češke manjine, Franti Burianu i Josipu Matušeku, povodom 125. godišnjice rođenja i 55. godišnjice Burianove smrti te 10.

Predsjednik Podružnice Hrvatsko-češkog društva u Daruvaru Vladimir Ivić na predavanju u daruvarskoj knjižnici 2016.

Podružnica u Omišu – živo i neposredno hrvatsko-češko prijateljstvo

Na jadranskoj obali, brojna su hrvatska mjesta barem nekim dijelom svoje povijesti vezana s Česima. Uglavnom je riječ o tome da su Česi onđe bili pioniri turizma, graditelji prvih ljetovališta, hotela i pansiona, ili su jednostavno ostali u sjećanju kao jedni od prvih stranaca koji su dolazili provoditi godišnji odmor te uživati u moru i suncu, zbog čega je nastao i pojам »češki život« kao sinonim za plandovanje.

Dalmatinski gradić Omiš, smješten na ušću Cetine u Jadransko more, nekad poznat po gusarima, a danas po Festivalu dalmatinskih klapa, žive veze s Česima održava i danas. Omiška rivijera već je desetljećima omiljeno ljetno odredište za oko 15.000 čeških turista koje na odmor prate čak i češki policajci kako bi im bili na usluzi, a jedne su se godine, tijekom izborne kampanje u Češkoj, na jumbo plakatima uz Jadransku magistralu smiješili čak i češki političari, prigodno snimljeni u kupaćim gaćama.

Omiš s Češkom ima i nebesku vezu, jer je zaštitnik grada češki svetac sveti Ivan Nepomuk čiji blagdan 16. svibnja je i Dan Grada Omiša, zbog čega Omiš ima sklopljeno prijateljstvo sa zapadnočeškim gradom Nepomukom, rodnim mjestom svog patrona. Grad-prijatelj Omiša je i šleski grad Havířov, inače najmlađi grad u Češkoj osnovan 1955. I mnoge su Čehinje tijekom odmora u Omišu upoznale svoje životne partnere, pa onđe ima i oko 20 miješanih hrvatsko-čeških brakova.

Od 2007. Omiš je i sjedište Podružnice Hrvatsko-češkog društva koja daje značajan impuls unapređenju hrvatsko-češkog prijateljstva na omiškom području kroz stvaranje što ugodnijeg ozračja za češke turiste, ali i s partnerima u Češkoj. Predsjednik Podružnice, od osnutka do danas, je i inicijator njenog osnutka Tonći Stanić iz Lokve Rogoznice pored Omiša, zaposlenik Hrvatske pošte, po struci ugostitelj, koji svake godine ne samo što pruža smještaj stotinama čeških i drugih turista u svojoj kući i kampu, nego danonoćno stoji na raspolaganju svim putnicima namjernicima koji se nađu u teškoćama i potrebama. Na Stanićevu molbu, Upravni odbor Hrvatsko-češkog društva je 19. travnja 2007. donio odluku o osnutku Podružnice Omiš u koju je njen predsjednik vrlo brzo okupio oko 20 prijatelja Češke s omiškog područja.

Osnutak te Podružnice bio je značajan za HČD, jer u to vrijeme nije djelovala Podružnica u Daruvaru, tako da se rad Društva fokusirao na dva centra, Zagreb i Omiš, čime je ujedno po prvi put pokriveno područje juga Hrvatske. Što se tiče Tončija Stanića, za njega osnutak Podružnice nikako nije bio početak bavljenja promicanjem hrvatsko-čeških veza, nego samo nastavak, ovaj put u okviru udruge koja se time sustavno bavi. Naime, osim rada u turizmu, Stanić je neumoran u svim javnim akcijama u Lokvi Rogoznici i Omišu, a u Češkoj je stekao mnoge prijatelje i poznanike koji mu se iz godine u godinu vraćaju, bilo da je riječ o istaknutim osobama u pojedinim mjestima ili o »običnim« ljudima. Upravo je Stanić bio taj koji je Omiš povezao s Havířovom, a svojim vezama povezao je i policije Omiša i Karvine, Ostrave i Splita te vatrogasce iz Solina i Frydeka Místeka.

Marijan Lipovac i Tonći Stanić u Omišu 2009.

Omiška policija je zahvaljujući Tonći Staniću, još 1994. počela surađivati s češkom policijom, a prijateljstvo je započelo kad je kapetan češke policije Zdeněk Juroš sa svojim kolegama ljetovalo u Ruskamenu pored Omiša. Nažalost, 2002. Juroš je tragično preminuo prilikom ronjenja u Istri, a njemu u čast od 2003. u mjestu Třinec u Šleskoj održava se memorijalni međunarodni malonogometni turnir na koji redovito odlaze i omiški policajci te u pravilu postižu odlične rezultate.

Omiški policajci, od kojih su mnogi članovi Podružnice, među njima i njen potpredsjednik Stanislav Kovačić, u Třinec odlaze i na turnir u bowlingu s kojeg se također vraćaju okićeni medaljama.

Stanićevi napori prepoznati su i vrednovani kako u Omišu tako i u Češkoj, pa je 2010. dobio Nagradu Grada Havířova, a 2011. je nagrađen s tri priznanja zbog svog doprinosa razvoju vatrogastva na omiškom području i povezivanju s vatrogascima iz Češke. Vatrogasna zajednica Splitsko-dalmatinske županije Stanića je nagradila brončanom medaljom s diplomom, a dobio je i priznanje DVD-a Omiš, kao i zahvalnicu DVD-a Havířov, čije je izaslanstvo na čelu s predsjednikom Emanuelom Došílkom prisustvovalo proslavi 60 godina DVD-a Omiš. I to je prijateljstvo i suradnja sklopljeno zahvaljujući Staniću. Pod njegovim vodstvom HČD – Podružnica Omiš pokušala je povezati još nekoliko dalmatinskih mjesta s onima u Češkoj, primjerice Dugi Rat s Kopřivnicama te Solin i Frydek Místek, kao i sindikat Hrvatske pošte iz Splita sa sindikatom Češke pošte iz Ostrave. Tonći Stanić se angažirao i na obnovi stare austro-ugarske utvrde na otoku Žirju s koje se u

Tonći Stanić s gradonačelnikom Havířova Františekom Chobotom i suradnicima

Tonći Stanić (drugi slijeva) s glumcima Zijadom Gračićem, Ksenijom Pajić, Otokarom Levajem i Mladenom Čuturom na kazališnoj manifestaciji *Jokina Brguja* 2013.

Domovinskom ratu branio Šibenik. Prvi topovi koji su se nalazili u toj utvrdi proizvela je Škoda iz Plzenja, zbog čega je Stanić stupio u kontakt s Vojnim muzejom u Pragu kako bi se uključio u obnovu tog spomenika hrvatske, ali i češke vojne povijesti, jer na Žiriju su do 1918. služili i češki vojnici.

Tonći Stanić je 2012. dobio Plaketu Grada Omiša za napore u razvoju i promidžbi Lokve Rogoznice i omiškog kraja te za uspostavu plodne suradnje između hrvatskih društava i institucija s društvima i institucijama gradova u Češkoj. Ljeta te godine Podruž-

Marijan Lipovac
i Miroslav
Křepela u
Omišu 2012. sa
stanovnicima
sela Gata

Tonći Stanić, Ante Imeri i Jarda Vaněk

nicu je posjetila Lenka Kopřivová, potpredsjednica Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj, a 13. listopada 2012. i izaslanstvo HČD-a u kojem su bili predsjednik Marijan Lipovac, potpredsjednik Miroslav Krepela i član Dragan Grdić. Krepela je održao predavanje o tragediji Lidica, koje je 1942. doživjelo sličnu sudbinu kao selo Gata u omiškom zaleđu.

U 2013. osim odlazaka omiških policajaca u Třinec na turnire u malom nogometu i bowlingu, Podružnica je organizirala i gostovanje omiških policajaca na međunarodnom natjecanju u streljaštvu u Ostravi. Također je poduprla i suorganizirala kazališnu manifestaciju *Jokina Brigua* u Lokvi Rogoznici, koju u spomen na pokojnog slikara, kipara i književnika Ivana Joku Kneževića od 2007. organizira njegov zet, glumac Otokar Levaj.

Na lokalnim izborima 2013. za gradonačelnika Omiša izabran je član Podružnice Ivan Kovačić (od 2016. potpredsjednik Vlade i ministar uprave), no godina je za Podružnicu bila i tužna jer su umrla dvojica njenih prijatelja i počasnih članova – bivši gradonačelnik Havířova František Chobot i Emanuel Došlik, predsjednik DVD-a Havířov, bitna osoba u spajanju tog grada s Omišom.

Krajem 2016. posredovanjem Tončija Stanića došlo je do povezivanja Sveučilišta u Mostaru sa Sveučilištem Tomáša Bate u Zlínu i Sveučilišta Alexandra Dubčeka u Trenčínu. Tako je omiška Podružnica Hrvatsko-češkog društva spojila čak četiri države – Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Češku i Slovačku.

Priča o njoj ne bi bila potpuna bez epizode o mladom Omišaninu Anti Imeriju koji je zahvaljujući suradnji Omiša s Češkom uspio ostvariti svoj san i postati hokejaš. Posredovanjem Tončija Stanića 2013., po završetku osmog razreda osnovne škole, otišao je u Brumov Bylnice u Moravskoj, u tamošnji klub koji vodi Jarda Vaněk, također ljetni stanovnik Omiša. On ga je primio kao sina i pružio mu smještaj u svom domu, osigurao mu upis u tamošnju srednju školu i uvrstio u juniorsku hokejašku momčad. Antina hokejaška karijera ide nezaustavljivo dalje zahvaljujući njegovoj upornosti i hrvatsko-češkom prijateljstvu kakvo članovi omiške Podružnice HČD-a njeguju bez suvišnog teoretiziranja, već djelatno, kroz nebrojene osobne kontakte s češkim turistima i prijateljima u Češkoj, što iz godine u godinu donosi vidljive rezultate na obostranu korist.

Suradnja s moravskim Hrvatima

Među hrvatskim manjinama u europskim zemljama vjerojatno najtragičniju sudbinu doživjeli su Hrvati u Češkoj, poznatiji pod nazivom moravski Hrvati. Osim što su oko 500 kilometara udaljeni od stare domovine, kroz stoljeća su bili izloženi germanizaciji i bohemizaciji, a nakon Drugog svjetskog rata optuženi su za suradnju s nacističkim okupatorima i protjerani iz selâ u kojima su živjeli od 16. stoljeća. Pod strogim nadzorom komunističkog režima raseljeni su u 118 različitih mjesta diljem Češke, sa zabranom susreta i okupljanja. Mnogi moravski Hrvati prešućivali su svoj hrvatski identitet i s vlastitom djecom izbjegavali govoriti hrvatski u strahu od dalnjih komunističkih represija, no i unatoč tome identitet Hrvata u Češkoj je ostao sačuvan. Demokratske promjene koje su uslijedile nakon Baršunaste revolucije 1989. otvorile su im nove mogućnosti za čuvanje i razvijanje vlastitog identiteta, tradicije i kulture pa su 1991. osnovali Udrugu građana hrvatske narodnosti u Češkoj. Ona svake godine, prve nedjelje u rujnu, organizira veliko okupljanje (kiritof) u selu Jevišovki, ranije zvanom Frielištof, i tom manifestacijom potvrđuje da identitet moravskih Hrvata, kojih prema procjenama ima oko 600, unatoč nedaćama kojima su bili izloženi nije zatrт. Kao Česi u Hrvatskoj i moravski Hrvati u Češkoj, premda malobrojniji, važan su most koji spaja dvije države.

Kiritof u Jevišovki

Hrvatsko-češko društvo već je od samog osnutka promišljalo o moravskim Hrvatima, ali nije uspjelo povesti konkretnе aktivnosti povezivanja s njima, jer je posve ispravno zaključilo da je orijentacija na iniciranje stvaranja sebi slične udruge u Češkoj put k ostvarenju, među ostalim, i povezivanja s moravskim Hrvatima te širenja informacija o njima. Zato će do izravnih kontakata doći znatno kasnije, ali će oni biti kvalitetniji i plodonosniji.

Doduše, već je na osnivačkoj skupštini HČD-a tadašnji ministar iseljeništva Zdravko Sančević, kao gost, ukazao na potrebu brige o moravskim Hrvatima, što je naišlo na veliko odobravanje prisutnih tim više što se znalo da je on sâm dugo godina živio u iseljeništvu i puno bolje poznavao prilike u prekomorskim zemljama, pa je uz obećanu podršku godila njegova dobra obaviještenost o prilikama na europskom tlu. Bez obzira na to što se nije dugo zadržao na ministarskom položaju (otisao je u diplomaciju), ne smije se zaboraviti njegov dobrodošli široki pogled na status tzv. autohtonih manjina, kako u Češkoj tako i u Hrvatskoj. I prvi hrvatski veleposlanik u Pragu Zlatko Stahuljak, koji je otisao na tu dužnost s mjesta predsjednika HČD-a, poći će tim tragom i ostvariti izravne kontakte s udrugom moravskih Hrvata, što su dalje odnjegovali i njegovi nasljednici na toj dužnosti do danas.

U međuvremenu je HČD u svoj program djelovanja, pored češke manjine u Hrvatskoj, uvrstio i hrvatsku nacionalnu manjinu u Češkoj, a u ožujku 1995. s Društvom hrvatsko-slovačkog prijateljstva i Češkom besedom Zagreb organizirao predstavljanje knjige povjesničara Dragutina Pavličevića *Moravski Hrvati* koju je izdala Hrvatska sveučilišna naklada. Pored autora, knjigu su predstavile povjesničarke Květoslava Kučerová iz Bratislave i Božena Vranješ-Šoljan iz Zagreba te jedan od najboljih poznavatelja hrvatske

Otvorenie Hrvatskog doma u Jevišovki 2008.

europске dijaspore i autor nekoliko knjiga na tu temu Stjepan Krpan. Tom je prigodom naglašeno da se radi o iseljenicima koji su iz Hrvatske otišli najranije i najdalje, a najduže zadržali svoj jezik, običaje, kulturu i svijest o pripadnosti hrvatskom narodu. U publici je zamijećeno prisustvo niza osoba iz hrvatskog kulturnog i javnog života, među kojima su bili i veleposlanik Slovačke Matúš Kučera, saborska zastupnica Tereza Ganž Aras te savjetnik predsjednika Republike Hrvatske Andželko Mijatović, što je svjedočilo o zanimanju tadašnje hrvatske javnosti i vladajućih struktura za moravske Hrvate.

Prvi izravni kontakt s moravskim Hrvatima Hrvatsko-češko društvo je imalo 5. prosinca 2008. kada je u Jevišovki otvoren njihov kulturni centar – Hrvatski dom – smješten u nekadašnjoj zgradici župnog ureda čiju kupnju i uređenje je sa 120.000 eura financirala hrvatska Vlada. Članovi HČD-a putovali su u Prag na otkrivanje poprsja Vladimira Preloga te su zastali u Jevišovki kako bi prisustvovali svečanosti i nakratko doživjeli kulturu i folklor moravskih Hrvata. Uz hrvatskog premijera Ivu Sanadera koji je otvorio Hrvatski dom i njegove suradnike te hrvatskog veleposlanika u Pragu Marijana Ramuščaka, članovi HČD-a bili su jedini gosti iz Hrvatske.

Do konkretnije suradnje HČD-a i moravskih Hrvata došlo je u ljeto 2011. kada je u sklopu Smotre folklora u Zagrebu, u galeriji Josip Račić, otvorena izložba o moravskim Hrvatima, točnije, izložba slika s prizorima iz njihova života koje je početkom 20. stoljeća naslikao austrijski slikar češkoga podrijetla Othmar Ružička (1877.–1962.) provodeći ljetne odmore u selu Frielištofu (Jevišovka), kupivši ondje čak i kuću. Slike je prikupio

Izaslanstvo Hrvatsko-češkog društva s hrvatskim veleposlanikom Franom Krnićem u Jevišovki 2011.

Joza Lavička, istaknuti pripadnik moravskih Hrvata. Ista je izložba održana krajem 1995. u Moravskoj o čemu je kratka obavijest zabilježena u *Susretima* u veljači 1996. Susret vodstva HČD-a s potpredsjednicom Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj Lenkom Kopřivovom rezultirao je pozivom na predstojeći kiritof u Jevišovki 4. rujna 2011. Poziv se nije mogao odbiti. U Jevišovku su na kiritof otputovali predsjednik HČD-a Marijan Lipovac, potpredsjednik Miroslav Krepela, tajnik Krešimir Budić, član Upravnog odbora Zvonimir Maštrović i član Nadzornog odbora Marijan Machala, a bilo je to jedino izaslanstvo koje je pristiglo iz Zagreba. Kiritof je tradicionalno počeo misom u crkvi svete Kunigunde koja je, kao i uvek, služena na hrvatskom, češkom i njemačkom jeziku, zatim je slijedila povorka prema spomeniku doseljenju Hrvata u južnu Moravsku podignutom 1884. i obnovljenom 1992., na kojem je natpis: »Hrvatsko selo, hrvatski ljudi! Hrvatski jezik Hrvat ljubi. Hrvat si, gdo more reć da je nigdo ništo već. Nek si ti, nek brat je tvoj, od selenia lijeta broj!« Ondje su se nazočnima obratili predsjednik Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj Jan Kopřiva i hrvatski veleposlanik u Češkoj Frane Krnić. Uslijedilo je odavanje počasti pokojnim moravskim Hrvatima kod spomenika koji je podignut 1999. na mjesnom groblju, a nakon ručka i središnji dio kiritofa – kulturni program u kojem su nastupili sastavi *Pálava* i limena glazba Josefa Egera iz Češke te *Hatsko kolo, Kolo Slavuj* i *Volkstanzgruppe Retz*

Lenka Kopřivová govori na proslavi 20. godišnjice HČD-a

iz Austrije. Udruzi građana hrvatske nacionalnosti u Češkoj HČD je uručio donaciju knjiga za Hrvatski dom te je dogovorena daljnja suradnja kako bi se moravskim Hrvatima osigurala veća pomoć iz matične domovine ili kako bi se za njih barem više čulo u hrvatskoj javnosti. S tim ciljem, po povratku u Zagreb, Marijan Lipovac je napisao reportažu o kiritofu za nekoliko medija s osnovnom porukom – moravski Hrvati ipak nisu suha grana hrvatskog naroda koja će uskoro nestati zbog bioloških razloga kako im se predviđalo.

Suradnja dviju udruga manifestirala se na proslavi 20. godišnjice HČD-a 25. veljače 2012. u Zagrebu kojoj je prisustvovala i Lenka Kopřivová te prenijela pozdrave moravskih Hrvata na njihovom dijalektu. Budući da je tog ljeta boravila u Zagrebu radi učenja hrvatskog jezika (sa zapaženim uspjehom), članovi HČD-a imali su prilike još se bolje i iz prve ruke upoznati s moravskim Hrvatima, njihovom poviješću, kulturom te ukupnom baštinom na čijem očuvanju se angažirala upravo Lenka Kopřivová. Ona je u sklopu opsežnog dokumentacijskog projekta pod nazivom *Sudbine i jezik moravskih Hrvata* snimila oko 30 razgovora

sa starijim moravskim Hrvatima koji još govore svoj dijalekt i pamte običaje, predaje, legende i detalje iz svakodnevnog života prije 1945.

Izaslanstvo HČD-a bilo je nazočno i na kiritofu 2. rujna 2012. kada su u Jevišovku doputovali predsjednik HČD-a Marijan Lipovac, tajnik Krešimir Budić, član Upravnog odbora Dubravko Dosegović te član Juraj Bahnik, ujedno i predsjednik Češke besede Zagreb. Time su prvi put i Česi iz Hrvatske imali svog predstavnika na središnjoj svečanosti hrvatske manjine u Češkoj. Lipovac i Bahnik su u ime svojih udruga uručili nekoliko knjiga za knjižnicu Hrvatskog muzeja.

Na sljedećem kiritofu, 1. rujna 2013., zahvaljujući posredovanju HČD-a, nastupio je zbor *Hrvatica* društva Hrvatska žena koji je na misi pjevao *Hrvatsku misu* Jurja Stahuljaka, čiji je sin Zlatko Stahuljak kao prvi hrvatski veleposlanik u Pragu bio redoviti gost na prvima kiritofima devedesetih

godina. Zbor *Hrvatica* nastupio je i kod spomenika doseljenju moravskih Hrvata te u sklopu kulturnog dijela programa. Zahvaljujući članicama društva Hrvatska žena, na kiritofu je, među nekoliko stotina Hrvata iz srednjoeuropskih zemalja, bilo rekordnih pedesetak gostiju iz Hrvatske. Uz veleposlanika Krnića po prvi put su na kiritofu bile nazočne i predstavnice Državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske, savjetnica za hrvatsku manjinu Ivana Goranić i njena pomoćnica Dubravka Severinski. Pozdravnu poruku moravskim Hrvatima poslao je i zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Naravno, nije izostalo ni izaslanstvo HČD-a u kojem su bili predsjednik Marijan Lipovac, član Upravnog odbora Zvonimir Maštrović, predsjednik Podružnice Daruvar Zdravko Palavra i član Franjo Vondraček koji je 2009. objavio knjigu *Hrvati južne Moravske – pod znakom šahovnice*, a devedesetih godina snimio i dokumentarni film o moravskim Hrvatima.

Izaslanstvo Hrvatsko-češkog društva s Janom Kopřivom, predsjednikom Udruge građana hrvatske nacionalnosti u Češkoj, kod spomenika doseljenju moravskih Hrvata 2012.

Nastup zbora *Hrvatica* u Jevišovki 2013.

Marijan Lipovac s plesačicom iz Kulturno-umjetničkog društva *Charvatčané* u Břeclavu 2015.

Lipovac je tada po prvi put imao prigodu obratiti se nazočnima u sklopu kulturnog programa te ih obavijestio o nastojanjima HČD-a da se u Hrvatskoj više zna o moravskim Hrvatima i njihovoj tragediji. Najavio je i nakon HČD-a da predloži imenovanje jedne zagrebačke ulice Ulicom moravskih Hrvata. Prijedlog je vrlo brzo upućen Vijeću gradske četvrti Trešnjevka-sjever na čijem području je pronađena pogodna lokacija i Vijeće je prijedlog prihvatio, ali nadležne institucije na razini Grada Zagreba još uvijek nisu donijele odluku. U prijedlogu su ukratko izneseni podaci o tužnoj sudbini koja je 1948. zadesila moravske Hrvate. »Hrvatsko-češko društvo smatra da moravski Hrvati zaslužuju ulicu sa svojim imenom u Zagrebu koja bi bila izraz poštovanja njihove matične države prema tragediji koju su doživjeli i ujedno simbol njene brige da se sačuva hrvatska manjina u Češkoj. Nijedna druga hrvatska manjina u Zagrebu nema svoju ulicu, ali nijedna druga hrvatska manjina nije doživjela da se gotovo sve njene

pripadnike tjera iz vlastitih kuća zbog nametnute im kolektivne krivnje i oduzima imovina», pisalo je u prijedlogu za imenovanje Ulice moravskih Hrvata.

Članovi HČD-a bili su i na kirofima 2014. i 2015. u sklopu izaslanstva Češke besede Zagreb, tako da je njihova nazočnost u Jevišovki prve nedjelje u rujnu već postala tradicija. HČD i Udruga građana hrvatske narodnosti u Češkoj redovito kontaktiraju i međusobno si uskaču u pomoć kad god zatreba, bilo da je riječ o prevođenju nekog teksta na hrvatski, odnosno češki ili o prikupljanju raznoraznih potrebnih informacija.

Od 2015. HČD je stupilo u kontakt i s moravskim Hrvatima koji žive u Břeclavu, na krajnjem jugoistoku Moravske, koji su se uglavnom asimilirali u svoje okruženje ali i nadalje njeguju sjećanje na svoje hrvatske korijene. Njihovo je Kulturno-umjetničko društvo *Charvatčané* od 25. do 27. rujna 2015. ugostilo članove Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Petar Zrinski« iz Vrbovca i članove pjevačke skupine Češke besede Zagrebačke županije iz Dubrave, čime je uspješno ispunjena obostrana želja za uspostavom suradnje. Zasluge za to pripadaju članu HČD-a i predstavniku češke manjine u Zagrebačkoj županiji

Marijan Lipovac predaje donaciju knjiga Janu Kopřivi

Članovi Češke besede Zagrebačke županije, Hrvatsko-češkog društva i Kulturno-umjetničkog društva *Charvatčané* s praškim nadbiskupom kardinalom Dominikom Dukom u Břeclavu 2015.

Članovi KUD-a
Charvatčané
spontano
su zapjevali
tijekom posjeta
zagrebačkoj
katedrali 2016.

Franji Vondračeku koji je uspio povezati sva tri ansambla. Povod za posjet Břeclavu bile su Svetovaclavske svečanosti tijekom kojih su HKUD Petar Zrinski i pjevačka skupina Češke besede Zagrebačke županije nastupili na središnjoj priredbi i oduševili mjesnu publiku. Břeclav je 26. rujna posjetio i praški nadbiskup kardinal Dominik Duka koji je predvodio misu u crkvi svetog Václava u povodu njezine 20. godišnjice. Kardinal je na kraju mise pozdravio goste iz Hrvatske na hrvatskom s »dobro došli« i rado se odazvao molbi da se s njima fotografira za uspomenu. Od predsjednika Marijana Lipovca kardinal Duka je na dar dobio glasilo HČD-a *Susreti*, dok mu je Franjo Vondraček darovao svoju knjigu *Češki sveci*. Putovanje u Břeclav bio je poseban doživljaj za članove Češke besede Zagrebačke županije jer su se njihovi preci na područje Vrbovca doselili upravo iz tog dijela Moravske. »Mi moravski Hrvati i vi hrvatski Moravljanji imamo mnogo toga zajedničkog, stoga naše druženje ima perspektivu« kazao je predsjednik društva *Charvatčané* Martin Radković tijekom druženja uz hrvatske i moravske pjesme te nezaobilazno moravsko vino. Kako je bilo i planirano, 27. kolovoza 2016. je KUD Charvatčané uzvratio posjet Vrbovcu tijekom manifestacije »Kaj su jeli naši stari«, zahvaljujući Vondračekovom posredovanju. Tom su prigodom posjetili i Zagreb s čijim znamenitostima ih je upoznala članica HČD-a Jarmila Hanuška. Dan kasnije su posjetili i Dubravu gdje su bili gosti Češke besede i nastupili tijekom mise u crkvi svete Margarete.

Hrvatsko-češko društvo je s razlogom zadovoljno što je uspostavilo i ostvarilo uspješnu suradnju s moravskim Hrvatima, tim više jer ju jeiniciralo i pripremalo od samih početaka svoga postojanja. U toj suradnji vidi i ubuduće nove pomake važne kako za njegovanje bliske mu hrvatske manjinske zajednice u Češkoj, tako i za dobre hrvatsko-češke odnose.

Vlado Milunić i njegova rasplesana arhitektura

Jedna od najpoznatijih modernih znamenitosti Praga je neobična kuća na desnoj obali Vltave sagrađena 1996. koja izgledom podsjeća na plesni par. Česi je stoga zovu Kuća koja pleše (Tančící dům) ili Ginger i Fred – prema poznatom hollywoodskom plesnom paru čiji su filmovi harali svjetskim kino-dvoranama pred Drugi svjetski rat i kasnije – te je stekla kulturni status među brojnim posjetiteljima Praga pa se smatra, nakon Hradčana i Karlovog mosta, trećom praškom znamenitošću koju turisti najčešće fotografiraju. Kuća koja pleše prepoznata je kao simbol suvremene praške arhitekture i cjelokupnog razdoblja otvorenog Baršunastom revolucijom 1989. kada je Češka, nakon četiri desetljeća totalitarizma i stagnacije, ponovno krenula putem slobode, demokracije i razvoja. Zgradu su zajednički projektirali glasoviti kanadsko-američki arhitekt Frank Gehry, autor Guggenheimovog muzeja u Bilbau, i Vlado Milunić, češki arhitekt hrvatskog porijekla kako ga se redovito naziva u češkoj stručnoj literaturi i medijima.

Poput mnogih drugih hrvatskih iseljenika Milunić je čovjek bogate i burne biografije. Rodio se 3. ožujka 1941. u Zagrebu, a 1956. se zajedno sa svoje tri sestre doselio u tadašnju Čehoslovačku gdje su od 1948. živjeli njegovi roditelji, liječnici Atena i Josip Milunić, odvojeni od svoje djece zbog sukoba Jugoslavije s ostalim državama pod komunističkom vlašću. U Pragu je Milunić 1966. završio studij arhitekture na Češkom visokom tehničkom učilištu (ČVUT), a zatim se do 1969. usavršavao u Parizu. Od 1969. do 1990. radio je zajedno s kolegom Janom Línekom, a od 1990. djeluje u vlastitom Studiju VM (Volné myšlenky, tj. Slobodne ideje). Projektirao je brojne javne zgrade, među kojima se ističe nekoliko domova umirovljenika u Pragu, Dom kulture Sedlec-Prčice, Dom djece i mladeži Modřany, stambeni kompleks Zvijezda, stacionar za hendikepiranu djecu u Českim Budějovicama te više obiteljskih kuća. Radio je i na preuređenju dijelova stare gradske jezgre i panelnih stambenih naselja u Pragu i Bratislavu. Jedan je od autora Češke četvrti u Šangaju, a njegovi radovi su i radarski toranj u Zračnoj luci Václava Havela u Pragu, praška galerija Ungelt, Gallery Club Radost FX te prijedlog za novi centar grada Rijeke koji nažalost nije prihvaćen i ostvaren. Radi i kao predavač na ČVUT-u u Pragu.

Vlado Milunić
ispred Kuće
koja pleše

Vlado Milunić (četvrti zdesna) s članovima Hrvatsko-českog društva i drugim gostima hrvatskog Veleposlanstva u Pragu povodom otkrivanja spomenika Nikoli Tesli 2014.

Idejni projekt za Kuću koja pleše Milunić je osmislio zajedno sa svojim prijateljem, češkim predsjednikom Václavom Havelom s kojim se poznavao još od mladosti, budući da su obitelji Milunić i Havel bili susjedi. Bilo je to još u olovnim vremenima sredine osamdesetih godina, a kad je 1989. Havel došao na vlast otvorila se mogućnost da se zamišljena zgrada i realizira. Kako bi projekt bio uspješniji, na poziv investitora Miluniću se pridružio Frank Gehry. Izgradnja Kuće koja pleše započela je 1994., a dovršena 1996. Suprotno prvobitnoj ideji, umjesto zgrade namijenjene kulturi postala je poslovnom zgradom s uredima i restoranom na posljednjem katu, no brzo je stekla popularnost. O zgradi i njenim autorima ukratko se pisalo i u glasilu HČD-a *Susreti* 1996., no Milunić je ipak ostao nedovoljno poznat u Hrvatskoj, premda ga je tadašnja predsjednica Češko-hrvatskog društva iz Praga Jarmila Pazderníková spominjala, čak i u radijskom razgovoru govoreći hrvatskom slušateljstvu o Pražanima koji su se odazvali pozivu tog društva za suradnju.

Kad je 4. rujna 2014. u hrvatskom Veleposlanstvu u Pragu održano primanje povodom otkrivanja spomenika Nikoli Tesli, među uzvanicima je bio i Vlado Milunić koji se tom prigodom upoznao s čelnicima HČD-a te je za sljedeći broj *Susreta* (izašao u svibnju 2015.) dao opširan biografski intervju. U njemu je iznio niz zanimljivih podataka, počevši od toga kako su on i njegove sestre preko deset godina živjeli odvojeni od roditelja koji su tijekom Drugog svjetskog rata bili u partizanima, a nakon rata na specijalizaciji u SAD-u te od 1948. u Čehoslovačkoj. Milunić je odrastao sa stigmom djeteta neprijatelja režima, budući da su mu roditelji bili među vođama antititoističke emigracije u Pragu. S njima se opet susreo 1956., također u dramatičnim okolnostima, a zatim je slijedilo uklapanje u novu životnu sredinu po mnogo čemu različitu od one

u Hrvatskoj, školovanje, specijalizacija u Parizu i izgradnja uspješne karijere. Naravno, velik dio intervjua bio je posvećen Kući koja pleše i njenom osmišljavanju. Ideja za zgradu nalik na plesni par rodila se postupno – Milunić je najprije razmišljao o zgradici s kupolom nalik na raspuklu ljsku graha, o zgradici sa spuštenom crvenom zavjesom (ili gaćama) kao simbolom »scriptiza« totalitarnog režima, te o »Zgradi slobode« s likom mlade djevojke kao simbolom revolucije (čehoslovačka Ivana Orleanska). »Htio sam da kuća bude doslovna parafraza Baršunaste revolucije kad se od totalitarnog statičnog društva odijelio njegov manji dinamični dio koji je krenuo u svijet pun promjena, u našem slučaju nad frekventno raskršće u pravcu Praškog dvorca. Htio sam da to budu dva dijela zgrade koja se međusobno privlače i odbijaju: statički-dinamički, jang-jing, plus-minus«, kazao je Milunić. Prisjetio se i djetinjstva u Zagrebu, pohvalno je govorio o svom prijateljstvu i suradnji s Havelom i Gehryjem, a uz žaljenje što nema intenzivnije kontakte s hrvatskim arhitektima govorio je i o svom sudjelovanju na međunarodnom natječaju za uređenje centra Rijeke 2013. gdje je na delti Rječine zamislio grupu tornjeva koji bi dominirali Kvarnerskim zaljevom, uz središnji park s kulturnim i sportskim sadržajima te plažom uz more. Šteta što plan nije bio prihvaćen jer je u njega utkan senzibilitet čovjeka koji je ondje proveo dio djetinjstva. Milunić ni u intervjuu *Susretima* nije propustio kritizirati divlji kapitalizam i korupciju te njihovo reflektiranje na arhitekturu i urbanizam, gdje dolazi do kršenja pravila i etike arhitektonске struke a privatni interes prevladava nad javnim. »Velim profesiju arhitekta jer ima najveći opseg tema. Velim profesije koje kad rade nešto stvaraju«, zaključio je.

Zahvaljujući intervjuu za *Susrete*, hrvatska je javnost napokon imala prilike bolje upoznati život i djelo najpoznatijeg češkog Hrvata današnjice, a njegova popularizacija bila je i jedan od motiva zbog kojih mu je HČD odlučio dodijeliti Nagradu »Marija i Stjepan Radić« povodom 75. rođendana, 3. ožujka 2016. »Vlado Milunić već 60 godina živi u Češkoj gdje je ostvario vrijedna i od struke, korisnika te publike priznata djela

O dodjeli Nagrade »Marija i Stjepan Radić« Vladu Miluniću izvjestio je i *Glas Slavonije*

Hrvatsko-češkom arhitektu Vladu Miluniću nagrada "Marija i Stjepan Radić"

Autor poznate praške Kuće koja pleše slavi 75. rođendan

suvremene arhitekture, među kojima se kao najpoznatija u europskim i svjetskim razmjerima ističe poslovna zgrada na obali Vltave u Pragu poznata kao Kuća koja pleše dovršena prije 20 godina. Osim što je simbol modernog Praga, Kuća koja pleše na određen način simbolizira i hrvatsko-česke odnose koje su kroz stoljeća obilježili i Hrvati koji su dugi niz godina živjeli i djelovali u Češkoj, među kojima se ističu Faust Vrančić, Josip Filipović, Vlaho Bukovac, Vladimir Prelog, Branko Gavella i Zvonimir Rogoz. Tom nizu hrvatskih velikana pridružuje se i Vlado Milunić, ugledni i priznati arhitekt i intelektualac kojem su Češka i Prag postali trajno prebivalište. Svojim umjetničkim i javnim djelovanjem Vlado Milunić, u češkoj javnosti prepoznat kao češki arhitekt hrvatskog porijekla, doprinosi popularizaciji Hrvatske u Češkoj, a njegova Kuća koja pleše jedan je od vidljivih znakova uzajamnog kulturnog prožimanja Hrvata i Čeha koje je povezivalo i oplemenjivalo oba naroda stvarajući ne samo djela trajne vrijednosti, nego i jedinstven duh prijateljstva i zajedništva utemeljenog na zajedničkim civilizacijskim i ljudskim vrijednostima. Globalna prepoznatljivost Kuće koja pleše pozicionira to prijateljstvo i zajedništvo Hrvata i Čeha kao relevantan fenomen u europskim i svjetskim razmjerima koji može služiti za primjer drugim narodima, naročito u današnje doba velikih kriza, napetosti i novih izazova», pisalo je u obrazloženju Nagrade čija je dodjela pobudila velik interes hrvatskih medija te onih u susjednim zemljama. Milunić je potom dao dodatne intervjuje za *Jutarnji list*, Hrvatski radio i *Hrvatsko slovo*, a opširan članak objavio je i internetski *tportal*. Ovom akcijom HČD-a pokazalo se da zanimljive osobe i događaje iz prošlosti i sadašnjosti hrvatsko-českih veza vrijedi popularizirati jer su to ipak atraktivne medijske teme, unatoč nesumnjivo većoj potražnji za senzacionalističkim, trivijalnim i manje ozbiljnim temama.

Tekst o Vladi Miluniću u Jutarnjem listu

Putovanja u Češku: I Češka postaje »naša«

Poznato je da Česi vole Hrvatsku, da je rado posjećuju kao svoju tradicionalnu ljetnu destinaciju, a da hrvatski Jadran doživljavaju svojim. Sažeto je to izraženo u češkoj uzrečici »Vaše moře – naše moře« koja međutim ima i duhoviti dodatak »Naše Praha – zlatá Praha«. On prije svega izražava češki ponos na ljepotu njihovog glavnog grada (koji, razumljivo, ne mogu dijeliti ni s kojim drugim narodom), ali upućuje i na činjenicu da Hrvati ipak u manjem broju posjećuju Prag i Češku nego Česi Hrvatsku. Razlog je jednostavan i razumljiv – Hrvati kao turisti imaju drugačije navike jer imaju more i nisu prisiljeni ljeti odlaziti u inozemstvo kako bi uživali u morskim radostima, a relativno rijetko putuju u ostatku godine. Stoga ima mnogo Hrvata koji nikada nisu bili u Pragu, a o ostalim dijelovima Češke da se i ne govori. Kao i svaku zemlju, i Češku se najlakše zavoli kad ju se posjeti i na licu mjesta upozna njene kulturne i prirodne znamenitosti, ali i ljudе.

Stoga je Hrvatsko-češko društvo u više navrata svojim članovima omogućilo posjet Češkoj. U početku se radilo o putovanjima s konkretnom svrhom: osnivanje Češko-hrvatskog društva 1993. i njegova prva godišnja skupština 1994. ili sudjelovanje na otvorenju izložbe hrvatskih naivnih umjetnika 1996., pri čemu nije bilo suviše vremena za turističko razgledavanje, osim usputnih obilazaka najpoznatijih praških znamenitosti.

Kad se u prosincu 2008. u Pragu otkrivalo poprsje Vladimиру Prelogu, zbog većeg zanimanja svojih članova i institucija vezanih uz Preloga, HČD je odlučio organizirati četverodnevno putovanje autobusom na taj događaj, ali uz dodatni posjet nekim od zanimljivih lokacija u Češkoj. Pod vodstvom člana HČD-a, iskusnog turističkog vodiča Franje Vondračeka, osim Praga putnici su obišli i znamenitosti južne Moravske – gradić Mikulov, dvorce Valtice i Lednice te selo Jevišovku gdje su prisustvovali otvorenju Hrvatskog doma, budućeg kulturnog središta moravskih Hrvata. Bio je to uspješno obavljen test HČD-u po pitanju organizacija turističkih putovanja.

Mnogo veći interes vladao je za putovanje organizirano u rujnu 2011. povodom otkrivanja spomen-ploča Andriji Mohorovičiću te Mariji i Stjepanu Radiću, no i samo je putovanje bilo složenije. Nakon Praga, gdje su proveli dva dana,

Članovi Hrvatsko-češkog društva u pivnici Kod Fleka u Pragu 2008.

oko 50 putnika uputilo se u južnu Češku gdje su posjetili grad Tábor, sjedište husita tijekom husitskih ratova u 15. stoljeću gdje je Marie Dvořáková prije udaje za Stjepana Radića radila kao učiteljica. Put ih je zatim vodio u České Budějovice, središte južne Češke te napokon u Český Krumlov, po mnogima najljepši grad u Češkoj. I ovog puta vodič je bio Franjo Vondraček koji je nadaleko poznat kao jedan od najboljih poznavatelja čeških znamenitosti, što je potvrdio i svojim tiskanim turističkim vodičem po Pragu objavljenim 2005.

Iduće putovanje u organizaciji HČD-a bilo je krajem svibnja i početkom lipnja 2013. Ovog puta za destinaciju je izabrano Brno i Moravska, a kao povod 1150. godišnjica početka misije svetih Ćirila i Metoda u Velikoj Moravskoj koja se te godine svečano slavila u cijeloj Češkoj, a posebno u Moravskoj. Pod vodstvom vodiča Ivana Macha, članovi HČD-a i drugi putnici, njih 40, najprije su posjetili dvorac Lednice, a slijedila je vožnja do Velehrada i posjet bazilici svetih Ćirila i Metoda. Na putu do Brna putnici su kratko zastali u Napajedli kako bi pogledali spomen-ploču podignutu dva mjeseca ranije na inicijativu HČD-a u čast bana Josipa Jelačića, koji se ondje 1850. vjenčao mladom groficom Sofijom Stockau. Pritom ih je pozdravila i vlasnica dvorca Eva Gajdošík. Drugog dana na redu je bila špilja Macocha koja je oduševila svojim podzemnim prostorima, a poseban doživljaj bila je vožnja čamcima po rijeci ponornici Punkvi. Popodne je sudionike putovanja u

Obilazak Hradčana u Pragu 2011.

Članovi Hrvatsko-češkog društva u Slavkovu kod spomenika bitci kod Austerlitzu 2013.

hrvatskom konzulatu u Brnu primio počasni konzul Ivo Nešpor koji je s čelnicima HČD-a dogovorio suradnju u projektima od zajedničkog interesa. Treći dan boravka u Moravskoj bio je posvećen razgledu Brna i njegovih glavnih znamenitosti, od katedrale i tvrđave Špilberk do kapucinske kripte u kojoj počiva mumificirano tijelo baruna Franje Trenka. Zatim se krenulo u posjet Olomoucu, nekadašnjem glavnom gradu Moravske, a na putu se zastalo u Vyškovu kako bi se razgledala tamošnja pivovara, pod stručnim vodstvom živopisnog *sládeka* Dušana Taborskog koji je detaljno opisao proces proizvodnje piva. Naravno, vyškovsko pivo moglo se i degustirati, izravno iz bačvi, a ljubitelje žešćih pića oduševila je pivovica, jedinstvena rakija od piva. Zadnjeg dana posjeta Moravskoj, prije povratka u Zagreb, grupa je posjetila Slavkov u Brna, poznat kao Austerlitz, odnosno Mogilu mira postavljenu u spomen na poznatu »bitku triju careva« 1805.

Dakako, ima se štošta zanimljivog vidjeti u Češkoj, a kako je i jedan od ciljeva putovanja u organizaciji HČD-a upoznavanje onih dijelova Češke koji su uglavnom izvan uobičajenih turističkih ruta, jer nije jedino Prag ono što vrijedi vidjeti, i nadalje se planiraju osmišljeni obilasci raznih čeških destinacija. Srećom, i hrvatske turističke agencije posljednjih godina nude aranžmane koji obuhvaćaju raznolikije obilaske Češke, pa time Češka postaje Hrvatima sve dostupnija, bliža i poznatija, odnosno – »naša«.

Proslava 20. godišnjice Hrvatsko-češkog društva – ponosni pogled unatrag

Kao udruga koja posebnu pozornost posvećuje obilježavanju važnih godišnjica vezanih uz Češku i hrvatsko-češke veze, Hrvatsko-češko društvo nije moglo mimoći niti vlastiti jubilej, 20. godišnjicu osnutka koja se navršavala 22. veljače 2012.

Upravo uoči te obljetnice, tijekom 2011., Društvo je postiglo niz značajnih uspjeha: ponovno je, nakon 12 godina stanke, pokrenuto glasilo *Susreti*, ovog puta u osuvremenjenom izdanju; u Pragu su zaslugom HČD-a postavljene čak dvije spomen-ploče hrvatskim velikanim – Andriji Mohorovičiću te Mariji i Stjepanu Radiću; organizirano je četverodnevno putovanje u Češku; uspostavljena je suradnja s moravskim Hrvatima; proslavljen je 75. rođendan Václava Havela (nedugo prije njegove smrti), pokrenuta je Facebook stranica HČD-a, te naposljetku, što je možda i najvažnije, Društvo je zabilježilo veliki priljev novih članova pa se članstvo povećalo čak za trećinu. Ti su rezultati, ostvareni u nezavidnim okolnostima gospodarske krize koja je u društvo unijela malodušnost i pesimizam, stvorili pozitivno ozračje u HČD-u i pridonijeli formulaciji jasnoga cilja – nadolazeća će se 20. godišnjica Društva proslaviti u skladu s mogućnostima, ali svečano, kako bi ponovno u široj javnosti promovirala udrugu i njena stremljenja. Pripreme proslave započele su još na godišnjoj skupštini 18. travnja 2011. kada je izabranovo vodstvo HČD-a: predsjednik Marijan Lipovac, potpredsjednik Miroslav Krepela, tajnik Krešimir Budić te članovi Upravnog odbora Dubravko Dosegović i Zvonimir Maštović. Jedna od glavnih zadaća novog predsjednika i suradnika bila je priprema proslave 20. godišnjice, a već na skupštini donesena je odluka da će se tim povodom zaslužnim osobama dodijeliti nagrade i priznanja.

Zbog značaja ovog jubileja u narednim se mjesecima nametnula ideja da se za pokroviteljstvo proslave zamoli predsjednika Republike Hrvatske Ivu Josipovića koji je to u listopadu i prihvatio. Kako bi se simbolički zatvorio krug od 20 godina, odlučeno je i da će se središnja proslava održati ondje gdje je Društvo i osnovano – u Muzeju Mimara – što je vodstvo te ustanove i odobrilo.

Krajem godine bio je gotov i scenario središnje proslave, tempirane za subotu 25. veljače 2012., regulirana je procedura dodjele nagrada i priznanja HČD-a, a pri kraju je bilo i uređivanje novog broja glasila *Susreti* posvećenog povijesti HČD-a s podsjećanjem na sve njegove dotadašnje aktivnosti.

Ploča s imenom Hrvatsko-češkog društva na ulazu u Češki dom u Zagrebu

Izaslanstvo
Hrvatsko-češkog
društva u posjetu
hrvatskom
predsjedniku Ivi
Josipoviću 2012.

Početak jubilarne godine Društvo je označilo postavljanjem natpisne ploče sa svojim imenom na ulazu u Češki dom u zagrebačkoj Šubićevoj ulici, tako da je po prvi put jasno i vidljivo naznačeno da ondje uz institucije češke manjine sjedište ima i HČD.

U siječnju je medijima poslana obavijest o nagradama koje je HČD dodijelio zasluznim za promicanje hrvatsko-češkog prijateljstva, što ih je dodatno zainteresiralo kako za dobitnike, tako i za Društvo, pa su Marijan Lipovac i prvi predsjednik HČD-a Zlatko Stahuljak, primjerice, bili gosti u jednosatnoj emisiji *Dva frtalja* na NET TV-u voditeljice Kostadinke Velkovske.

Kako je vrijeme odmicalo, poslani su i pozivi uzvanicima središnje proslave, među kojima je bio i predsjednik Josipović. Budući da se moglo naslutiti da zbog drugih obaveza neće moći osobno nazočiti, dogovoreno je da će u svom uredu na Pantovčaku primiti izaslanstvo HČD-a, što se i dogodio 6. veljače 2012. Bio je to prvi službeni izravni susret predstavnika HČD-a s jednim hrvatskim predsjednikom. Uz predsjednika HČD-a i članove Upravnog odbora, u izaslanstvu su bili još i članovi Nadzornog odbora Zlatko Stahuljak i Marijan Machala te članice HČD-a Vlatka Banek i Alenka Štokić. Zahvalivši predsjedniku Josipoviću na pokroviteljstvu nad proslavom jubileja, ukratko su ga obavijestili o aktivnostima Društva. U srdačnom i prijateljskom razgovoru, kojem je prisustvovala i Predsjednikova savjetnica za društvene djelatnosti Zrinka Vrabec Mojzeš, dotaknute su brojne zanimljive teme iz prošlosti i sadašnjosti hrvatsko-čeških odnosa, kako na vanjskom tako i na unutarnjem planu, a našlo se vremena i za poneku anegdotu. Uz pozivnicu na proslavu 20. godišnjice HČD-a, Josipoviću je na dar uručena knjiga Dubravka Dosegovića *Češka kroz ključanicu*, DVD s dokumentarnim filmom *Građanin Havel* te prethodni broj *Susreta* koji je Predsjednik proučio s velikim zanimanjem.

Kao uvod u središnju proslavu, točno na svoj 20. rođendan, Hrvatsko-češko društvo je 22. veljače 2012. u Češkom domu u Zagrebu organiziralo tribinu pod nazivom *Hrvat-*

Marijan
Lipovac predaje
primjerak *Susreta*
predsjedniku Ivi
Josipoviću

ska i Češka – 20 godina poslije na kojoj je glavni gost bio češki veleposlanik Karel Kühnl govoreći o aktualnom stanju hrvatsko-čeških odnosa. »Hrvatska i Češka danas su na suprotnim stranama samo u sportu, čak i u hokeju. Naše odnose je dosadno opisivati jer nema problema, a to je posljedica toga što nismo susjadi«, našalio se Kühnl. Spomenuo je i da se u hrvatskim intelektualnim krugovima više zna o Češkoj nego obratno te da se u Češkoj ništa ne zna o istočnoj Hrvatskoj, iako upravo ondje živi najviše pripadnika češke manjine. Nezaobilazna tema bila je politika, pa je Kühnl pojasnio veliki interes Češke za ulazak Hrvatske u EU, jer su obje zemlje dio jednog prostora ako se gleda iz Londona ili Chicaga. Najavio je, da će češki Parlament na vrijeme ratificirati ugovor o ulasku Hrvatske u EU, a upozorio je i da se u gospodarskoj suradnji ne koriste svi potencijali. O tome kakvi su bili hrvatsko-češki odnosi prije 20. godina kad su diplomatske veze Zagreba i Praga bile tek uspostavljene govorio je Zlatko Stahuljak, prvi hrvatski veleposlanik u Pragu i prvi predsjednik Društva, koji je istaknuo da mu je cilj bio služiti svojoj domovini i hrvatsko-češkim vezama.

Predsjednik HČD-a Marijan Lipovac ukratko je iznio pregled povijesti hrvatsko-čeških veza iznijevši niz primjera o tome da te dvije zemlje nikada nisu bile u ravnopravnom statusu, već je uvijek jedna bila u boljem položaju, što se naizmjenično pomicalo poput klatna. Izrazio je nadu da će nakon skorog ulaska Hrvatske u EU obje zemlje napokon u svemu biti ravnopravne.

Napokon je osvanuo i dugo očekivani 25. veljače 2012. kada je atrij Muzeja Mimara doista bio pretijesan da primi oko 150 uzvanika koje je na stolcima dočekao netom tiskani novi broj glasila *Susreti*. Osim članova, suradnika i prijatelja HČD-a, na proslavi su bili nazоčni veleposlanik Karel Kühnl, predsjednica Saveza Čeha Leonora Janota i potpredsjednica Udruge građana hrvatske narodnosti u Češkoj Lenka Kopřivová. Svojim umjetničkim nastupom proslavi je uzveličao zbor Češke besede Zagreb *Bohemian* koji je otpjevao

Tribina o hrvatsko-češkim odnosima. Slijeva: Marijan Lipovac, Karel Kühnl i Zlatko Stahuljak

hrvatsku i češku himnu te popularnu češku narodnu pjesmu *Teče voda teče*. Članica HČD-a, istaknuta vokalna solistica Ivanka Stahuljak, otpjevala je *Ariju Rusalku* iz istoimene opere Antonína Dvořáka te pjesmu *Sanje hrvatskog* skladatelja Jurja Stahuljaka, dok je klapa *Slavić* na dojmljiv način izvela glagoljaški *Otče naš*. No poseban pečat proslavi dao je voditelj, glumac Vid Balog, svojedobni član HČD-a, odjeven u austrougarsku odoru poput dobrog vojaka Švejka. On je scenarij proslave uspješno kombinirao sa švejkovskim šalama i tako skupu dao opušteniji, pravi češki ugođaj.

O radu Društva u proteklih 20 godina govorio je predsjednik Marijan Lipovac koji je podsjetio i na tradiciju dobrih i prijateljskih odnosa između Hrvata i Čeha: »Hrvatsko-češko prijateljstvo vrednota je koju treba njegovati. Ono pozitivno djeluje na oba naroda i služi kao primjer drugima u Europi, jer nije usmjereno protiv nekog trećeg, niti mu je svrha da se njime nekome prijeti. Stoga nikad nećete čuti uzrečicu *nas i Čeha 15 milijuna*. Istodobno, to prijateljstvo nema tek nazdravičarski karakter, već je ono djelatno i stoljećima se praktično dokazuje u svim područjima života, i u dobrim i u lošim vremenima.« Podsjetio je da Hrvatska i Češka nisu susjedne zemlje i da je njihova zemljopisna udaljenost prestala biti preprekom tek u naše vrijeme, ali da su unatoč tome Hrvati i Česi stoljećima surađivali. »Ta ih je suradnja obogaćivala i oplemenjivala, jačajući svijest o bliskosti i zajedništvu dvaju slavenskih

naroda koja nikad nije izbjegdela. Sjetimo se da je Čeh Duh krajem 11. stoljeća bio postavljen za prvog biskupa ovdje u Zagrebu upravo zbog sličnosti naših dvaju naroda zahvaljujući kojoj se i u ta davna vremena lako rješavala jezična barijera. U povijesnim izvorima čitamo i da su se u 15. stoljeću češki husiti i hrvatski dominikanci, Dubrovčanin Ivan Stojković, iako protivnici, međusobno nazivali zemljacima.

Krajem 19. stoljeća August

Govor Marijana Lipovca

Na proslavi 20. godišnjice Hrvatsko-češkog društva tražilo se mjesto više

Harambašić pjesnički nam je dočarao kako izgleda hrvatsko-češko prijateljstvo i na onom svijetu, pa u pjesmi *Pozdrav českoj braći* nalazimo stihove: *Divna nam se slika sjaje na visini u svemiru, sveti Vaclav ruku daje našem kralju Zvonimиру*. U isto vrijeme Stjepan Radić, uz svoj politički i prosvjetiteljski rad, nalazio je vremena da u Hrvatskoj popularizira Češku, domovinu svoje supruge. Na kraju, u naše vrijeme, svjedočimo da Česi hrvatski Jadran smatraju svojim morem, što govori o tome koliko se u Hrvatskoj osjećaju ugodno, kao kod kuće, jednako kao i Hrvati kad posjećuju Prag. Nije slučajno što je Prag jedina strana metropola koja ima svoju ulicu u najužem centru Zagreba, kao što nije slučajno da upravo češko ime nosi jedan hrvatski brend, jedini koji je nazvan prema nekoj stranoj zemlji i narodu – Staročeško pivo, staro 119 godina», pojasnio je Lipovac, koji je posebno istaknuo suradnju HČD-a s institucijama češke manjine u Hrvatskoj i s Hrvatima u Češkoj, kao i djelatnost Podružnice u Omišu koja godinama potiče suradnju s pojedinim gradovima u Moravskoj. »Zahvaljujući tome, Omiš služi kao primjer da su i male sredine sposobne prednjačiti u razvoju hrvatsko-čeških odnosa ako imaju sposobne ljude, kao što su članovi naše Podružnice, i ako lokalna politika u tome ne odmaže, nego pomaže, kao što je uostalom i na državnoj razini. Zbog njegovih veza s Češkom Omiš bismo mogli nazvati Daruvarom na moru, a u tome svoje prste očito ima i omiški nebeski zaštitnik, sveti Ivan Nepomuk», ustvrdio je Lipovac, zaželjevši da Hrvatsko-češko društvo bude trajno mjesto susreta svih hrvatskih prijatelja Češke, mjesto razmjene pozitivnih ideja i zamisli kako bi svi budući hrvatsko-češki susreti, privatni i službeni, grupni i individualni, makar i usputni i slučajni, bili prožeti duhom prijateljstva, zajedništva i solidarnosti.

Priznanje dosadašnjem djelovanju HČD-a na jačanju prijateljstva između dviju zemalja i naroda izrazili su i gosti na proslavi.

»Velika mi je čast prisustvovati proslavi 20. godišnjice osnutka Hrvatsko-češkog društva. Čestitam Društvu i predsjedniku Lipovcu na svim aktivnostima, ponajviše kulturnima, ali treba spomenuti i gospodina Stahuljaka. I njemu hvala što je prisustvovao osnutku Društva i sudjelovao u promociji hrvatsko-češkog prijateljstva. Drago mi je da je ovdje i predstavnica moravskih Hrvata. Mislim da Češka ima još jedan mali dug prema hrvatskoj manjini s kojom češka Vlada surađuje u zadnjih desetak godina i mislim da su danas uvjeti postojanja hrvatske manjine u Češkoj puno bolji nego prije 10 ili 20 godina«, rekao je veleposlanik Kühnl, koji se osvrnuo i na voditelja proslave odjevenog poput Švejka rekavši, da Švejk spada među tri najpopularnija Čeha među Hrvatima, uz pokojnog predsjednika Václava Havela i nogometara Pavela Nedvěda.

Predsjednica Saveza Čeha Leonora Janota, koja je bila nazočna i osnivačkoj skupštini, sjetila se vremena od prije 20 godina i kazala: »Bila sam svjedok toga što znači prijateljstvo dvaju naroda, što znači pomagati narod narodu u nevolji. To prijateljstvo treba i dalje graditi jer prijateljstvo je najveće bogatstvo. Nosimo vas u srcu, ali svojim djelima dokazujemo što prijateljstvo zapravo treba značiti. Zahvaljujem svima koji su prije dva desetljeća započeli ovu divnu suradnju«. Od pokojnih utemeljitelja prisjetila se Božidara Grubišića koji je, kako je rekla, živio hrvatsko-češko prijateljstvo i propagirao ideju prijateljstva i uzajamnog pomaganja, čime je Društvu dao snažan pečat. Podsetila je i na zasluge Vlatke Banek, prve tajnice Društva i kasnije potpredsjednice, a Marijanu Lipovcu je predala priznanje koje je Savez Čeha dodijelio Hrvatsko-češkom društvu.

U glazbenom dijelu programa nastupila je Ivanka Stahuljak u pratnji Marija Čopora

Dio uzvanika na proslavi 20. godišnjice Hrvatsko-češkog društva

Lenka Kopřivová prenijela je pozdrave u ime moravskih Hrvata na njihovom dijalektu: »Mi moravski Hrvati sme jako radi da nam ovdje u Hrvatskoj tako pomagate. Kako bime rekli mi na Moravi: Bog vam za to sve plati.«

U sklopu proslave uručene su i prve nagrade HČD-a zaslužnim za promicanje hrvatsko-češkog prijateljstva i priznanja zaslužnim članovima udruge.

Nagradu »Marija i Stjepan Radić« za životno djelo, zbog izni-

Dobitnici nagrada i priznanja Hrvatsko-češkog društva. U prvom planu Zlatko Stahuljak, iza: Libuše Stranjik, Vjenceslav Herout, Dubravka Sesar, Vlatka Banek i Jarmila Hanuška

mnih zasluga za razvoj hrvatsko-čeških odnosa u cjelini, dobio je diplomat, glazbeni pedagog i organizator Zlatko Stahuljak.

Nagradu »Mate Relja«, koja se dodjeljuje za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području umjetnosti, dobio je češki filmski i kazališni redatelj te dobitnik Oscara Jiří Menzel koji nije mogao osobno prisustvovati dodjeli, pa je nagradu u njegovo ime preuzeo veleposlanik Kühnl. Pročitao je i Menzelovo pismo zahvale s porukom: »Od svih zemalja koje sam u životu posjetio Hrvatska je mome srcu najbliža. Još kao dječak čeznuo sam za hrvatskim morem, ali morao sam čekati 40 godina kako bih ga video po prvi put. A od tada u Hrvatsku dolazim redovito. Posjetio sam mnoge hrvatske gradove, a među svoje prijatelje ubrajam brojne hrvatske pjesnike, glumce i slikare. Mogu slobodno reći da je Hrvatska moja druga domovina.«

Nagradu »Predrag Jirsak« za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području bohemistike dobila je predstojnica Katedre za češki jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu Dubravka Sesar.

Povjesničaru Vjenceslavu Heroutu iz Daruvara dodijeljena je Nagrada »Miroslav Jilek« za njegov doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa kroz znanstvena istraživanja povijesti i sadašnjosti hrvatsko-čeških veza i djelovanja na povezivanju hrvatskih i čeških povjesničara.

Nagrada »Božidar Grubišić«, koja se dodjeljuje za popularizaciju hrvatsko-čeških odnosa u publicistici i u medijima dodijeljena je Novinsko-izdavačkoj ustanovi *Jednota* iz Daruvara.

Hrvatsko-češko društvo dodijelilo je i počasno članstvo češkom kroatistu Dušanu Karpatskom, a diplomu je preuzela Dubravka Sesar.

Društvo je dodijelilo i priznanja nekolicini svojih istaknutih članova za vjernost i doprinos radu udruge – Vlatki Banek, Vladi Bojkiću, Jarmili Hanuški i Marijanu Periću.

Zbog bolesti, Bojkić i Perić nisu bili na proslavi.

Zlatko Stahuljak se nazočnima obratio u ime svih dobitnika nagrada za promicanje hrvatsko-češkog prijateljstva. »Mene se duboko dojmila nagrada za životno djelo i ona je za mene velika radost, koja je još i dvostruko veća zbog činjenice da nosi ime žrtve – Stjepana Radića i ponosa – njegove supruge Čehinje Marije Radić, koja nakon onoga što se dogodilo s njezinim mužem nije htjela primiti nikakve privilegije od tadašnje države. Bila je velika snaga u toj ženi koja je prihvatile Hrvatsku kao svoju domovinu«, kazao je Stahuljak.

U ime članova društva nagrađenih priznanjima zahvalila je Vlatka Banek koja se osvrnula na proteklih 20 godina u kojima je bila jedna od vodećih članica udruge kazavši: »To je prilično dugo razdoblje u životu čovjeka, a tako brzo prođe. No to je bilo razdoblje istinskog entuzijazma, volonterskog djelovanja s mnogo očekivanih i možda još više neočekivanih teškoća, ali oplemenjeno rezultatima kojih se ne moramo sramiti, već naprotiv, na koje možemo biti ponosni. Osobno, najviše držim do naših druženja, koja su bila plodonosna na cijelom spektru djelovanja Društva, a posebice što smo time stekli naklonost, suradnju pa i članstvo značajnih institucija i pojedinaca iz hrvatskog intelektualnog kruga i češke manjine u Hrvatskoj.« Podsjetila je na zasluge pokojnih članova po kojima su nazvane nagrade Hrvatsko-češkog društva poželjevši što više mladih članova i partnersku suradnju sa sličnim udrušcama u Češkoj.

Prigodne poklone vodstvu Društva uručio je predsjednik Podružnice iz Omiša Tonći Stanić pa je tako proslava dobila pravi rođendanski karakter. Tortu s 20 svjećica nadomjestilo je pivo Staropramen, dar Zagrebačke pivovare, uz koje su se sudionici proslave zadržali u ugodnom druženju.

Po završetku proslave svoje 20. godišnjice Hrvatsko-češko društvo nije se uljuljkalo u pohvalama koje je dobilo za svoj rad, već je tijekom cijele jubilarne godine marljivo djelovalo i zabilježilo niz novih uspjeha, među kojima je i privlačenje novih članova. Te su godine prvi put nakon desetak godina ponovno izdane članske iskaznice na kojima se uz grb HČD-a pojavio i neslužbeni amblem hrvatsko-češkog prijateljstva – prikaz konjaničkih spomenika kralja Tomislava i svetog Václava, inauguiran upravo u kontekstu proslave, budući da se nalazio na pozivnicama, plakatu i naslovnicu *Susreta*. Taj motiv ostaje trajna uspomena na proslavu 20. godišnjice HČD-a kojom se Društvo ponosno osvrnulo na svoju prošlost te još jednom dokazalo organizacijske sposobnosti i potvrdilo ugled među poklonicima hrvatsko-češkog prijateljstva.

Plakat proslave 20. godišnjice Hrvatsko-češkog društva

Spomen na pokojne članove-utemeljitelje

Usvojih je 25 godina Hrvatsko-češko društvo ostalo bez niza svojih istaknutih članova od kojih je mnoge smrt odnijela u dobi kad su još mogli aktivno pridonositi radu Društva i hrvatsko-češkim vezama. Gubitak je stoga bio tim teži i tužniji, ali zbog njihovih zasluga za HČD, spomen na njih ne slabi niti protokom vremena. Štoviše, sjećanje na najistaknutije članove čak je i »institucionalizirano« pa su po njima nazvane nagrade koje se dodjeljuju zaslužnima za doprinos hrvatsko-češkim odnosima.

Ususret svojoj 25. godišnjici Hrvatsko-češko društvo se prisjetilo trojice pokojnih članova bez kojih povijest Društva ne bi bila ista: 3. studenog 2015. u Češkom domu u Zagrebu bila je organizirana na spomen-večer u čast članova-utemeljitelja kojima su te godine padale okrugle godišnjice rođenja i smrti – novinara Božidara Grubišića i sociologa Miroslava Jileka.

Božidar Grubišić rođio se 20. listopada 1925. u Zagrebu, a umro je u Šibeniku 12. listopada 2000. Po majci je bio Čeh te se tako i izašnjavao. Od 1946. živio je u Daruvaru gdje počinje surađivati u tek osnovanom češkom tjedniku *Jednota* kojem je od 1952. do 1965. bio glavni i odgovorni urednik. Potaknuo je razvoj izdavaštva češke manjine pa je 1953., s Frantom Burianom ponovno pokrenuo časopis *Detský koutek*, a iste godine i *Český lidový kalendář*. Inicirao je i izdavanje udžbenika za češke škole, pokrenuo *Studnice* – književni prilog *Jednote*, te kulturni zbornik *Přehled*. Od 1965. je živio u Zagrebu gdje je do 1980. radio na Radio Zagrebu kao urednik informativnih emisija i redakcije za unutarnju politiku i privredu. Od 1980. do 1982., bio je glavni urednik latiničkog izdanja *Borbe*, zatim je do 1983. bio predsjednik Skupštine Općine Trešnjevka, a do umirovljenja 1986. bio je urednik *Kronike Čeha i Slovaka* na Televiziji Zagreb.

Božidar Grubišić i Vlatka Banek 1993.

Miroslav Jilek

Miroslav Jilek se rodio 7. svibnja 1945. u Gornjem Daruvaru, a umro je u Zagrebu 27. prosinca 2005. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu je 1969. diplomirao sociologiju i filozofiju, a 1974. je magistrirao na Arhitektonskom fakultetu, na studiju iz područja urbanih i prostornih znanosti, te 1997. doktorirao na Filozofskom fakultetu. Od 1971. pa sve do smrti Jilek je bio zaposlen na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta na Katedri za metodologiju znanstveno-istraživačkog rada, a na Ekonomskom fakultetu je predavao sociologiju turizma. Bavio se uglavnom sociologijom grada i prostora, kulture, mladeži, masovnih komunikacija, slobodnog vremena, turizma, životnih stilova, religije te metodologijom znanstveno-istraživačkog rada u području društvenih znanosti. Bio je i član Češke besede Zagreb i Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba.

Od 2012. HČD dodjeljuje nagradu za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području publicistike i medija nazvanu po Božidaru Grubišiću, dok ime Miroslava Jileka nosi nagrada za doprinos hrvatsko-češkim vezama na području društvenih znanosti.

O Grubišićevim i Jilekovim zaslugama za HČD govorio je predsjednik Društva Marijan Lipovac. »Svi mi stojimo na ramenima svojih prethodnika, a među najznačajnijim osobama iz povijesti naše udruge upravo su Božidar Grubišić i Miroslav Jilek. S Grubišićem i doslovno počinje povijest HČD-a: u našem arhivu i danas čuvamo njegov notes u koji je pisao svoje bilješke u vrijeme kad se tek pripremalo osnivanje Društva i kad je novoosnovano Društvo počelo stasalo. Upravo je Grubišić bio osoba koja je na sebe preuzeila najveći dio posla oko osnutka i ustroja Društva, na neki način bio je organizacijski tajnik. Formalno je dužnost tajnika obnašao od 1994. do 1998., a od 1992. do 1994. bio je član Predsjedništva. Nema važnijeg dokumenta iz prvih godina HČD-a, a da na njima nema Grubišićevog pečata, posebno u godišnjim izvješćima koja je podnosio kao tajnik. U prvim danima i godinama HČD-a dragocjene su bile Grubišićeve organizacijske sposobnosti, njegovo iskustvo novinara i urednika, pa i društveno-političkog radnika, odlično poznavanje Češke, češke manjine i češkog jezika. Od Grubišića potjeće i strateška orientacija HČD prema udrugama češke manjine kao našim prirodnim partnerima, i to tako da jedni drugima svojim aktivnostima ne konkuriramo, nego da se nadopunjujemo. Ono što je trajna ostavština Božidara Grubišića je glasilo *Susreti* koje je upravo on osmislio i pokrenuo, zajedno s Vlatkom Banek, a koje smo prije pet godina uspješno

Spomen-večer
u čast Božidara
Grubišića i
Miroslava Jileka
2015.

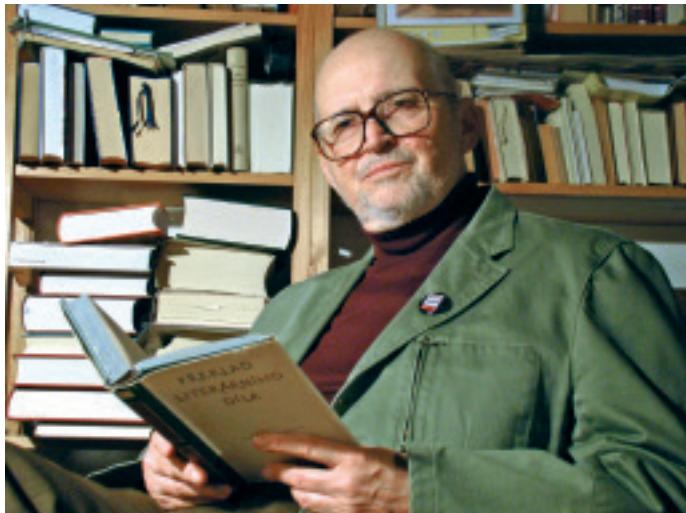

obnovili i unaprijedili. Miroslav Jilek je bio jedan od članova inicijativnog odbora za osnutak našeg Društva, a kasnije je bio na čelu Sekcije za društvene tijekove gdje su u punoj mjeri došli do izražaja njegova erudicija, veliko znanje iz raznih područja, analitičan pristup društvenim pojavama kakav se i očekuje od jednog sociologa. Ukratko, Jilek je bio jedan od mozgova HČD-a, uvijek spreman svoje znanje prenositi drugima, bilo na tribinama i predavanjima, bilo u neformalnim druženjima uz pivo ili daruvarski rizling. Osobe formata Božidara Grubišića i Miroslava Jileka teško je nadomjestiti i naravno da nam i danas nedostaju i da bi nam dobro došli sa svim svojim sposobnostima, znanjima i entuzijazmom s kojim su pristupali radu na jačanju hrvatsko-čeških odnosa, jer to je ono što ih je obojicu povezivalo«, kazao je Lipovac. Na spomen-večeri je prikazan i polusatni dokumentarni film o Grubišiću i Jileku koji je pripremila Vlatka Banek uz pomoć članova svoje obitelji, s mnoštvom zanimljivih podataka te fotografskih i filmskih materijala kojima je istaknut Grubišićev i Jilekov značaj ne samo za HČD i češku manjinu, nego i za širu zajednicu. Svoja sjećanja na njih iznijeli su i nazočni na spomen-večeri. Zdenka Taborski je spomenula da je Jilek mnoge pripadnike češke manjine potaknuo da upišu fakultete te istaknula da su zagrebački Česi od njega saznavali prve informacije o civilnom društvu. Jilekov kolega Mladen Labus istaknuo je da su mnoge spoznaje do kojih je Jilek došao u svojim sociološkim istraživanjima aktualne i danas: »Bio je tip intelektualca koji se danas već pomalo gubi. Resilo ga je kritičko mišljenje i human odnos prema čovjeku i svijetu, blagost i fini humor«. Govoreći o Grubišiću, Vlatka Banek se prisjetila kako se zajedno s njim 1987. izborila za postavljanje poprsja hrvatskog skladatelja češkog porijekla Frana Lhotke u njegovoj ulici u zagrebačkom naselju Prečko, a kasnije i skladatelju Krsti Odaku koji je bio praški student. Potpredsjednik Saveza Čeha i predsjednik Vijeća češke nacionalne manjine Grada Zagreba Juraj Bahnik podsjetio je na Grubišićeve zasluge za novinstvo češke manjine i poručio da hrvatski Česi danas nastavljaju djelo koje je on započeo. Na spomen-večeri bili su i članovi obitelji Grubišić i Jilek koji su HČD-u dali velik broj dokumenata i fotografija temeljem kojih je rekonstruiran njihov životopis.

Hrvatsko-češko društvo prisjetilo se 27. travnja 2016. i Predraga Jirsaka, istaknutog hrvatskog bohemista, književnika i prevoditelja povodom 75. godišnjice rođenja i 5. godišnjice smrti. U dvorani Češkog doma tražio se stolac više jer su se okupili brojni studenti bohemistike te Jirsakovi prijatelji i poštovatelji, uz članove njegove obitelji, suprugu Nadu, kćeri Libuše, Ivanu i Iskru te sina Mislava.

Predrag Jirsak rodio se u Osijeku 24. siječnja 1941. u obitelji češkog porijekla, a umro je u Zagrebu 5. srpnja 2011. Diplomirao je komparativnu književnost i anglistiku 1965. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1967. do 1968. radio je kao lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Karlova sveučilišta u Pragu, gdje je upisao poslijediplomski studij češke književnosti. Od 1969. počeo je raditi na studiju bohemistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje je vodio jezične vježbe, a od 1972., nakon umirovljenja Ljudevitu Jonkeu, predavao je češku književnost sve do odlaska u mirovinu 2007. Prevodio je s engleskog, češkog i slovačkog jezika. Napisao je roman za djecu *Mjesečeva djeca* (1958.), a najvažnije djelo mu je roman moderne poetike *Karavan savršenih* (1964.). Autor je i pjesničkih zbirki *Lov na vepra* (1986.) i *Žena u jednini* (2010.) te zbirke priča *Lugarinka i grdelin* (2010). Predrag Jirsak je bio član uredništva časopisa *Telegram* i *Umjetnost riječi* u kojem je objavio značajne radeove o teoriji književnosti, praškom strukturalizmu i

Predrag Jirsak

suvremenoj češkoj književnosti. U *Hrvatskoj enciklopediji* i *Leksikonu stranih pisaca* pisao je natuknice iz češke književnosti. Prevodio je znanstvena djela te umjetničku prozu i poeziju s češkog, slovačkog i engleskog. Za prijevod romana Josefa Škvoreckog *Jedna Dvořákova ljubav* bio je 2000. dobitnik Nagrade Društva hrvatskih književnih prevoditelja. Preveo je i *Poštarsku bajku* Karel Čapeka. Važan je i Jirsakov prijevod (u suradnji s ocem Mirkom Jirsakom) tri knjige Vojtecha Zamarovskog, *Bogovi i junaci antičkih mitova*, *Grčko čudo* i *Otkriće Troje* koje su imale značajnu ulogu u popularizaciji antičke kulture i baštine u Hrvatskoj, posebno među mladima.

O Jirsaku kao bohemistu govorila je Dubravka Sesar s Katedre za češki jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu, uz mnoga prisjećanja na zajedničke trenutke, dok je Marijan Bobinac s Odsjeka za germanistiku govorio o Jirsaku kao uredniku časopisa *Umjetnost riječi* u kojem je dao važan doprinos književnoj znanosti. Umjetničkom ugođaju spomen-večeri posebno je pridonijela Jirsakova najmlađa kći, glumica Iskra Jirsak, koja je čitala odabране odlomke iz očevih proznih i poetskih djela.

Od 2012. ime Predraga Jirsaka nosi nagrada Hrvatsko-češkog društva za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području bohemistike i pisane riječi, a na Jirsakove zasluge za HČD, kojem je bio prvi potpredsjednik, podsjetio je Marijan Lipovac: »Upravo je Predrag Jirsak bio zaslužan za definiranje programskih osnova Društva, na neki način bio je njegov ideolog. Njegov entuzijazam, široko obrazovanje i erudicija i danas nam nedostaju, ali oni su bili upravo presudni u vremenima kad se HČD tek rađalo i stasalo, kad je trebalo iz zaborava izvući tolike nepoznate i zapostavljene osobe i događanje iz povijesti hrvatsko-čeških veza i kad su se, osnutkom samostalne Hrvatske, napokon stekli uvjeti da veze Hrvata i Čeha zažive u punom opsegu, da se više ne svode samo na gospodarsku razmjenu i turističko servisiranje, kako je rekao u govoru na osnivačkoj skupštini, nego i na politiku i kulturu. I danas još pamtimos neka njegova izlaganja, primjerice na obilježavanju 30. godišnjice Praškog proljeća na ovom istom mjestu 1998., a mi njegovi studenti pamtimos njegovu ležernost, vedrinu, smisao za humor, ali i pedantnost, posebno kad su posrijedi bili prijevodi.«

Spomen-večer u čast Predraga Jirsaka 2016. Slijeva: Iskra Jirsak, Dubravka Sesar i Marijan Bobinac

Predsjednica Češke besede Zagreb Alenka Štokić o Jirsaku je govorila kao njegova studentica, prisjetivši se s kolikim je žarom održavao svoja predavanja. Sjećanja na Jirsaka iznijeli su i pročelnica Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnosti Zrinka Kovačević te drugi nazočni na spomen-večeri, a u kratkom dokumentarnom filmu koji su pripremile Tamara i Vlatka Banek o Jirsaku kao osobi, profesoru, književniku i prevodiocu govorili su i drugi njegovi prijatelji, suradnici i studenti (Zvonimir Kotarac, Jaroslav Pecnik, Zlatko Stahuljak, Mladen Banek, akademik Tonko Maroević, Katica Ivanković, Dubravka Sesar, Mirna Šolić, Marijan Bobinac, Bruno Kragić i Marijan Lipovac).

Postoji izreka da su temelji čvršći što se manje vide. To vjerojatno vrijedi u građevinarstvu, ali kad su posrijedi udruge i druge institucije tada istaknuti utemeljitelji nisu tek puki temelji, nego trajna, živa baština koja služi kao nadahnuće i putokaz novim naraštajima. Stoga Hrvatsko-češko društvo čuva i njeguje uspomenu na Božidara Grubišića, Miroslava Jileka i Predraga Jirsaka, ali i uspomenu na svog nekadašnjeg predsjednika Matu Relju, čije ime nosi nagrada HČD-a za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području umjetnosti, uspomenu na nekadašnjeg potpredsjednika Dubravka Dosegovića, članove Predsjedništva Krešimira Sykoru, Zdenka Prochasku i Stjepana Obada, dugogodišnju članicu Nadzornog odbora Miloslavu Krolo, člana Nadzornog odbora Vladu Bojkiću, kao i na sve druge pokojne članove koji su dio svojih života utkali u rad Društva i u hrvatsko-češke veze.

Partnerstvo s Češkom besedom Zagreb i drugim udrugama češke manjine

Kad se govori o hrvatsko-češkim odnosima, taj pojam nužno obuhvaća dvije razine – vanjsku – koja se odnosi na veze dviju država, Hrvatske i Češke, te unutarnju – koja se tiče odnosa pripadnika većinskog hrvatskog naroda prema svojim sugrađanima češke narodnosti. Od samog svog osnutka Hrvatsko-češko društvo posvećeno je hrvatsko-češkim odnosima u njihovoј cjelini.

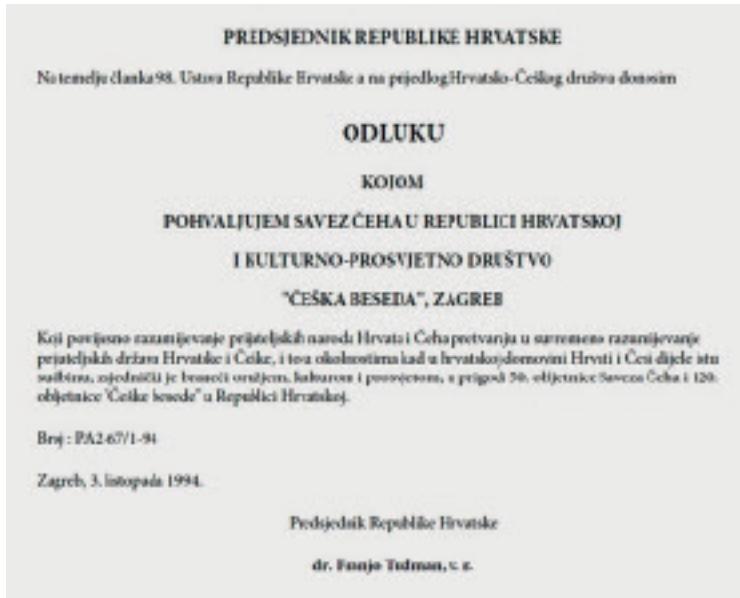
Do sada su već dosta opširno opisana nastojanja HČD-a na području djelovanja s aspekta vanjske razine, a ovo poglavlje posvećujemo onoj unutarnjoj tj. nastojanjima na partnerskoj suradnji s institucijama češke manjine u Hrvatskoj, prije svega s Češkom besedom Zagreb (ČBZ) kao udrugom koja okuplja Čehe, osobe češkog porijekla i druge prijatelje češke kulture s područja glavnog grada Hrvatske.

Pojedini istaknuti članovi Češke besede Zagreb bili su i među inicijatorima osnutka HČD-a pa se partnerstvo dviju udruga uspostavilo samo od sebe kao nužnost zbog sličnih programskih ciljeva. Beseda, kojoj je od 1966. do 1994. na čelu bio Zdenko Prochaska, velikodušno je Društvu omogućila korištenje svojih prostora na Dolcu, što je bilo od presudne važnosti za njegovo djelovanje, budući da se u početku Društvo moglo osloniti na vrlo skromne financijske i materijalne mogućnosti. Zahvaljujući Besedi, Društvo je imalo osiguran krov nad glavom te se moglo bezbrižnije posvetiti provedbi konkretnih aktivnosti usmjerenih na promociju Češke i jačanje hrvatsko-čeških veza. Među idejama koje su se pojavile odmah nakon osnutka 1992. bilo je i snimanje televizijske emisije o Česima i Slovacima u Domovinskom ratu kojom bi se javnost u Hrvatskoj, ali i tadašnjoj Češkoj i Slovačkoj, upoznala sa stradanjima češke i slovačke manjine u srpskoj agresiji, kao i sa sudjelovanjem njihovih pripadnika u obrani Hrvatske i žrtvama koje su podnijeli.

Ne manje važna bila je i djelatnost Saveza Čeha i Slovaka na čelu s predsjednicom Leonorom Janotom i tajnikom Václavom Tomekom koji su 1991. tijekom najžešće agresije na Hrvatsku, slali pisma predsjedniku Češke i Slovačke Václavu Havelu i predsjedniku Federalne skupštine Alexanderu Dubčeku u kojima su molili da utječu na zaustavljanje rata i na priznanje Hrvatske te ujedno prosvjedovali protiv njezina da bi Češka i Slovačka

Nekadašnje sjedište Češke besede Zagreb i Hrvatsko-češkog društva na Dolcu u Zagrebu

Odluka predsjednika Franje Tuđmana o pohvali Češke besede Zagreb i Saveza Čeha

mogla priznati samo Sloveniju, ali ne i Hrvatsku. U pismu Havelu iz prosinca 1991. uz ostalo je pisalo: »Pomozite nam da i dalje možemo biti ponosni na svoje češko i slovačko porijeklo, pomozite nama i našoj domovini Hrvatskoj da više ne trpi zbog ovog groznog rata. U Hrvatskoj živimo dvjesto godina, ponosimo se svojim materinjim jezikom, kulturom, svojom radinošću, uživamo sva ljudska i manjinska prava. Nemojte stoga dozvoliti da neprijatelj uništi naša dvjestogodišnja nastojanja za očuvanje našeg nacionalnog identiteta. Neprijateljska vojska uništava sve – kulturne i sakralne spomenike, industrijske objekte, škole, uništava i naše češke škole, domove kulture, institucije. Uvaženi gospodine predsjedniče, Česi i Slovaci su u Hrvatskoj poznati kao veoma radini i miroljubivi ljudi. Usprkos tome morali su uzeti oružje u ruke i stati u obranu svoje domovine. Teško je shvatljivo da, na kraju 20. stoljeća, moramo braniti svoje domove, svoju egzistenciju, svoju domovinu od dosadašnjih susjeda. Europski narodi ne mogu shvatiti kakva nam se nepravda događa? Ne mogu ili ne žele? Koliko još naše djece, muževa, očeva i nevinih ljudi mora poginuti da svijet shvati o čemu se kod nas radi? Nas je šačica u ljudskom moru, ali ne podnosimo nepravdu i agresiju. U Hrvatskoj nas je samo 25.000 Čeha i Slovaka, ali glasno zovemo u pomoć. Protiv agresora borimo se ne samo oružjem, nego i svojom kulturom. U jeku vihara rata organizirali smo izložbu povijesnih dokumenata, etnografskih eksponata i slikarskih djela obilježavajući 200. godišnjicu doseljavanja Čeha u bjelovarski kraj, kako bi svima dali do znanja da smo tu, da se ponosimo svojim porijeklom i svojim radom. Uvaženi gospodine predsjedniče, apeliramo na Vas, na Vaše suradnike, na vašu savjest – spriječite širenje nepravde i ratnih grozota u Hrvatskoj. U ime naših predaka, u naše ime, u ime naše djece Vas molimo – posjetite nas, pošaljte nam svoje suradnike, svoje ministre i uvjerite se kakav se rat kod nas vodi. Budućnost nas Čeha i Slovaka u Hrvatskoj je u samostalnoj i neovisnoj

Hrvatskoj, zato Vas, u ime budućih generacija molimo i apeliramo na Vas: učinite sve kako bi došlo do mirnog razrješenja ratne situacije u Hrvatskoj i bila priznata samostalnost svih republika koje to žele.« Ovakvi iskreni iskazi lojalnosti hrvatskih Čeha svojoj domovini nailazili su na dobar odjek u javnosti zbog činjenice da se velik dio pripadnika najbrojnije nacionalne manjine odmetnuo od Hrvatske kao domovine i oružjem ustao protiv svojih susjeda hrvatske i drugih nacionalnosti. Hrvatski Česi su pak svojim angažmanom u doba Domovinskog rata potvrdili i dodatno učvrstili dobar glas koji su svojim doprinosom napretku i razvoju Hrvatske stekli njihovi preci.

U to vrijeme Savez Čeha slavio je svoju 50. godišnjicu, a Češka beseda Zagreb slavila je svoj jubilej, 120 godina od osnutka. Bilo je to 1994., upravo u godini kada se slavila 900. godišnjica prvog spomena Zagreba s kojom je povezana i 900. godišnjica prvog spomena Čeha u Hrvatskoj. Kako bi se hrvatskoj javnosti, ali i nositeljima državne vlasti, dodatno skrenula pozornost na ove godišnjice Hrvatsko-češko društvo je u veljači 1994. odlučilo preložiti Češku besedu Zagreb Komisiji za odlikovanja Ureda predsjednika Republike. Predsjednik HČD-a Mate Relja opširno je opisao okolnosti osnutka Besede 1874., njenog djelovanje, doprinos istaknutih Čeha Zagrebu, a upozorio je i na činjenicu da Besedi još uvijek nije vraćen Češki dom u Šubićevoj ulici koji su joj oduzeli totalitarni režimi i 1941. i 1945. Prijedlog za odlikovanje urođio je plodom te je prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman 3. listopada 1994. dodijelio pohvalu Češkoj besedi Zagreb, kao i Savezu Čeha u Republici Hrvatskoj. Tekst pohvale glasi: »Na temelju članka 98. Ustava Republike Hrvatske a na prijedlog Hrvatsko-češkog društva donosim odluku kojom pohvaljujem Savez Čeha u Republici Hrvatskoj i kulturno-prosvjetno društvo Češka beseda Zagreb koji povjesno razumijevanje prijateljskih naroda Hrvata i Čeha pretvaraju u suvremeno razumijevanje prijateljskih država Hrvatske i Češke, i to u okolnostima kad u hrvatskoj domovini Hrvati i Česi dijele istu sudbinu, zajednički je braneći oružjem, kulturom i prosvjetom, u prigodi 50. obljetnice Saveza Čeha i 120. obljetnice Češke besede u Republici Hrvatskoj.«

Povodom Besedine 120. godišnjice, Hrvatsko-češko društvo je 20. travnja 1994. organiziralo koncert zbora *Zagrebački liječnici pjevači*. U to vrijeme Beseda, zbog ograničenog prostora na Dolcu, nije mogla razvijati aktivnost kako je željela pa nije imala niti svoj mješoviti pjevački zbor. On je osnovan tek 2001., nakon Besedinog preseljenja u Šubićevu 20., i dobio je naziv *Bohemia*. Od 2015. njegova dirigenica je Marta Bergovec, a poklon-koncertom HČD-a iz 1994. dirigirao je njen otac Mijo Bergovec, dugogodišnji voditelj pjevačkog zbora zagrebačkih liječnika. Kao svoj doprinos jubileu Besede, HČD

Predsjednica Češke besede Zagreb Miloslava Krolo i predsjednik Hrvatsko-češkog društva Zorislav Bobuš

je organizirao i predavanje Josipa Matušeka *Česi u Zagrebu* održano u Gradskoj knjižnici 14. listopada 1994.

Svijest da članstvo u Besedi, kao manjinskoj udruzi usmjerenoj na očuvanje identiteta češke manjine, ne isključuje mogućnost istodobnog članstva u HČD-u čija je orientacija jačati veze Hrvatske i Češke, bila je posve jasna od samog nastanka Društva. Tako je Zdenko Prochaska kao predsjednik Češke besede Zagreb bio ne samo jedan od inicijatora osnutka Društva, nego i član njegova Predsjedništva od 1992. do svoje smrti 2001., dok je Miloslava Krolo, njegova nasljednica na čelnom mjestu Besede, od 1992. do 2005. bila članica Nadzornog odbora HČD-a. Članovi Hrvatsko-češkog društva su i današnja predsjednica Besede Alenka Štokić i njeni prethodnici Juraj Bahnik, Jaromil Kubiček i Adolf Tomek. Istina, zaokupljeni brojnim obvezama u Besedi, u međuvremenu utemeljenom Vijeću češke nacionalne manjine Grada Zagreba i u Savezu Čeha, ne lačaju se posebnih dužnosti unutar HČD, ali podupiru sva ona pozitivna nastojanja i programe koji su od zajedničkog interesa. Dakako, isto vrijedi i za članove HČD-a, pa je tako i njegov predsjednik Mate Relja bio član ČBZ-a, a sada je to i Marijan Lipovac. Razumije se, ta i takva suradnja otvorila je mogućnost svim članovima obiju udruga za pridruživanje znatno širem broju programa i aktivnosti, čime je obogaćena temeljna orijentacija svake od njih ponaosob. Istina, svojedobno su se javljale bojazni o mogućoj predominaciji jedne udruge nad drugom, bilo pri osiguravanju potrebnih sredstava za rad, bilo vezano uz moguću štetu po češki jezik čije je očuvanje važna odrednica ČBZ-a. Vrijeme je pokazalo svu njihovu neutemeljenost, jer se radilo o različitim i u najvećem broju kompatibilnim programima i aktivnostima. Dakle, sve je dobro što se dobro svrši, a partnerski odnos bude obostrano koristan.

I Savez Čeha je podupro rad HČD-a, pa su tijekom devedesetih godina njegovi čelni ljudi i oni iz tjednika *Jednota* bili članovi HČD-a, a to je bio i tadašnji saborski zastupnik češke i slovačke manjine Siniša Njegovan Starek. Danas je to i zastupnik Vladimir Bilek, točnije član je Podružnice HČD-a u Daruvaru čime osnažuje ulogu udruge izvan Zagreba.

Aktivnosti od zajedničkog interesa ČBZ-a i HČD-a, poput predavanja i tribina, u pravilu se organiziraju zajednički jer se održavaju u Češkom domu koji je vlasništvo Češke besede. Isti je slučaj bio i tijekom djelovanja na Dolcu. Otkako je 1998. vraćen svom zakonitom vlasniku, zagrebački Češki dom, sagrađen 1937. po nacrtu arhitekta Lava Kalde, doista je postao središte suradnje zagrebačkih Čeha s građanima Zagreba kako su to i zamislili inicijatori njegove izgradnje, mali kutak Češke usred Zagreba čija su vrata otvorena svakome tko želi naučiti ili usavršiti češki jezik, poslušati češku glazbu, upoznati češki folklor, popiti češko pivo i doznati nešto novo o zemlji s kojom Hrvatsku toliko toga veže. Zato se ne bez razloga suradnju HČD-a i Besede smatra jednim od važnih faktora koji u Šubićevu 20 privlači Zagrepčane bez obzira imaju li ili nemaju češko porijeklo, jer tom se suradnjom razbijaju predrasuda da je Češki dom okupljalište isključivo pripadnika češke manjine.

Nakon što je 2003. osnovano Vijeće češke nacionalne manjine Grada Zagreba, kao institucija manjinske samouprave temeljem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, HČD je uspostavio suradnju i s tim novim stanarom Češkog doma, s kojim je 2006. zajednički izdao knjigu *Biskup Duh* Marijana Lipovca.

Zajedničkim naporima sve tri institucije pokušavaju se izboriti da dođe do sklapanja sporazuma o prijateljstvu između Zagreba i Praga koji bi dao novi impuls odnosima dviju metropola, a time i država.

Kako bi se odužilo Češkoj besedi Zagreb za uspješno partnerstvo i odalo joj priznanje, Hrvatsko-češko društvo predložilo je da joj se 2014. dodijeli Nagrada grada Zagreba u povodu njene 140. godišnjice, no prijedlog nije bio prihvaćen. Stoga je ponovljen 2015., ali Beseda opet nije bila među nagrađenim osobama i institucijama. Tada je proradio inat – u HČD-u je odlučeno da se Češku besedu Zagreb predloži za neko od državnih odličja te je izbor pao na Povelju Republike Hrvatske koja se najčešće dodjeljuje institucijama, i to

za doprinos razvitu i promicanju međunarodnog položaja Hrvatske te za doprinos njenom znanstvenom, kulturnom, gospodarskom i drugom razvitu. HČD je 18. svibnja 2015. Državnom povjerenstvu za odlikovanja Ureda predsjednice Republike uputio prijedlog da se Besedi dodijeli Povelja Republike Hrvatske uz obrazloženje njenih zasluga: »Češka beseda Zagreb najstarija je manjinska udruga u Zagrebu i vjerojatno najstarija udruga neke nacionalne manjine na cijelom području Hrvatske. Radi se o udruzi koja bi mogla poslužiti kao uzor ne samo manjinskim, nego i drugim udrugama u Zagrebu i Hrvatskoj, o udruzi bogate povijesti i duge tradicije koja se uspješno nosi sa suvremenim izazovima i problemima, o udruzi koja je u istoj mjeri i hrvatska i češka, čime pruža zoran primjer kako se može živjeti češki manjinski identitet u svojoj hrvatskoj sredini. Da napor Češke besede Zagreb na očuvanju identiteta zagrebačkih Čeha nisu uzaludni pokazali su rezultati popisa stanovništva iz 2011. prema kojima je prvi put nakon nekoliko desetljeća stagnacije broj Čeha u Zagrebu povećan u odnosu na prethodni popis – dok se 2001. Česima izjasnilo 813 stanovnika Zagreba, 2011. ih je bilo 835. Iako se radi o povećanju za 'samo' 22 pripadnika, činjenica je da se ipak promijenio trend, što daje nadu da će asimilacija zagrebačkih Čeha biti barem usporena. Jedna od glavnih karakteristika Češke besede Zagreb u prošlosti i sadašnjosti jest njena integriranost u ukupan društveni život Zagreba i Hrvatske, čime se uspješno sprečava njeno pretvaranje u češki geto u kojem bi se okupljali isključivo pripadnici češke manjine, a češka kultura njegovala bez interakcije s većinskom hrvatskom sredinom. Od 1937. Češka beseda Zagreb, zahvaljujući vlastitim naporima i sredstvima ima svoj Češki narodni dom u Šubićevu 20 iz kojeg je istjerana već 1941., da bi ga opet u cijelosti dobila tek 1996. Od tada do danas Češki narodni dom prava je češka oaza u središtu Zagreba, mjesto koje uz zagrebačke Čehe privlači sve prijatelje Češke i poklonike češke kulture koji se ondje sastaju gotovo svakodnevno, a Češka beseda Zagreb time potvrđuje svoju ulogu promotora hrvatsko-

Češki narodni dom u Zagrebu

Hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović uručuje Povelju Republike Hrvatske predsjednici Češke besede Zagreb Alenki Štokić 2016.

češkog prijateljstva i važnog mosta između Hrvatske i Češke, čije bi veze trebale biti i intenzivnije jer se radi o dvije bliske i prijateljske zemlje koje dijele pripadnost Europskoj uniji i Sjevernoatlantskom savezu te zajedničkom srednjoeuropskom civilizacijskom i kulturnom krugu«. Odgovor na ovu inicijativu čekao se čak godinu i pol, ali čekanje se isplatilo: prijedlog HČD-a je prihvaćen i 5. prosinca 2016. na svečanosti u svom uredu na Pantovčaku hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović uručila je Povelju Republike Hrvatske predsjednici Češke besede Zagreb Alenki Štokić. Kako se navodi u Predsjedničinoj odluci, Češkoj besedi Zagreb dodijeljena je Povelja Republike Hrvatske za osobite zasluge u djelovanju na kulturnom, prosvjetnom i gospodarskom području te promicanju i razvijanju prijateljstva između Republike Hrvatske i Češke Republike, a u prigodi 140. obljetnice rada i djelovanja. Među osam institucija kojima je tom prigodom dodijeljeno ovo priznanje Češka beseda Zagreb bila je jedina manjinska organizacija, a budući da je od svih nagrađenih bila najstarija Povelja joj je dodijeljena prvoj.

Na temeljima partnerske suradnje s Češkom besedom Zagreb, Hrvatsko-češko društvo razvija suradnju i s ostalim udrugama češke manjine. S Češkom besedom Zagrebačke županije, koju je 2009.

osnovao član HČD-a Franjo Vondraček, suradnja je uspostavljena odmah po osnutku kad je pokrenuta zajednička inicijativa za podizanje spomenika biskupu Duhu u Dubravi kraj Vrbovca koja je realizirana 2014. U međuvremenu, 2013. je, kao uspjeh obje udruge, u Napajedli postavljena spomen-ploča na mjestu vjenčanja bana Josipa Jelačića. Članovi pjevačke

Predavanje Dubravka Dosegovića u Češkom domu u Rijeci 2013.

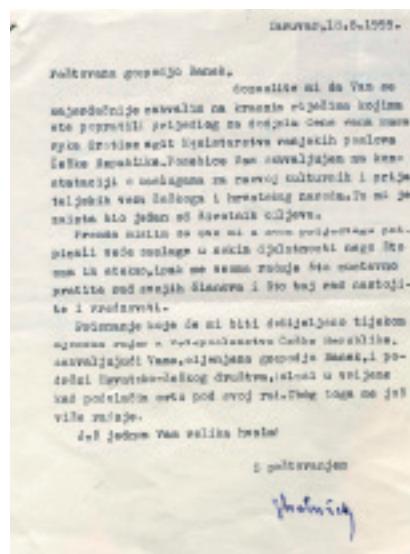
Predavanje Marijana Lipovca o povijesti hrvatsko-čeških odnosa u Lipovljanim 2015.

skupine ove Besede nastupili su i na promociji prvog broja obnovljene edicije glasila *Susreti* u siječnju 2011., a u rujnu 2015. predstavnici HČD-a bili su s članovima Besede u Břeclavu na njihovom susretu s tamošnjim moravskim Hrvatima.

Blisku suradnju HČD razvija i s Češkom besedom Rijeka, prije svega zahvaljujući svojoj članici Snježani Herceg, jednoj od ključnih osoba tamošnje češke udruge. Kad je 16. lipnja 2012. u riječkom Češkom domu Tomáša Masaryka održana svečanost otkrivanja Masarykova poprsja, jedan od govornika bio je i predsjednik HČD-a Marijan Lipovac, koji je na istom mjestu o Masaryku održao predavanje 4. svibnja 2016. Dubravko Dosegović je za članove Češke besede Rijeka 19. travnja 2013. održao predavanje o Jaroslavu Hašeku i Švejknu.

Blizina Zagreba i Siska omogućila je i bliske kontakte s tamošnjom Češkom besedom. Prva zajednička akcija bilo je predavanje Marijana Lipovca 22. veljače 2013. o Mariji i Stjepanu Radiću, a iste godine 6. lipnja Dubravko Dosegović je održao predavanje o Hašeku i Švejknu. Lipovac je ponovno bio gost Češke besede Sisak 23. rujna 2016. kad je u sklopu Dana češke kulture govorio o povijesti hrvatsko-čeških veza. Istoj temi bilo je posvećeno i njegovo predavanje u Češkoj besedi Općine Lipovljani 14. studenog 2015., također u sklopu tamošnjih Dana češke kulture, dok je na istoj manifestaciji 4. studenog 2016. Lipovac održao dva predavanja, o Václavu Havelu i o vezama Nikole Šubića Zrinskog s Česima.

Izmjenama Statuta HČD-a 1998., među ciljeve djelovanja izričito je uvršteno i promicanje doprinosa češke manjine u Hrvatskoj, čime je retroaktivno regulirano ono što je Društvo činilo od svojih početaka. Poštivanje ove statutarne odredbe Hrvatsko-česko društvo je iskazalo 1999. podržavši prijedlog da se Nagrada Gratias Agit koju dodjeljuje češko Ministarstvo

Pismo zahvale Josipa Matušeka povodom dodjele nagrade *Gratias agit*

Govor Marijana Lipovca na svečanosti otkrivanja poprsja Tomáša Masaryka u Češkom domu u Rijeci 2012.

vanjskih poslova za širenje dobrog imena Češke u inozemstvu dodijeli tadašnjem vodećem povjesničaru češke manjine Josipu Matušeku, autoru knjige *Česi u Hrvatskoj* objavljene na češkom i hrvatskom jeziku. Češko izdanje predstavljeno je 19. listopada 1994. u sklopu Dana češke kulture u Zagrebu u Europskom domu, a hrvatsko izdanje

u Češkoj besedi Zagreb 13. studenog 1996., također u organizaciji HČD-a.

Članovi HČD-a redovito posjećuju i žetvene svečanosti češke manjine Dožinky koje se svake druge godine održavaju u drugom mjestu kao smotra sveukupnog češkog kulturnog stvaralaštva i tradicije u Hrvatskoj. Kao što češki tjednik *Jednota* redovito izvještava o aktivnostima HČD-a, tako je i u glasilu *Susreti* znatan dio prostora posvećen temama vezanima uz život hrvatskih Čeha, prije svega u vijestima o djelovanju manjinskih udruga i pojedinaca, kao i osobama i događajima iz povijesti. No najveći doprinos češkoj manjini Hrvatsko-češko društvo daje svojim ukupnim djelovanjem kojim popularizira Češku u Hrvatskoj i širi dobre vibracije između dviju zemalja, budući da se simpatije koje se na taj način pobudjuju prema Češkoj prenose i na hrvatske građane češke narodnosti.

Priznanje Hrvatsko-češkom društvu povodom 70. godišnjice *Jednote* 2016.

Nagrade i priznanja HČD-a – izraz zahvalnosti i poštovanja

Istina je, okolina nas cijeli život nuka na izvrsnost i njezino dokazivanje i tijekom cijelog života podložni smo tuđem ocjenjivanju svojih sposobnosti, zalaganja i uspjeha, bilo to samo riječju pohvale i zahvale, kakvim pisanim priznanjem ili nekom materijalnom nagradom. Priznanja i nagrade uklapljene su u naš život na ovaj ili onaj način i svjedoci su naših aktivnosti. Nekome je to poticaj, u nekome se rodi otpor, ali u uljuđenoj se zajednici do toga još uvijek drži. Zato se ne može zanemariti i ulogu Hrvatsko-češkoga društva u tom segmentu njegova djelovanja.

Posve prirodno u žarište zanimanja HČD-a došli su djelovanje i rezultati pojedinih osoba ili institucija vezani za hrvatsko-češke odnose u cjelini, a već prema tome u kojoj su mjeri bili poznati ili saznanja o njima dostupna Društvu. Tako je u proteklih 25 godina poduzeto niz inicijativa kako bi određenim priznanjima i nagradama bio prepoznat mar onih koji su pridonijeli razvoju tih odnosa u pojedinim područjima ljudske aktivnosti, odabranima među njima dodijeljena su priznanja Društva, a od 2012. i posebno ustanovljene nagrade kao izraz samostalnoga vrednovanja zamjećenih rezultata.

Prva su priznanja Društva dodijeljena u povodu pete obljetnice djelovanja HČD-a 1997., članovima-osnivačima, prvim predsjednicima i onima koji su podupirali Društvo. To su bile tek zahvalnice jer je tadašnje Predsjedništvo držalo »neprimjerenim, dok djeluje u ovome sastavu, dodjeljivanje priznanja svojim zaslužnim članovima«, a time iskazalo jasna moralna načela tj. kako njegovi članovi sami sebi ne mogu međusobno dodjeljivati priznanja, ma kakve god stvarne zasluge za Društvo imali. Međutim, svjesni potrebe zahvale svima onima koje je to išlo, predložili su skupštini a ona je usvojila, dodjelu zahvalnica, koje su tako pripale: osnivačima Predragu Jirsaku i Zvonimiru Kotarcu te prvom i drugom predsjedniku Društva Zlatku Stahuljaku i Mati Relji. Pored njih, zahvalnice su dodijeljene nečlanovima HČD-a, ali itekako važnim osobama koje su na ovaj ili onaj način podupirale njegov rad, a to su bili: raniji generalni konzul ČSFR u Zagrebu, odnosno prvi otpravnik poslova Veleposlanstva ČSFR u samostalnoj Hrvatskoj Igor Furdík, savjetnik u češkom Veleposlanstvu Josef Nedbal, te raniji i tada aktualni voditelji Odbora za manjinske i nevladine odnose pri Ministarstvu vanjskih poslova Češke Petr Kolař i Jaromír Plíšek. S obzirom na tjesnu suradnju s Češkom besedom Zagreb, zahvalnica je dodijeljena i toj najstarijoj udruzi češke manjine u Hrvatskoj.

Iduća priznanja svojim članovima HČD je dodijelio tek 2012. povodom svoje 20. godišnjice. Odlukom Upravnog odbora priznanjima su nagrađeni zaslužni članovi Vlatka Banek, Jarmila Hanuška, Vlado Bojković Marijan Perić. Za svakog od nagrađenih dano je i kratko obrazloženje: »Vlatka Banek, nekadašnja tajnica i potpredsjednica HČD-a, od osnutka Društva do danas jedna je od njegovih najaktivnijih članica i time svojevrstan simbol kontinuiteta udruge. Tijekom obnašanja dužnosti u HČD-u, u velikoj je mjeri usmjeravala njegovu djelatnost, a posebno se istaknula u pokretanju i razvoju glasila *Susreti*, otvaranju internetske stranice, privlačenju mladih članova u Društvo,

Vlatka Banek uručuje iskaznicu počasne članice Hrvatsko-češkog društva Ľubici Lukaštíkovoj 1999.

a kao član HČD-a dao veliki prinos razvoju zanimljivih članaka o češkim aktualnostima. Kao odličan poznavatelj češke političke scene, uvijek je spreman svoja saznanja podijeliti s javnošću, na prigodnim je tribinama ili savjetom od pomoći svima koji se zanimaju za suvremenu češku problematiku«; »Marijan Perić potječe iz hrvatsko-češkog braka i po godinama života najstariji je član HČD-a. Pripada među one članove koji su neprekidno vjerni udruzi i čije je bogato iskustvo i sjećanje na prošlost od iznimne važnosti za aktivnost udruge i inspiracija mlađim članovima«.

Hrvatsko-češko društvo u svojih 25 godina izabralo je i dvoje počasnih članova. Prva osoba koja je, prema ocjeni Društva, zaslужila i dobila to priznanje bila je Ľubica Lukaštíkova, a nakon niza godina i Dušan Karpatský, što dokazuje uravnoteženost odluka HČD-a.

Ľubica Lukaštíkova, po zanimanju bibliotekarka i negdašnja zaposlenica Češke narodne knjižnice u Pragu, slijedila je diplomatsku službu svoga supruga Vladimíra, pa je tako potkraj devedesetih godina 20. stoljeća boravila u Zagrebu. Prema pravilima svog položaja mogla se baviti samo dobrotvornim radom, a kao majka dvoje djece imala je puno razumijevanja za mlade članove HČD-a, pretežito studente bohemistike kojima je manjkao dodatni izravni susret s češkom riječi. U to doba nije se u Hrvatskoj lako dolažilo do novina i časopisa na češkom, nije bilo dostupnih satelitom proslijeđenih čeških televizijskih i radijskih programa, a internet nije pružao ni približne mogućnosti kao danas. U Hrvatskoj je, pak, češka nacionalna zajednica, prošavši toplo-hladne odnose dviju zemalja nakon Drugog svjetskoga rata, jezično patila od problema arhaizama i razumljivog utjecaja hrvatskoga jezika, tako da je aktivnost popularno nazvana *Mluvnica* (Pričaonica) kojoj se priključila Ľubica Lukaštíkova zapravo bila pun pogodak ili kako se u Dalmaciji kaže »u sridu«. Razumije se, njezinim proglašenjem počasnom članicom HČD-a (1999.) nastojalo se na toj simboličkoj razini zahvaliti za uloženi trud i u to doba doista njezinom važnom prinosu djelovanju Društva. Kasnije je Ľubica Lukaštíkova slijedom zakonitosti poslanja svoga supruga napustila Zagreb i Hrvatsku, kontakti su se prorijedili, ali se iz dalekoga svijeta povremeno javlja s dobrim željama.

Drugi počasni član HČD-a od 2012. je kroatist, bohemist, prevoditelj i književni povjesničar iz Praga Dušan Karpatský. Možda će se nekome učiniti nerazboritim pred-

medijskoj prezentaciji te u osmišljavanju i realizaciji mnogih drugih projekata i akcija, što čini i danas«; »Jarmila Hanuška, od osnutka HČD-a vodi brigu o njegovim poslovnim knjigama na stručan i profesionalan način. Zahvaljujući njenom trudu, udruga ima uredne i transparentne izvještaje o finansijskom poslovanju, što joj omogućava uspješno sudjelovanje na natječajima za dobivanje donacija, bez čega ne bi bila moguća realizacija većine planiranih projekata«; »Vlado Bojkić, kao novinar *Vjesnika* godinama je pratio zbivanja u Češkoj,

lagati toga čovjeka za Nagradu Ine, koju je dobio 2002., pa mu onda dodijeliti i Nagradu »Marija i Stjepan Radić« (2015.), a u međuvremenu ga proglašiti počasnim članom Društva, ali radi se o promišljenim i argumentiranim odlukama u vremenskom rasponu od petnaestak godina, što samo po sebi svjedoči o dosljednoj aktivnosti i rezultatima tog iznimnog i za hrvatsku kulturu vrijednog čovjeka, ali i kvalitetnim promišljanjima i odlukama HČD-a. I dok je Inina nagrada značila opravdano ukazivanje na značenje i vrijednost njegovoga 40-godišnjega djelovanja na širenju hrvatske kulture u Češkoj putem prevodilačke aktivnosti, počasno se članstvo odnosilo na konkretno učinjeno za HČD, o čemu opširnije pišemo u poglavljvu posvećenom Dušanu Karpatskom.

Na godišnjoj skupštini HČD-a 18. travnja 2011. odlučeno je da se uoči 20. godišnjice Društva ustanove nagrade koje će se dodjeljivati zaslужнима za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa, što je HČD-u dalo novu značajnu dimenziju rada – analizu i procjenu doprinosa fizičkih i pravnih osoba koje djeluju na povezivanju dvaju naroda i država te njihovo vrednovanje i nagrađivanje s jasnom nakanom da im se omogući prepoznatljivost u hrvatskoj i češkoj javnosti. Nazive nagrada, prema imenima značajnih osoba iz povijesti hrvatsko-čeških odnosa, odnosno pokojnih istaknutih članova HČD-a, kao i područja na koja se nagrade odnose, propisao je Upravni odbor 3. studenog 2011. usvojivši poseban pravilnik koji je regulirao i proceduru kandidiranja. Temeljem pristiglih kandidatura Upravni odbor je donio odluku o nagrađenima. Nagrade koje se sastoje od posebno izrađene diplome dodijeljene su u sklopu svečanosti proslave 20. godišnjice osnutka HČD-a 25. veljače 2012.

Najuglednija nagrada dobila je ime Nagrada »Marija i Stjepan Radić« te se dodjeljuje za iznimne zasluge u razvoju hrvatsko-čeških odnosa u cjelini, koje se očituju u višegodišnjem radu i prepoznatljivim rezultatima trajne vrijednosti i od šireg društvenog interesa. Prvi dobitnik nagrade bio je prvi hrvatski veleposlanik u Češkoj Zlatko Stahuljak, violist,

Zlatko Stahuljak prima
Nagradu »Marija i
Stjepan Radić«

Diploma o dodjeli Nagrade »Marija i Stjepan Radić«
Zlatku Stahuljaku

hrvatskog, češkog i drugih naroda. Ime prof. Zlatka Stahuljaka ostao će trajno zapisano u povijesti hrvatsko-českih odnosa, jer je bio prvi predsjednik Društva hrvatsko-českog i slovačkog prijateljstva (1992.–1993.), a od 1992. do 1998. i prvi hrvatski veleposlanik u Pragu, najprije u Češkoj i Slovačkoj Federativnoj Republici, a zatim u Češkoj Republici. Na toj važnoj diplomatskoj dužnosti pridonio je jačanju odnosa Hrvatske i Češke, širenju istine o hrvatskoj borbi za slobodu te naročito popularizaciji hrvatske kulture u češkoj javnosti.

Svojim radom utro je put idućim hrvatskim veleposlanicima, a ostavši i nakon povratka iz Praga trajno vezan uz Češku, potvrđio se kao svojevrstan hrvatsko-češki veleposlanik dobre volje, uvijek spremjan poduprijeti svaku akciju usmjerenu na popularizaciju Hrvatske u Češkoj i Češke u Hrvatskoj. Prof. Stahuljak ujedno je i provincial hrvatske provincije Viteškog reda svetog Václava koji skrbi za djecu bez roditelja i dobitnik najvišeg odlikovanja Reda – Briljantnog križa. Za zasluge u razvoju odnosa dviju zemalja češka vlada je prof. Stahuljaka 2008. nagradila Spomen-medaljom Karelom Kramářem, što svjedoči o tome koliko je njegov dugogodišnji rad s rezultatima trajne vrijednosti prepoznat i cijenen u Češkoj. Još 1984., prof. Stahuljak je kao v. d. direktora Opere HNK, priredivši u Godini češke glazbe izvedbu 400. *Prodane nevreste* Bedřicha Smetane u Zagrebu, primio spomen medalju br. 50 Narodnog kazališta u Pragu, a ta je izvedba bila zabilježena u publikacijama Ministarstva kulture u Pragu na šest svjetskih jezika.«

Nagrada »Marija i Stjepan Radić« je dodijeljena još dva puta, kako je već spomenuto, 2015. Dušanu Karpatskom u povodu 80. rođendana, a 2016. češkom arhitektu hrvatskog

violinist, glazbeni pedagog, glazbeni kritičar, sudski vještak za gudačke instrumente i diplomat, koji je, kako se navodi u obrazloženju Nagrade »u svom polustoljetnom djelovanju dao iznimian doprinos razvoju hrvatsko-českih odnosa, a to neumorno čini i dalje... Kao glazbenik usavršavao se u Pragu, a 1977. pokrenuo je Međunarodno violinističko natjecanje Václav Huml, koje će se 2013., u njegovoj organizaciji, u Zagrebu održati po jubilarni deseti put. Prof. Stahuljak time ne samo što pridonosi širenju ugleda hrvatske glazbe u svijetu, nego neprekidnom popularizacijom Václava Humla održava trajnom uspomenu na njega i mnoge druge češke glazbenike koji su svojim doprinosom obogatili hrvatsku kulturu. Time svima pruža odličan primjer kako se prošlost hrvatsko-českih odnosa može iskoristiti kao dobar temelj i poticaj za buduće aktivnosti koje unaprjeđuju kulturu

porijekla Vladi Miluniću u povodu 75. rođendana, o čemu opširnije pišemo u zasebnim poglavljima.

Nagrada »Predrag Jirsak« dodjeljuje se za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području pisane riječi, što obuhvaća književnost, znanost o književnosti, književnu kritiku, povijest književnosti, lingvistiku i prevodilaštvo i njome je 2012. nagrađena Dubravka Sesar, slavistica, prevoditeljica, profesorica na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti i predstojnica Katedre za češki jezik i književnost. Kako se navodi u obrazloženju Nagrade, ona je »već desetljećima jedno od vodećih imena hrvatske bohemistike. Svojim pedagoškim radom zadužila je generacije studenata češkog jezika i književnosti, trudeći se svojim kvalitetnim i zanimljivim predavanjima zainteresirati ih za češki jezik i kulturu i upoznati ih sa svim segmentima koji na kulturnom području povezuju Hrvate i Čeha. U tom smislu prof. Sesar posebnu pozornost posvećuje i očuvanju uspomena na istaknute osobe, kao što je utemeljitelj hrvatske bohemistike Ljudevit Jonke. Prof. Sesar dala je i nemjerljiv doprinos popularizaciji češke književnosti u Hrvatskoj, naročito svojim prijevodima nekih od vodećih čeških književnika i njihovih djela, među kojima se ističe poema *Máj* Karel Hyneka Máche, kapitalno djelo moderne češke poezije, i roman Vladislava Vančure *Markéta Lazarová*. Svojim prijevodima omogućila je da 2003. svjetlo dana ugleda *Zlatna knjiga češkog pjesništva*, najopsežnija antologija češke poezije prevedene na hrvatski. Osim svojim znanstvenim radovima, zbližavanju Hrvata i Čeha na jezičnom području i njihovoj lakšoj komunikaciji prof. Sesar pridonijela je prije svega svojim *Češko-hrvatskim i hrvatsko-češkim rječnikom* iz 2002., koji je 2004. objavljen i u Češkoj, a za učenje češkog jezika važna je i njena knjiga *Češki u 30 lekcija*. U jezikoslovnom smislu najvažnije djelo prof. Sesar je knjiga *Putovima slavenskih književnih jezika*. Pregled standardizacije češkoga i drugih slavenskih jezika iz 1996. Rad prof. Sesar na popularizaciji češke kulture u Hrvatskoj prepoznat je i u Češkoj, gdje je nagrađena priznanjem *Gratias agit*, koje dodjeljuje češko Ministarstvo vanjskih poslova i nagradom *Artis bohemicae amicis*, koju dodjeljuje češko Ministarstvo kulture. Zbog prijevoda poezije, Društvo hrvatskih književnih prevoditelja nagrađilo ju je godišnjom nagradom.«

Nagrada »Mate Relja« dodjeljuje se za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa na području likovne, glazbene, scenske, filmske i plesne umjetnosti i njome je 2012. nagrađen češki redatelj Jiří Menzel (2012.) za hrvatsko-češku suradnju na području scenske i filmske umjetnosti. Kako stoji u obrazloženju, »Jiří Menzel (1938.), filmski i kazališni redatelj iz Praga, dobitnik Oscara 1968., jedan je od najvećih hrvatskih prijatelja među Česima, a u Hrvatskoj ujedno i jedan od najpopularnijih i najpoznatijih Čeha. S Hrvatskom je vezan od 1982. kad je režirao Hamleta na Dubrovačkim ljetnim igrama, a vrhunac njegove suradnje s hrvatskim kazalištarcima trajao je od 1999. do 2003. kad je u zagrebačkom kazalištu komedija režirao tri predstave. Time je nastavio tradiciju suradnje između hrvatskih i čeških kazališnih djelatnika koja seže još u 19. stoljeće i koja je uzaja-

Dubravka Sesar

mno obogaćivala kazališnu baštinu oba naroda i njihove kulture u cjelini. Svoju privrženost Hrvatskoj izrazio je u dokumentarnim filmovima *Moj Dubrovnik i Vaše more, naše more* iz 2010., koji su dragocjena filmska razglednica Hrvatske i njenih turističkih bisera namijenjena češkoj publici, jer iza njih stoji autoritet dobrog poznavatelja Hrvatske i vrhunskog umjetnika. Vrijednost tim filmskih uradaka je tim veća što su to prvi Menzlovi dokumentarni filmovi uopće. G. Menzel objavljivao je i zapažene kolumnne u tjedniku *Vijenac*, a kao čest gost u Hrvatskoj vlastitim primjerom podsjeća na bliskost Hrvatske i Češke. Svojom osobnošću, koju uz talent krasiti rafinirani smisao za humor, jednostavnost i skromnost, g. Menzel na neki je način za Hrvate personifikacija onog najboljeg što u općoj predodžbi karakterizira Čehe i osoba koja vlastitim primjermom potiče pripadnike i hrvatskog i češkog naroda da se međusobno što bolje upoznaju i zbliže. Njegovo djelovanje na polju hrvatsko-čeških odnosa time ne ostaje usko vezano za određeni segment umjetnosti, već zarazno utječe i na šиру javnost u Hrvatskoj i Češkoj, što je odlika vrhunskih umjetnika i ljudi širokog duha, a to g. Menzel svakako jest.«

Nagrada »Miroslav Jilek« dodjeljuje se za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa kroz znanstvena istraživanja povijesti i sadašnjosti hrvatsko-čeških veza ili kroz djelovanje na povezivanju hrvatskih i čeških znanstvenika i znanstvenih institucija, a dodijeljena je 2012. povjesničaru iz Daruvara i predsjedniku Povijesnog odbora Saveza Čeha Venceslavu Heroutu koji je, prema obrazloženju Nagrade, »trenutno vodeći stručnjak za povijest češke manjine u Hrvatskoj i jedan od najpoznatijih poznavatelja povijesti hrvatsko-čeških odnosa, priznat od svojih kolega i u Hrvatskoj i u Češkoj. Uz prosvjetni rad bavio se i istraživanjem zavičajne povijesti područja Daruvara i Grubišnog Polja, te je do

sada objavio više od 20 autorskih ili koautorskih knjiga, koje se tematski bave povijesnim, kulturnim, etnografskim pitanjima te vjerskim životom na tom području, na kojem već stoljećima živi češka manjina. Značajno djelo za povijest Čeha u Hrvatskoj je njegova knjiga *Reemigrace Čechů z Chorvatska 1945–1949* iz 2010., posvećena do sada nedovoljno istraženoj temi, iseljavanju hrvatskih Čeha u pradomovinu nakon Drugog svjetskog rata. Osim što brine o očuvanju arhivske građe i kulturne baštine, dr. Herout redovito u novinama, časopisima i zbornicima objavljuje znanstvene radove i članke posvećene pojedinim pitanjima iz povijesti češke manjine i istaknutim osobama i time pridonosi njihovoj popularizaciji u javnosti. Kao predsjednik Povijesnog odbora

Jiří Menzel

Venceslav Herout

Saveza Čeha, dr. Herout neprekidno potiče udruge češke manjine da istražuju povijest Čeha na pojedinim područjima Hrvatske, kako bi time dokazale sposobnost realizirati zahtjevne znanstvene projekte i tako doprinijele ugledu češke manjine među ostalim nacionalnim manjinama i u hrvatskom društvu. Dr. Herout je kao dokazani stručnjak uvijek na usluzi mlađim istraživačima iz Hrvatske i znanstvenicima iz Češke koji se bave poviješću Hrvatske i hrvatskih Čeha, a suradnja s češkim znanstvenim krugovima rezultirala je i njegovim doktoratom na sveučilištu u Olomoucu 2007.«

Nagrada »Božidar Grubišić« dodjeljuje se za popularizaciju hrvatsko-čeških odnosa u publicistici i u medijima, što također uključuje vijesti, izvještaje, reportaže, komentare i druge novinarske forme tematski vezane uz Češku, a objavljivane u hrvatskim medijima, odnosno vezane uz Hrvatsku, a objavljivane u češkim medijima, kao i one koje se odnose na češku manjinu u Hrvatskoj i hrvatsku manjinu u Češkoj. Nagrada je 2012. dodijeljena Novinsko-izdavačkoj ustanovi *Jednota* iz Daruvara (2012.) za doprinos popularizaciji hrvatsko-čeških odnosa u njenim publikacijama. Obrazloženje je glasilo: »Novinsko-izdavačka ustanova *Jednota* od svog osnutka 1946. neprekidno djeluje na ispunjavanju svoje osnovne zadaće, a to je širenje češke pisane riječi u Hrvatskoj. Od 1946. ta ustanova izdaje tjednik *Jednota*, najvažnije glasilo češke manjine u Hrvatskoj, u čijem je nastajanju i razvoju nemjerljiv doprinos dao upravo Božidar Grubišić. Tjednik nije samo informativni bilten koji izvještava o tekućim zbivanjima u udrugama češke manjine, nego na svojim stranicama redovito donosi sve aktualnosti vezane uz hrvatsko-češke odnose, od donošenja vijesti iz Češke do izvještaja o djelatnosti Hrvatsko-češkog društva i tekstova posvećenih prošlosti hrvatsko-čeških veza. Osim u tiskanom izdanju, dio članaka iz tjednika dostupan je i na internetu. NIU *Jednota* time u najboljem smislu te riječi pridonosi punoj integraciji češke manjine u hrvatsko društvo, uz isticanje njenih posebnosti. U istom duhu NIU *Jednota* izdaje mjesečnik za djecu *Dětský koutek*, *Český lidový kalendář* i publicistički časopis *Přehled*. Također, NIU *Jednota* u sklopu svoje izdavačke djelatnosti sustavno skrbi o predstavljanju manjinskog literarnog stvaralaštva i istraživačkog rada, izdajući svake godine jednu ili dvije publikacije, a svake godine realizira i program izrade i objavljivanja izvornih školskih knjiga za učenje materi-

Naslovica *Jednote*

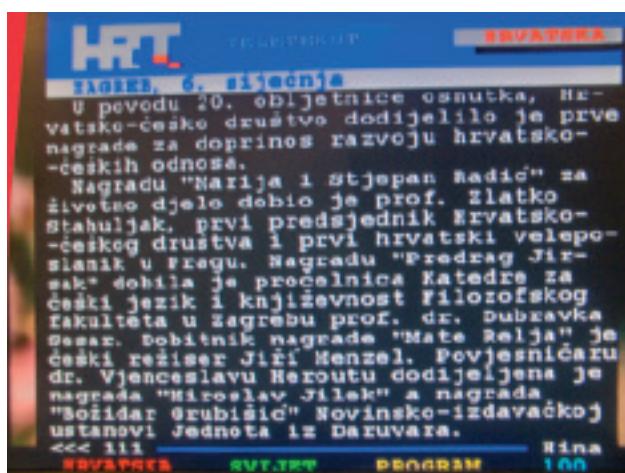
Dodjela zahvalnice HČD-a Karelmu Kühnlu

i priznanja te ih stoga ne dodjeljuje prečesto, već promišljeno i s mjerom. Biti njihov dobitnik rijetka je privilegija i čast koju radom i zalaganjem valja zaslužiti.

njeg jezika u češkim školama. Zahvaljujući činjenici da knjige i tiskovine izdaje isključivo na češkom jeziku, NIU *Jednota* se potvrđuje i kao važan medij za prenošenje vijesti i informacija o Hrvatskoj u češkoj javnosti.

Hrvatsko-češko društvo dodijelilo je 21. veljače 2013. odlukom Upravnog odbora i jedno posebno priznanje Pivovari Daruvar zbog doprinosa razvoju hrvatsko-čeških odnosa kroz proizvodnju, razvoj i promidžbu Staročeškog piva koje je te godine slavio svoju 120. godišnjicu, o čemu pišemo u poglavljtu *Nastojanja na poticanju gospodarske suradnje Hrvatske i Češke*. Zahvale je Hrvatsko-češko društvo dodijelilo i češkom veleposlaniku Karelu Kühnlu uoči njegova odlaska iz Zagreba u srpnju 2012., a u rujnu 2015. i tvrtki PNT – Primjena novih tehnologija, za dugogodišnju potporu i sponzoriранje internetske stranice HČD-a.

Iako cijeni svačiji doprinos razvoju hrvatsko-čeških veza i promicanju prijateljstva dvaju naroda, Hrvatsko-češko društvo drži do digniteta svojih nagrada

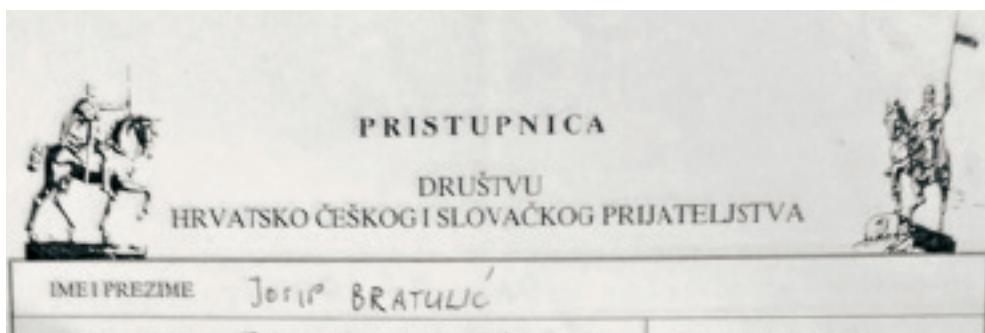
Vijest o dodjeli nagrada
Hrvatsko-češkog društva na
teletekstu HTV-a

Vizualni identitet Hrvatsko-češkog društva

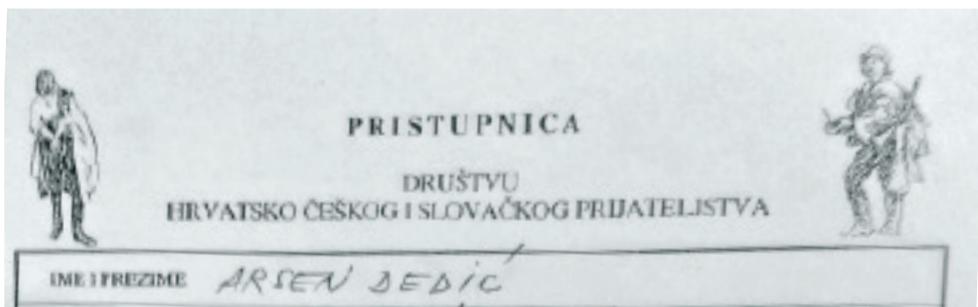
Udanašnje doba sveopće prisutne i neizostavne vizualizacije svega i svačega, uz pomoć suvremenih tehnologija koje nas pored toga sve upornije odmiču iz stvarne u virtualnu sferu, prisjećati se na zahtjevnost stvaranja vizualnoga identiteta Hrvatsko-češkog društva gotovo se čini kao povratak u kameni doba. No i toj se crtici iz povijesti Društva valja posvetiti kako bi se razumjele okolnosti toga vremena, kao i dosljednost u provođenju temeljne vizije i misije kojoj su bili posvećeni ljudi okupljeni u Društvu i oko njega. Zato valja krenuti s pričom već od vremena priprema za osnivanje Društva i nakane da se jasno istaknu njegovi osnovni ciljevi i poruke – obnavljanje vjekovne povezanosti te međusobnoga razumijevanja Hrvata, Čeha i Slovaka.

Otuda i nastojanja na osmišljavanju prvih elemenata vizualnoga identiteta Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva. Dijelom je to bila zasluga spoznaje marketinških pravila – jer valjalo je pridobiti što veći broj članova – a dijelom utjecaj tadašnjeg trenda isticanja znakovlja, počevši od novog grba i zastave Republike Hrvatske pa do znakova obnovljenih društava i udruža koji su u dugom četrdesetpetogodišnjem razdoblju bili zabranjeni, kao i znakovlja koje je opstalo i nakon uspostave samostalne Hrvatske. Napokon, vizualni identitet trebao je jamčiti da će se, osim marljivog rada, izgradivati osobnost Društva, potvrđivati njegova pouzdanost, dosljednost i volja da osigura dugoročno povjerenje i dug život. Razumije se, sveukupni je dojam trebao biti ozbiljna, jednostavna i svima razumljiva poruka u percepciji najrazličitijih ljudi, od ciljane skupine prijatelja i mogućih prijatelja do samoga članstva.

Tako se na pristupnicama u članstvo isprva krenulo s hrvatsko-češkim, odnosno, hrvatsko-slovačkim poveznicama iz prošlosti, simbolima vladarskih tradicija, buntovništva i borbe za slobodu, pa su otisnuti likovi hrvatskog kralja Tomislava i češkog kneza svetog Václava, odnosno, boraca za slobodu – buntovnog hrvatskog Matije Gupca i slovačkog Jurja Janošíka. Bila je to zamisao Predraga Jirsaka, vrsnog intelektualca i dobrog poznavatelja komparativne povijesti triju naroda. Pokazalo se da je na taj način obraćanje ciljanoj publici bilo izvrsno odabранo i pogodeno. Međutim, iz toga se teško

Pristupnica u Društvo hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva s likovima kralja Tomislava i svetog Václava

Pristupnica u Društvo hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva s likovima Matije Gupca i Jurja Janošika (ispunio ju je Arsen Dedić)

mogao razviti moderni amblem, znak ili logotip Društva tj. neko simboličko obilježje koje bi predstavljalo tada osnovanu udrugu. Upravo je manjak takvoga znaka došao do izražaja u trenutku kad je počelo izlaziti glasilo *Susreti* u čijem je zagлавju već iz grafičkih razloga valjalo popuniti prazninu.

Do pravoga rješenja bilo je poprilično teško stići premda je bilo nekih zamisli, ali jednostavno nisu bile one prave. Onda je pred kraj 1992. na jednom od sastanaka Predrag Jirsak pokazao nekoliko rukom grubo iscrtanih skica mogućega znaka među kojima je bila i ona koja je isticala hrvatske crveno-bijele »kockice« kao središnji dio znaka, a simetrično tome dio češkog grba – dvorepog lava i slovačkog grba – dvostruki križ. Ta se skica svima dopala, ali je realizacija ostala visiti u zraku. Kako je Jirsak imao brojne kontakte s ljudima iz širokog hrvatskog kulturnog kruga – od znanstvenika, književnika, likovnih umjetnika, arhitekata – očigledno je, držeći Društvo za svoje čedo, propitkivao pri raznim susretima mogućnosti rješavanja pitanja znaka. Jasno, netko mu je dobrohotno želio pomoći, ali dalje od toga ne, jer nije bilo uvjeta i načina za razradu i ostvarenje. S obzirom na to da je u veljači 1993. Društvo hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva nastavilo djelovati kao Hrvatsko-češko društvo, tako je i ideja netragom nestala.

Međutim, novi broj glasila *Susreti* objavljen u studenom 1993. (broj 3) osvanuo je sa znakom HČD-a, jasnim i prepoznatljivim, zadržanim svih ovih godina do danas, a preuzetim i za logotip na memorandumskom obrascu. Uglavnom, to je od tada amblem, zaštitni znak i logotip HČD-a, prihvacen i odobren od upravljačkih struktura Društva te službeno definiran u svim statutima udruge sa sljedećim opisom: »Znak Udruge je kvadratnog oblika veličine 25×25 mm, sastavljen od kombinacije stiliziranih dijelova hrvatskog grba (šahovnice) koji se proteže po dijagonalni od lijevog gornjeg kuta prema donjem desnom kutu, te tako odjeljuje dva veća i kompaktnija polja od kojih je u desnom gornjem utisnut stilizirani dio češkoga grba (lik dvorepog lava), dok su u lijevi donji utisnuta početna slova naziva Udruge HČD«.

Znak je izradio Mladen Banek, diplomirani inženjer elektrotehnike iz Zagreba. Isprva, kao crno-bijeli, zahvaljujući onda dostupnom softveru pribavljenom osobnom kupnjom, bio je izrazito grafički čist i upotrebljiv. Dapače, prošao je stručnu recenziju poznatog hrvatskog grafičkog umjetnika Ivice Antolčića i njegove supruge dizajnerice Jelene Antolčić, ali i dugogodišnjeg novinskog urednika Božidara Grubišića.

Facebook stranica
HČD-a

Vecih je problema bilo s izradom znaka u boji jer ondašnji dostupni softveri i hardveri nisu podržavali srebrnu boju češkog dvorepog lava. Tako je onaj prvi bio obojen plavo, što je uvelike narušavalo zamišljenu koncepciju. No kako je zahvaljujući izrazitom napredovanju tehnike i informatičke tehnologije te njenom dostupnošću ubrzo bilo moguće dotjerati znak, odnosno dovesti ga do zamišljene perfekcije, to je i učinjeno pa je priča uspješno okončana te Hrvatsko-češko društvo ima svoj prepoznatljivi vizualni identitet.

Uoči svoje 20. godišnjice Hrvatsko-češko društvo ponovno je iskoristilo svoj prvobitni provizorni vizualni identitet s prikazima kralja Tomislava i svetog Václava. Na naslovnicu glasila *Susreti* posvećenog tom jubileju i promoviranog na njegovoj proslavi, 25. veljače 2012. u Muzeju Mimara u Zagrebu, nalazili su se konjanički spomenici dvojice vladara-suvremenika koji su ujedno i simboli Zagreba i Praga te hrvatske i češke državnopravne povijesti, a u ovom kontekstu doživljeni su kao metafora prijateljstva Hrvata i Čeha. Prema ideji Marijana Lipovca autor tog prikaza (točnije, fotomontaže) bio je grafički urednik *Susreta* Alan Čaplar. Isti je motiv bio prikazan na pozivnicama i na plakatu za proslavu toga vrijednoga jubileja Društva, a kad su u proljeće 2012. tiskane nove članske iskaznice, svoje su mjesto ondje našli Tomislav i Václav na svojim konjima, naravno uz službeni znak HČD-a. Isto je napravljeno i na internetskoj stranici HČD-a kao i na Facebooku. Time je taj, u osnovi dekorativni motiv, spontano uveden u upotrebu kao neformalni simbol hrvatsko-češkog prijateljstva uz jasnú poruku o njegovoj dugovječnosti, (kraljevskom) ugledu i ukorijenjenosti u identitetu oba naroda. To ne znači da je službeni znak HČD-a izgubio na važnosti – motiv u kojem su spojeni grbovi Hrvatske i Češke kao temeljni državni i nacionalni simboli previše je snažan simbol da bi ga se odbacilo – već se radi o dodatnom snaženju vizualizirane poruke u komunikaciji s javnošću. Zbog toga se oba amblema nalaze i na omotu ove knjige.

Po uzoru na znak HČD-a, Češko-hrvatsko društvo sa sjedištem u Pragu je 2016. izradilo svoj amblem, razumije se na svoj način, tako da obje pandan-udruge imaju i svoje pandane kada je posrijedi prepoznatljivi vizualni identitet, što je još jedan dokaz koliko je bilo važno i poticajno ostvariti dobro osmišljeni znak HČD-a.

Znak Češko-hrvatskog društva

Čelnici Hrvatsko-češkog društva 1992.-2017.

Predsjednici:

Zlatko Stahuljak (1992.-1993.)
Mate Relja (1993.-1994.)
Zorislav Bobuš (1994.-2005.)
Zvonimir Kotarac (2005.-2011.)
Marijan Lipovac (2011.-)

Potpredsjednici:

Predrag Jirsak i Zvonimir Kotarac (1992.-1993.)
Zorislav Bobuš (1993.-1994., 2005.-2009.)
Manja Hribar (1994.-2002.)
Vlatka Banek (2002.-2005.)
Dubravko Dosegović (2009.-2011.)
Miroslav Křepela (2011.-)

Predsjedništvo Hrvatsko-češkog društva izabрано 2015. Slijeva: Tigran Ilić, Zvonimir Maštrović, Marijan Lipovac, Miroslav Křepela i Ivan Havelka

Tajnici:

Vlatka Banek (1992.-1994.)
 Božidar Grubišić (1994.-1998.)
 Morana Kovač (1998.-2005.)
 Marijan Lipovac (2005.-2011.)
 Krešimir Budić (2011.-2013.)
 Tigran Ilić (2013.-)

Predsjedništvo / Upravni odbor

- **Predsjedništvo 1992.-1993.:** Zlatko Stahuljak (predsjednik), Predrag Jirsak (potpredsjednik), Zvonimir Kotarac (potpredsjednik), Vlatka Banek (tajnica), Tomislav Filipan (zamjenik tajnice), Zorislav Bobuš, Tomo Gelo, Božidar Grubišić, Dubravko Klabučar, Krešimir Orlović, Zdravko Pošta, Zdenko Prochaska, Dubravka Sesar, Krešimir Sykora, Milivoje Žugić
- **Predsjedništvo 1993.-1994.:** Mate Relja (predsjednik), Zorislav Bobuš (potpredsjednik), Vlatka Banek (tajnica), Tomislav Filipan, Božidar Grubišić, Predrag Jirsak, Zvonimir Kotarac, Zdenko Prochaska, Milivoje Žugić
- **Predsjedništvo 1994.-1996.:** Zorislav Bobuš (predsjednik), Manja Hribar (potpredsjednica), Božidar Grubišić (tajnik), Vlatka Banek, Tomislav Filipan, Morana Kovač, Zdenko Prochaska, Vera Sigal, Milivoje Žugić
- **Predsjedništvo 1996.-1998.:** Zorislav Bobuš (predsjednik), Manja Hribar (potpredsjednica), Božidar Grubišić (tajnik), Vlatka Banek, Andrija Buratović, Morana Kovač, Spomenka Milošević, Vida Podhorsky, Zdenko Prochaska
- **Predsjedništvo 1998.-2002.:** Zorislav Bobuš (predsjednik), Manja Hribar (potpredsjednica), Morana Kovač (tajnica), Vlatka Banek, Josip Janković, Reana Kopun, Spomenka Milošević, Stjepan Obad, Zdenko Prochaska (umro 2001.)
- **Upravni odbor 2002.-2005.:** Zorislav Bobuš (predsjednik), Vlatka Banek (potpredsjednica), Morana Kovač (tajnica), Marijan Lipovac, Milivoje Žugić
- **Upravni odbor 2005.-2007.:** Zvonimir Kotarac (predsjednik), Zorislav Bobuš (potpredsjednik), Marijan Lipovac (tajnik), Dubravko Dosegović, Milivoje Žugić
- **Upravni odbor 2007.-2009.:** Zvonimir Kotarac (predsjednik), Zorislav Bobuš (potpredsjednik), Marijan Lipovac (tajnik), Dubravko Dosegović, Smiljan Kundert
- **Upravni odbor 2009.-2011.:** Zvonimir Kotarac (predsjednik), Dubravko Dosegović (potpredsjednik), Marijan Lipovac (tajnik), Miroslav Křepela, Marijan Machala
- **Upravni odbor 2011.-2013.:** Marijan Lipovac (predsjednik), Miroslav Křepela (potpredsjednik), Krešimir Budić (tajnik), Dubravko Dosegović, Zvonimir Maštrović
- **Upravni odbor 2013.-2015.:** Marijan Lipovac (predsjednik), Miroslav Křepela (potpredsjednik), Tigran Ilić (tajnik), Dubravko Dosegović, Zvonimir Maštrović
- **Predsjedništvo 2015.-2017.:** Marijan Lipovac (predsjednik), Miroslav Křepela (potpredsjednik), Tigran Ilić (tajnik), Ivan Havelka, Zvonimir Maštrović

Nadzorni odbor

- **Nadzorni odbor 1992.–1993.:** Andelka Andraši, Vladimir Bertić, Miloslava Krolo, Iva Maračić (zamjenica člana)
- **Nadzorni odbor 1993.–1994.:** Miloslava Krolo, Josip Kudrnovsky, Spomenka Milošević, Iva Maračić (zamjenica člana)
- **Nadzorni odbor 1994.–1996.:** Miloslava Krolo, Josip Kudrnovsky, Spomenka Milošević, Mate Relja (zamjenik člana)
- **Nadzorni odbor 1996.–1998.:** Miloslava Krolo, Mate Relja, Milivoje Žugić
- **Nadzorni odbor 1998.–2002.:** Miloslava Krolo, Mate Relja, Milivoje Žugić, Marijan Lipovac (zamjenik člana)
- **Nadzorni odbor 2002.–2005.:** Josip Janković, Predrag Jirsak, Miloslava Krolo, Spomenka Milošević (zamjenica člana)
- **Nadzorni odbor 2005.–2007.:** Vlado Bojkić, Manja Hribar, Spomenka Milošević, Morana Kovač (zamjenica člana)
- **Nadzorni odbor 2007.–2009.:** Vlado Bojkić, Morana Kovač, Zdenka Taborski, Manja Hribar (zamjenica člana)
- **Nadzorni odbor 2009.–2011.:** Morana Kovač, Alenka Štokić, Zdenka Taborski, Marijan Perić (zamjenik člana)
- **Nadzorni odbor 2011.–2013.:** Zvonimir Kotarac, Marijan Machala, Zlatko Stahuljak, Miroslav Ozmec (zamjenik člana)
- **Nadzorni odbor 2013.–2015.:** Gordana Divac, Marijan Machala, Zlatko Stahuljak, Stjepan Obad (zamjenik člana, umro 2014.)
- **Nadzorni odbor 2015.–2017.:** Gordana Divac, Dubravko Dosegović (umro 2016.), Ivanka Stahuljak, Dragutin Zajec (zamjenik člana)

Dio sudionika
godišnje
skupštine
Hrvatsko-češkog
društva 2011.

Aktivnosti Hrvatsko-češkog društva 1992.-2017.

1992.

- Projekcija filma Tomislava Žaje *Staro židovsko groblje u Pragu* i nekoliko spotova o Zagrebu u Domovinskom ratu, Zagreb, Kulturno-informativni centar, 30. ožujka
- Izložba osječkih ratnih umjetnika *Osječki ratni atelier*, Prag, 1. travnja
- Predavanje Vlade Bojkovića *Češka i Slovačka – miran razlaz*, Zagreb, Češka beseda, 25. studenog
- Uspješna inicijativa Skupštini Grada Zagreba za obnovu poprsja Frana Lhotke
- Izdan prvi broj glasila *Susreti*, 1. lipnja

1993.

- Projekcija dijapoziativa Zvonimira Nekića *Praški mostovi*, Zagreb, Češka beseda, 7. travnja
- *U kalicha u šest*, obilježavanje 110. godišnjice rođenja i 70. godišnjice smrti Jaroslava Hašeka, Zagreb, Kulturno-informativni centar, 27. travnja
- Predavanje Jadranke Lasić Lazić *Univerzalna decimalna klasifikacija – organizacija znanja*, Zagreb, Češka beseda, 12. svibnja
- Predavanje Predraga Jirsaka *Václav Havel – češki pisac*, Zagreb, Knjižnica Dubrava, 17. lipnja
- Susret s češkim gospodarstvenicima tijekom 69. Jesenskog zagrebačkog velesajma, Zagreb, 15. rujna
- Predavanje Josipa Matušeka *Česi u Zagrebu*, Zagreb, Gradska knjižnica, 14. listopada
- Na poticaj HČD-a osnovano Češko-hrvatsko društvo, Prag, 24. studenog
- Početak tečaja češkog jezika, Zagreb, Češka beseda, 14. prosinca
- Izdani *Susreti* broj 2 i 3

1994.

- Predavanje Hrvoja Matkovića *Stjepan Radić i Prag* povodom 100. godišnjice Radićeva odlaska na studij u Prag, sudjelovali i Dubravko Jelčić, Stjepan Radić mlađi, Marija Radić, Vice Vukov, Stjepan Mihaljinec i Václav Bureš, Zagreb, Gradska knjižnica, 27. siječnja
- Početak novog tečaja češkog jezika, Češka beseda, 27. siječnja
- Osnivanje Ogranka HČD-a u Daruvaru, 1. veljače
- Posjet Pragu povodom izborne skupštine Češko-hrvatskog društva, 17. travnja
- Koncert Zagrebačkih ljećnika pjevača povodom 120. godišnjice Češke besede Zagreb, Češka beseda, 20. travnja
- Na prijedlog HČD-a, predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman pohvalio Savez Čeha povodom njegove 50. godišnjice i Češku besedu Zagreb povodom 120. godišnjice, 3. listopada

- Dani češke kulture, Zagreb, 17.–22. listopada, Daruvar, 24.–29. listopada
- Izdani *Susreti* broj 4, 5, 6, 7 i 8

1995.

- *In memoriam Franji Pauliku*, sudjelovali Jagoda Martinčević, Krunoslav Cigoj i Dalibor Paulik, Zagreb, Češka beseda, 14. veljače
- Susret sa studentima kroatistike iz Praga i Brna, Zagreb, Češka beseda, 23. ožujka
- Predstavljanje knjige Dragutina Pavličevića *Moravski Hrvati*, Zagreb, Češka beseda, 28. ožujka
- Projekcija dijapositiva Zvonimira Nekića *Zlatni Prag*, Zagreb, Češka beseda, 6. lipnja
- Predstavljanje knjige pjesama Tomislava Filipana *Mravi*, Zagreb, Češka beseda, 13. lipnja
- Koncert za hrvatsko-češko prijateljstvo pijanistice Žanine Carić, Zagreb, Multimedijalni centar, 18. lipnja
- Susret s članovima Češko-hrvatskog društva, Bizovačke toplice, 5. i 6. studenog
- Dani slavonske kuhinje, u suradnji s Češko-hrvatskim društvom iz Praga i pod pokroviteljstvom veleposlanika Zlatka Stahuljaka, Prag, restoran Mihael, 14.–18. studenog
- Izdani *Susreti* broj 9, 10-11, 12, 13-14, 15 i 16

1996.

- *Klaunovi*, izložba obojene grafike Libuše Kirac, Zagreb, Češka beseda, 3. ožujka
- Prosvjed HČD-a Komisiji za imenovanje ulica Gradske skupštine Zagreba zbog inicijative za promjenu imena Masarykove ulice, 9. travnja
- Izložba *Klasici hrvatske naivne umjetnosti*, u suradnji s Češko-hrvatskim društvom, Muzejom naivne umjetnosti iz Zagreba, uz potporu Ministarstva kulture RH, pod pokroviteljstvom veleposlanika Zlatka Stahuljaka, Prag, Novogradska vijećnica, 24. lipnja – 13. srpnja
- Predstavljanje knjiga *Česi u Hrvatskoj* Josipa Matušeka i *Češko-hrvatskog rječnika* Ivana Dorovskog i Väre Bartošove, Zagreb, Češka beseda, 13. studenog
- Predstavljanje knjiga Dubravke Sesar *Putovima slavenskih književnih jezika i Iz češke preporodne poezije*, Zagreb, Gradska knjižnica, 25. studenog
- Izdani *Susreti* broj 19-20, 21-22 i poseban broj povodom 60. rođendana Václava Havela

1997.

- Tribina *Kloniranje*, Zagreb, Češka beseda, 9. travnja
- *Prag objektivom fotoaparata*, predavanje Zvonimira Nekića, Zagreb, Češka beseda, 15. travnja
- Predavanje Manje Hribar *Sveti Vojtjeh – svetac Bijelih Hrvata* povodom 1000. godišnjice smrti svetog Vojtjeha, Zagreb, Češka beseda, 22. travnja
- Predavanje Vlade Bojkovića *Česi i Slovaci – nesporazumi nakon mirnog razlaza?*, Zagreb, Češka beseda, 20. svibnja
- Humanitarna akcija prikupljanja pomoći za stradale u poplavama u Češkoj, pokrenuta 23. rujna

- Susret *Poslušajmo i zapjevajmo češku pjesmu*, Zagreb, Češka beseda, 4. studenog
- Predstavljanje knjige Pavela Vlčeka, Petra Sommerra i Dušana Foltýna *Encyklopedie českých klašterů*, Zagreb, Češka beseda, 18. studenog
- Predavanje Zdenka Prochaskе 28. 10. – praznik Češke Republike, Zagreb, Češka beseda, 25. studenog
- Predavanje Stjepana Damjanovića *Hrvatski glagoljaši u Pragu*, Zagreb, Češka beseda, 9. prosinca
- Izdani *Susreti* broj 23-24 i 25-26

1998.

- Predstavljanje istraživačkog projekta *Kulturno-znanstvene veze hrvatskog i češkog naroda u ozračju 650 godina akademskog obrazovanja u srednjoj Europi*, Zagreb, Češki dom, 7. travnja
- Predavanje Vlade Bojkića *Pet godina samostalnosti Češke Republike*, Zagreb, Češki dom, 12. svibnja
- *Pisci protiv vlasti* – predavanje Predraga Jirsaka povodom 30. godišnjice Praškog proljeća, Zagreb, Češki dom, 26. svibnja
- Predavanje Predraga Jirsaka *Švejk u Hrvata*, Zagreb, Knjižnica Savica, 11. lipnja
- Prezentacija daruvarskog gospodarstva na 74. Jesenskom međunarodnom Zagrebačkom velesajmu, Zagreb, 14.–20. rujna
- Gostovanje Dušana Karpatskog i Jítke Hanákove u Zagrebu i Daruvaru, 29. listopada – 4. studenog
- Posjet izaslanstva HČD-a Pragu povodom predaje novčane pomoći osnovnoj školi iz Brantica stradaloj u poplavama 1997., posjet Češko-hrvatskom društvu, 19.–21. studenog
- Izdani *Susreti* broj 27, prosinac 1998.

1999.

- Izložba *Poplave u Češkoj Republici 1997.*, u suradnji s Državnom upravom za vode i Hrvatskim vodama, Zagreb, 3. ožujka, Daruvar, 22. ožujka, Bjelovar 19. travnja
- Tribina *Upoznajmo se – Manja Hribar*, Zagreb, Češki dom, 27. travnja
- Nagrada Jana Masaryka *Gratias agit češkog Ministarstva vanjskih poslova* dodijeljena Josipu Matušeku na prijedlog HČD-a, 14. listopada
- *More*, izložba slika Egona Peschkea, Zagreb, Knjižnica Dubrava, 20. listopada – 15. studenog
- Izložba *Klementinum – Nacionalna knjižnica Češke Republike*, Zagreb, Knjižnica Savica, 26. listopada
- Hrvatsko-češki gospodarski forum u Zagrebu, u suradnji s Veleposlanstvom Češke i Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 25. listopada
- Obilježavanje 10. godišnjice Baršunaste revolucije, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 24. studenog
- Predavanje Katice Ivanković *Hrvatsko-češke književne veze*, Zagreb, Knjižnica Savica, 25. studenog
- U rad puštena prva internetska stranica HČD-a

2000.

- Susret s češkim književnikom Ludvíkem Vaculíkom, Zagreb, Češki dom, 3. svibnja
- Susret predstavnika HČD-a s češkim predsjednikom Václavom Havelom, Zagreb, rezidencija češkog veleposlanika, 9. srpnja
- Predstavljanje knjige govora Václava Havela *Sve je moguće*, u suradnji s Maticom hrvatskom, Zagreb, Matica hrvatska, 14. srpnja
- Predstavljanje knjige Jana Patočke *Što su Česi*, Zagreb, Knjižnica Savica, 26. listopada

2001.

- Susret predstavnika HČD-a s češkim premijerom Milošem Zemanom, Zagreb, Češki dom, 11. lipnja
- Posredovanje u prijemu grupe studenata i profesora informatologije sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta pri Državnom arhivu i u Klementinumu u Pragu, 17. studenog

2002.

- Nagrada Ine za 2001. uručena prevoditelju Dušanu Karpatskom, na prijedlog HČD-a, Zagreb, 28. travnja
- Predstavljanje knjige Josefa Škvoreckog *Jedna Dvořákova ljubav*, Zagreb, Knjižnica Savica, 22. svibnja
- Tribina *Pekarnica* – predavanje Vlade Bojkića *Češka pred izborima*, Zagreb, Češki dom, 12. lipnja
- Sudjelovanje na Tjednu Češke u Gradskoj knjižnici u Zagrebu, s Knjižnicama grada Zagreba i Veleposlanstvom Češke, organiziranje tribine Književni petak na temu *Václav Havel – književnik, političar i humanist*, povodom Havelovog 66. rođendana, 4. listopada

2004.

- Sudjelovanje u programu proslave 130. godišnjice Češke besede Zagreb, Češki dom, 28. listopada
- Pokretanje stalne i službene internetske stranice HČD-a, 22. prosinca

2005.

- Pokrenut znanstveno-istraživački projekt *Česi u Zagrebu*, 5. srpnja
- Susret predstavnika HČD-a s češkim i hrvatskim premijerom, Jiříjem Paroubekom i Ivom Sanaderom, Zagreb, NSK, 15. studenog
- Posjet izaslanstva HČD-a Pragu povodom donacije novca za grobarinu za grob Andrije Ivana Bortulina, 15.–18. prosinca
- Na prijedlog HČD-a u Zagrebu imenovane Stube biskupa Duha, 20. prosinca

2006.

- Obilježavanje 30. godišnjice smrti Juscelina Kubitscheka, brazilskega predsjednika češkog porijekla, u suradnji s Hrvatsko-brazilskim društvom, Zagreb, Češki dom, 9. listopada

- Svečanost otkrivanja ploče s imenom Stuba biskupa Duha (ploču otkrio pomoćni zagrebački biskup Josip Mrzljak), Zagreb, 24. listopada
- Promocija knjige Marijana Lipovca *Biskup Duh*, izdane u nakladi HČD-a i Vijeća češke manjine Grada Zagreba, Zagreb, Tribina grada Zagreba, 24. listopada
- Temeljem inicijative HČD-a, u Pragu u Teslinoj ulici postavljena spomen-ploča u čast Nikole Tesle (ploču otkrio hrvatski predsjednik Stjepan Mesić), 13. studenog

2007.

- Osnivanje Podružnice HČD-a u Omišu, 19. travnja
- Antologija hrvatske poezije na češkom, *Koráb korálový*, autora Dušana Karpatskog, izdana u svibnju u Pragu, uz financijsku pomoć HČD-a
- Izдавanje knjige Ante Vukasovića *Komenský i Hrvati*, u suradnji Društva hrvatsko-slovačkog prijateljstva, Naklade Bošković i HČD-a, rujan 2007.

2008.

- Obilježavanje 80. godišnjice smrti Stjepana Radića u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 19. studenog
- Putovanje u južnu Moravsku, na otvaranje Hrvatskog doma u Jevišovki, i Prag, 5.–8. prosinca
- Otkrivanje poprsja nobelovca Vladimira Preloga u Visokoj kemijsko-tehnološkoj školi u Pragu (poprsje otkrio hrvatski premijer Ivo Sanader), 6. prosinca

2009.

- Predavanje Marijana Lipovca o biskupu Duhu, zajedno s Češkom besedom Zagrebačke županije, Zagreb, Poglavarstvo Zagrebačke županije, 26. travnja
- Izдавanje i promocija knjige Dubravka Dosegovića *Češka kroz ključanicu*, u nakladi HČD-a i Nove stvarnosti, Zagreb, Češki dom, 10. lipnja
- Filatelistička izložba *Češka u filateliji*, u organizaciji Hrvatskog filatelističkog saveza, Saveza čeških filatelista i HČD-a, Zagreb, Muzej Mimara, 26. lipnja – 3. srpnja
- Obilježavanje 20. godišnjice Baršunaste revolucije, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 18. studenog

2010.

- Predavanje Marijana Lipovca povodom obilježavanja 160. godišnjice rođenja Tomáša Masaryka, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 10. ožujka
- Predavanje Zlatka Stahuljaka povodom obilježavanja 130. godišnjice rođenja Václava Humla, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 20. listopada
- Obilježavanje 200. godišnjice rođenja Karela Hyneka Máche, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 17. studenog

2011.

- Ponovno izdavanje glasila *Susreti*, nakon 12 godina stanke, promocija u Zagrebu u Češkom domu, 24. siječnja

- Predstavljanje inicijative HČD-a i Češke besede Zagrebačke županije za postavljanje spomenika biskupu Duhu u Dubravi, Dubrava, crkva svete Margarete, 11. lipnja
- Predavanje Marijana Lipovca povodom obilježavanja 140. godišnjice rođenja Stjepana Radića, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 15. lipnja
- Sudjelovanje u proslavi 155. rođendana Nikole Tesle u Zagrebu, Češki dom, 7.–10. srpnja
- Posjet moravskim Hrvatima i sudjelovanje na Hrvatskom kulturnom danu u Jevišovki, 4. rujna
- Putovanje u Češku (Prag, Tábor, České Budějovice, Český Krumlov), 22.–25. rujna
- Sudjelovanje u akciji postavljanja spomen-ploče Andriji Mohorovičiću u Klementinumu Pragu (ploču otkrio predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić), 22. rujna
- Otkrivanje spomen-ploče u čast Marije i Stjepana Radića u Pragu u crkvi sv. Norberta (ploču otkrio predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić), 23. rujna
- Projekcija dokumentarnog filma *Građanin Havel* – obilježavanje 75. rođendana Václava Havela i 22. godišnjice Baršunaste revolucije, u suradnji s Veleposlanstvom Češke, Zagreb, kino Europa, 15. studenog
- *Istina o neolitskoj revoluciji*, predavanje češkog arheologa Miroslava Popelke, zajedno s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 30. studenog
- Komemoracija povodom smrti Václava Havela, zajedno s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 22. prosinca

2012.

- Posjet predsjedniku Republike Hrvatske Ivi Josipoviću, Zagreb, 6. veljače
- Tribina *Hrvatska i Češka – 20 godina poslije*, povodom 20. godišnjice osnutka Hrvatsko-češkog društva i 20. godišnjice uspostave diplomatskih odnosa Hrvatske i Češke, Zagreb, Češki dom, 22. veljače
- Proslava 20. godišnjice HČD-a, dodjela prvih nagrada za promicanje hrvatsko-češkog prijateljstva i promocija novog broja glasila *Susreti*, Zagreb, Muzej Mimara, 25. veljače
- Okrugli stol *Franjo Tuđman i Česi* povodom 90. godišnjice Tuđmanovog rođenja, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 16. svibnja
- Predavanje Miroslava Křepele *Tragedija Lidica* povodom 70. godišnjice tragedije u Lidicama, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 30. svibnja
- Predavanje Marijana Lipovca *Marija i Stjepan Radić – simboli hrvatsko-češkog prijateljstva*, u suradnji s Maticom hrvatskom Jastrebarsko, Jastrebarsko, 19. srpnja
- Posjet moravskim Hrvatima povodom Hrvatskog kulturnog dana u Jevišovki, 1. i 2. rujna
- Predavanje Miroslava Křepele *Tragedija Lidica*, Omiš, 13. listopada
- Predavanje Marijana Lipovca *Alexander Dubček – posljednji romantičar čehoslovačke politike* povodom 20. godišnjice Dubčekove smrti, u suradnji s Maticom slovačkom Zagreb i Društvom hrvatsko-slovačkog prijateljstva, Zagreb, Češki dom, 20. studenog
- Okrugli stol povodom 75. godišnjice smrti Tomáša Masaryka, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 4. prosinca

2013.

- Predavanje Marijana Lipovca *Kako i zašto je propala Čehoslovačka* povodom 20. godišnjice razlaza Češke i Slovačke, u suradnji s Češkom besedom Zagreb i Maticom slovačkom Zagreb, Češki dom, 23. siječnja
- Predavanja Dubravka Dosegovića o Jaroslavu Hašeku i Švejku povodom 130. godišnjice rođenja i 90. godišnjice smrti Jaroslava Hašeka, 30. siječnja u Zagrebu (Češki dom), 19. travnja u Rijeci (Češki dom), 6. lipnja u Sisku (Češka beseda) i 28. listopada u Zagrebu (Knjižnica Savica)
- Predavanje Marijana Lipovca o Mariji i Stjepanu Radiću, Češka beseda Sisak, 22. veljače
- Izdavanje 31. broja glasila Hrvatsko-češkog društva *Susreti*, promocija u Zagrebu u Češkom domu, 5. ožujka
- Predstavljanje Hrvatsko-češkog društva u Daruvaru, 12. ožujka
- Postavljanje spomen-ploče u čast bana Josipa Jelačića u Napajedli, zajedno s Češkom besedom Zagrebačke županije, Zagrebačkom županijom, Gradom Zaprešićem i Maticom hrvatskom Zaprešić, 16. ožujka
- Osnivanje Podružnice Hrvatsko-češkog društva u Daruvaru, 24. travnja
- Koncert glagoljaške glazbe u katedrali povodom 1150. godišnjice početka misije sv. Ćirila i Metoda, zajedno s udrugom Glagoliana i Klubom studenata ukrajinistike, Zagreb, 20. svibnja
- Putovanje u Moravsku, 30. svibnja – 2. lipnja
- Izdavanje knjige Jana Nerude *Malostranske pripovijesti*, u nakladi HČD-a i Nove stvarnosti, promocija u Češkom domu u Zagrebu, 26. lipnja
- Reagiranje na inicijativu za promjenu imena Masarykove ulice u Zagrebu, srpanj 2013.
- Predavanje Zdravka Palavre o prvim daruvarskim novinama, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 11. srpnja
- Posjet moravskim Hrvatima povodom Hrvatskog kulturnog dana u Jevišovki, 1. rujna
- Postavljanje virtualne izložbe o povijesti Hrvatsko-čeških veza, 21. studenog
- Predavanje Vjenceslava Herouta o Franti Burianu i Josipu Matušeku, povodom 125. godišnjice rođenja i 55. godišnjice Burianove smrti i 10 godišnjice Matušekove smrti, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 5. prosinca
- Predavanje akademika Josipa Bratulića povodom 1150. godišnjice početka misije sv. Ćirila i Metoda, zajedno s Češkom besedom Zagreb i Makedonsko-hrvatskom udrugom za promicanje kulturnih vrijednosti i veza Spectrum, Zagreb, Češki dom, 11. prosinca

2014.

- Predavanje Marijana Lipovca *Od biskupa Duha do Štefana Fülea* povodom 920. godišnjice početka hrvatsko-čeških odnosa, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 29. siječnja
- Predavanje Mate Pejića *O pivu uz pivo*, Daruvar, Češki dom, 11. veljače

- Postavljanje spomen-ploče u čast Marije Radić u Zagrebu, povodom 140. godišnjice rođenja i 60. godišnjice smrti, zajedno s Gradom Zagrebom i Organizacijom žena HSS-a »Hrvatsko srce«, 8. ožujka
- Izdavanje 32. broja glasila Hrvatsko-češkog društva *Susreti*, promocija u Zagrebu u Češkom domu, 7. svibnja
- Predavanje Miroslava Křepele o češkim iskustvima u korištenju obnovljivih izvora energije, Zagreb Češki dom, 19. svibnja
- Otkrivanje spomenika biskupu Duhu u Dubravi kraj Vrbovca, zajedno s Češkom besedom Zagrebačke županije, Bjelovarsko-križevačkom biskupijom i Općinom Dubrava, 8. lipnja
- Otkrivanje spomenika Nikoli Tesli u Pragu, zajedno s Gradskom četvrti Prag 6 i Gradom Zagrebom, 4. rujna
- Posjet moravskim Hrvatima i sudjelovanje na Hrvatskom kulturnom danu u Jevišovki, 7. rujna
- Promocija knjige *Povijest Češke*, Zagreb, Češki dom, 6. studenog

2015.

- Dodjela Nagrade »Marija i Stjepan Radić« Dušanu Karpatskom, 28. veljače
- Predavanje Marijana Lipovca o povijesti hrvatsko-čeških odnosa, Češka obec Bjelovar, 9. svibnja
- Proslava 80. rođendana Dušana Karpatskog, Zagreb, Filozofski fakultet, 22. svibnja
- Izdavanje knjige Dubravka Dosegovića *Češki mozaik*, u nakladi HČD-a i Nove stvarnosti, promocija u Češkom domu u Zagrebu, 27. svibnja
- Izdavanje 33. broja glasila Hrvatsko-češkog društva *Susreti*, promocija u Zagrebu u Češkom domu, 17. lipnja
- Posjet moravskim Hrvatima i sudjelovanje na Hrvatskom kulturnom danu u Jevišovki, 6. rujna
- Posjet moravskim Hrvatima u Břeclavu, 25.–27. rujna
- Spomen-večer u čast Božidara Grubišića i Miroslava Jileka, Zagreb, Češki dom, 3. studenog
- Obilježavanje 600. godišnjice smrti Jana Husa, zajedno s Reformiranim crkvom Zagreb i Češkom besedom Zagreb, Reformirana crkva Zagreb, 28. studenog

2016.

- Obilježavanje 40. godišnjice smrti biskupa Josipa Salača, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 27. siječnja
- Dodjela Nagrade »Marija i Stjepan Radić« Vladu Miluniću, 3. ožujka
- Spomen-večer u čast Predraga Jirsaka povodom 75. godišnjice rođenja i pete godišnjice smrti, Zagreb, Češki dom, 27. travnja
- Predavanje Marijana Lipovca o Tomášu Masaryku, Rijeka, Češki narodni dom Tomáša Garriguea Masaryka, 4. svibnja
- Misa za Karla IV. na staroslavenskom jeziku, Zagreb, crkva svetog Franje Ksaverskog, 8. svibnja

- Proslava 700. godišnjice rođenja Karla IV., u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 17. svibnja
- Izdavanje 34. broja glasila Hrvatsko-češkog društva *Susreti*, promocija u Zagrebu u Češkom domu, 8. lipnja
- Predstavljanje Hrvatsko-češkog društva u Rijeci, Gradska knjižnica Rijeka, 14. lipnja
- Predavanje Marijana Lipovca o povijesti hrvatsko-čeških veza, Češka beseda Sisak, 23. rujna
- Projekcija lika Václava Havela na fontanama kod Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uoči Havelovog 80. rođendana, 4. listopada
- Postavljanje spomen-ploče u čast Josipa Jurja Strossmayera u Pragu, 14. listopada
- Predavanja povodom Dana Češke Republike, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 28. listopada
- Predavanje Marijana Lipovca o Češkoj braći povodom Dana reformacije, Reformirana crkva Zagreb, 30. listopada
- Predavanja Marijana Lipovca o Václavu Havelu i Nikoli Šubiću Zrinskom, u suradnji s Češkom besedom Općine Lipovljani, Narodna knjižnica i čitaonica Lipovljani, 4. studenog
- Proslava 80. rođendana Václava Havela, u suradnji s Češkom besedom Zagreb, Češki dom, 9. studenog
- Na poticaj Hrvatsko-češkog društva predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović dodijelila Povelju Republike Hrvatske Češkoj besedi Zagreb, Ured predsjednice Republike, 5. prosinca
- Predavanje Vladimira Ivića *Karlo IV. Luksemburgovac, život i djelo*, Pučka knjižnica i čitaonica Daruvar, 14. prosinca

Članovi Hrvatsko-češkog društva na dan 15. siječnja 2017.

1. Ivica Antolčić
2. Juraj Bahnik
3. Tamara Banek
4. Vlatka Banek
5. Željko Brumnić
6. Lada Crnobori
7. Damir Crnogaj
8. Milan Čalogović
9. Zdravka Čulig
10. Gordana Divac
11. Grozdana Dosegović
12. Vlatka Dugački
13. Tomislav Garić
14. Blagica Gjurković
15. Zoran Grijak
16. Jarmila Hanuška
17. Ivan Havelka
18. Snježana Herceg
19. Robert Holjevac
20. Jana Hrvoj Zajec
21. Tigran Ilić
22. Mladen Jonke
23. Radoslav Kavan
24. Oto Kolaček
25. Jarmila Kozak Marinković
26. Miroslav Křepela
27. Jaromil Kubiček
28. Dubravka Kunštěk
29. Marijan Lipovac
30. Silva Lovrečić
31. Dražen Machaček
32. Petra Malešević
33. Ivona Mamić
34. Željko Marković
35. Zvonimir Mas
36. Tihomil Maštrović
37. Zvonimir Maštrović
38. Olga Medin Srkoč
39. Katarina Mišanović
40. Branko Modlic
41. Elizabeta Obad
42. Zdeněk Pacola
43. Dane Pejnović
44. Zdenka Pozaić
45. Ivan Raos
46. Miljenko Srkoč
47. Ivanka Stahuljak
48. Zlatko Stahuljak
49. Ivan Sunara
50. Monika Sunara
51. Josip Šintić
52. Mirna Šolić
53. Jasna Šoljan Barbić
54. Mira Špan
55. Marta Štanfel
56. Alenka Štokić
57. Nenad Švarc
58. Zora Švarc
59. Zdenka Taborski
60. Adolf Tomek
61. August Turina
62. Barbora Veselić
63. Dragan Veselić
64. Sonja Vojvodić
65. Franjo Vondraček
66. Nina Vranješ Penava
67. Antun Vujić
68. Libuša Tihy
69. Dragutin Zajec

Članovi Podružnice u Omišu

1. Ljiljana Arsenović
2. Pero Bauk
3. Slavica Cokarić
4. Milena Čorić
5. Tonči Čorić
6. Nedjeljko Fistonić
7. Vladislav Fukala
8. Dean Ginoski
9. Milada Halíková
10. Monika Havlíčková
11. Eduard Heczko
12. Ante Imeri
13. Marijan Imeri
14. Boris Jerončić
15. Vladimir Kolder
16. Linda Kordun
17. Ivan Kovačić
18. Stanislav Kovačić
19. Tonči Kovačić
20. Filip Kuzmanić
21. Joško Lelas
22. Marijo Lović
23. Jozo Marušić
24. Vera-Dunja Marušić
25. Zoran Marušić
26. Stanko Miljak
27. Josip Mimica
28. Tonči Mimica

29. Ljubica Pocrnja
30. Edi Prgomet
31. Ana Siničić
32. Anita Stanić
33. Ivica Stanić
34. Tonči Stanić
35. Jelena Stanić-Lučin
36. Mirjo Stanić-Lučin
37. Lucie Šaraunová
38. Ivo Šodan
39. Anita Tomasović
40. Pavao Tomasović
41. Mile Tomas
42. David Totek
43. Jaromír Vaněk
44. Břetislav Zelina

Članovi Podružnice u Daruvaru

1. Vladimir Bilek
2. Ivana Djedović
3. Vjenceslav Herout
4. Vladimir Ivić
5. Svjetlana Lovrenčić
6. Mirela Palavra
7. Zdravko Palavra
8. Mato Pejić

Počasni članovi

1. Dušan Karpatský
2. L'ubica Lukaštíková

Članska iskaznica
Hrvatsko-češkog
društva

Dosadašnji predsjednici Hrvatsko-češkog društva

Zlatko Stahuljak (1992.-1993.)

Zlatko Stahuljak rođen je 29. lipnja 1933. u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu te diplomirao etnologiju i hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu (1960.), a potom se usavršavao u Firenci i Rimu (1963./1964.). Potjeće iz ugledne glazbeničke obitelji te je studirao i glazbu i diplomirao violu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (1963.). Zatim se usavršavao u Pragu (1967./1968.) u razredu Ladislava Černya.

Karijeru violista započeo je u Zagrebačkoj filharmoniji, a nastavio kao solo violist (1968.-1989.) u orkestru Opere i kao član Klavirskog kvarteta HNK u Zagrebu. U HNK je bio direktor Opere (1983.-1984.) i intendant (1990.-1991.).

Ostvario je iznimno bogat pedagoški rad. Nakon djelovanja u glazbenim školama u Brežicama i Zagrebu, predavao je violu, komornu glazbu i metodiku violine i viole na muzičkim akademijama u Zagrebu (1971.-1992., 1998.-2002.) te paralelno u Beogradu (1975.-1979.) i Ljubljani (1979.-1992.). Držao je majstorske tečajeve u Pekingu, Njemačkoj, Poljskoj i na Isle of Man, a povremena predavanja u Hrvatskoj, Češkoj, Italiji, Sloveniji i Srbiji. Inicijator je i organizator Zagrebačkog omladinskog komornog orkestra (ZOKOR) 1957. koji djeluje i danas, Komornog studija Zagrebačke filharmonije 1963., te utemeljitelj Međunarodnog violinističkog natjecanja *Vaclav Huml* 1977. kojem je od 1998. organizacijski predsjednik. Kao vrsni glazbenik i pedagog bio je od 1980. član ocjenjivačkih sudova na 45 međunarodnih natjecanja. Od 1986. stalni je sudski vještak za gudačke i srodne instrumente. Objavio je velik broj glazbenih kritika i osvrta u *Vjesniku*, *Večernjem listu*, *Hrvatskom slovu*, *Politici*, *Telegramu* i *Vijencu*. U razdoblju od 1992. do 1998., Zlatko Stahuljak je bio prvi hrvatski veleposlanik u Češkoj i Slovačkoj Federativnoj Republici, a zatim u samostalnoj Češkoj, oboje sa sjedištem u Pragu.

Dobitnik je više nagrada i priznanja: Spomen-medalje praškog Narodnog divadla u povodu obilježavanja 400. izvedbe Smetanine *Prodane nevjeste* (1984.) u HNK u Zagrebu, Spomen-medalje HNK Zagreb (1992.), odličja Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića (1996.), dva odlikovanja Reda hrvatskog trolista, Spomenice domovinske zahvalnosti, Srebrne medalje Zagrebačke filharmonije povodom njene 130. godišnjice, Plakete grada Zagreba (2004.), Briljantnog križa Viteškog reda Sv. Václava (2007.), Spomen-medalje Karel Kramář (2008.), Nagrade »Marija i Stjepan Radić« (2012.) i Reda Zlatnog Zmaja (2014.). Od 2012. počasni je član Hrvatskog društva glazbenih umjetnika.

Zlatko Stahuljak bio je prvi predsjednik Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva od 1992. do 1993. te je zaslužan za njegov ustroj, djelovanje i afirmaciju u prvoj

godini postojanja. U Hrvatsko-češkom društvu ponovno se aktivirao nakon povratka s veleposlaničke službe u Pragu 1998. Od 2011. do 2015. bio je član Nadzornog odbora HČD-a.

Mate Relja (1993.-1994.)

Mate Relja rođen je 29. kolovoza 1922. u Šibeniku, gdje je završio osnovnu i srednju školu te zatim radio u očevoj trgovini željeznom robom, sve dok 1944. nije otisao u partizane. Ondje se kao glumac pridružio kazališnoj družini, a nakon rata glumi u šibenskom kazalištu. U Zagrebu je 1949. na Filozofskom fakultetu završio studij književnosti kao stipendist Jadran filma u kojem počinje raditi 1948., isprva kao asistent, a zatim i pomoćnik redatelja. Idućih godina surađivao je s Fedorom Hanžekovićem i još šesnaest redatelja na dvadesetak filmova. Sakupivši bogato iskustvo, 1958. je snimio svoj prvi samostalni dokumentarni film *Stop*. Potom se uspješno okušao u igranom filmu pa je 1960. snimio prvijenac, *Kota 905*, a 1963. lirsku priču *Opasni put* o djeci koja iz logora u Šleskoj, na granici Njemačke i Poljske, tijekom Drugoga svjetskog rata bježe kući u Sloveniju. Film je nagrađen Zlatnim lavom za dječji film na festivalu u Veneciji. U to vrijeme Relja je snimio i dokumentarne filmove *Sve o nafti* (1961.), *Rijeka, luka Srednje Europe* (1963.), te dva filma posvećena rodnom kraju – *Stare slave djedovina* (1966.) i *Kroz šibenske tisne kale* (1968.). Nakon dulje stvaralačke stanke tijekom koje je, među ostalim, godinu dana radio kao učitelj za djecu iseljenika u Ludwigsburgu u Njemačkoj, na velika se vrata vraća igranom filmu 1976. Film *Vlak u snijegu*, prema romanu Mate Lovraka, postigao je golem uspjeh među publikom, što dokazuje i nagrada Jelen osvojena na Pulskom festivalu. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća Relja je djelovao kao direktor proizvodnje u nizu projekata, te kao dramaturg i redatelj tridesetak element-filmova zagrebačke Filmoteke 16. Radio je i na televiziji, u dječjem i omladinskom programu. Među zapaženim filmovima iz tog razdoblja su dokumentarci *Bez alata nema zanata* (1980.), *U podne* (1987.) i *Let* (1990.). Sam Mate Relja je smatrao da je najviše traga ostavio svojim društvenim radom, budući da je dvaput bio predsjednik i tajnik Društva filmskih radnika Hrvatske.

Dobitnik je godišnje nagrade *Vladimir Nazor* (1977.) i Nagrade *Vladimir Nazor* za životno djelo (1982.).

Bio je jedan od utemeljitelja Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva 1992., a od 1993., kad udruga mijenja ime u Hrvatsko-češko društvo, do 1994. obnašao je dužnost predsjednika. U tih je godinu dana nastavljeno uspješno djelovanje Društva: održano je šest javnih skupova, pokrenut tečaj češkog jezika te su osnovani Podružnica HČD-a u Daruvaru i Češko-hrvatsko društvo u Pragu. Od 1994. do 2002. Mate Relja je bio član Nadzornog odbora HČD-a. Bio je veliki zaljubljenik u Češku još od mladosti, a prema vlastitoj izjavi, kod kuće je čuva grumen češke zemlje. Umro je u Zagrebu 31. srpnja 2006.

Zorislav Bobuš (1994.-2005.)

Zorislav Bobuš rođen je 26. srpnja 1944. u Zagrebu, gdje je završio osnovnu i srednju školu te diplomirao na Medicinskom fakultetu (1970.) a potom specijalizirao opću medicinu (1982.).

Od 1973. do 1985. radio je kao liječnik u Čazmi, zatim je 1986. bio savjetnik u Crvenom križu Hrvatske, te od 1986. do 1994. savjetnik u Ministarstvu zdravstva. Od 1994. do umirovljenja 2011. bio je ravnatelj Ustanove za zdravstvenu njegu u kući.

Autor je više edicija posvećenih osobama s invaliditetom.

Od 1994. do danas obnaša dužnost predsjednika Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske. U tom je dijelu svojih aktivnosti postigao značajne rezultate – bio je član Predsjedništva European Disability Forum (europske krovne organizacije osoba s invaliditetom), član brojnih radnih skupina vezanih za donošenje strategija, politika, akcijskih planova i drugih dokumenata vezanih za osobe s invaliditetom, član Vladinog Savjeta za razvoj civilnog društva te vanjski član saborskog Odbora za zdravstvo i socijalnu skrb.

Predsjednik Hrvatsko-češkog društva bio je od 1994. do 2005., a od 1993. do 1994. te od 2005. do 2009. bio je potpredsjednik. U prvoj polovici jedanaestogodišnjeg predsjedničkog razdoblja Zorislava Bobuša Hrvatsko-češko društvo doseglo je svoj vrhunac kad je posrijedi broj članova te količina i raznovrsnost provedenih aktivnosti. Objavljeno je 17 brojeva glasila *Susreti*, pokrenuta je internetska stranica HČD-a, s Maticom Hrvatskom je izdana knjiga izabranih govora Václava Havela *Sve je moguće*, održani su Dani češke kulture te brojne tribine i predavanja o temama vezanim uz Češku i hrvatsko-češke odnose, u Pragu su organizirani Dani slavonske kuhinje i izložba klasika hrvatske naive, provedena je akcija pomoći poplavljenima u Češkoj 1997., a predstavnici HČD-a susreli su se s češkim predsjednikom Václavom Havelom, premijerom Milošem Zemanom i ministrom vanjskih poslova Janom Kavanom. Drugi dio Bobuševog mandata poklopio se s razdobljem stagnacije Hrvatsko-češkog društva koja se očitovala u smanjenju opsega i intenziteta aktivnosti, međutim, istodobno su stvorene kadrovske i organizacijske pretpostavke za novi uzlet Društva.

Za svoj rad s osobama s invaliditetom 2005. je nagrađen Nagradom grada Zagreba.

Zvonimir Kotarac (2005.-2011.)

Zvonimir Kotarac rođen je 26. ožujka 1943. u Daruvaru. Osnovnu školu pohađao je u Poljani i Lipiku, a srednju školu u Daruvaru, Rijeci i Zagrebu gdje je izučio za strojopravara. Nakon toga završio je Pedagošku akademiju u Pakracu i radio kao učitelj u Kutini i Čabru, a zatim je u Zagrebu studirao na Filozofskom i Defektološkom fakultetu gdje je i magistrirao. U Pragu je pohađao studij specijalne pedagogije i 1972. doktorirao na Karlovom sveučilištu.

Radio je kao odgajatelj i terapeut u Centru za rehabilitaciju u Bjelovaru, a potom kao koordinator i pedagog u Ustanovi za organizirani odmor i rekreaciju u Zagrebu, direktor Centra za rehabilitaciju i Pionirskog grada u Zagrebu, savjetnik za rehabilitaciju i socijalnu skrb u Republičkom zavodu za socijalni rad u Zagrebu, a od 1990. do 1991. bio je pomoćnik ministra rada i socijalne skrbi. Nakon kraćeg iskoraka u gospodarsku sferu vraća se svom životnom i stručnom opredjeljenju te je u razdoblju od 1993. do 2004. koordinator i voditelj hrvatskih dopunskih škola u Berlinu, Hamburgu i Stuttgartu, a nakon toga sve do umirovljenja (2010.) obavlja dužnost višeg stručnog savjetnika za umjetničke škole u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.

Zvonimir Kotarac bio je jedan od utemeljitelja Društva hrvatsko-češkog i slovačkog prijateljstva kojem je od 1992. do 1993. bio potpredsjednik, a predsjednik Hrvatsko-češkog društva bio je od 2005. do 2011. Član Nadzornog odbora HČD-a bio je od 2011. do 2013.

U doba njegovog predsjedničkog mandata Hrvatsko-češko društvo je, nakon nekoliko godina stagnacije, obnovilo svoju živu djelatnost, što je dovelo do postupnog povećanja broja članova, osnutka Podružnice HČD-a u Omišu i provedbe akcija koje su imale zapažen odjek u javnosti, kao što je bilo imenovanje Stuba biskupa Duha u Zagrebu, spašavanje groba Andrije Ivana Bortulina u Pragu, postavljanje poprsja Vladimira Preloga u Pragu te izložba *Češka u filateliji*. Hrvatsko-češkom društvu je u njegovom mandatu uspjelo objaviti čak tri knjige: *Biskup Duh Marijana Lipovca, Jan Amos Komenský i Hrvati Ante Vukasovića i Češka kroz ključanicu Dubravka Dosegovića*, a kraj mandata obilježilo je ponovno pokretanje glasila *Susreti*, što je simbolički označilo obnovu duha i ozračja najslavnijih godina HČD-a.

Pogovor autorâ

Nadamo se da smo vam ovom knjigom uspješno približili ljudi i događaje u prvih 25 godina Hrvatsko-češkog društva te prenijeli duh i ozračje koji su pratili osnutak naše udruge i njeno kasnije djelovanje usmjereni na jačanje svekolikih odnosa Hrvatske i Češke. No priča o Hrvatsko-češkom društvu ovdje ne završava. Smatramo da prijateljstvo Hrvata i Čeha, koje ima slavnu i bogatu prošlost, ima perspektivu i u budućnosti te da postojanje i poslanje Hrvatsko-češkog društva nakon isteka njegovih prvih četvrt stoljeća i nadalje ima smisla. Na novim je generacijama da to potvrde ili ospore.

Umjesto zaključka zašto volimo Češku i zašto nam je stalo do što boljih i čvršćih odnosa Hrvatske s tom dragom i bliskom zemljom neka prozbori pjesma *Život je Češka* koju je 1987. napisao pokojni član Hrvatsko-češkog društva, slavni hrvatski kantautor, skladatelj i pjesnik Arsen Dedić.

Život je Češka

To kad se kaže: Život je more
riječ je preteška
Život je manje: malo lukavstvo
Život je Češka

Čovjek se spasi, ispliva barem
ako se smješka
Vjerujte meni: manje je Poljska
više je Češka

Srce na dlanu, ruka u vatri
krupna je greška
postoje brojne tihe metode
Život je Češka

Motika, kuka, vile i gusle
oprema teška
u toj nas bici braniti neće
jer život je Češka*

* Objavljeno uz suglasnost Gabi Novak, supruge Arsena Dedića

O autorima

Marijan Lipovac

Marijan Lipovac rođen je 14. studenog 1976. u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu te 2001. diplomirao povijest i češki jezik i književnost na Filozofskom fakultetu. Od 2001. do 2012. radio je kao novinar u dnevnom listu *Vjesnik*, a od 2013. radi u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti kao rukovoditelj u Uredu za odnose s javnošću i medije.

Bavi se istraživanjem povijesti hrvatsko-čeških odnosa i o temama iz tog područja objavio je više stručnih članaka te četiri knjige: *Biskup Duh* (2006.); *Biskup Josip Salač*, u suautorstvu s Vjenceslavom Heroutom, (2009.); *Česi Zagrebu – Zagreb Česima* na hrvatskom i češkom jeziku, u suautorstvu s Franjom Vondračekom (2009.); *Češki narodni dom u Zagrebu* na hrvatskom i češkom jeziku, u suautorstvu s Jurjem Bahnikom (2012.). Bio je i stručni suradnik kod nastanka knjiga Franje Vondračeka *Česi i Moravljani u Zagrebačkoj županiji* (2011.), *Češki sveci* (2014.) i *Česi kajkavci* (2017.), kao i u biografskom leksikonu hrvatskih Čeha *České stopy v Chorvatsku I. i II.* Josipa i Alena Matušeka (2015.). U *Leksikonu hrvatskog iseljeništva i manjina* (2015.) pisao je natuknice o moravskim Hrvatima. Novinske članke i publicističke tekstove, uglavnom povijesne tematike, objavljivao je u više tiskanih medija i internetskih portala. Autor je virtualne izložbe o povijesti hrvatsko-čeških odnosa objavljene 2013. na internetskoj stranici HČD-a.

Član je Hrvatsko-češkog društva od 1997., te je od 1998. do 2002. bio član Nadzornog odbora, od 2002. do 2005. član Upravnog odbora, od 2005. do 2011. tajnik, a od 2011. do danas predsjednik je Hrvatsko-češkog društva. Od 2011. urednik je glasila HČD-a *Susreti*, a od 2012. i urednik *Vjesnika HČD-a*.

Tijekom predsjedničkog mandata Marijana Lipovca znatno je povećan broj članova Hrvatsko-češkog društva koje je obnovilo i podružnicu u Daruvaru, intenzivirana je suradnja s udrušama i institucijama češke manjine u Hrvatskoj te uspostavljena suradnja s moravskim Hrvatima u Češkoj. U njegovom mandatu HČD je proslavio svoju 20. godišnjicu djelovanja, a tom su prigodom uvedene i nagrade za doprinos razvoju hrvatsko-čeških odnosa. Nastavila se i intenzivirala briga o spomeničkoj kulturi koja se ogleda u postavljanju spomen-ploče Mariji Radić u Zagrebu, spomenika biskupu Duhu u Dubravi kod Vrbovca, te spomenika Nikoli Tesli i spomen-ploča u čast Stjepana Radića, Andrije Mohorovičića i Josipa Jurja Strossmayera u Pragu. Postavljene su i spomen-ploče Josipu Jelačiću u Napajedli i Nikoli Šubiću Zrinskom u Jindřichovu Hradecu. Uz redovito izlaženje glasila *Susreti* objavljene su knjige *Malostranske priповijesti* Jana Nerude i *Češki mozaik* Dubravka Dosegovića. Održana su brojna predavanja i tribine posvećene češkim i hrvatsko-češkim temama te je obilježeno više značajnih godišnjica.

Češka beseda Zagreb dodijelila mu je 2015. Nagradu Ivana Buriana.

Vlatka Banek

Vlatka Banek rođena je 17. prosinca 1952. u Zagrebu gdje je završila osnovnu i srednju školu te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala bibliotekarstvo, a na Pravnom fakultetu apsolvirala pravo. Počeci njenog novinarskog djelovanja sežu u gimnazijalne dane kada je pisala za gimnazijalni list *Vidici*, ali kako se zaposlila izvan novinarstva, nastavila je uglavnom pisati i uređivati biltene organizacija u kojima je radila. Tijekom 1992. i 1993. kraće je vrijeme pisala za listove *Hrvatski interes* i *Novi osječki Hrvatski list*, od 1997. povremeno je surađivala s Radiom Daruvar, od 1999. s tjednikom *Jednota* iz Daruvara te mjesecačnikom *Kana* iz Zagreba, a od 1999. do 2009. bila je zagrebačka suradnica radijske postaje Sender Frei Berlin/Rundfunk Berlin Brandenburg u programu *Multikulti* baveći se temama iz područja kulture i umjetnosti.

Godine 1987. učinila je autorski iskorak objavljinjem brošure *Fran Lhotka 1883.–1962.*, dok je sljedeće godine autorica predgovora brošuri iste edicije *Krsto Odak 1888.–1965.* autorice Katarine Livljanić. Brošure su ostvarene u sklopu šireg projekta velike manifestacije u zagrebačkom naselju Prečko, kojeg je osmisnila i vodila, te su njenom izravnom zaslugom podignuta dva poprsja: Frana Lhotke, rad akademskog kipara Grge Antunca (1987.) i Krste Odaka, rad akademskog kipara Frana Kršinića (1988.). Dapače, otkrila je dotada široj javnosti nepoznato Kršinićevo djelo koje se sačuvalo u obitelji Odak. Kasnije je svojim iskustvom vezanim za stvaranje spomeničke baštine volonterski pomogla Hrvatskom kulturnom društvu Napredak iz Zagreba u pripremi postavljanja spomen-ploče hrvatskom književniku Nikoli Šopu (2004.) te osnažila i napore HČD-a za postizanje rezultata na polju spomeničke baštine.

Članica je HČD-a od njegova osnutka i obavljala je dužnosti tajnice (1992.–1994.), članice Predsjedništva (1994.–2002.), potpredsjednice (2002.–2005.) te voditeljice Sekcije za informiranje (1998.–2005.). Od 1992. do 1998. bila je suurednica i urednica glasila *Susreti* te od 2011. redovito objavljuje i u obnovljenim *Susretima*, a 1999. je kreirala internetsku stranicu HČD-a.

Za svoj angažman 2012. je dobila Priznanje Hrvatsko-češkog društva.

ISBN 978-953-95462-1-0

9 789539 546210

Cijena 95,00 kuna
Tiskano u veljači 2017.

KRALJ
TOMISLAV
CMXV

SVATÝ VÁCLAV

VĚVODO-ČESKÉ-ZEMĚ-KNÍŽE-NAŠ